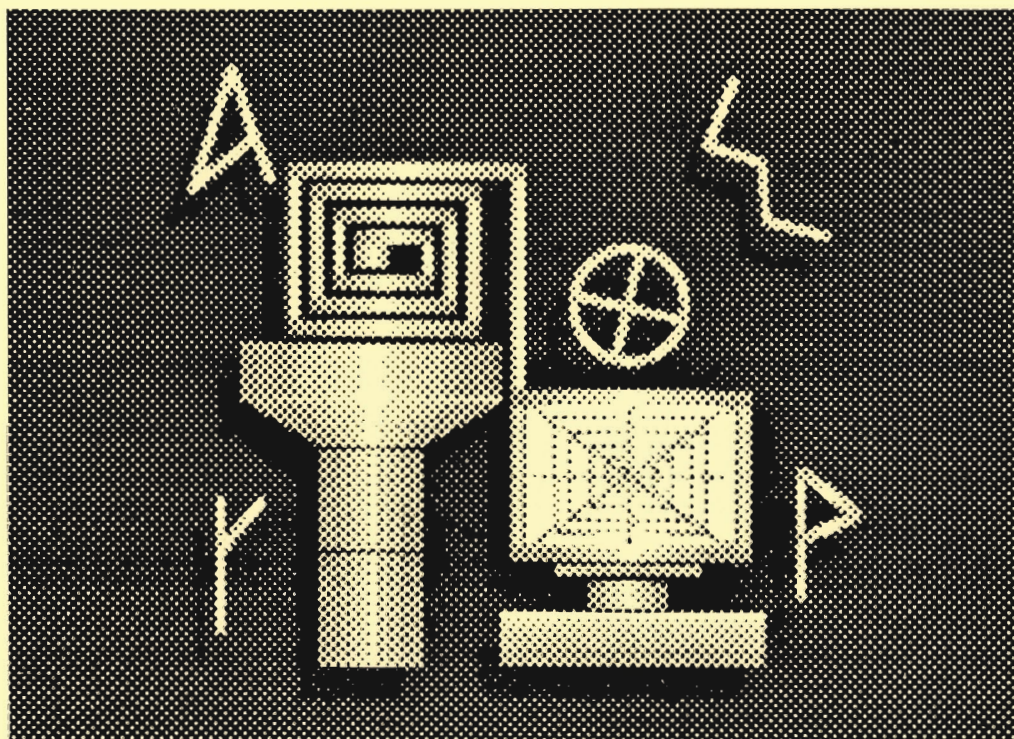

ΝΕΟ ΟΡΓΙΟ
ΦΟΙΝΙΚΙΣΜΟΥ
ΜΕ ΚΡΑΤΙΚΗ
ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 800

«ΤΡΙΤΟ ΚΥΜΑ»: Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ

**Πυθαγόρειες κοσμολογικές αλήθειες
στά ιερὰ κείμενα τοῦ Χριστιανισμοῦ**

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 'Αθήνα.
Τηλέφ.: 3223957, 9841655

Τα Γραφεία του Περιοδικού
λειτουργούν πρωινές ώρες
9.30 - 13.30 καθημερινά.

Ίδιοκτήτης-Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
'Αχιλλέως - Μουσών 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - 'Ατελιέ:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Μάγερ 11, 'Αθήνα, τηλ. 5221792.
'Εκτυπώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΟΣ

Τιμή αντίτυπου: 800 δρχ.
'Ετήσια συνδρομή: 8.000 δρχ.
'Οργανισμών κ.λπ.: 10.000 δρχ.
Φοιτητών: 5.000 δρχ.
'Εξωτερικού: 50 δολλ. ΗΠΑ.
• Οί συνδρομές προκαταβάλλονται
κατά την έγγραφη.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

"Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά εμβάσματα στη
διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, 'Αθήνα.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

'Επιτρέπεται η άναδημοσίευση
κειμένων του «Δ», με την προϋ-
πόθεση ότι θα αναφέρεται ρητώς
η πηγή τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 8356:

Παγκόσμια πνευματική «Ελβετία»

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 8358:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
Α. ΤΣΟΛΟΜΥΤΗΣ, Δ. ΚΑΡΒΕΛΑΣ, Κ. ΔΙΟΓΕ-
ΝΟΥΣ, Μ. ΜΗΝΙΩΤΗΣ, «ΕΝΑΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΘΕΟ-
ΛΟΓΙΑΣ», Μ. ΦΟΥΡΝΑΡΗΣ, Ζ. ΚΑΛΩΣΥΝΑΚΗΣ,
Χ. ΠΟΛΑΤΙΔΗΣ, ΛΑΖΑΡΟΣ ΠΟΛΥΜΕΝΑΚΟΣ.

ΣΕΛΙΣ 8367:

«Τρίτο Κύμα»: 'Η 'Ελλάδα επιστρέφει
ΣΕΛΙΣ 8372:

Έλληνικές πυραμίδες

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 8373:

Πυθαγόρειες αλήθειες στο Χριστιανισμό
ΠΗΠΟΚΡΑΤΗΣ ΔΑΚΟΓΛΟΥ

ΣΕΛΙΣ 8383:

Η Μυκηναϊκή αρχαιότερη 'Αρία γλώσσα
ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ

ΣΕΛΙΣ 8383:

Μ. Βέντρης: Σαράντα χρόνια μετά
ΑΝΝΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΣΕΛΙΣ 8391:

Α. ΚΑΛΒΟΣ - Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ:
Δύο σταθμοί στη νεοελληνική ιδεολογία
ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 8399:

ΝΕΡΩΝ, ό συκοφαντημένος
ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

ΣΕΛΙΣ 8407:

Συζήτηση για τις αποκρυπτογραφήσεις
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΛΗΣ - Κ. ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ

ΣΕΛΙΣ 8414:

Υπατία

ΑΝΝΑ ΔΡΙΒΑ

ΣΕΛΙΣ 8423:

*"Οργιο φοινικισμού με ελληνικά χρήματα
και με συμμετοχή 4 άνωτάτων φορέων*
Λ. ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ

ΣΕΛΙΣ 8427:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΒ' ΤΟΜΟΥ

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ

Μ. Καλότυχος-Ρωμαίος.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΕΘΝΙΚΑ: σελ. 8379 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΠΤΑ: σελ.
8397 • ΕΛΛΟΓΑ ΚΑΙ ΜΑΝΤΙΚΑ: σελ. 8389 •
ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ: σελ. 8405 • ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ:
σελ. 8419 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 8423.

Σχέδιο εξωφύλλου: ΔΗΜ. ΜΠΕΞΗΣ

Παγκόσμια πνευματική «Έλβετία»

Ἡ ἀνθρωπότης τοῦ 2.000 μ.Χ. γίνεται ὁσημέραι πιὸ ἐλληνική. Ὁ ἐλληνικὸς τρόπος ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, ἐφαρμοζόμενος στὸ πνεῦμα καὶ στὴν πράξη ὡς διάλογος, ἔλεγχος, ἔρευνα, θεωρία, ἀπόδειξη, μὲ μία φράση: ἔλλογη προσέγγιση τῆς πραγματικότητος, εἶναι σήμερα περισσότερο ὑπαρκτὸς καὶ ἰσχυρὸς, ὅπου γῆς, ἀπὸ κάθε ἄλλῃ περίοδο. Μετὰ τὴν ἱστορική δολοφονία τῆς στὸν Μεσαίωνα, τὴν ἀδέβαιη ἐπανεμφάνισή τῆς στὴν Ἀναγέννηση, τὴν δημιουργική τῆς παρουσία στοὺς ἐπόμενους αἰῶνες ἡ Ἑλληνικότητα σήμερα, στὴν ἐποχὴ τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν, ἔδειξε μὲ τὸν πιὸ ἐπιβλητικὸ τρόπο, ὅτι ὅ,τι σπουδαῖο διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, τὴν Ἐπιστήμη, τὴν Τεχνολογία, τὴν Δημοκρατία, τὸν Στοχασμὸ καὶ τὸν Πολιτισμὸ, εἶναι ἀποκλειστικῶς τέκνα δικὰ τῆς. Καὶ φάνηκε ὁλοκάθαρα ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ὅ,τι ἀρνητικὸ βαρύνει σήμερα τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, τὸ δόγμα, ὁ ἐξουσιασμός, ἡ θεοκρατία, τὸ παράλογο, τὸ σκοτεινὸ, τὸ βαρβαρὸ, εἶναι ἀποκλειστικὰ προϊόν μὴ ἐλληνικῶν τρόπων σκέπτεσθαι καὶ ζῆν. "Αν μπορούμε νὰ φαντασθοῦμε μιὰ ἀνθρωπότητα ἐστερημένη τῆς Ἑλληνικότητος, ἡ εἰκόνα ποὺ θὰ προέκυπτε θὰ ἦταν ἐκείνη ἑνὸς κόσμου θυθισμένου στὴν ἀγνοία, τὴν δυστυχία, τὴν πείνα, τὴν ἐξαθλίωση, τὴν τυραννία, τὴν ἀγριότητα, τὴν παράνοια.

Δῶρο χωρὶς ἀνταπόδοση τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἦταν ἡ προσφορά αὐτῇ, ἄνθος ποὺ φύτρωσε σὲ μιὰ γωνιά τοῦ πλανήτη καὶ ἐγονιμοποίησε μὲ τὴν γενεσιουργὸ γύρη τοῦ ὁλόκληρου τὴν γῆ. Αὐτὴ ἡ γωνιά, ποὺ ἐδαφικὰ συμπίπτει μὲ τὸ σημερινὸ κράτος «Ἑλλάδα» (καὶ τὴν Δυτικὴ Μικρὰ Ἀσία-Θράκη-Μεγάλῃ Ἑλλάδα-Σικελία), «ἀμείφθηκε» στὴν συνέχεια γιὰ ἀμέτρητους αἰῶνες μὲ τὸ αἷμα, τὴν καταστροφή, τὸν δανδαλισμὸ, τὴν τυραννία, τὸ σκότος, τὴν ταπείνωση, δηλαδὴ μὲ τὸ μῖσος τοῦ Ἐξουσιασμοῦ, ποὺ ἔδρασε ἐγκληματικὰ (καὶ δρᾷ ἀκόμη) ὡς θρησκευτισμός, κρατικισμός καὶ κοινωνικοοικονομισμός. Ἡ βαρβαρότης ὠργίασε καὶ ὀργιάζει σ' ἓνα χῶρο, ποὺ εἶναι ἱερὸς καὶ ἀπαραδίαστος γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, ποὺ θάπρεπε νὰ εἶναι τόπος προσκυνήματος. Θάπρεπε κυρίως καὶ πρωτίστως νὰ λειτουργῇ ὡς «μοντέλο»-ὁδηγὸς-δείκτης τοῦ τί εἶναι ἀληθινὸ καὶ τί ψεύτικο, τοῦ τί εἶναι ἔλλογο καὶ τί παράλογο, ἐνὶ λόγῳ τοῦ τί εἶναι Ἑλληνικὸ καὶ τί μὴ Ἑλληνικόν. Ἔτσι τὸ ἀρχαῖο πανάκριβο δῶρο τῆς Ἑλληνικότητος πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα θὰ ἀναπαρήγετο συνεχῶς καὶ δημιουργικά, γιὰ νὰ προσφέρῃ νέα εὐεργετήματα καὶ λύσεις στὰ προκύπτοντα ἀδιέξοδα, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ χρη-

σιμεύη ὡς ἀποτρεπτικὸ τῆς Ἐκτροπῆς πὺν ἐπεχείρησαν καὶ ἐπιχειροῦν οἱ ἐξ-ουσιαστές μετὴν διαστρέβλωση, «ἰδιοποίηση», παρὰχάραξη, πλαστογράφηση καὶ ἐκδαρδάρωση τοῦ ἀπέφθως Ἑλληνικοῦ.

Ὅσο γιγαντώνεται ἡ Ἑλληνικότητα στὸν κόσμον τόσο ἡ ἀνάγκη συνειδητοποιήσεώς της γίνεται πιὸ ἐπιτακτική. Δὲν χρειάζεται νὰ προσπαθῇ κανεὶς, γιὰ νὰ γίνη πράξη ἡ συνειδητοποίηση αὐτῆς. Ἡ Ἑλληνικότητα «λειτουργεῖ» μετὰ δικούς της νόμους: κανεὶς δὲν τὴν προπαγάνδισε ποτέ, κανεὶς δὲν τὴν ἔκανε «ἰδεολόγημα» ποτέ, κανεὶς δὲν ἀγωνίσθηκε ποτέ γιὰ νὰ κυριαρχήσῃ αὐτὴ στὸν πλανήτη. Ἐπεβλήθη «ἀπὸ μόνῃ της» χάρις στὴν τεράστια πνευματικὴ δύναμη καὶ ἀλήθεια πὺν ἐγκλείει ὅπως μόνῃ της θὰ «λειτουργήσῃ» καὶ στὶς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων, αὐτῶν πὺν ζοῦν καὶ σκέπτονται ἑλληνικά χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν. Αὐτοὶ θὰ διώσουν αὐτομάτως κάποια στιγμή τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη καὶ γνήσια πνευματικὴ τους μητέρα.

Ἡ στιγμή αὐτὴ πλησιάζει. Ἄς μὴ σὰς γελάῃ ἡ σημερινὴ λύσσα τοῦ Ἐξουσιασμοῦ. Προσέξτε τὴν μάχη πὺν δίνει σὲ παγκόσμια κλίμακα: Εἶναι μάχη σπασμωδική, ξετσιώπητη, παιδαριώδης. Στηρίζεται στὸ ψευδές, τὸ μυστικιστικόν, τὸ παραδοξολογικόν. Τὰ «πνευματικά» ὅπλα πὺν χρησιμοποιεῖ εἶναι γιὰ γέλια. Ἀντὶ τῆς εὐτυχίας μιᾶς πολιτισμένης ἀνθρωπότητας προτείνει μεσσίες, ἀστρολογία, θεοκρατία καὶ μυστήριον. Εἶναι φανερό, ὅτι τὸ «συνταγολόγιόν» του τελειώσε. Καὶ εἶναι δέδαιον, ὅτι, ἂν οἱ «συνταγές» του αὐτὲς «ἐπίασαν» κάποτε σ' ἓνα κόσμον χωρὶς ἐπιστήμη, χωρὶς ἡλεκτρονικὴ τεχνολογία, χωρὶς ἐπαφή μετὰ τὸ Διάστημα, σήμερον εἶναι σὰν νὰ ζητᾷ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τοῦ 2.000 μ.Χ. νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν πεῖνα, τὸ ἔρεβος καὶ τὴν βαρβαρότητα, ἀποκηρύσσοντας καὶ ἀποβάλλοντας ὅ,τι καλὸ ἔχει κατακτήσει ἀφ' ὅτου ζῇ. Δὲν ὑπάρχει καμμία δύναμη, πὺν νὰ μπορῇ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ἀναγνώριση τῆς Ἑλλάδος ὡς γενέτειρας τοῦ Πολιτισμοῦ τῆς ἐξελληνιζόμενης οἰκουμένης.

Ἡ ἐπερχόμενη αὐτὴ πραγματικότης εἶναι καὶ τὸ ὄραμα παντὸς πνευματικῶ Ἑλλήνος. Προβλέπομε ἔλλογον καὶ ἀγγίζουμε χειροπιαστὰ τὸ μέλλον μας. Ὅσο ὁ Ἐξουσιασμός θὰ συρρικνώνεται, τόσο τὸ Ῥωμαϊκὸ κατασκευάσμα (κρατικισμός-θρησκευτισμός-κοινωνικοοικονομισμός), πὺν ἐπὶ 2.100 χρόνια συντήρησε τὴν ἡττα, τὴν ἀφελλήνιση, τὴν ἄγνοια καὶ τὸν σκοταδισμό πάνω στὸν ἱερὸ χῶρον μας, θὰ ὑποχωρῇ. Μιὰ παγκόσμια πνευματικὴ «Ἐλδετία» –ἀντίστοιχη τῆς παγκόσμιας οἰκονομικῆς Ἐλδετίας– θὰ διαμορφωθῇ στὰ προσεχῇ χρόνια στὴν πανάρχαιη περιοχὴ τῆς εὐρύτερης Αἰγυπτῆδος.

Δ.Ι.Λ.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἐπίθεση μεσσιανιστῶν σκοταδιστῶν κατὰ τῶν Μαθηματικῶν

Ἀγαπητέ κ. Λάμπρου,

Ἐάν ὑπάρχει κάτι, πού ἀκέραια διατηρήθηκε ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα, αὐτὸ εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῶν Μαθηματικῶν. Ἡ αὐστηρότητα καὶ ἡ καθαρὴ λογικὴ σὰν τὸ μόνο ἐργαλεῖο τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς διατηρήθηκαν μέχρι σήμερα στὴ μορφή πού πρωτοδημιουργήθηκαν. Ὅμως ἀκόμα καὶ αὐτὸ τὸ τελευταῖο (ἴσως) προπύργιο τοῦ αὐθεντικοῦ καὶ ἀκραιφνοῦς Ἑλληνικοῦ Πνεύματος ἀρχίζει νὰ κινδυνεύει. Φαίνεται, πὼς κάποιοι ἀποφάσισαν, πὼς εἶναι καιρὸς νὰ πληγεῖ καὶ αὐτὸ σὲ ὅσο μεγαλύτερο βαθμὸ γίνεται. Καὶ φυσικὰ πὼς νὰ τὸ χτυπήσουν; Πὼς νὰ χτυπήσουν ἓνα τόσο τέλεια δομημένο κατασκευάσμα; Ἡ μέθοδος εὐκολὴ καὶ γνωστὴ σὲ ὅλους μας: συκοφαντία.

Ἀναφέρομαι σὸ πρόσφατο δημοσίευμα τοῦ «Scientific American» (Ὁκτ. '93) μετὶ τίτλου «*The death of proof*» («Ὁ θάνατος τῆς ἀποδείξεως»). Καὶ ἀρχισαν νὰ λένε αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, πὼς ἡ αὐστηρὴ ἀποδεικτικὴ διαδικασία δὲν μπορεῖ νὰ ἀγγίζει πολλὰ πράγματα/θεωρήματα, ἐνῶ ἡ κατάργησή της (πού σημαίνει καὶ τὴν κατάργηση τοῦ ὀρθοῦ λόγου) μπορεῖ! Βέβαια δὲν μᾶς ἐξήγησαν, πὼς τὸ γνωρίζουν αὐτὸ καὶ πὼς ξέρουν τί καὶ ἂν ὑπάρχει κάτι ἔξω ἀπὸ τὴ λογικὴ τοῦ ἀνθρώπου (τοὺς τὸ εἶπε πάλι κάποιος μεσσίας ἄραγε;).

Ἔτσι λοιπὸν προτρέπουν σὸ νὰ «ἀποδεσμευθοῦν» τὰ Μαθηματικά ἀπὸ τὴν ἀπόδειξη καὶ οἱ μαθηματικοὶ νὰ ἀποδέχονται «ἀποδείξεις» ἀπὸ ὑπολογιστές. Δηλαδή, ἂν θέλουμε γιὰ παράδειγμα νὰ μάθουμε ἂν ἓνα τρίγωνο σὲ κάποια κατασκευὴ εἶναι ἰσοπλευρο, θὰ ρωτᾶμε τὸν ὑπολογιστή, θὰ «μετράει» αὐτὸς τίς πλευρὲς τοῦ τριγώνου σὲ διάφορα σχήματα (ἴδια κατασκευή, διαφορετικὲς διαστάσεις) καὶ ἂν τις βρῖσκει ἴσες μὲ μικρὸ σφάλμα, θὰ μᾶς λέει πὼς ἡ ὑπόθεσή μας εἶναι «πιθανῶς ὀρθή» (καινούργιος ὅρος!). Ἐπιπλέον αὐτοονομάστηκαν καὶ «πειραματικοὶ μαθηματικοί»! Ζητοῦν καὶ ἀπὸ ἄλλους νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν, καὶ θὰ τὸ πετύχουν, ἐφόσον καὶ τὴν προβολὴ τους ἔχουν («Scientific American» γιὰ παράδειγμα) καὶ παίρνουν πάρα πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὴν ἀμερικανικὴ κυβέρνησι (NSF) καὶ μάλιστα κόβοντας χρήματα πού ἄλλιῶς θὰ πῆγαιναν σὲ πραγματικὸς μαθηματικούς, γιὰ νὰ κάνουν ἐρευνα.

Τὰ μαθηματικά λοιπὸν κινδυνεύουν. Θεώρησα ὑποχρέωσή μου νὰ ἐνημερώσω τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ» γιὰ αὐτὸ τὸ θέμα.

Μὲ τιμὴ

Ἀντώνης Τσολομύτης

Τμῆμα Μαθηματικῶν, The Ohio State University
100 W. Oakland Ave., Apt. B4, Columbia OH 43201 USA

ΣΧΟΛΙΟ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»:

Τὸ θέμα πού ἐπισημαίνει ὁ ἀναγνώστης εἶναι δέδαια χαρακτηριστικὸ τοῦ σημείου ὅπου ἔχουν φθάσει οἱ γνωστοὶ ἀγνωστοὶ τῆς διεθνούς ἐξουσιαστικῆς παρανομίας. Πιεζόμενοι ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐλεύθερης ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐρευνας καὶ διαπιστώνοντας ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἴσα-ἴσα εἶναι ἐκείνη πού θὰ διαλύσῃ ὀριστικὰ τὰ

ψεύδη του δογματισμού (πολιτικού, θρησκευτικού, επιστημονικού), ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίχθηκε ἐπὶ μακρὸν ὁ Διεθνὴς Ἐξουσιασμός, ἐπιχειροῦν σπασμωδικὰ νὰ πλήξουν τὴν μοναδικὴν μέθοδο ἀσφαλούς προσεγγίσεως τῆς πραγματικότητος (ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀποκλειστικὰ στηρίζεται ὁλόκληρη ἡ Ἐπιστήμη, ἡ Τεχνολογία, ὁ Στοχασμός κ.λπ.), τὴν τυπικὴν λογικὴν, τῆς ὁποίας ἐφαρμογὴ ἀποτελοῦν τὰ Μαθηματικά. Τὸ φαινόμενο δὲν εἶναι νέο οὔτε ἐντοπίζεται μόνο στὰ Μαθηματικά (δλ. ἔρευνες σὲ παλαιότερα τεύχη τοῦ «Δαυλὸς» γιὰ τὸ παράλογο στὴν Τέχνη, τὸ Θέατρο, τὴν Φιλοσοφία — «ὑπερλογικὴ τῆς διαλεκτικῆς» —, τὴν Κοινωνία κ.λπ.). Φυσικὰ ἡ κατάργησις ἢ συκοφάντησις τῆς ἀποδείξεως δὲν πλήττει μόνο τὴν Ἐπιστήμη, ἀλλὰ ἀποδρέπει στὴν καθιέρωσις καὶ περιχαράκωσις τῆς ἀνθαιρεσίας καὶ τοῦ δογματισμοῦ στὴν Πολιτικὴ καὶ τὴν Κοινωνία, πρωτίστως προϋποθέσεων παντὸς ἐξουσιασμοῦ. Ἀλλὰ τὰ Μαθηματικά δὲν κινδυνεύουν, ὅπως φοβάται ὁ κ. Α. Τσ. Διότι χωρὶς αὐτὰ ἡ ἀνθρωπότητα θὰ τσακισθῇ στὸ ἔρεθος, στὴ βαρβαρότητα, στὴν πείνα καὶ στὴν δυστυχία τῆς Παλαιολιθικῆς Ἐποχῆς. Εἶναι πρόδηλο, ὅτι ἕνας τέτοιος στόχος ὑπερβαίνει τὶς δυνατότητες τοῦ Διεθνούς Ἐξουσιασμοῦ, ὅσο μεγάλες κι ἂν ὑποτεθοῦν ὅτι εἶναι.

Μόνο πτυχιούχοι τῆς Ἑλληνικῆς διδάσκουν ἱστορία

Ἀγαπητὲ κ. Δημ. Λάμπρου,

Ἐκ μέρους τοῦ πρυτάνεως τοῦ Κρατικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ντονιέσκ τῆς Οὐκρανίας καὶ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου-Κολλεγίου Ἀνθρωπιστικῶν Σπουδῶν, τὸ ὁποῖον ἐδρεῖ εἰς τὴν Μαριούπολιν τῆς ἰδίας χώρας, κ. Κ. Μπαλαμπάνωφ, καθὼς καὶ ἐμοὺ προσωπικῶς σὰς ἐκφράζω τὶς θερμὲς μας εὐχαριστίες διὰ τὴν δωρεάν προσφορὰν σας βιβλίων σας καθὼς καὶ τοῦ περιοδικοῦ «Δαυλός», ποῦ ἐκδίδει ὁ ὀργανισμός σας.

Θὰ ἤθελα νὰ σὰς πληροφορήσω, ὅτι τὸ ὡς ἄνω Ἰδρυμα ἤρχισε λειτουργεῖν ἀπὸ 2 1/2 ἐτῶν σὲ νεόδμητον κτίριον μετὰ τὴν δημιουργίαν 5 τμημάτων: 1) Ἑλληνοαγγλικόν, 2) Ἑλληνογερμανικόν, 3) Ἑλληνοουκρανικόν, 4) Ἑλληνορωσισκόν καὶ 5) Ἱστορικόν-Ἑλληνικόν. Προτάσσω ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὴν ρίζα Ἑλλήν-, διότι ὡς πρῶτον - κύριον ἀντικείμενον σπουδῶν του εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ Φιλολογία. Ἔτσι, ἂν ἕνας Οὐκρανὸς θέλῃ νὰ γίνῃ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας, πρέπει νὰ εἶναι πτυχιούχος τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσης καὶ Φιλολογίας. Τὰ ἔτη σπουδῶν εἶναι 5. Οἱ φοιτῶντες τώρα εἶναι πλέον τῶν 300, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ 60% εἶναι ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ἐπίσης σὰς ἀναγγέλλω, ὅτι στὸ τρίτον ἔτος διδάσκεται ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ εἰς μὴ ἑρασμακίην προσφορὰν.

Ὅμως οἱ ἀνάγκες εἶναι μεγάλες. Χρεαί-

ζόμεθα 1) ἑλληνικὰ λεξικά (Σταματάκου ἢ Liddell καὶ Scott, Δημητράκου κ.ἄ.), 2) γραφομηχανὲς μετὰ τὸ πολυτονικὸν σύστημα καὶ ἄλλα πολλὰ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ μειονότης στὴν περιοχὴν τῆς Μαριουπόλεως εἶναι ἡ τρίτη κατὰ σειράν μετὰ τοὺς Οὐκρανοὺς καὶ τοὺς Ρώσους. Ἐνας ἄλλος ἑλληνισμὸς μετὰ τὴν ἑλληνικότητα ἐντὸς του, ἀλλὰ χωρὶς γνῶσιν ἀτυχῶς τῆς Ἑλληνικῆς, δεδομένης τῆς ἐπὶ 60 χρόνια ἀπαγορεύσεως τῆς διδασκαλίας αὐτῆς.

Καὶ τώρα μιὰ φιλολογικὴ παρατήρησις, ἀφοῦ ἀπευθύνομαι σ' ἕνα περιοδικὸν μετὰ ἀναγνωστικὸν κοινὸν ὑψηλῆς ἐπιστημονικῆς στάθμης. Τί ἔχει πιάσει τοὺς λογοτέχνες, τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς γράφοντες γενικῶς; Ἐκεῖνο τὸ εὐφωτότατον -ν- γιὰ τί δὲν τὸ γράφουν στὶς ἀντωνυμίες καὶ στὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἄρθρου; Εἶναι ἐπιστήμονες ἢ ὄχι; Ἄς τὸ γράφουν καὶ ἂς μὴ τὸ ἐκφωνοῦν. Π.χ. τὸ -π- ἐκφωνεῖται στὴν λέξιν Πέμπτη ἢ τὸ -β- στὴν λέξιν Δεκέμβριος ἢ τὸ -η- στὴν λέξιν ποίημα; «Πὲς τὸ ποίμα σου, Ἑλενίτσα». Ὅμως δὲν τολμοῦμε νὰ μὴ τὰ γράφωμε. Αὐτὰ προχείρως, γιὰ νὰ μὴ ἀναφερθῶ στὴν σαφήνειαν τὴν ὁποίαν προσφέρει τὸ -ν- στὴν σύνταξιν.

Μετὰ τιμῆς

Διονύσιος Α. Καρδέλας

Καθηγητὴς Φιλολογίας

Πανεπιστημίου Ντονιέσκ Οὐκρανίας

Ἐθνικισμός, φυλή, Ἑλληνισμός, Ἑλληνικότητα

Ἀγαπητέ «Δαυλέ»,

Στὸ τεύχος 140-141 ὁ ἀρθρογράφος σας μὲ τὸ ψευδώνυμο «Ἡνίοχος» μελετᾷ μ' ἐπιτυχία, θὰ δεχόμουν, τὸ θέμα Ἑλληνικότητα-Ἐθνικισμός. Ἐπικαλούμενος τὸ δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης γνώμης καὶ τῆς ἐλεύθερης ἐρώτησης, πού, ὅπως σωστὰ θέτει ὁ ἀρθρογράφος σας, ἀποτελοῦν στοιχεῖα, ἀνὸς δὲ τὰ βασικά συστατικά, τοῦ αἰωνίου Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε τὴν διαφωνία μου σὲ ὁρισμένα σημεῖα τοῦ μελετήματος.

Ὁ Ἱπποκράτης μᾶς λέει στὸ «Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων», πὼς τὸ κλίμα εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο ἐπηρεάζει τὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη ἐνὸς ὁποιοῦδήποτε πολιτισμοῦ. Καὶ δίδει τόσο μεγάλη σημασία ὁ Ἱπποκράτης στὸν παράγοντα κλίμα, ὥστε ὑποστηρίζει πὼς τὸ μόνο πού μπορεῖ ν' ἀντισταθμιστεῖ μὲ τοῦτον τὸν παράγοντα εἶναι τὸ πολίτευμα. Πέρα ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ πορίσματα τοῦ Ἱπποκράτους σὲ πλῆθος ἀρχαίους συγγραφεῖς ἀναφαίνεται τὸ γεγονός

ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πίστευαν, πὼς αὐτὴ ἡ φυλὴ μεγαλοῦργησε, ἐπειδὴ ἦταν αὐτὴ ἡ φυλὴ σ' αὐτὸν τὸν γεωγραφικὸ χῶρο ριζωμένη, καὶ ἔτσι μπόρεσε νὰ ἀπλώσει τὶς φυλλωσιές τοῦ πολιτισμοῦ τῆς σ' ὁλόκληρη τὴν γῆ. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω: Πλάτωνος, «Κρατύλος ἢ περὶ ὀνομάτων ὁρθότητος, λογικός», ὅπου ὑποστηρίζει ὁ Σωκράτης γιὰ τὶς λέξεις «πῦρ», «ἀήρ» καὶ «ὔδωρ» πὼς εἶναι λέξεις ὅχι ξενόφερτες στὸν ἑλληνικὸ χῶρο μὰ αὐτόχθονες, διότι οἱ βάρβαροι δὲν προῦπῆρχαν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ φυλὴ (καὶ αὐτὸ τὸ «προῦπῆρχαν» ἔχει ἔννοια φυλετικὴ καὶ ὄχι πνευματικὴ), ὥστε νὰ δημιουργήσουν αὐτὲς τὶς βασικὲς ἔννοιες τοῦ πολιτισμοῦ. Πλάτωνος, «Νόμοι», ὅπου δείχνεται μὲ ἀρκετὴ σαφήνεια πόσο παλαιότερον θεωρεῖ ὁ Πλάτων τὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμό, φυσικῶς λοιπὸν ἀνώτερο τῶν ἄλλων, μὲ τὶς διηγῆσεις πού ἀναφέρει τοῦ Σόλωνος, στὶς ἀναφορὲς του διὰ τὴν Ἀτλαντίδα. Καὶ οὕτω καθεξῆς.

Προσπερνώντας αὐτὲς τὶς ἀναφορὲς θὰ

Γεωμετρικὴ μήτρα τῶν γραμμάτων στοὺς Ναῖτες

Κύριε διευθυντά,

Ἀναφερόμενος στὴν παρατιθέμενη στὴ σελίδα 8240 τοῦ τεύχους 142 τοῦ «Δαυλοῦ» «Γενεσιουργὸ Γεωμετρικὴ Μήτρα τῶν 24 γραμμάτων καὶ τῶν 10 ἀριθμῶν», ἃς μοῦ ἐπιτραπεί νὰ προσθέσω ὅτι ὁμοία ἀντίληψη (γεωμετρικὴ) εἶχαν καὶ οἱ Ναῖτες Ἱπποκράτους, ἀνὸς κρίνουμε ἀπὸ ἓνα ἐκ τῶν κωδίκων τοὺς ὁποίους χρησιμοποίησαν γιὰ τὴν ἐπικοινωνία τους. Ἡ Ναϊτικὴ ἀντίληψη μάλιστα ἦταν πλέον συγκεκριμένη, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Γεωμετρίαν, ἐφόσον ἀντὶ τοῦ ἐγγράφου σταυροειδῶς καὶ διαγωνίως τετραγώνου (συνοπτικὴ κλεῖδα) χρησιμοποίησαν τὴν «Πυθαγόρεια κλεῖδα» (τετράγωνο καὶ ῥόμβος μὲ ἐπίκεντρο τὴν τελεία, ἐκπροσωποῦσα τὸν ἥλιο) καὶ εἶχαν πρότυπο τὸν Ἡράκλειτο (στὸ σκέπτεσθαι).

Πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν ἀναγνωστῶν παραθέτω τὰ σχετικὰ στοιχεῖα ξένης πηγῆς.

Μετὰ τιμῆς

Καλλίμαχος Διογένους

□	Γ	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
□	□	□	□	>	Λ	<	V	>	Λ	<	V		
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	Y	Z		

Πηγή: «Les Templiers sont parmi nous», Editions «J' ai lu», Paris, 1962.

ήθελα να ἐλέγξω και τὸν ὀρισμὸ πού δίνει ὁ «*Ἡνίοχος*» στὸν ἐθνικισμὸ. Λέει, πὼς «*εἶναι ἡ μαζοποίηση καὶ ἀπολυτοποίηση τῆς ιδέας τοῦ ἔθνους, δηλ. τῶν πνευματικῶν, ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν δημιουργημάτων μιᾶς ἐθνικῆς ὀντότητας*». Ἀλλὰ ἐθνικισμὸς εἶναι καὶ ὁ «ζωτικὸς χώρος» τοῦ Νίτσε, ἐθνικισμὸς εἶναι καὶ τὸ «συμφέρον» τοῦ ἔθνους. (Καὶ αὐτὴ τὴν λέξη τὴν βάζω σὲ εἰσαγωγικά, γιατί ἀποτελεῖ τὴν ἀντίφαση τῶν ἐθνικιστῶν καὶ παρὰλληλα χαρακτηρίζει τὴν μυωπία πού τοὺς διακρίνει, διότι τὸ συμφέρον τὸ ἀντιλαμβάνονται μόνον ἀπὸ κρατικὴ ἀποψη καὶ ὄχι πνευματικὴ, μὴ βλέποντας ὅτι πέρα ἀπὸ τὰ στενὰ πλαίσια τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τῶν συνόρων ὑπάρχει μιὰ δόλοκληρη φυλὴ, ἡ ὁποία μὲ νύχια καὶ μὲ δόντια πρέπει νὰ προστατέψει τὴν πολιτιστικὴ τῆς κληρονομιά – πέρα τῶν συνόρων, στοὺς Πόντιους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐκτουρκιστεῖ, στοὺς Καλαβρέζους τῆς Μ. Ἑλλάδος πού μιλοῦν ἀκόμη Ἑλληνικά καί, γιατί ὄχι, στοὺς Ἑλληνες τῆς Περσίας, πού διατηροῦν τὴν ἐθνικὴ τους θρησκεία μετὰ ἀπὸ τόσους αἰῶνες).

Μὲ τὸν «Ἡνίοχο» δὲν διαφωνῶ, διότι ὥρισε τὸν πνευματικὰ Ἑλληνα διαφωνῶ μαζί του στὸ ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρίζεται κάποιος Ἑλληνας μόνον καὶ μόνον, ἐπειδὴ ἔχει Ἑλληνικὸ τρόπο σκέψης, καὶ αὐτό, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ φυλὴ, ἡ ἑλληνικὴ, ἔχει μεγαλουργήσει πολιτιστικά, ὕλικά, πνευματικά δημιουργώντας τὸν ἀνώτερο τῶν πολιτισμῶν καὶ καμμία ἄλλη. Τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ἐδημιούργησε τὴν Τραγωδία, τὸ Θεᾶτρο, τὴν Φιλοσοφία, τὴν Ἐπιστήμη,

τὴν Ἑρευνα, τὸν Ὁρθολογισμὸ κ.λπ.

Ὁ ἐθνικισμὸς καὶ ἡ ἀπολυτοποίηση εἶναι φαινόμενα τῶν καιρῶν καὶ ἀποτελοῦν ξενόφερτα στοιχεῖα, πού δὲν σχετίζονται μὲ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, πού, ὅπως ὑποστηρίζετε, εἶναι παγκόσμιος ἀγαθός, διότι, ὅπου βρέθηκαν οἱ Ἕλληνες, τὸ διέδωσαν ἀπὸ πραγματικὸν ἀνθρωπισμὸ στὶς φυλὲς ὅλου τοῦ κόσμου.

Οἱ ἄλλοι λαοί, τ' ἄλλα ἔθνη μποροῦν νὰ μᾶς μιμοῦνται καὶ ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Πλάτων στὴν «*Πολιτεία*» του, ἡ μίμηση ἀπέχει ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ἕναν βαθμὸ, διότι κάποιος πού μιμεῖται δὲν μπορεῖ ν' ἀναπαρστήσει μὲ ἀκρίβεια τὸ μιμουμένο. Κατὰ τὴν ἀποψή μου οἱ ξένοι ἀπέχουν καὶ ἄλλον ἕναν βαθμὸ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἐπειδὴ δὲν εἶναι Ἑλληνες φυλετικά, ἔτσι ὥστε νὰ νιώσουν στὸ αἷμα τους τὴν προγονικὴ φλόγα νὰ καίει τὰ σωθικά τους, ὅπως σωστὰ περιγράφει ὁ Καζαντζάκης στὴν Ἀσκητικὴ του.

Ἐν τέλει μακάριοι οἱ Ἕλληνες, πού εἶναι Ἑλληνες φυλετικά καὶ σκέφτονται καὶ Ἑλληνικά. Ὅσο γιὰ τοὺς ἄλλους, πού ἂν καὶ εἶχαν προγόνους τοὺς τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Μιλτιάδη, τὸν Ἡράκλειτο, ζοῦν στὸ σκοτάδι, δυστυχῶς κάποια στιγμή ἡ ἱστορία θὰ τοὺς ξεριζώσῃ ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν χώρο, ὅπως ὁ γεωργὸς τὰ παράσιτα στὸ σπαρμένο χωράφι.

Μετὰ τιμῆς

Μιχαὴλ Μηνιώτης

Πλοίαρχος Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ
Κουντουριωτῶν 4 – Χαλάνδρι

Ἀναβίωση τοῦ ἄθλου τοῦ ἀρχαίου ἡμεροδρόμου

Κύριε διευθυντά,

Ἡ σύγχρονη ἀναβίωση τοῦ ἄθλου τῆς πορείας τοῦ ἡμεροδρόμου Φειδιππίδη ἀπὸ τῆ Σπάρτης στὴν Ἀθήνα ὀνομάστηκε «Σπάρταθλον». Τὸ Σπάρταθλον εἶναι ἡ δρομικὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἕως τὴ Σπάρτη (250 χλμ.), πού πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὸ 1983 κάθε χρόνο τὴν τελευταία Παρασκευὴ καὶ Σάββατο τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ ἀποτελεῖ τὴν πρῶτον βαθμοῦ τελετὴ μῆσης στὸν ἱερὸ κόσμον τῶν ἡμεροδρόμων. Ἡ δευτέρου βαθμοῦ τελετὴ θὰ ἐρθεῖ δεδαίως μὲ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ Φειδιππίδειου

δρόμου, ὁ ὁποῖος καὶ ἀνεβίωσε ἀπὸ τὸν Ἑλληνα ἡμεροδρόμο Παναγιώτη Σκουλῆ τὸν Αὐγουστο τοῦ 1992 καὶ ἀπὸ τότε δὲν ἔχει ἀκόμη ἐπαναληφθεῖ (Ἀθήνα-Σπάρτη-Ἀθήνα 480 χλμ.).

Ἡ διαδρομὴ τοῦ Σπαρτάθλου περνᾷ ἀπὸ πανέμορφα τοπία γεμάτα ἀπὸ τὴν φυσικὴ καὶ πολιτιστικὴ ὁμορφιὰ τῆς Ἑλλάδος: Ἀθήνα-Ἐλευσίνα-Ἀρχαία Κόρινθος-Ἀρχαία Νεμέα-Λύρχεια-Παρθένιον ὄρος-Νεστάνη-Ἀρχαία Τεγέα-Σπάρτη. Τὰ 250 χιλιόμετρα τῆς πορείας καλύπτονται μὲ συνεχόμενον τρέξιμο ἀπὸ τοὺς δρομεῖς στὸ χρο-

νικό ὄριο τῶν 36 ὥρῶν. Οἱ δρομεῖς μετέχουν δίχως νὰ περιμένουν κανένα ἀπολύτως χρηματικό ἐπαθλο ἀπὸ τὸν πρῶτο ἕως τὸν τελευταῖο. Κάθε χρόνο συμμετέχουν στὸ Σπάρταθλον περὶ τὶς 20 χῶρες μὲ 100-180 ἀθλητές, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τερματίζουν οἱ 20-50.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ Σπαρτάθλου '93, πὺν διεξήχθη στὶς 24-25 τοῦ περασμένου Σεπτεμβρίου καὶ ὡς μοναδικὸς Ἑλληνας δρομέας πὺν τερμάτισε σ' αὐτὸ θέλω νὰ ἐκθέσω τὶς σκέψεις μου σχετικὰ μὲ δημόσια δήλωση πὺν ἐγινε τὴν ἐπομένη τοῦ ἀγῶνα σὲ τηλεοπτικό κανάλι καὶ στὸν τύπο, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἐντελῶς ἀκατανόητα ἐλέγχθη πὺς δὲν ὑπάρχουν Ἑλληνες ἡμεροδρόμοι.

Μὲ βάση τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα πὺν ὑπάρ-

χουν σχετικὰ μὲ τὴ δραστηριότητα τῶν Ἑλλήνων ἡμεροδρόμων ἀπὸ τὸ 1983 ἕως τὸ 1993 ἔχουν τερματίσει στὸ Σπάρταθλον 15 Ἑλληνες δρομεῖς καὶ μάλιστα πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς 2 καὶ 3 καὶ περισσότερες φορές. Ἀναφέρω, πὺς ὁ καλύτερος χρόνος τῆς διαδρομῆς ἀνήκει στὸν Ἑλληνα Γιάννη Κοῦρο, παγκοσμίου φήμης ἡμεροδρόμο μὲ 20 ὥρες καὶ 25'00" (1984), 3 δολόκληρες ὥρες μπροστὰ ἀπὸ τὸν 2ο Βρεταννὸ Patrick Macke 23 ὥρες 18'41" (1990). Ὁ Παναγιώτης Σκουλῆς τερμάτισε 5 συνεχόμενες φορές ἀπὸ τὸ 1983 ἕως καὶ τὸ 1987. Ἐπίσης οἱ Ἑλληνες ἡμεροδρόμοι διατρέχοντας ὅλη σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα ἔχουν ἀναδιώσει ἀρχαίους ἀθλους καὶ ἔχουν βοηθήσει τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση κοινωφελῶν δραστη-

Τέσσερα ἐρωτήματα πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπο κ. Σεραφεῖμ

Μακαριώτατε,

1. Γιατὶ ἀνέχεσθε ὡς «θεόπνευστα» τὰ ἀνθελληνικὰ καὶ μισελληνικὰ κηρύγματα τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης», ὅπως π.χ. «Καὶ ἐπεγεῶν τὰ τέκνα σου, Σιών, ἐπὶ τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων καὶ ψηλαφήσω σε ὡς ῥομφαίαν μαχητοῦ... καὶ καταναλώσουσιν αὐτοὺς καὶ καταχώσουσιν αὐτοὺς ἐν λίθοις σφενδόνης καὶ ἐκπίονται αὐτοὺς ὡς οἶνον καὶ πλῆσουσιν ὡς φιάλας θυσιαστηρίου...» (Προφήτης Ζαχαρίας, 9, 13-15);

2. Ὅντως πιστεύετε (σύμφωνα μὲ τὴν σιωνιστικὴ «Παλαιὰ Διαθήκη»), ὅτι ὁ Ἰσραὴλ εἶναι ὁ «περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ» καὶ ἀντίστροφα οἱ Ἑλληνες εἶναι ὁ ἐπικατάρτος, ὅπως διδάσκουν οἱ προφῆτες τοῦ Μεσσιανισμοῦ, π.χ.: «... ῥάξει ὁ Θεὸς τοὺς ἐπανιστανόμενους ἐπ' ὄρος Σιών ἐπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν διασκεδάσει... καὶ τοὺς Ἑλλήνας ἀφ' ἡλίου Δυσμῶν τοὺς κατεσθίοντας τὸν Ἰσραὴλ...» (Προφήτης Ἡσαΐας 9, 10-11);

3. Ἡ ἑλληνικὴ καὶ ὀρθόδοξη καρδιά σας δὲν ἀγανακτεῖ διαβάζοντας τὸ σημαντικότερο μνημεῖο τοῦ σιωνιστικοῦ Μισελληνισμοῦ, τὸ «θεόπνευστο» ἐπίσης βιβλίον τῶν Μακκαβαίων: «... εἶδον τὴν βασιλείαν τῶν Ἑλλήνων καταδουλουμένους τὸν Ἰσραὴλ δουλείᾳ» (Μακκαβ. Α', 8, 18);

4. Πὺς ἀνέχεται ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ σας τὰ μισελληνικὰ κηρύγματα ὀρισμένων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως π.χ.: «Ποία λοιπὸν ὁμοιότης μεταξὺ ἐνὸς φιλοσόφου καὶ ἐνὸς χριστιανοῦ, μεταξὺ ἐνὸς μαθητοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐνὸς μαθητοῦ τοῦ οὐρανοῦ» (Τερτυλλιανός, Apolog. 46); ἢ «Τί κοινὸν μεταξὺ Στοᾶς τοῦ Ζήνωνος καὶ Στοᾶς τοῦ Σολωμῶντος;» (Τερτυλλιανός, De Praescript. Haeret. 8);

Μακαριώτατε,

Δὲν νομίζετε, ὅτι εἶναι καιρὸς μετὰ 2000 χρόνια σιωνιστικῆς προπαγάνδας διὰ τοῦ Ἰουδαίου-χριστιανισμοῦ, ν' ἀποκαθαρθῇ ἐπιτέλους ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθοδοξία ἀπὸ τὰ ἀνθελληνικὰ κηρύγματα τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης» καὶ τὸν μισελληνισμό ὀρισμένων Πατέρων καθὼς καὶ ἀπὸ κάποια παρεισφρήσαντα ἀνθελληνικὰ ἐδάφια τῆς Ὑμνολογίας καὶ Λειτουργικῆς, ὅπως π.χ. «Χαῖρε τῶν Ἀθηναίων τὰς πλοκάς διασπῶσα... χαῖρε φιλοσόφους ἀσέφους δεικνύουσα...» (Ἀκάθιστος Ὑμνος);

Μὲ κάθε τιμὴ

Ἕνας Ἑλληνας φοιτητῆς Θεολογίας

Ἀθήνα

ριοτήτων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι:

- 'Η αναβίωση του Εὐχιδείου δρόμου από τὸν Παναγιώτη Ἀντωνόπουλο (Πλαταιές-Δελφοί-Πλαταιές 224 χλμ. 1-2/5/1993).

- 'Η αναβίωση τοῦ Ἀργείου δρόμου ἀπὸ τὸν Λευτέρη Ἀγγυρόπουλο (Ἀρχαία Ὀλυμπία-Ἄργος 1993).

- 'Η διάσχιση τοῦ Α' Δελφικοῦ δρόμου ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο (Ἀθήνα-Παναθηναϊκὸ Στάδιο-Δελφοί 20-21/3/1993 170 χλμ. γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου Περιθάλψης Ἀγρίων Ζώων καὶ Πουλιῶν).

- 'Η διάσχιση τῆς ἀπόστασης Ἀρχαία Ὀλυμπία-Ἀθήνα ἀπὸ τὸν Παναγιώτη Σκουλῆ (14-15-16/5/1986 330 χλμ. γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τῆς UNISEF).

- Καὶ δέβαια ἢ θρυλικὴ ἀναβίωση ἀπὸ τὸν ἴδιο τοῦ Α' Φειδιπιδείου δρόμου (Ἀθήνα-Σπάρτη-Ἀθήνα - 24-28/8/1992 480 χλμ.).

Ἐδῶ δικαίως μπορεῖ νὰ ἀναρωτηθεῖ κανεὶς: μὰ εἶναι ἀρκετοὶ οἱ 15 Ἑλληνες ποὺ ἔχουν τερματίσει στὸ Σπάρταθλον σ' αὐτὰ τὰ 11 χρόνια ζωῆς τῆς διαδρομῆς; Ἀπὸ μὰ ἀποψη ὁ ἀριθμὸς 15 δὲν ἀντιπροσωπεύει τὸ ἀγωνιστικὸ ἐπίπεδο καὶ τὰ ἀθλητικὰ ἐπιτεύγματα τῶν Ἑλλήνων τῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλὰ ἐρωτῶ: σὲ ἓνα κράτος, ὅπου ἀναγκαζόμαστε νὰ πληρώσουμε εἰσιτήριο, γιὰ νὰ προσκυνήσουμε τοὺς Ἑλληνικοὺς ναοὺς, σὲ μὴ παιδεία, ὅπου ὁ ἑλληνολάτρης

ἀρχιερέας καὶ αὐτοκράτορας Ἰουλιανὸς ὀνοματίζεται «παραβάτης» καὶ σὲ μὴ κοινωνία, ὅπου τὸ μόνο ποὺ προβάλλεται ὡς ἀξία εἶναι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιφάνεια, μήπως εἶναι ἀρκετοὶ 15 ἡμεροδρόμοι; Αὐτοὶ οἱ 15 ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι μὲ κίνδυνο τῆς υἱείας τοὺς καὶ χωρὶς κανένα ἀπολύτως οἰκονομικὸ ἢ κοινωνικὸ ὄφελος ἀγωνίζονται νὰ συναντήσουν τὸν θεὸ Πάνα στὸ Παρθένιον ὄρος καὶ νὰ ἀγκαλιάσουν τὸν ἥρωα Λεωνίδα στὴ Σπάρτη, μήπως ἀποτελοῦν ἀξία ἀντίσταση στὸν ἐκχυδαϊσμὸ τοῦ σύγχρονου ἀθλητισμοῦ καὶ τὸ διασυρμὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀξιών; τῶν Ὀλυμπιακῶν ιδεῶν, ποὺ τόσο ἀνώδυνα παραχωρήθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνορθόδοξους κατακτητὲς στοὺς διεθνεῖς βαρβάρους;

Οἱ Ἑλληνες ἡμεροδρόμοι μέσα ἀπὸ τὶς ἀτέλειωτες ὥρες τῶν ἀγώνων τοὺς θὰ συνεχίσουν νὰ μεταφέρουν τὴν ἐκκλησιολογικὴ θεοφάνεια γιὰ τὸν πολιτισμὸ καὶ τὸ περιβάλλον τῆς Ἑλλάδος, ποὺ καταστρέφονται. Θὰ συνεχίσουν νὰ ἐτοιμάζουν τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα τοὺς, γιὰ νὰ εἶναι αὐτοὶ ποὺ θὰ μεταφέρουν τὸ «Νενικήκαμεν» μετὰ τὸν ἐπόμενον Μαραθῶνα.

Μετὰ τιμῆς

Μάριος Φουρνάρης

(τερματίσας στὰ Σπάρταθλα '92 καὶ '93)

Ἑλληνικὸ Κέντρο Περιθάλψης

Ἀγρίων Ζώων καὶ Πουλιῶν

N. Καζαντζάκη 42, Αἴγινα 180 10

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Α' Ἀφροσημιτιστὲς ἀρχαιολόγοι στὴν Κρήτη

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Ἐπιτρέψτε μου νὰ καταγγείλω μέσω τῶν στηλῶν τοῦ «Δ» τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ, τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος μάρτυς.

(12-5-93): Διάνοιξη τάφρου γιὰ ἀρδευτικούς λόγους στὴν περιοχὴ Κριτσᾶς τοῦ νομοῦ Λασιθίου καὶ συγκεκριμένως πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Λατοῦς. Καθὼς προχωροῦσε ἡ ἐκσκαφὴ τῆς τάφρου μὲ πολλὴ μεγάλη δυσκολία σὲ σκληρὸ δρόχο, ξαφνικὰ ἡ σφύρα χῶθηκε ἀπτόμα στὸ κενὸ παρουσιάζοντας ἓνα χάσμα στὸ ἔδαφος. Ἀπὸ περιέργεια οἱ χειριστὲς τῶν μηχανημάτων τὸ παύτησαν καὶ ἀντίκρυσαν ἓνα

τάφο. Πῆραν ἓνα ἀγγεῖο, τὸ ἔδειξαν στὸ γραφεῖο τῆς ἐταιρείας καὶ ὁ ἐργοταξιαρχὴς τοὺς εἶπε νὰ τὸ παραδώσουν στὴν ἀστυνομία. Ἀνέφεραν ἐπίσης, ὅτι μέσα στὸν τάφο ὑπάρχει μὴ «μπαγιέρα» καὶ ἄλλα, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ δοῦν καλὰ, γιατί ἦταν σκοτεινά.

(13-5-93): Ἀρχίζουν ἐκσκαφὲς ἀπὸ τὴν ἀρχαιολόγο κ. Μεταξία Ἀτσιοπούλου καὶ τοὺς βοηθοὺς της (μὴ κοπέλα καὶ ἓνας ἄνδρας). Δημιουργεῖται κάποια προστριβὴ μὲ τοὺς προϊσταμένους κάποιας ἄλλης ὑπηρεσίας, γιατί, λέει, δὲν τὴν ἐνημέρωσαν ἐγκαίρως γιὰ τὶς ἐκσκαφὲς, ἀλλὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο ἐνήμερη ἡ

ἀρχαιολόγος και ὑπανεχώρησε λέγοντας ὅτι ἔχει πολλὰ σημεῖα ἀνασκαφῶν ἀναλάβει καὶ τὰ παρακολουθεῖ ἐλλιπῶς. Συζητήσεως λοιπὸν γενομένης καὶ ὑποβάλλοντάς της ἐγὼ κάποια ἐρωτήματα γιὰ ἐνημέρωσι δική μου, ἔλαβα τὶς ἐξῆς ἀπαντήσεις:

α) Οἱ Κρητες δὲν εἶναι Ἕλληνες, δὲν ἔχουν ἐλληνική καταγωγή.

β) Ὁ Αἰγυπτιακὸς πολιτισμὸς εἶναι προγενέστερος κάθε Ἑλληνικοῦ.

γ) Ὁ Μινωϊκὸς πολιτισμὸς εἶναι Αἰγυπτιακῆς προελεύσεως.

δ) Ὅταν οἱ Αἰγύπτιοι εἶχαν πολιτισμό, ἐμεῖς «κατοικούσαμε» στὰ δέντρα καὶ δὲν εἶχαμε οὔτε γλῶσσα οὔτε γραφή.

ε) Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι παρουσιάσθηκαν στὴν Ἀφρική.

στ) Νὰ πάψω νὰ νοιώθω αὐτὴ τὴν ὑπερφήανια πού εἰμαι Ἕλληνας, γιατί «θὰ φτάσω στὸ σημείο πού ἐφτασε ὁ Χίτλερ». Εἶπε καὶ ἄλλα, πού εὐτυχῶς τὰ ἔχω ξεχάσει ἀπὸ τότε.

Τὸ γεγονός καὶ ἡ συζήτηση μὲ τὴν ἐν λόγω κυρία μὲ ὀδήγησαν σὲ κάποιες σκέψεις. Ἡ ἐκάστοτε ἀνασκαφὴ γίνεται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη κάποιου ἀρχαιολόγου, ὁ ὁποῖος

εἶναι καὶ ὁ μόνος πού ἀποφαίνεται γιὰ τὸ εἶδος, τὴν ἀξία (ιστορικὴ-ἐθνικὴ-πολιτικὴ-ἀρχαιολογικὴ κ.λπ.) καὶ τὴν χρονολόγησιν τῶν εὐρημάτων. Ἔτσι πρὶν ἀπὸ χρόνια εἶχαμε τὸν ἀρχαιολόγο Σακελλαράκη, πού μᾶς γελοιοποίησε καὶ μᾶς ταπεινώσε, ὅταν ἀνεκάλυψε κάποιο ἱερὸ χῶρο στὶς Ἀρχάρες, λέγοντας ἐντελῶς ἀβάσιμα πῶς ἐκεῖ μέσα γίνονταν ἀνθρωποθυσίαι. Τότε ἡ εἶδησι μεταδόθηκε ἀπὸ τὰ πρακτορεῖα τῆς ἀλλοδαπῆς μὲ τίτλο «Κρητικὸς, αὐτὸς ὁ καννίβαλος»...

Ἐρωτῶ: α) Γιατί νὰ ἀποφαίνεται κάθε ἀρχαιολόγος μόνος του γιὰ τὸ εὖρημα, γιατί ἀκόμη νὰ «καθιερώνεται» ὅ,τι αὐτὸς νομίζει; β) Ἀπὸ ποιά δοκιμασία περνοῦν εἰδικὰ οἱ ἀρχαιολόγοι τοῦ «Υπουργείου Πολιτισμοῦ», γιὰ νὰ προσληφθοῦν ἀπὸ αὐτό; γ) Τὸ ὑπουργεῖο γνωρίζει τὴν ἐλλιπὴ κατάστασιν πού βρίσκεται ἡ Λατὼ -δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα σκέπαστρο, γιὰ νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὶς καιρικὲς συνθῆκες ὁ φύλακας τῆς; Πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ φυλάξει τὸν ἀρχαῖο ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνα, τὸ Βουλευτήριον, τὴν Ἀγορά, τὰ ἐργαστήρια κ.λπ.; Γιατί δὲν κόβονται τὰ δέντρα, πού μὲ

Β' Ἑλληνίσκων προμαχοῦντες ἐν Ἀθήναις κύνες!

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Ὡς γνωστόν, ἡ φύλαξι ἀρχαιολογικῶν χώρων καὶ ἀρχαιολογικῶν μουσείων ἀνατίθεται ἀπὸ κάθε κυβέρνησι κατὰ κύριον λόγον στὰ «κομματόσκυλά» τῆς μὲ τὶς γνωστὲς ἀδιαφανεῖς διαδικασίαι, κατὰ τὶς ὁποῖες ὁ «κολλητὸς» τοῦ «κολλητοῦ» καὶ ὁ «μπάρμπας» τοῦ «μπάρμπα» ἀποφασίζουν γιὰ τὸ ποῖος ἀργόμοσθος θὰ περιφέρεται κάτω ἀπ' τὸ βλέμμα τοῦ Ἑρμῆ τοῦ Πραξιτέλη ἢ τοῦ Ἡνίοχου. Μέχρι ἐδῶ ἂς πούμε ὅτι «πάει καὶ ἔρχεται». Ἀλλὰ τὸ νὰ φτάνουν οἱ ἀργόμοσθοι φύλακες μέχρι σημείου νὰ ὀργανώνουν καὶ νὰ ἐκτελοῦν ληστεία μέσα στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖον μέρα μεσημέρι εἶναι ἄνω ποταμῶν. Καὶ τὸ «ὀργανωμένο κράτος» δηλώνει εὐθαρσῶς ὅτι θὰ πατάξει τοὺς ὑπαιτίους, διατάσσει τὶς περιδόητες «ἐνορκεις διοικητικὲς ἐξετάσεις» - καὶ αὐτὸ ἦταν ὅλο. Πέντε μῆνες μετὰ καὶ ἡ ὑπόθεσι «μπήκε στὸ ἀρχεῖον». Ὡς συνήθως ἐνοχοὶ δὲν δρέθηκαν, εὐθύνες δὲν καταλογίστηκαν, τὸ πρῶγμα ξεχάστηκε. Τὸ μόνον πού ἔμεινε νὰ θυμίζει τὴν ντροπὴ, εἶναι ἡ κενὴ θέσι τῆς Σφίγγας.

Προτείνω, στὴν κενὴ θέσι τῆς Σφίγγας νὰ γραφεῖ τὸ παρακάτω ἐπίγραμμα:

Τῷ ΑΓΝΩΣΤῷ ΚΥΝΙ

Ἑλληνίσκων προμαχοῦντες ἐν Ἀθήναις

κομμάτων κύνες,

φύλακες Μουσείων ταχθέντες,

ἐπιόρκως ἀρπάσαντες κεφαλὴν

Σοφῆς Σφιγγὸς

ἐστόρεσαν δύναμιν.

Μὲ τιμὴ

Χρῆστος Πολατίδης

Παπαυλίου 40, 621 25 Σέρρες

Τηλ.: 0321-26994

Υ.Γ.: Μὲ δεδομένο ὅτι ὁ πρῶν ὑπαρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας κ. Νησιτάκης εἶναι ὑπόδικος γιὰ ἀρχαιοκαπηλία, ἴσως αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἀναφέρω παραπάνω νὰ θεωρηθοῦν «ἄνευ δαρύτητος».

τὸ ριζικό τους σύστημα ἔχουν ξεθεμελιώσει ὅλες τὶς κατασκευές ποὺ θρίσκονται ἐκεῖ; δ) Γιατί ἀναστηλώνονται ὅλες οἱ ρωμαϊκές, ἐνετικές καὶ τούρκικες «ἀρχαιότητες» ἀπὸ τὴν μία ἄκρη τῆς νήσου ἕως τὴν ἄλλη, δηλαδή μνημεῖα τῆς ἡττας καὶ ταπείνωσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐνῶ δὲν βλέπουμε οὔτε μιὰ ἀναστήλωση ἢ συντήρηση σὲ Ἑλληνικά μνημεῖα – γιατί, γιατί, γιατί!;

“Ὅταν πλέον (για νὰ ἐπανέλθω στὸ γεγονός) ἢ κ. Ἀτσιποπούλου καὶ ἡ παρέα τῆς ἀφαίρεσαν ὅ,τι εἶχε ὁ τάφος, ἔδωσαν τὴν ἀδεια νὰ προχωρήσουν οἱ ἐργασίες.

Ἄν καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος εἶμαι τεχνokrάτης, αὐτὸ ποὺ ἐγίνε με ἐξόργισε. Ὁ τάφος ἦταν τοῦ 1350 π.Χ. κατὰ τὰ λεγόμενά

τῆς. Στὸ σημεῖο ποὺ ἐγίνε, ὁ δρᾶχος ἦταν πάρα πολὺ σκληρὸς. Αὐτὸς ὁ πανάρχαιος πρόγονός μας, ποὺ τότε τὸν ἀνοίξε γιὰ νὰ θάψει τὰ προσφιλή του πρόσωπα, θὰ πρέπει νὰ κατέβαλε ἀγωνιώδεις προσπάθειες καὶ κόπους ἀλλὰ καὶ μεράκι γιὰ νὰ ζωγραφίσει τὶς λάρνακες.” Ἀν λοιπὸν αὐτὴ ἡ πράξη τῆς καταστροφῆς τοὺς δὲν εἶναι ἱεροσυλία καὶ βαρβαρότητα, τότε σὲ τί διαφέρουμε ἀπὸ τοὺς ἱερόσυλους καὶ τοὺς βαρβάρους;

Μετὰ τιμῆς
Z. Καλωσυνάκης

Κορυθαῖς 6 Πόρος
713 07 Ἡράκλειον Κρήτης

Γ Βαρβαρότης στὴν ἀρχαιολογία, στὴν φυσική, τὴν ἱστορία

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

(α) Στὴ διάρκεια ἑνὸς σαββατοκύριακου στὸ Ναύπλιο ἐπισκέφθηκα τὸ ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο. Ἐκεῖ μεταξὺ ἄλλων βρῆκα καὶ ἓνα πῖθο μὲ μιὰ παράξενη παράσταση – «γεωμετρικοῦ» ρυθμοῦ. Στὴ σχετικὴ πινακίδα (...) ἀναφερόταν ὅτι πρόκειται γιὰ... χταπόδια (σοβαρά!). Ὅμως χταπόδια δὲν ὑπάρχουν πουθενά!.. Ἀντιθέτως ὑπάρχουν κάποιοι «θύλακες» συνδεδεμένοι μεταξὺ τοὺς μὲ «λῶρους». Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς λῶρους ὑπάρχουν καὶ κάποια κωνικό-μορφα ἀντικείμενα, ποὺ προεξέχουν σὰν «φοῦντες». Στὸ ἐσωτερικὸ τῶν θυλάκων ὑπάρχει ἓνα χωρίσμα δικέφαλο, τὸ ὁποῖο περικλείει σβάστικες ἀριστερόστροφες. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ ἄλλες λεπτομέρειες, ὅπως π.χ. ἡ δομὴ τῶν κωνικό-μορφων ἀντικειμένων, τὶς ὁποῖες δυστυχῶς δὲν ἔχω τὶς κατάλληλες λέξεις γιὰ νὰ τὶς περιγράψω. Τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ σχολιάσω εἶναι ὅτι ἴσως οἱ θύλακες νὰ παριστάνουν κάποιους «ζωντανούς» ὀργανισμούς – ὄχι ἀπαραίτητα ζῶα, ἀλλὰ «ὀργανισμούς» μὲ τὴν εὐρεία ἔννοια, ὅπως π.χ. γαλαξίες κ.λπ. Ὅσο γιὰ τοὺς κῶνους, εἶμαι σίγουρος ὅτι τοὺς ἔχω δεῖ σὰν παραστάσεις μηχανικῶν τμημάτων... διαστημοπλοίων. Πρὸς Θεοῦ, δὲν θέλω νὰ γίνω ἓνας νέος Νταϊνικεν! Ἀπλῶς καταθέτω μιὰ ἄποψη. Πάντως χταπόδια δὲν εἶναι!!! Σὰς ἐσωκλείω τὴ σχετικὴ φωτογραφία καθὼς καὶ ἓνα σκαρίφημα τῆς παράστασης. Κε Λάμπρου, θὰ ἤθελα, ἂν σὰς εἶναι δυνατόν, νὰ με βοηθήσετε νὰ προχωρήσω στὴν μελέτη αὐτῆς τῆς παράστασης. Τὴ θεωρῶ

ἰδιαίτερα σημαντικὴ γιὰ τὴν σχέση ἀνθρώπου-Σύμπαντος. Ἰδιαίτερα ἡ παρουσία τῆς σβάστικας εἶναι ἐξόχως σημαντικὴ. Πρὶν περάσω στὸ δεῦτερο θέμα, θὰ ἤθελα νὰ τονίσω ὅτι στὸ μουσεῖο αὐτὸ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σημαντικὰ πράγματα, ὅλα τῆς μυκηναϊκῆς περιόδου (≈ 1400 π. Χ.).

(6) Μὲ ἐκπληξη, ποὺ ἀμέσως μετατράπηκε σὲ θλίψη, διάβασα σὲ βιβλίο γραμμένο ἀπὸ φυσικὸ ἐπιστήμονα, ὅτι ἀπὸ ἐπιστημονικὴ ἄποψη μόλις φθάσαμε στὸ 1000 π.Χ. Naί, δὲν διαβάζετε λάθος. Ἡ μοντέρνα ἐπιστῆμη θεωρεῖ πλέον τὸ Σύμπαν ὡς: «... μιὰ ρέουσα “ὁλότητα” καὶ ὅτι τὰ μικροτμήματά του δὲν ἀποτελοῦν παρὰ “μορφὲς ἀφαίρεσης” ἀπὸ τὴν ὁλότητα αὐτή. Στὸ ἔργο ποὺ παίζεται συμμετέχουμε σὰν θεατῆς καὶ ἡθοποιοὶ ταυτόχρονα, ἡθοποιοὶ ὅμως μὲ ἄποψη διόλου παγιωμένη ἀλλὰ ρέουσα...» (Δ. Κασέτας, «Ἡ Ἀρκτος, ἡ Πρέσπα, ἡ Παρασκευή», ἔκδ. «Κάτοπτρο», 1992, σελ. 23). Βέβαια τὸ «πάντα ῥεῖ» τοῦ Ἡρακλείτου δὲν ἀναφέρεται πουθενά οὔτε γιὰ δεῖγμα. Ἡ μόνιμη ἀναφορὰ εἶναι, ἐπιμὼνως, στὶς θεωρούμενες ἐντελῶς λανθασμένες ἀπόψεις τοῦ Ἀριστοτέλη. Νὰ υποθέσουμε ὅτι ὁ Μεσαίωνας τελείωσε; Ἡ μήπως ὅτι καὶ τὸ 5000 μ.Χ. θὰ ξανα-ανακαλύψουμε ὅτι «τὰ πάντα ῥεῖ», χωρὶς βέβαια νὰ ὑπάρχει καμμία ἀναφορὰ στὸν Ἡράκλειτο; Τόσο «σκοτεινὸς» καὶ ἀποδιοπομπαῖος εἶναι τέλος πάντων ὁ Ἐφέσιος; Ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, τόσο καὶ ἀκόμη περισσότερο. (Ἄρα μᾶλλον ὁ Μεσαίωνας δὲν τελείωσε ἀκόμη...).

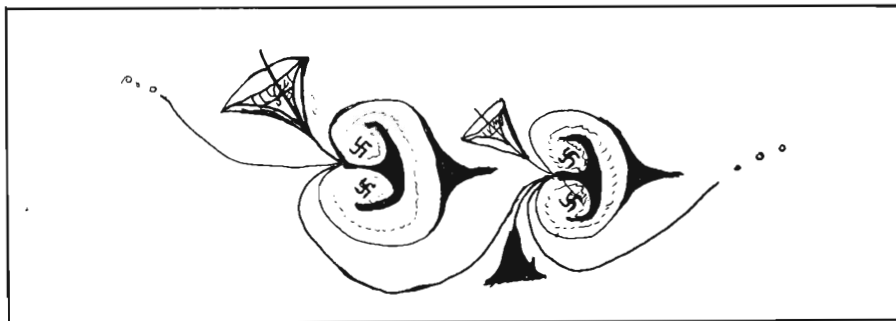
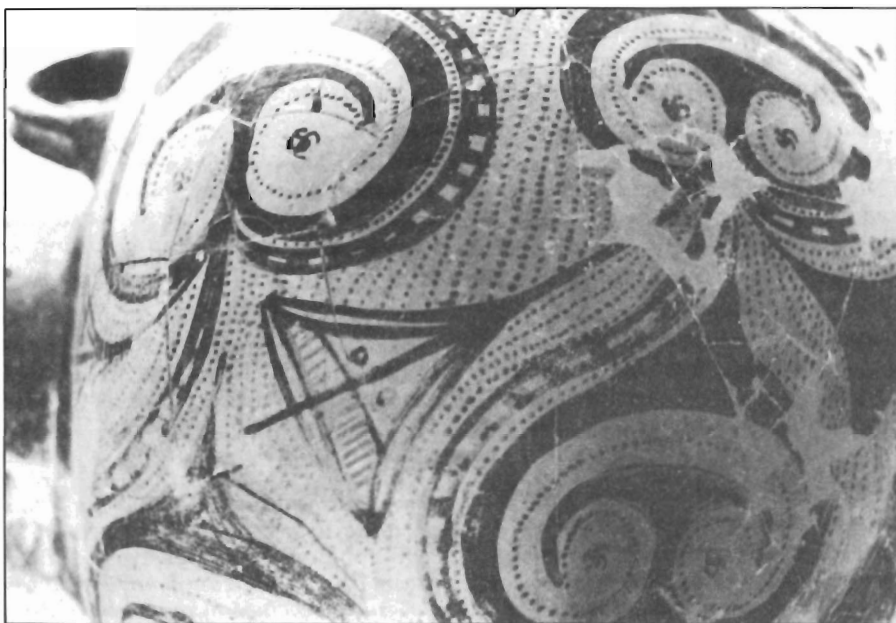
(γ) Κλείνω με μιὰ ἀπορία: μετὰ τὴ διάσπαση τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους στὸ δυτικὸ καὶ μάλιστα ἰδιαίτερα κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀναπτύχθηκαν, ἄγνωστο πῶς, οἱ βάσεις τῆς τεχνολογικῆς ἐξέλιξης καὶ μπῆκαν οἱ ρίζες τῆς ἐκδιομηχάνισης τῆς Εὐρώπης. Ἀπεναντίας στὸ Βυζάντιο τίποτε. Ἐλάχιστα τεχνολογικὰ δῆματα. Κι ἂς ὑπῆρχαν καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀραβες διαθέσιμοι. Ὅσο σκέφτομαι ὅτι, μάλιστα, τὰ πρῶτα τεχνολογικὰ δῆματα ἐγιναν στὰ μοναστήρια (ναί, μοναστήρια) τῆς Δύσης, ἀπορῶ. Καὶ ἀπορῶ ἰδιαίτερα, ὅταν βλέπω ὅτι ὁ Ἕλλη-

νισμὸς ἄργησε πολὺ νὰ γίνῃ μέτοχος τῆς τεχνολογίας, ἂν καὶ εἶχε τὶς βάσεις, τουλάχιστον στὸ θεωρητικὸ ἐπίπεδο. Πῶς εἶναι δυνατόν οἱ “βάρβαροι” δυτικοευρωπαῖοι νὰ γίνουν κύριοι τῆς τεχνολογίας καὶ οἱ Ἕλληνες νὰ εἶναι τόσο ἀπομακρυσμένοι; Φταίει μόνο ἡ ἐπάρατη τουρκοκρατία; Φταίει ἡ ἀντίληψη τῶν Βυζαντινῶν; Ἡ μήπως κάτι ἄλλο;

Διατελῶ μὲ τιμῇ

Λάζαρος Πολυμενάκος

Γεωλόγος
85300 Κῶς

Φωτογραφία καὶ ἀπόδοση τῆς παράστασης τῆς μυκηναϊκῆς πινακίδος τοῦ Μουσείου Ναυπλίου.

«Τρίτο Κύμα»: Ἡ Ἑλλάδα ἐπιστρέφει

(Α) ΠΡΩΤΟ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΥΜΑ – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Τὸ πρῶτο γεγονός πού χαρακτηρίζει ἀποφασιστικά τὴν ἀφετηρία τῆς ἀνθρώπινης πορείας πάνω στὴ Γῆ εἶναι ἡ δημιουργία ἑναρθρου λόγου. «*Ὁ ἄνθρωπος ὠμίλησε τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν διεπίστωσεν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ διὰ τὴν συντήρησίν του ἡ σωματικὴ του δύναμις. Ἡ συναίσθησις τῆς βιολογικῆς αὐτῆς ἀνεπάρκειας ἀπέτέλεσε τὸ ἐναρκτήριο ἐπείσοδον τοῦ ἀνθρωπίνου δράματος. Τότε ἀκριβῶς συνετελέσθη τὸ γονιμώτερον λάθος τοῦ κόσμου: Ὁ ἄνθρωπος ἐνόμισεν, ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ κύριος τῆς καταστάσεως χωρὶς νὰ ἐφάπτεται τῶν πραγμάτων*»¹. Ἄν ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν σύμβολο τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους, ἡ γεωργικὴ «ἐπανάστασις» εἶναι ἡ ἀφετηρία τοῦ ὡς πολιτικοῦ ὄντος. Μὲ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς γεωργίας ὁ ἄνθρωπος ἔπαυσε νὰ εἶναι τροφосуλλέκτης καὶ ἄρχισε νὰ ἐπεμβαίνει στὴν ἐσωτερικὴ λειτουργία τῆς φύσεως. Ἐτοί ἔπαυσε νὰ εἶναι νομάς, «ἐν-τοπίστηκε» καὶ ἄρχισε νὰ δημιουργεῖ οἰκισμούς. Ἦταν ἡ ἀρχὴ τῆς Νεολιθικῆς Ἑποχῆς. Κατὰ τὴν περίοδον 25.000-10.000 π.Χ. ἡ Γῆ ὑφίσταται τὶς συνέπειες τοῦ λυώσιμου τῶν παγετῶν τῆς Βουρμίας Περιόδου. Μὲ τὸ λυώσιμο τῶν πάγων στὸν εὐρύτερο χώρον τῆς λεκάνης τῆς Ἀνατ. Μεσογείου οἱ ἄνθρωποι παρατήρησαν μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος τὴν αἰτιώδη συνάφεια μεταξὺ καρποῦ καὶ καρποφορίας. «*Ἡ διαπίστωσις αὐτὴ συνέβη διὰ πρῶτην φοράν ἐπὶ τάφων, ὅπου ἐφύτρωσεν ἡ τροφὴ τοῦ νεκροῦ ἢ ἐντὸς σπηλαίων, ὅπου ἔνεκα τῆς ὑγρασίας ἐβλάστησαν οἱ ἀποθηκευμένοι καρποί*»². Ἀπὸ τὴν στιγμήν πού τὸ πρᾶγμα ἐγίνε ἀπὸ σκοποῦ, μεταβλήθηκε ἐπὶ τῆς γῆς ἡ βάση τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς. Ἐπρόκειτο γιὰ τὸ «Πρῶτο Κύμα τῆς Γεωργικῆς Ἑποχῆς», ὅπου ἡ ὑψηλότερη στιγμήν τοῦ ὑπῆρξε ἡ ἑλληνικὴ ιδέα τῆς πόλεως καὶ τοῦ πολίτου καὶ τὸ ὄριό του ἡ γῆ ὡς βάση τῆς παραγωγῆς καὶ ἡ δουλεία ὡς παραγωγικὸ μέσον.

Μὲ τὴν τελειοποίησιν τῆς ἀτμομηχανῆς τὸ 17ο αἰ. μ.Χ. ἀπὸ τὸν Τ. Watt ἀρχίζει τὸ «Δεύτερο Κύμα τῆς Βιομηχανικῆς Ἑποχῆς». (Βέβαια στὴν πραγματικότητα ὁ πρῶτος ἐφευρέτης ἀτμομηχανῆς ἦταν ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος μὲ βάση τὶς ἱστορικὲς μαρτυρίες. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὲς καὶ οἱ μηχανές τοῦ Ἡρώνος στὴν Ἀλεξανδρινὴ Ἑποχὴ, πού λειτουργοῦσαν μ' ἀτμό. Ὅμως μόνο κατὰ τὸν 16ο-17ο αἰ. μ.Χ. ἀρχίζουν νὰ μπαίνουν οἱ ἀτμομηχανές στὴν παραγωγή, ἐπειδὴ οἱ παλιές οἰκονομικὲς σχέσεις τοῦ πρῶτου κύματος, οἱ βασισμένες στὴ γῆ, δὲν ἀντιστοιχοῦν πιά σὲ τὶς νέες παραγωγικὲς δυνάμεις μετὰ τὴν «ἀνακάλυψιν» τῆς Ἀμερικῆς). Ἡ βιομηχανοποίησις εἶχε καταπληκτικὰ συνεπακόλουθα. Ὁ «μηχανιστικός» τρόπος σκέψεως εἰσέβαλε παντοῦ: ἀπὸ τὴν Νευτώνια μηχανικὴ μέχρι τὴν «φυσικὴ ἐπιλογὴ» τοῦ Δαρβίνου καὶ ἀπὸ τὴν «μηχανιστικὴ» δομὴ τῆς Φροϋδικῆς ψυχολογίας μέχρι τὸν «ἀντιπροσωπευτικὸ κοινοβουλευτισμὸ» τοῦ Μοντεσκιέ· ἀπὸ τὸ μαζικὸ φιλελευθερισμὸ τοῦ Σμιθ μέχρι τὸν συγκεντρωτικὸ σοσιαλισμὸ τοῦ Μάρξ παντοῦ ἐπεκράτησε ἡ «λογικὴ τῆς μηχανῆς»: μαζικοποίησις, κοινοβουλευτισμὸς, τυποποίησις, ἐξειδίκευσις, μεγιστοποιημένη ἀστυφιλία, μεγάλα κράτη, συγκεντρωτισμός. Εἶδαμε τὰ μαζικὰ μέσα ἐνημέρωσης, τὶς πολυεθνικὲς καὶ τὶς κεντρικὲς τράπεζες.

Ἡ μηχανὴ στὴν παραγωγή ἄλλαξε τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ταχέια ἐξέλιξις φάνηκε νὰ ἐπιδεδαιώνει τὴν ἰουδαιοχριστιανικὴ ἀντίληψιν περὶ γραμμικῆς προόδου τῆς Ἱστορίας. Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή δημιούργησε τὴν παγκόσμιαν ἀγορὰ καὶ τοὺς παγκόσμιους πολέμους· τὴν μαζικὴ ἐκπαίδευσις καὶ τὶς μαζικὲς ἰδεολογίες. Βιομηχανικὴ ἐποχὴ σημαίνει τυποποιημένα προϊόντα καὶ «τέστ εὐφύας» γιὰ μα-

ζική κατανάλωση. Δημοκρατία στη βιομηχανική εποχή του Δεύτερου Κύματος σημαίνει έργοστάσιο παραγωγής μαζικών αποφάσεων για τις «φάρμες των ζώων». Όλα έδειχναν, ότι η βιομηχανική εποχή δάδιζε όλοταχώς στην εποχή του «Μεγάλου Άδελφου»³, ώσπου μιὰ χρονιά μετά τη Χιροσίμα, τὸ 1946, στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πενσυλβανίας τῶν Η.Π.Α. δημιουργήθηκε ὁ «ENIAC», ὁ πρῶτος Ἡλεκτρονικὸς Ὑπολογιστής. Ἦταν ἡ γενέθλια χρονιά τῆς Πληροφορικής.

(Β) ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΥΜΑ – ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ἀπὸ τὸ 1951, ὅταν ὁ πρῶτος Η/Υ (= ἡλεκτρονικὸς ὑπολογιστής, «computer») ἐμπήκε στὸ ἐμπόριο καὶ τὴν παραγωγικὴ διαδικασία, μποροῦμε νὰ μιλάμε γιὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Τρίτου Κύματος τῆς λεγόμενης Ἐποχῆς τῆς Πληροφορικής. (Ὁ UNIVAC-I, ὁ πρῶτος Η/Υ τοῦ ἐμπορίου, γιὰ πρώτη φορὰ χρησιμοποίησε τὸ δυαδικὸ σύστημα ἀρίθμησης, ποὺ συνίσταται στὴν «λογική» τοῦ «περνᾶ ρεῦμα – δὲν περνᾶ ρεῦμα» μὲ ἀντίστοιχα σύμβολα τὸ «1» καὶ τὸ «0». Αὐτὸ εἶναι τὸ δυαδικὸ σύστημα ἀρίθμησης, ποὺ ἐπιτρέπει τὴν ἀποθήκευση τῶν ἐντολῶν στὴν ἐσωτερικὴ μνήμη τοῦ Η/Υ. Ἐνα παράδειγμα δυαδικῆς ἀρίθμησης: Τὸ «0» τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος συμβολίζεται μὲ «0000» στὸ δυαδικὸ σύστημα, τὸ «1» μὲ «0001», τὸ «2» μὲ «0010», τὸ «3» μὲ «0011» κ.ο.κ. Ἡ «λογικὴ» τῆς μετατροπῆς τῶν συμβόλων τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος σὲ σύμβολα τοῦ δυαδικοῦ εἶναι καθαρὰ μαθηματικὴ: διαιροῦμε τὸν ἀριθμὸ τοῦ «δεκαδικοῦ» συστήματος διὰ 2, λαμβάνοντας τὰ ὑπόλοιπα διαιρῶντας διὰ 2 συνεχῶς μέχρι νὰ μηδενιστοῦν. Κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ δυαδικὰ αὐτὰ σύμβολα, τὸ 0 καὶ τὸ 1, ἀποτελεῖ τὸ περίφημο «bit» –ἐκ τοῦ bi-nary digi-t: Γιὰ περισσότερες πληροφορίες παραπέμπουμε στὸ σύγγραμμα «Εἰσαγωγή στὴν Πληροφορική» τῶν Ἀ. Μπέμ καὶ Γ. Καραμπατζίου, Ἀθῆναι 1991, ἐκδ. «Συμμετρία».).

Ὁ Η/Υ εἶναι γνήσιο τέκνο τῆς ἐλληνοτραφείσης ἐπιστήμης καὶ τῆς βιομηχανικῆς ἐποχῆς. Τὸ Δεύτερο Κύμα τὸ χαρακτήρισε ἀποφασιστικὰ ἓνα ἀπλὸ «γεγονός»: ἡ βιομηχανικὴ ἐξουσία ἔπρεπε γιὰ λόγους δικῆς τῆς ἐπιδίωσης νὰ «ἐπαναστατικοποιεῖ» συνεχῶς τὰ μέσα παραγωγῆς, δηλ. τίς σχέσεις παραγωγῆς. Ἡ ἀνάγκη γιὰ συνεχῶς ἐπεκτεινόμενη κατανάλωση τῶν προϊόντων τῆς κυνηγοῦσε ἀενάως καὶ ἀμείλικτα τὴν βιομηχανικὴ ἐξουσία παντοῦ. Ἐπρεπε συνεχῶς νὰ «προωθεῖ» τὴν παραγωγή, γιὰ νὰ «αὐξάνει» τὴν κατανάλωση, δηλ. τὰ κέρδη⁴. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἱλιγγιώδης τεχνολογικὴ «ἀνάπτυξη» καὶ τὸ γνήσιο τέκνο τῆς, ὁ «computer», ποὺ ὅμως ἄλλαξε ἄρδην καὶ ὁλοκληρωτικὰ τὴν πορεία τῶν πραγμάτων. (Εἶναι προφανὲς ἐδῶ ἡ συμβολὴ –καὶ ἡ ἀναγκαιότητα– τῆς ἐλληνοθρεμμένης Ἐπιστήμης στὴν Τεχνολογία καὶ τοῦ Δεύτερου καὶ τοῦ Τρίτου Κύματος). Ποιὰ εἶναι ὅμως τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἐποχῆς τῆς Πληροφορικής; Ποιές ἀλλαγές θὰ ἐπιφέρει στὴ ζωὴ τοῦ 21ου αἰ. ὁ Η/Υ;

Πρῶτα-πρῶτα ἀλλαγὴ τῶν πηγῶν ἐνέργειας. Ἦδη τὸ ἀδιάκοπα αὐξανόμενο κόστος τῶν ὀρυκτῶν (καὶ μὴ ἀνανεώσιμων) καυσίμων τοῦ Δεύτερου Κύματος (πετρέλαιο) συγκρούεται μὲ τὰ συμφέροντά του. Τὸ τεράστιο κόστος τῶν ἐνεργειακῶν τεχνολογικῶν μεθόδων τοῦ Δεύτερου Κύματος τίς αὐτοκαταργεῖ. Ὁ Η/Υ μπορεῖ νὰ ἐργασθεῖ μὲ ἡλιακὴ ἐνέργεια. Στὰ νησιὰ Χόνσου τῆς Ἰαπωνίας παράγεται ἡλεκτρισμὸς ἀπὸ τὴν δύναμη τῶν κυμάτων. Πεθαίνει ἡ ἐποχὴ τῆς μιᾶς πηγῆς ἐνέργειας. Ἡ ἐποχὴ τῶν πολλῶν καὶ ἐναλλακτικῶν πηγῶν ἐνέργειας (μὲ χαμηλὸ κόστος) χάρη στὸν Η/Υ ἔχει ἤδη γεννηθεῖ. Τὸ Τρίτο Κύμα «ἀντὶ νὰ βασίζεται σὲ καύσιμα συγκεντρωμένα σὲ κάποιο χωρὸ, θ' ἀντλεῖ ἀπὸ πολλὰς ἀποκεντρωμένους πηγές. Ἀντὶ νὰ βασίζεται τόσο πολὺ σὲ συγκεντρωτικὴ τεχνολογία, θὰ συνδυνάζει τόσο τὴν συγκεντρωτικὴ ὅσο καὶ τὴν ἀποκεντρωμένη παραγωγή ἐνέργειας. Κι

άντι νά στηρίζεται επικίνδυνα σέ λιγοστές μεθόδους ἢ πηγές, θά ἀποκτήσει μιὰ τεράστια ποικιλία μεθόδων καί πηγών»⁵. Ὁ ΗΥ, στὸν ἐκτυπωτὴ τοῦ ὁποίου μπορεῖ νά ἔχει ὁ καθένας ὄχι δύσκολη πρόσβαση, ἀπομαζικοποιεῖ τὴν πληροφόρηση. «Μέ τίς νέες, ταχύτατες καί φτηνές ἐκτυπωτικές μεθόδους κάθε ὀργάνωση, κοινωνική ομάδα, πολιτική ἢ θρησκευτική τάση ἔχει σήμερα τὴ δυνατότητα νά τυπώσει δικό της ἐντυπο»⁶. Τὸ «FAX», ἡ κινητὴ τηλεφωνία, ἡ καλωδιακὴ τηλεόραση ἀπλοποιοῦν τὴν πληροφόρηση, ἐντείνουν τὴν δημιουργία «ἐξειδικευμένων κοινῶν», ἀπομαζικοποιοῦν δηλ. τὰ μέσα ἐνημέρωσης. Οἱ «τηλε-συνεδριάσεις» τῆς Ὁζάκας καί τοῦ Ὁχάιο πέρα τῆς ἀπομαζικοποίησης καί τῆς ἀποκέντρωσης (κανεῖς δὲν χρειάζεται νά εἶναι παρὼν σὲ μιὰ «τηλεσύσκεψη» πού γίνεται μέσω ΗΥ καί «καλωδιακῆς TV») ἀνοίγουν τὴν πόρτα στὴν ἄμεση δημοκρατία –ὅπως στίς Ἀγορές, τίς Ἐκκλησίες, Πνύκες καί Ἀπέλλες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '80 ἐγίνε το «πρῶτο ἠλεκτρονικὸ δημαρχιακὸ συμβούλιο» τοῦ κόσμου μέσω τοῦ συστήματος καλωδιακῆς τηλεόρασης στὸ Κολόμπους τοῦ Ὁχάιο τῶν Η.Π.Α. «Χρησιμοποιώντας αὐτὸ τὸ πρωτοποριακὸ σύστημα ἐπικοινωνίας τοῦ Κολόμπους πῆραν μέρος σὲ μιὰ πολιτικὴ σύσκεψη τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς προγραμματισμοῦ. Πατώντας ἓνα κουμπὶ στὸ σαλόνι τοῦ σπιτιοῦ τους εἶχαν τὴ δυνατότητα νά ψηφίσουν ἐκείνη τὴ στιγμή πάνω σὲ ζητήματα πού τοὺς ἀφοροῦσαν. Καί δὲν εἶχαν μόνο τὴ δυνατότητα νά ψηφίσουν *Ναὶ ἢ Ὁχι*, ἀλλὰ καί νά μετᾶσχουν στὴ συζήτηση. Εἶχαν ἀκόμη τὴ δυνατότητα, πιέζοντας ἓνα κουμπὶ, νά ποῦν στὸν πρόεδρο, ἂν ἔπρεπε νά προχωρήσει ἢ ὄχι στὸ ἐπόμενο θέμα τῆς ἡμερησίας διάταξης».

Μήπως ξαναγεννιέται ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου (μὲ διαφορετικὴ μορφή φυσικά) στὸν 21ο αἰ. τῆς Πληροφορικῆς; Μήπως ἡ ὕψιστη ἀξία τοῦ Τρίτου Κύματος θά εἶναι ἡ ἀρχαιοελληνικὴ ἀξία τοῦ πολίτη, τοῦ μετέχοντος στίς ἀποφάσεις καί στὴ διοίκηση; Μήπως τελικά ὁ ΗΥ θά διαψεύσει τὸν Ὁργουελ καί θά ἐξανθρωπίσει τὸν ἄνθρωπο ἐπαναφέροντας σὲ ἰσχὺ τίς ρήσεις τοῦ Ἀριστοτέλη περὶ ἀνθρώπου ὡς «φύσει πολιτικοῦ ζώου» καί περὶ πολίτη ὡς «μετέχοντος κρίσεως καί ἀρχῆς»; Κι' ἂν συμβεῖ αὐτό, δὲν ξαναγεννιέται ἔτσι ἡ πεμπτουσία τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πνεύματος; Ἐνα εἶναι τὸ σίγουρο: Τὰ ἀπομαζικοποιημένα μέσα ἐνημέρωσης ἀπομαζικοποιοῦν τὴν σκέψη μας. Δὲν θά ὑπάρχει πιά χώρος γιὰ μαζικὲς ἰδεολογίες. Ὅλοι οἱ -ισμοί, Χριστιανισμός, Καπιταλισμός, Μουσουλμανισμός, Κομμουνισμός, χάνουν πιά τὸ μαζικὸ κοινὸ τους. Ὅσο πιά προχωράει τὸ Τρίτο Κύμα τόσο θά λιγοστεύει τὸ μαζικὸ κοινόν, τόσο δὲν θά ἔχουν πού ν' ἀπευθυνθοῦν οἱ ἐξουσιασμοί.

Συνέπεια τῆς ἀπομαζικοποίησης θά εἶναι ἡ ἀποκέντρωση. Ἦδη τρίζουν οἱ καρέκλες τῶν κεντρικῶν ἐξουσιῶν. Τὰ Ἑθνη-Κράτη δὲν αἰσθάνονται καλά. Εἶναι ἀδύνατη πιά ἡ διοίκηση ἀπὸ ἓνα κέντρο ἐξουσίας. Ἡ ἀνάγκη πληροφόρησης σκοτώνει τὴν ἐξειδικεύση. Ὅλοι στὴν μελλοντικὴ ἀπομαζικοποιημένη κοινωνία τοῦ Τρίτου Κύματος θά χρειάζονται ὅλο καί πιὸ πολλές γενικὸ φάσματος πληροφορίες. Ὁ Οὐμπέρτο Ἐκο ἔγραψε, ὅτι στὴν ἐποχὴ τῆς ὑψηλῆς τεχνολογίας ὁ χημικὸς μπορεῖ νά παρασκευάζει κάποιον ἐντομοκτόνο, ἀλλὰ δὲν τοῦ ἀρκοῦν οἱ γνώσεις του γιὰ τίς πιθανές ἐπιπτώσεις τοῦ προϊόντος του στὴν τρέψα τοῦ ὄζοντος. Ὅπως ἐπίσης καί οἱ τεχνοκράτες τοῦ ἀμερικανικοῦ Πεναγώνου δὲν αἰσθάνονται ἀσφαλεῖς μετὰ ἀπὸ τὸ «σπάσιμο» τοῦ κωδικοῦ τοῦ ἀπορρήτου «computer» ἀπὸ ἓναν νεαρό φοιτητὴ τῆς Πληροφορικῆς. Ἡ ἀποκέντρωση τῆς εὐφυΐας καί τῆς γνώσης χάριε στὸν ΗΥ ἐξασθενίζει τὴν δύναμη τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ κράτους καί ἀπομακρύνει τὸν ἐφιάλτη τοῦ «Μεγάλου Ἀδελφοῦ» (Ὁργουελ, «1984»), φέροντας κοντὰ μιὰ σύγχρονη «ἐκκλησία τοῦ δήμου». Πεθαίνει σιγά-σιγά ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ ψευτο-δη-

μοκρατία της βιομηχανικής εποχής με την ιουδαιοχριστιανική «ισότητα» του εύνουχισμένου ψευτο-πολίτη και ανατέλλει η αληθινή άμεση δημοκρατία της ίσηγορίας του πραγματικού πολίτη (με την ελληνική σημασία του ὄρου, δηλ. την συμμετοχή στις αποφάσεις και τη διοίκηση). Ἡ απομαζικοποίηση θα ὀδηγήσει στην ἀποκέντρωση, κι αὐτή στην κατάργηση τοῦ συγκεντρωτισμοῦ. «Ἀντί γιὰ τὸν κεντρικὸ ἔλεγχο ἡ νεὰ δομὴ καθιερώνει μιὰ μέθοδο ποὺ εἶναι γνωστὴ σὰν σύστημα πολλῶν κέντρων ἀποφάσεων»⁸.

Τὸ Τρίτο Κῦμα εὐνοεῖ τὴν κατάργηση τῆς τυποποίησης καὶ δίνει βάρος στὴν ποικιλία τῶν προϊόντων. Τὸ σπουδαιότερο: μικραίνει –καὶ μερικὲς φορές καταργεῖ– τὸ χάσμα παραγωγῶν-καταναλωτῆ. Ἐπίσης ἀπομαζικοποιεῖ τὰ σχολεῖα καὶ τὴ γνώση. (Πολλοὶ μαθητὲς καὶ ἐργαζόμενοι παράγουν ἔργο μὲ τὸν Η/Υ κατ' οἶκον). Τὸ Τρίτο Κῦμα μὲ τὸ νέο σύστημα παραγωγῆς, ποὺ ἔχει σὰν βάση του τὸν Η/Υ, φέρνει ἀλλαγές καὶ στὶς ἀντιλήψεις μας. Ὁ μηχανιστικὸς τρόπος σκέψης τῆς βιομηχανικῆς ἐποχῆς πεθαίνει παντοῦ· ἡ Νευτώνιος μηχανικὴ καταρρίφθηκε ἀπὸ τὸν Ἀϊνστάιν, γιὰ νὰ ἀμφισβητηθεῖ κι αὐτὸς ἀπὸ τὰ «ταχυόνια» (tachyons) τοῦ Τ. Φάινμπεργκ· ἡ ψυχανάλυση τοῦ Φρόυντ ἀμφισβητεῖται ἀπὸ τοὺς ἐπιγόνους του (Β. Ράιχ) καὶ ἡ ἐξελικτικὴ θεωρία τοῦ Δαρβίνου καταρρίπτεται ἀπὸ τὴν ἀμετατροπία τῶν γονιδίων καὶ ἀπὸ τὶς βιολογικὲς ἐρευνες, ποὺ δείχνουν πὼς κάποιες ἀπλούστερες μορφές ζωῆς ἔχουν προέλθει ἀπὸ πολυπλοκότερες. Ὁ φυσικὸς Ρότζερ Πενρόουζ μιλά γιὰ «λευκὲς τρύπες» ποὺ διαχέουν τὴν ἐνέργεια σ' ἓνα ἄλλο Σύμπαν, ἐνῶ ὁ Κ. Σαγκάν μιλῶντας γιὰ «τεχνητοὺς» δορυφόρους στὸν Ἄρη ἀμφισβητεῖ τὴν ἐπίσημη Προϊστορία, παραπέμποντας στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ «Μυθολογία». Ἐκεῖνο πάντως ποὺ σίγουρα πεθαίνει στὸν νέο αἰῶνα τῆς Πληροφορικῆς εἶναι ἡ ιουδαιοχριστιανικὴ ἀντίληψη περὶ γραμμικῆς ἐξέλιξης τῆς ἱστορίας καὶ περὶ προόδου. Ὁ πασίγνωστος φυσικὸς Στέφεν Χάουκιν (ποὺ καθηλωμένος στὸ ἀναπηρικὸ καρροτσάκι του τιμήθηκε πρόσφατα μὲ Νόμπελ) συνοψίζει τὴν εἰκόνα περὶ Σύμπαντος στὸ «Χρονικὸ τοῦ Χρόνου»: «Ὁ χωροχρόνος, ὅπως ἀποκαλύπτει ἡ Κβαντικὴ θεωρία τῆς Βαρύτητας, εἶναι πεπερασμένος ἀλλὰ χωρὶς ὅρια· αὐτὸ σημαίνει, ὅτι δὲν ὑπῆρξε ποτὲ μιὰ ἀρχὴ τοῦ Σύμπαντος οὔτε μιὰ στιγμή δημιουργίας... τὸ Σύμπαν εἶναι πεπερασμένο ἀλλὰ χωρὶς ὅρια. Τὸ Σύμπαν περιέχει τὸν ἑαυτό του καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ ὅτιδήποτε ἄλλο ἔξω ἀπὸ αὐτό. Δὲν δημιουργεῖται οὔτε καταστρέφεται· ΥΠΑΡΧΕΙ»⁹. Εἶναι ἡ εἰκόνα περὶ κόσμου τοῦ Ἡρακλείτου, ποὺ ἐπανερχεται στὸν αἰῶνα τῆς Πληροφορικῆς.

Ὅμως τὸ Τρίτο Κῦμα ἐπιφέρει ἀλλαγές καὶ στὸν τύπο οἰκογένειας καθὼς καὶ στὴν ψυχολογία τῶν ἀνθρώπων. Ἀναιρεῖ τὸ πολιτικὸ σύστημα τοῦ «ἀντιπροσωπευτικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ». Ὁ Η/Υ καὶ τὰ ἐπακόλουθά του διαμορφώνουν τὸ πλαίσιο: α) τῆς ἄμεσης καὶ προσωπικῆς παρέμβασης στὶς ἀποφάσεις (ἄμεση δημοκρατία ἀρχαιοελληνικοῦ τύπου) καὶ β) τῆς ἀναγκαιότητος ὑπαρξῆς δικτύου πολλῶν κέντρων ἀποφάσεων μὲ ποικιλία «γενικῶν» καὶ «ἐξειδικευμένων» γνώσεων καὶ ἐπιταχυνόμενη ἀποτελεσματικότητα. «Συνδυάζοντας ὅλα αὐτὰ δὲν θὰ προκύψει μιὰ ἐνιαία παγκόσμια κυδέρνηση, ἀλλὰ ἓνα πυκνὸ δίκτυο πολυεθνικῶν ὁργανώσεων»¹⁰.

Συνοψίζοντας τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Τρίτου Κύματος μπορούμε νὰ ποῦμε: Ἡ κοινωνία τοῦ 21ου αἰ. τῆς Πληροφορικῆς θὰ εἶναι ἀπομαζικοποιημένη, μιὰ κοινωνία τῶν πολιτῶν μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴν σημασία τοῦ ὄρου. Ἀπομαζικοποίηση, ἀποκέντρωση, ποικιλία ἀντὶ τυποποίησης, λειτουργικὴ ἀντὶ μηχανιστικῆς δομῆς, ἄμεση δημοκρατία ἀντὶ ἀντιπροσωπευτικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ἀπελευθέρωση τοῦ ὄραριου καὶ τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, οἰκολογικὴ εὐαίσθησις, ποικιλία ἐναλλακτικῶν πηγῶν ἐνέργειας· ὅλ' αὐτὰ καὶ ἄλλα ὀδηγοῦν σὲ ἓνα νέο μοντέλο «πόλης-κράτους» μὲ βασικὸ κύτταρο τὸν συνειδητὸ

πολίτη. Είναι φανερό, πώς στο τέλος των μαζικών ιδεολογιών το 'Αρχαίο Έλληνικό Πνεύμα δεν είναι απλώς μία επίκαιρη επιλογή αλλά μία αναγκαστική εξέλιξη.

(Γ) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κάθε ιστορικό συμβάν είναι αποτέλεσμα ενός πλέγματος αιτίων και ποτέ σχεδόν ενός αιτίου μοναχά· γι' αυτό, για να έρμηνευθεί ένα ιστορικό γεγονός, πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν όλοι οι γενεσιουργοί παράγοντες, ό καθένας βέβαια με την δική του ιεράρχηση ανάλογη της δυναμικής του έμβέλειας. 'Επίσης είναι γνωστό, ότι «*πρός γάρ τὸ τελευταῖον ἐκθάν' ἕκαστον τῶν πρὶν ὑπαρξάντων κρίνεται*»¹¹, γι' αυτό είναι παρακινδυνευμένη και πρόωγη όποιαδήποτε αἰσιοδοξία ή άπαισιοδοξία σχετικά με τις προοπτικές του Τρίτου Κύματος. Όπως όμως είναι ήχηρό ένα από τὰ πλέον βασικά χαρακτηριστικά του 21ου αἰ.: ή άπομαζικοποίηση. Στο σημείο αυτό έγκνεται ή έπικαιρότητα του 'Αρχαίου Έλληνικού Πνεύματος. Έπαναλάβαμε πολλές φορές, ότι ή πεμπτουσία του έλληνισμού, ή μοναδική ασφαλιστική δικλείδα, που έξ όρισμού άκυρώνει και καταργεί κάθε μορφής έξουσιασμό, είναι ή ιδέα του πολίτη, που όλοκληρώνει και δικαιώνει την ανθρώπινη ύπαρξη, ως άποφασίζουσας την ίδιαν για τὸ μέλλον της.

Σήμερα δεν είμαστε πολίτες αλλά ύπηκοοι, γιατί δεν μετέχουμε άμεσα και προσωπικά στις αποφάσεις και την διοίκηση. Τὸ Τρίτο Κύμα μᾶς δίνει τή δυνατότητα να γίνουμε. Σήμερα δεν έχουν λογική ισχύ «*ψηφίσματα τοῦ Δημοφάντου*». Μόνον πολίτες (με την αρχαιοελληνική έννοια του όρου) μπορούν να έννοήσουν, να διώσουν και να υπερασπιστούν όρκους, όπως «... *εάν τις δημοκρατίαν καταλύη τήν 'Αθήνησιν ή αρχήν τινά ἄρχη καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας, πολέμιος ἔστω 'Αθηναίων και νηποινεί (= χωρίς ποινή) τεθνάτω... ό δέ άποκτείνας τόν ταῦτα ποιήσαντα ... όσιος ἔστω και εὐαγής...*» (Ψήφισμα Δημοφάντου)¹². Όμως ή ελληνική ιδέα του πολίτη, ως «*μετέχοντος κρίσεως και αρχῆς*», δεν άναιρεί με την ύπαρξή της κάθε έξουσιασμό μοναχά· ταυτόχρονα άποτελεῖ την μοναδική όδὸ πρὸς τήν 'Ελευθερία χωρίς ανταλλάγματα, σάν κι αυτή του Λεωνίδα ή του Σωκράτη. «*Κι' αν ποτέ (ξανα)σκοτεινιάσει ό κόσμος από καινούργιους βαρβάρους και δεισιδαιμονίες, ή λέξη ΕΛΛΗΝΑΣ ἄς εξακολουθήσει να σημαίνει ἐκεῖνον που κρατάει τή σκέψη του ἄφοβη και ἀδέκαστη*»¹³, γιατί μόνον ό ελεύθερος πολίτης μπορεί να καταφάσκει στήν τραγική οὐσία της ζωῆς, πεθαίνοντας «*ἀδέως (= χωρίς φόβο) και γενναίως*» –και τὸ σημαντικότερο· χωρίς ανταπόδοση σέ άμφίδολη εύφυΐας «*Κήπους τῆς 'Εδέμ*».

Παραπομπές:

1. Σ. Κνριαζόπουλος, *Ενώπιον τοῦ τετάρτου κοσμοϊστορικοῦ γεγονότος*, 'Αθήναι 1970, σελ. 7.
2. Δ. Θεοχάρης, *Νεολιθικός Πολιτισμός*, 'Αθήναι 1989, σελ. 16.3. Τ. 'Οργουέλ, 1984, έκδ. «Κάκτος», 'Αθήναι 1985.
4. Κ. Μάρξ, *Μισθωτή Έργασία και Κεφάλαιο*, έκδ. «Θεμέλιο», 'Αθήναι 1976, σελ. 171.
5. Α. Τόφφλερ, *Τὸ Τρίτο Κύμα*, 'Αθήναι 1982, έκδ. «Κάκτος».
6. Α. Τόφφλερ, *Τὸ Τρίτο Κύμα*, 'Αθήναι 1982, έκδ. «Κάκτος», σελ. 198.
7. Α. Τόφφλερ, *Τὸ Τρίτο Κύμα*, 'Αθήναι 1982, έκδ. «Κάκτος», σελ. 502.
8. Α. Τόφφλερ, *Τὸ Τρίτο Κύμα*, 'Αθήναι 1982, έκδ. «Κάκτος», σελ. 311.
9. Σ. Χάουκιν, *Τὸ Χρονικό τοῦ Χρόνου*, 'Αθήναι 1989, σελ. 207.
10. Α. Τόφφλερ, *Τὸ Τρίτο Κύμα*, 'Αθήναι 1982, έκδ. «Κάκτος», σελ. 420.
11. Δημοσθένης, *Α' 'Ολυνθιακός*, 11.
12. Άνδοκίδης, *Περὶ τῶν Μυστηρίων*, 96-98.
13. Ρ. Ρούφος, *Οί Γραικύλοι*, 'Αθήναι 1981, έκδ. «'Ικαρος», σελ. 392.

Διαμαντῆς Κούτουλας

Ἑλληνικὲς πυραμίδες

Ἄν καμμιά φορὰ ὁ δρόμος σᾶς φέρει πρὸς τὰ διόδια τοῦ Σχηματαρίου κι ἀντὶ γιὰ τὸ γνωστὸ κιόσκι μὲ τὶς μπάρες δεῖτε μιὰ κόλουρο πυραμίδα, μὴν ἀνησυχήσετε. Τὸ ἴδιο ἀτάραχοι μένετε κι ὅταν περνώντας ἐμπρὸς ἀπὸ στρατόπεδο, ἀντὶ γιὰ τὸ γνωστὸ φυλάκιο, ἀντικρύσετε μιὰ πυραμίδα εἰκοσι μέτρων ὕψους. Ὅχι! Δὲν τρελλάθηκα. Σίγουρα ὅμως θὰ μᾶς τρελλάνη ὅλους ἡ κυρία Ἀλκηστὶς Παπαδημητρίου, ἀρχαιολόγος τῆς Δ' Ἐφορίας Ἀρχαιοτήτων Ναυπλίου. Ἡ ὁποία, οὔτε λίγο - οὔτε πολύ, ὑποστηρίζει, ὅτι οἱ πυραμίδες τῆς Πελοποννήσου ἦταν φυλάκια ἢ σταθμοὶ διοδίων.

Δὲν γνωρίζω δέβαια, ἂν ἡ συνωνυμία τῶν Βοιωτικῶν Θηδῶν πρὸς αὐτὲς τῆς Αἰγύπτου τῆς λέει τίποτε, οὔτε ἂν τὸ αἶνιγμα τῆς Σφιγγὸς τοῦ Οἰδίποδος τὴν παραπέμπει στὴν νεώτερη Αἰγυπτιακὴ Σφίγγα. Καὶ γιὰ τὴν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ λόγια τοῦ Αἰγύπτιου ἱερέα στὸν Σόλωνα, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν τὸν πολιτισμὸ στοὺς κατοίκους τῆς χώρας τοῦ Νείλου; Καὶ τί στὸ καλὸ; Ἐτοί δὲν κινδυνεύουμε νὰ ἀποδειχθοῦμε ἀρχαιότερος λαὸς ἀπὸ τὸν λαὸ τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν Ἀβραάμ, Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ, πὺν εἶχαν πάρε δῶσε μὲ τοὺς Αἰγύπτιους, ὅταν ἐμεῖς τρώγαμε ρίζες; Ἐ, αὐτὸ κανένας Γιαχβὲ καὶ κανένας ἐκλεκτὸς λαὸς δὲν θὰ τὸ ἐπιτρέψῃ στοὺς φοινικιστὲς μας.

Ἀλλὰ, καλὴ μου γυναῖκα, καὶ μόνο ραντεβοῦ νὰ εἶχες πάει στὶς Μυκῆνες ἢ στὴν Τύρυνθα, θὰ διεπίστωνες τὴν ὁμοιότητα τῆς τοιχοδομίας. Οὔτε πτυχία οὔτε ντοκτορὰ χρειάζονται. Ἀλλὰ σὲ ρωτῶ, στὸν Θεὸ πὺν πιστεύεις, ἀφοῦ τὸν Δ' π.Χ. αἰῶνα ἡ πολεμικὴ τέχνη ἔχει προχωρήσει τόσο πολὺ, τί διάλολο χρειάζονται στὴν ἄμυνα τῆς περιοχῆς πυραμίδες πὺν στεγάζουν φυλάκια 7,10X7,10 τυφλά, χωρὶς κανένα ἄνοιγμα γιὰ ἄμυνα ἢ ἐπίθεση; Σὲ περίπτωση πολιορκίας μῖς δυὸ ἡμερῶν θὰ ἔσκαγε ἢ φρουρὰ ἢ τὸ πολὺ-πολὺ θὰ ἀδρανοῦσε μακαρίως.

Βεβαίως μορεῖς νὰ ἀντιτείνῃς εὐλογα, ὅτι τὰ εὐρήματα (κεραμικὰ κ.ἄ.) εἶναι τοῦ Α' π.Χ. αἰῶνα - κι ὅταν μιλάῃ ἢ ἐπιστήμη, σὺ ἄξεστε γραφιὰ, «σκάσε καὶ κολύμπα». Ναί, ἀλλὰ μὲ αὐτὴ τὴν λογικὴ, ἂν κι ἐγὼ ξεχάσω τὸν ἀναπτῆρα μου στὶς Μυκῆνες καὶ τὸν βρεῖ ὁ ἀρχαιολόγος τοῦ μέλλοντος μετὰ τρεῖς αἰῶνες, αὐτὸ δὲν σημαίνει, σώνει καὶ ντέ, ὅτι ἡ Κλυταμνήστρα ἦταν θεριακλοῦ ἢ ὅτι ὁ Αἰγισθος κάπνιζε «Κάμελ». Ἐλεος! Ἡ μήπως εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πὺν πανάρχαια κτήρια χρησιμοποιοῦνται γιὰ σκοποὺς ἀλλοτρίους ἀπ' αὐτοὺς γιὰ τοὺς ὁποίους ἀρχικά κατεσκευάσθησαν; Ἐδῶ οἱ νοήμονες Ὁθωμανοὶ μετέτρεψαν τὸν Παρθενῶνα σὲ πυριτιδαποθήκη...

Καὶ μιὰ καὶ κἀνατε λόγο γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῆς πυραμίδας τοῦ Ἑλληνικοῦ, πιστεύετε σοβαρὰ ὅτι τὸ συρματόπλεγμα εἶναι ἱκανὸ ἀπὸ μόνο του νὰ προφυλάξῃ τὸ χάλασμα; Ἐδῶ, κυρία μου, κλέβουν ὁλόκληρα Μουσεῖα μὲ φύλακες καὶ συναγεμους. Τὸ συρματόπλεγμα θὰ τρομάξῃ ἐνδεχόμενους καταστροφεῖς; Ὅσο γιὰ τὰ χρήματα τῆς ἀναστήλωσής της, ὅσο θὰ τὰ δῶ ἐγὼ ἄλλο τόσο θὰ τὰ δεῖτε καὶ σεῖς· ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ τοῖς πᾶσιν, πόσον ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία σέβεται τὴν ἱστορία καὶ τὰ μνημεῖα μας καὶ πόσο δρᾷ ἀστραπιαῖα. Ἐκτὸς πιά κι ἂν ἐνδιαφέρεται κάποιος φοινικιστὴς, γιὰ νὰ «ἀποδείξῃ» μὲ κάποια ἀνασκαφὴ ὅτι οἱ Μινωῖτες π.χ. ἦταν καννιῖδαλοι ἢ ὅτι στὴν Δῆλο λειτουργοῦσε συναγωγὴ.

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Π. ΔΑΚΟΓΛΟΥ

Πυθαγόρειες κοσμολογικές αλήθειες στὰ κείμενα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας

Στὰ κείμενα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἔχουν ἐπισημανθεῖ ἀρκετὲς Πυθαγόρειες ἀλήθειες. Μερικὲς ῥήσεις τῶν χριστιανικῶν κειμένων μὲ συμβολικὴ ἔννοια προεπαληθεύονται πλήρως ἀπὸ τὶς πρόσφατες νεοαποκαλυφθεῖσες Πυθαγόρειες γνώσεις καὶ ἀντιστρόφως ὠρισμένες χριστιανικὲς συμβολικὲς ἐκφράσεις διευκρινίζουν τὴν ἀλήθεια τῶν Πυθαγορείων γνώσεων. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ διάφορες ἀφηρημένες χριστιανικὲς ἔννοιες καθίστανται ἀπολύτως κατανοητὲς σὲ κάθε ἄνθρωπο, δίχως οὗτος νὰ παρίσταται ἀνάγκη νὰ διαθέτῃ εἰδικὴ θεολογικὴ παιδεία. Μ' ἄλλα λόγια μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ πραγματικὴ Πυθαγόρεια διδασκαλία, ὅπως ἀποκαλύφθηκε πρόσφατα¹ καὶ ὄχι ἡ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες διαστρεβλωθεῖσα τοιαύτη, ἀποτελεῖ τὸ ἀληθινὸ ὑπόβαθρο διαφόρων φράσεων τῶν ἱερῶν κειμένων τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, ποὺ ἡ ἴδια ἡ θρησκεία δυσκολεύεται σήμερα νὰ ἐρμηνεύσῃ γιὰ τὸν ἀπλὸ κόσμον μὲ λόγια ἐξωθεολογικά. Τὰ κατωτέρω ἐπισημαινόμενα παραδείγματα ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἀλήθεια τῶν ἄνω, σὲ τέτοιο μάλιστα βαθμὸ, ποὺ θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι οἱ συντάκται τῶν χριστιανικῶν αὐτῶν συμβολικῶν ῥήσεων εἶχαν τὸ χάρισμα νὰ εἶναι Πυθαγόρειοι! Ἀναφέρομαι συγκεκριμένα στὸν Ἰωάννη, γιὸ τοῦ Ζεβεδαίου. Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὁ καλούμενος καὶ Θεολόγος, μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ εἷς ἐκ τῶν 12 ἀποστόλων, συνέγραψε τὸ *Δ' Εὐαγγέλιον*, τὴν *Ἀποκάλυψιν*, καθὼς καὶ τρεῖς *Ἐπιστολές*. Ἀπαντᾷ δὲ χαρακτηρίζονται, ὅτι περιέχουν ὑψηλὲς θεολογικὲς ἔννοιες καὶ ἀποδίδουν τὶς βαθύτερες διδασκαλίες ὅλων τῶν ἄλλων συγγραφῶν.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὡς γνωστόν, ἀρχίζει τὸ *Εὐαγγέλιόν* του μὲ τὴν φράσιν «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος...*». Μὲ τὴν ἐρμηνεία τῆς φράσεως αὐτῆς τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἐξεταζομένης ἀπὸ ἄλλη σκοπιά, διάφορον τῆς θεολογικῆς τοιαύτης (τόσον τοῦ ἰδίου ὅσον καὶ τῶν νεωτέρων θεολόγων Παν. Τρεμπέλα κ.λπ.), δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἐφηρμοσμένης θετικῆς ἐπιστήμης, τῆς Φυσικῆς, τῆς Οὐράνιας Μηχανικῆς καὶ ἐν γένει τῆς Κοσμογονίας, διαπιστώνεται ὁ ἄθλος τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπέτυχε νὰ ἀποδώσῃ μὲ δύο μόνον λέξεις (*ἀρχὴ-λόγος*) ὁλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα τῆς Πυθαγορείου Κοσμογονίας. Ἡ Πυθαγόρεια Κοσμογονία στὴ μορφή ποὺ πρόσφατα ἀποκαλύφθηκε περιλαμβάνεται στοὺς δύο πρώτους τόμους τῆς ἐρευνᾶς μου «*Ὁ Μυστικὸς κώδικας τοῦ Πυθαγόρα*» κ.λπ., ἐνῶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τὴν ἐκφράζει μὲ τὶς ἄνω δύο συμβολικὲς λέξεις, ὡς ἀναλύεται κατωτέρω.

Ὁ λόγος εἶναι, ὡς γνωστόν, ἓνας κάποιος ἦχος στὴν ὑλική του ὑπόστασι. Ὁ ἦχος ἔχει ὅλα τὰ φυσικὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα καὶ ιδιότητες ποὺ ὅλοι μας γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν ἀπλὴ σχολικὴ Φυσικὴ, ἔχει δηλαδὴ συχνότητα (Hz) καὶ μεταδίδεται στὸ ὑλικὸ μέσο σὲ παλμικὴ κίνησι μὲ μῆκος καὶ ὕψος κύματος καὶ δημιουργεῖ στὴν περιοχὴ μεταδόσεως πάλμωσι. Γεννᾶται ὅμως τὸ ἐρώτημα: Ὑπάρχει ἄραγε κατάλληλος ἦχος στὸν ὑλικὸν κόσμον, τέτοιος ποὺ νὰ μπορῇ νὰ δημιουργῇ, νὰ συνθέτῃ ἢ νὰ ἀποσυνθέτῃ τὴν ὕλη; Ὑπάρχει δηλαδὴ κάποια μορφή ἡχου μὲ εἰδικὸ μέγεθος συχνότητος (Hz) ἢ ποὺ νὰ ἀκολουθῇ ὠρισμένο φυσικομαθηματικὸν νόμον ἰκανὸν πρὸς δημιουργίαν ἢ καταστροφὴν; Ἡ σημερινὴ ἐξέλιξις τῆς ἐπιστήμης τείνει νὰ ἀποδεχθῇ τὴν ὑπαρξὶ τέτοιας μορφῆς ἡχου, ποὺ νὰ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ δημιουργῇ ἢ ἀντίθετα νὰ καταστρέφῃ. Ἐχουν παρατηρηθῇ στὴ φύσιν πολλὰ φαινόμενα κυρίως καταστροφῆς ἀπὸ συντονισμένους ἡχους, ἡχους δηλαδὴ ποὺ ἀκολουθοῦν κάποιο συντονισμένον νόμον ποὺ ἐπαυξάνει ἀθροιστικὰ τὴν συχνότητά τους ἢ ἀπὸ

τούς ανακαλυφθέντας υπερ-ήχους, οι όποιοι σήμερα βρίσκονται σε μεγάλη χρήση σε διάφορα πεδία της επιστήμης. Αυτήν ακριβώς την ειδική παλμική κίνηση που δημιουργεί ο ήχος (λόγος) συνέλαβε το μεγαλειώδες πνεύμα του Πυθαγόρα και την διατύπωσε με μαθηματική έκφραση.

Στό σημείο αυτό όφείλω να υπενθυμίσω, ότι ο Πυθαγόρας είναι ο πρώτος ό όποιος απέδειξε και θεωρητικά και πειραματικά με τό μονόχορδό του, ότι ο ήχος είναι παλμική κίνησης. Ανακάλυψε λοιπόν ό Πυθαγόρας τήν μαθηματική έκφραση του «ήχου» – «λόγου», τήν «πάλμωσι», τήν όποιαν και διερεύνησε σ' όλο της τό βάθος. Η έκφραση αυτή της παλμώσεως είναι μιá αναδρομική μαθηματική áκολουθία τής μορφής 1, Φ , Φ^2 , Φ^3 ..., όπου Φ είναι ή παγκόσμια σταθερά και ίση με τόν καλούμενο χρυσούν áριθμό ($\Phi = (\sqrt{5}+1)/2$), όπως ακριβώς έπεξηγείται και τεκμηριώνεται στους δύο πρώτους τόμους τής έρευνάς μου «Ο Μυστικός Κώδικας του Πυθαγόρα». Στή συνέχεια ό Πυθαγόρας ανακάλυψε και διδάξε στους μαθητές του, ότι με τόν άνωτέρω μαθηματικό νόμο δημιουργήθηκαν τά Σύμπαντα (κατά τόν Πυθαγόρα τό Σύμπαν δέν είναι ένα áλλα πολλά) και βάσει αυτού κατασκεύασε τό περίφημο Σχέδιο τής 'Αρμονίας τών (Ουρανίων) Σφαιρών² (Συμπάντων), που παρίστανε τήν νοητικήν δημιουργίαν του Σύμπαντος και τό όποιο κατά τήν παράδοσι είχε áνηρτημένο στο σχολείο του, τό «Όμακοεϊόν», στόν Κρότωνα τής Κάτω 'Ιταλίας, τής Μεγάλης 'Ελλάδος.

Αυτό τό μεγάλο Σχέδιο τής 'Αρμονίας τών Σφαιρών έχει σήμερα άποκαλυφθεί και έχει παρουσιασθεί δημοσίως τόσο σε διεθνή και παγκόσμια συνέδρια όσο και σε περιοδικά και σχετικά διελίá, ή δέ κριτική έπ' αυτών είναι ευμενεστάτη και άποδεικνύει τήν εκ μέρους τών ειδικών άποδοχή τής τρόπον τινά γνησιότητος αυτού. Έτσι άποδεικνύεται, ότι ό «θεϊός λόγος» είναι «ήχος», είναι «πάλμωσις», είναι ένας μαθηματικός γενετικός «νόμος», ό όποιος έδημιούργησε τόν κατά Πυθαγόρα «σύμπαντα κόσμον», στή δημιουργία του όποιου κυριαρχεί ή «τριαδικότης», δηλαδή ό τριαδικός τρόπος κατασκευής του Σύμπαντος. Αυτός ό Πυθαγόρειος μαθηματικός νόμος ήτοι ό «λόγος» έχει μορφή σπειροειδούς έλικος σαν τήν κωδική μορφή του γενετικού νόμου τής έμφύχου δημιουργίας (DNA). Ο Πυθαγόρας απέδειξε τήν ύπαρξη αυτού του νόμου-λόγου σ' όλο τό φάσμα τής δημιουργίας μεγάκοσμου και μικρόκοσμου, δίδοντάς μας τό περίφημον «Δένδρον τής Ζωής», όπως ακριβώς áναλύεται στόν á τόμο τής έρευνάς μου «Ο Μυστικός Κώδικας του Πυθαγόρα». Από τήν συνεχή áλληλουχία τών έννοιών φτάσαμε στο συμπέρασμα ότι ό (έν αρχή) «λόγος» είναι ένας «ήχος», είναι μιá «πάλμωσι», είναι ένας μαθηματικός «νόμος», είναι ένας παγκόσμιος γενετικός κώδικας μορφής DNA τόσο στο μεγάκοσμο όσο και στο μικρόκοσμο ήτοι σ' όλη τήν Δημιουργία. Έκτός όμως τών άνω, έπειδή ό «λόγος» είναι και «πάλμωσι», δημιουργείται στο Σύμπαν μιá ταλάντωσι, ή όποία έπιβεβαιώνει τήν θεωρία του Πλάτωνος, που άνήκει στόν Πυθαγόρα, τήν Θεωρία του Παλλομένου Σύμπαντος, από τό όποιο προέκυψε ή κατά Πυθαγόρα Μουσική Μελωδία τής 'Αρμονίας τών Ουρανίων Σφαιρών³ (Συμπάντων), άρα ό «λόγος» είναι και «μουσική άρμονία»⁴.

Στό σημείο ακριβώς αυτό όφείλω να έπισημάνω και κάτι τελείως διαφορετικό, τό όποιο μάλιστα έχω ήδη δημοσιεύσει στο ύπ' áριθμόν 106/1990 τεύχος του «Δαυλού», καθώς και στόν δεύτερο τόμο τής έρευνάς μου, με τόν τίτλο «Η μουσική όκτάβα do-do άποκαλύπτει τά μυστικά της»⁵, ότι δηλαδή ό άρχαίος έλληνικός μουσικός ήχος (φθόγγος) «ύπάτη», που άντιστοιχεί στόν ευρωπαϊκό μουσικό φθόγγο do, έχει συχνότητα Hz (áριθμός παλμώσεων ανά δευτερόλεπτον) τόν χαρακτηριστικό áριθμό $n\Phi^2$, όπου Φ είναι ό χρυσός áριθμός ($\Phi = (\sqrt{5}+1)/2$) και n είναι ή σειρά τών άρμονικών 1,2 κ.λπ., ό όποιος άποδίδει τήν κοσμική ή ιερή μονάδα μετρήσεως και κατασκευής του Σύμπαντος Κόσμου, και συνεπώς ό ήχος του μουσικού φθόγγου do (ύπάτη) είναι τό τελειότατο και ακριβέστατο μαθημα-

τικό υπόβαθρο της έννοιας των αρχαίων ελληνικών μονάδων μετρήσεως των μηκών ήτοι των: κοσμικού ή ιεροῦ πήχεως, κοσμικού ή ιεροῦ μέτρου καὶ κοσμικού ή ιεροῦ ποδός, διότι υπολογίζονται ὅτι εἶναι συναρτήσεις τῆς συχνότητος 2Hz τοῦ ἀρμονικοῦ φθόγγου do ὡς κάτωθι σὲ ἀντιστοιχία μὲ τὸ γαλλικὸ μέτρο:

$$\text{Ἰερὸς ἢ κοσμικὸς πῆχυς} = \frac{2\text{Hz}}{1000} = 0,5236\mu.$$

$$\text{Ἰερὸ ἢ κοσμικὸ μέτρο} = \frac{2\text{Hz}}{100} = 5,236 \mu.$$

$$\text{Ἰερὸς ἢ κοσμικὸς ποῦς} = 100 \times \frac{\Phi}{2\text{Hz}} \sim 0,30901 \mu.$$

Τὶς ἀνωτέρω κοσμικὲς μονάδες μετρήσεως τῶν μηκῶν, ὅπως ἔχει ἤδη ἀποδειχθῇ ἀπὸ πολλὰ παραδείγματα, τὶς χρησιμοποιοῦσαν τὰ ἱερατεῖα τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν γιὰ τὴν κατασκευὴ τῶν διαφόρων ναῶν ἢ νέων πόλεων, τὸν δὲ συσχετισμὸ τῆς έννοιας τῆς μονάδος μετρήσεως τῶν μηκῶν μὲ παλμώσεις μόνις τὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια ἄρχισαν οἱ εἰδικοί ἐπιστήμονες νὰ τὸν ἐφαρμόζουν στὴν ἀναζήτησι ἀκριβοῦς έννοιας τοῦ γνωστοῦ γαλλικοῦ μέτρου, συσχετίζοντας αὐτὴν μὲ τὸ μῆκος κύματος τοῦ «καδμίου» καὶ ἀκολουθῶς τοῦ «κρυπτοῦ» καὶ πρόσφατα μὲ τὸ μῆκος κύματος τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ταχύτητά του. Ἔτσι τὸ «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος*» τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ὄχι μόνον ἀποδίδει μὲ δύο μόνον λέξεις ὁλόκληρὴ τὴν Κοσμογονία τοῦ Πυθαγόρα, ἀλλὰ καὶ διὰ μέσου τῆς μουσικῆς ἀρμονίας καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν μουσικὸ ἦχο «ὑπάτη» (do) μᾶς φανερῶνει καὶ τὶς πραγματικὲς καὶ τέλειες μονάδες μετρήσεως καὶ κατασκευῆς τῶν μηκῶν, μὲ τὶς ὁποῖες ἐγίνε ὅλο τὸ Σύμπαν καὶ διεσώθησαν γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὰ κατασκευασθέντα μεγαλιθικὰ μνημεῖα (πυραμίδες, ἀρχαῖοι ναοὶ κ.λπ.).

Ἐν συνεχείᾳ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ *Εὐαγγέλιόν* του συσχετίζει τὸν θεῖον «λόγον» καὶ μὲ τὸ «φῶς». Καὶ αὐτὴ ἡ συσχέτισις εἶναι ἐπιστημονικὰ ἐπιβεβαιωμένη, διότι καὶ τὸ φῶς περιέχει μέσα του ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κῶάντα καὶ πάλμωσι (κύμα καὶ σωματίδια ἐνεργείας) καὶ στὴ φύσι ὑπάρχει φαινόμενο μετατροπῆς φωτὸς – ἡχου μὲ τὴ βοήθεια ὠρισμένων ὑλικῶν (ὀρυκτὸν σελήνιον). Σὲ τελικὴ ἀνάλυσι ἀποδεικνύεται καὶ μὲ τὸν ἀπλὸ περιωρισμένον ἐκ τῆς φύσεως νοῦν τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν κατανόησι ὑπερβατικῶν θεῶν έννοιῶν, ὅτι ὁλόκληρη ἡ Κοσμογονία τοῦ Πυθαγόρα περιλαμβάνεται μέσα στὶς λέξεις τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος*», πράγμα ποὺ ἐπιβεβαιώνει τὴν φυσικὴν ἀνθρωπίνην κατανόησιν τῆς μεγάλης ἀλήθειας τῆς ἄνω ῥήσεως.

Παράλληλα τέλος μὲ τὸν ἄνω συσχετισμὸ τῶν νόμων τῆς ἐφηρμοσμένης θετικῆς ἐπιστήμης, τῆς Οὐράνιας Μηχανικῆς καὶ τῆς Κοσμογονίας, μὲ τὴν φράσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου «*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος*» ὀφείλω νὰ ἐπισημάνω ἐνταῦθα καὶ μίαν ἄλλην σοβαροτάτην διαπίστωσι, ὅτι: ὁλόκληρη ἡ ἀνωτέρω ἀνάπτυξις τῆς έννοιας τῆς λέξεως «*λόγος*» ἀποτελεῖ εἰσέτι καὶ μίαν σοβαρωτάτην καὶ ἀδιάψευστον ἀποδείξειν τοῦ ὅτι ἡ ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἐρευνητοῦ Ἡλία Τσατσόμοιρου μέθοδος τοῦ τρόπου σχηματισμοῦ τῶν ἀρχαίων ελληνικῶν λέξεων ἀπὸ τὴν φυσικὴν τοῦ περιβάλλοντος ἐρμηνείαν τῶν έννοιῶν τῶν ἐπὶ μέρους γραμμάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συντίθεται ἡ λέξις, εἶναι ἀπολύτως ἀληθῆς καὶ συνεπῶς ὁ ἀνακαλυφθεὶς κώδικας τῶν σημασιῶν τῶν γραμμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφabeth, ὡς ἀκριβῶς παρουσιάσθηκε στὸν «*Δαυλὸς*» (τεύχη 79 ἕως 94) δημοσίως ὑπὸ τοῦ ἄνω ἐρευνητοῦ, πρέπει νὰ γίνῃ ἐπισήμως πλέον ἀποδεκτὸς ἀπὸ ὅλον τὸν πνευματικὸ κόσμον, καὶ τοῦτο διότι ἡ θάσει τοῦ κώδικος τῶν έννοιῶν τῶν γραμμάτων

τόν πνευματικό κόσμο, και τούτο διότι ή βάσει του κώδικος τών έννοιών τών γραμμάτων έρμηνεία τής λέξεως «λόγος», όπως μάς τήν παρουσιάζει ό έρευνήτης στο διβλίο του («Ιστορία γενέσεως τής Έλληνικής Γλώσσας», φιλολογική επιμέλεια Δημ. Ι. Λάμπρου, έκδοση του «Δαυλού», 'Αθήναι, 1991), καθώς και στο περιοδικό «Δαυλός» (τεύχος 120/1991), συμπίπτει άπόλυτα με τήν προαναπτυχθείσα άνωτέρω έρμηνεία έπί τή βάσει τών νόμων τής Φυσικής και τών θετικών γενικών έπιστημών. Διότι, όπως άναφέρει ό άνω έρευνήτης διά τήν έννοιαν τής λέξεως «λόγος»: «*Ο άνθρωπος διά τής όμιλίας, τής λαλιās (Λ)*» (πού, ως άπεδείχθη άνωτέρω, με τούς νόμους τής Φυσικής ή λαλιά έχει ένα ήχο με όλα τά σχετικά φυσικά χαρακτηριστικά τής δημιουργίας και μεταδόσεώς του με κραδασμό, με συχνότητα έκφραζομένη σε Hz), «*προσπάθησε να έρμηνεύση τό οικουμενικό (Ο) γίνεσθαι (Γ)*» (πράγματι, ως άπεδείχθη και άνεφέρθη άνωτέρω, ό Πυθαγόρας άνεκάλυψε τόν είδικό μαθηματικό νόμο τής μεταβολής του ήχου ή λαλιās ή λόγου, με τόν όποιο γίγνεται τό οικουμενικό Σύμπαν ήτοι τό μεγάλο Πυθαγόρειο νοητικό, αρχικά, Σχέδιο τής 'Αρμονίας τών Ουρανίων Σφαιρών, Συμπάντων), «*και τις έν τῷ κόσμῳ μορφές, όρατά σημεία (ΟΣ)*» (ήτοι μετά τήν μορφοποίησι, ενεργοποίησι του νοητικού σύμπαντος κόσμου έμφάνισι όρατών σημείων, όπως είναι οί εύρεθείσες μέσα σ' αυτό τροχιές τών πλανητικών συγκροτημάτων, όρατου και μη φωτός και λοιπών άστροφυσικών φαινομένων: βλέπε σχετικά στο διβλίο μου «*Ο Μυστικός κώδικας του Πυθαγόρα*»). Πλήρης λοιπόν σύμπτωσης, έπαλήθευσις τής έννοιας τής λέξεως «λόγος» και με τις έννοιες του κατά Η. Τσατσόμοιρον κώδικος τών γραμμάτων του Έλληνικού 'Αλφαβήτου.

Μιά άλλη μεγάλη Πυθαγόρεια γνώσι έχει έντοπισθί στο διβλίο τής 'Αποκαλύψεως του εύαγγελιστου 'Ιωάννου. Πρόκειται για τό νεοανακαλυφθέν προσφάτως ώλοκληρωμένο Πυθαγόρειο Πλανητικό Σχέδιο του Φιλολάου, τό όποιο διαλαμβάνει ένα πλανητικό σύστημα δώδεκα τροχιών και όχι μόνον 9+1 πού ξέρουμε σήμερα. (Λεπτομέρειες για τό άνω πλανητικό σχέδιο βλέπε α' και β' τόμους του «*Μυστικού κώδικα του Πυθαγόρα*» και στα περιοδικά «Έλληνισμός» τεύχη 2/1991, 4/1993 και «Δαυλός» τεύχος 126/92. Αυτό τό ώλοκληρωμένο Πλανητικό Σύστημα του Φιλολάου, μαθητού του Πυθαγόρα, περιγράφεται με συμβολικό τρόπο από τόν εύαγγελιστή 'Ιωάννη μέσα στο κείμενο τής 'Αποκαλύψεώς του, και έτσι έχουμε μιá διπλή επιβεβαίωσι τής πραγματικής αλήθειας τής ύπάρξεως του ήλιακού μας πλανητικού συστήματος με δώδεκα πλανήτες και ούχι με έννέα, σύν μιá άνωμαλία, όπως νομίζουν οί άστρονόμοι σήμερα).

Η περικοπή αυτή του εύαγγελιστου 'Ιωάννου, πού επιβεβαιώνει τήν αλήθεια του Πυθαγορείου ήλιοκεντρικού πλανητικού συστήματος τών δώδεκα πλανητών, είναι ή κατωτέρω: «*Σημείον μέγα ὤφθη έν τῷ οὐρανῷ, γυνή περιβεβλημένη τόν ἥλιον και ή σελήνη ὑπό κάτω τών ποδῶν αὐτῆς και επί τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα...*». Η άνω περικοπή, πού άποτελεῖ και ένα ώραιότατο συμβολικό ζωγραφικό πίνακα, έρμηνεύεται από τόν 'Οδυσσέα Έλύτη ('Ιωάννης, 'Η 'Αποκάλυψη, έκδοση 'Υψιλον, σελ. 72-73) ως έξης: «*Φάνηκε ὕστερα ένα μεγάλο σημάδι στόν οὐρανό, μιá γυναικα ντυμένη τόν ἥλιο και τό φεγγάρι κάτω ἀπ' τὰ πόδια της και στεφάνι στήν κεφαλῆ της με ἄστρα δώδεκα*».

Συνεπώς ό εύαγγελιστής 'Ιωάννης επιβεβαιώνει τήν αλήθεια του πλανητικού ώλοκληρωμένου συστήματος του Πυθαγορείου Φιλολάου τών δώδεκα πλανητών περιφερομένων περι τό «πῦρ», και άρα οί άστρονόμοι έρευνήτες όφείλουν να άποδεχθούν τήν άνω διτῶς έπαλήθευομένην αλήθεια και να στρέψουν τήν προσοχή τους στήν άναζήτησι τών έλλειπόντων δύο εισέτι πλανητών, πράγμα πού μερικῶς ήρχισε να γίνεται από τά έρευνητικά κέντρα τών Ν.Α.Σ.Α. και Ε.Σ.Α. τουλάχιστον για τόν ένα άγνωστο πλανήτη, για τόν όποιον ύπάρχουν σοδαρές άστροφυσικές ένδείξεις τής ύπάρξεώς του. Δράττομαι τής εύκαιρίας να έπαναλάβω ένταῦθα τις πολικές συντεταγμένες τής θέσεως του άναζητουμένου πλα-

νήτη πέρα του πλανήτη Πλούτωνος σύμφωνα με τὸ ἀνακαλυφθέν Πρότυπον τοῦ Φιλολάου πού εἶναι:

Πολικὴ ἄκτις $\rho = 64 \pm 5\%$ ἀστρονομικὲς μονάδες.

Πολικὴ γωνία $\omega = -119^\circ \pm 5\%$ τῆς θέσεως τοῦ πλανήτη «Ποσειδῶν»⁶.

Ἡ παρατήρησις καὶ ὁ χρόνος ἀσφαλῶς θὰ ἐπαληθεύσουν τὰ ἄνω.

Ἐνας ἄλλος χριστιανικὸς συμβολισμὸς πού σχετίζεται με ἀντίστοιχο Πυθαγόρειο συμβολισμό ἢ Ὁρφικὸ ἢ καὶ ἐνδεχομένως προγενέστερο αὐτῶν καὶ πού συμπίπτουν οἱ ἐρμηνεῖς τους, εἶναι καὶ ὁ κατωτέρω. Στὶς χριστιανικὲς ἐκκλησίαις ἀπεικονίζονται οἱ τέσσερες εὐαγγελιστὲς Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς καὶ Ἰωάννης, καθ' ἕνα τους μαζί μ' ἕνα ἀπὸ τὰ τέσσερα ζῶα «λέοντα», «μόσχον», «ἄνθρωπον», «ἄετόν». Μάλιστα δὲ ἡ ἀπεικόνισις αὐτῇ γίνεται, γιὰ εἰδικὸ συμβολισμό, στὴν ἐπιφάνεια τῶν τεσσάρων ὑποστύλων, πού συγκρατοῦν τὸν θόλο τῆς ἐκκλησίας. Εἰς τὸ διδλὸν τῆς *Ἀποκαλύψεως* τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ξαναβρίσκουμε τὴν αὐτὴν συμβολικὴν εἰκόνα τῶν τεσσάρων ζώων (Ἰωάννης, *Ἡ Ἀποκάλυψις*, μετάφρ. Ὁδυσσεὺς Ἐλύτης, ἔκδοσις Ὑψίλον 1985, σελίδες 30-31): «...Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ». Αὐτὸς ὁ συμβολισμὸς τῶν ζωικῶν μορφῶν ὑπάρχει ἀπὸ τοὺς πολὺ ἀρχαίους χρόνους στοὺς πανάρχαιους λαοὺς ὑπὸ τὴν μορφὴ κυρίως ἐνιαίου συμβόλου, ὅπως εἶναι ἡ Βοιωτικὴ Σφίγξ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἢ ἡ Αἰγυπτιακὴ τοιαύτη τῆς Μεγάλης Πυραμίδος, ὅπου σὲ μορφῇ ἐνιαίου συνόλου παρουσιάζονται τὰ μέλη τῶν προαναφερθέντων ὄντων.

Ὁ ἀποσυμβολισμὸς τοῦ Ὁρφικοῦ *Ὑμνον πρὸς τὸν Πᾶνα*⁷ ἐπιβεβαιώνει, ὅτι τὸ Σύμπαν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ κάτωθι τέσσερα μορφικὰ στοιχεῖα (καταστάσεις): οὐρανός, θάλασσα, χθὼν καὶ πῦρ. «Πᾶνα καλῶ κρατερὸν νόμιον κόσμοιο, τὸ σύμπαν, οὐρανόν, ἡδὲ θάλασσαν ἡδὲ χθόνα παμβασίλειον, καὶ πῦρ ἀθάνατον· τάδε γὰρ μέλη ἐστί τὰ Πανός». Ὁ ἴδιος ἀκριδῶς ἀποσυμβολισμὸς ἐνυπάρχει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ στὴν περίφημη Πυθαγόρεια τετρακτὺν (βλέπε δ' τόμον τοῦ *Μυστικοῦ Κώδικα τοῦ Πυθαγόρα*). Ἡ ἐρμηνεία τῶν ἀνωτέρω συμβολισμῶν καὶ στὶς δύο περιπτώσεις τόσον στὴν Χριστιανικὴ Θρησκεία ὅσο καὶ στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ συμβολικὴ δοξασία συμπίπτει ἀπολύτως. Ἡ σύνθεσις τοῦ θόλου τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, πού ὑποβαστάζεται ἀπὸ τέσσερα ὑποστύλωματα, ὑποδηλώνει τὴν ἔννοια τοῦ Σύμπαντος, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ τέσσερα μορφικὰ στοιχεῖα τοῦ Σύμπαντος, τὰ ὁποῖα μάλιστα ἀπεικονίζονται συμβολικὰ σ' αὐτὰ καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουν σὲ σχέσι με τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ συμβολικὴ δοξασία ὡς ἐξῆς:

Ἄετός = ἀέριος κατάστασις = Οὐρανός.

Ταῦρος = στερεὰ κατάστασις = Γῆ (χθὼν).

Ἀνθρώπος = ὑγρὰ κατάστασις = Θάλασσα.

Λέων = ἐνεργειακὴ κατάστασις = Πῦρ.

Τοὺς ἀνωτέρω συσχετισμοὺς οἱ Πυθαγόρειοι τοὺς ἀπεδείκνυναν μαθηματικὰ διὰ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἐφευρέσεως τῶν λεξαριθμῶν γενικῶς (βλέπε δ' τόμον *Μ.Κ.Π.*, σελ. 22-25).

Τὰ ὀλίγα ἀνωτέρω παραδείγματα πείθουν, ὅτι τὰ ἱερὰ κείμενα τοῦ Χριστιανισμοῦ (εὐαγγελιστῶν – πατέρων τῆς Ἐκκλησίας)⁸ πῆραν τὸ ἐπιστέγασμα τῆς ἀλήθειας ὠρισμένων Πυθαγορείων γνώσεων, ἀσφαλῶς δὲ μία περισσότερον σὲ βάθος ἐρευνα αὐτῶν θέλει ἀποκαλύψει τὴν ὑπαρξί καὶ ἄλλων Πυθαγορείων ἀληθειῶν ἢ καὶ κυρίως Ὁρφικῶν τοιούτων καθὼς καὶ τῆς πανάρχαιας («προϊστορικῆς») Ἑλληνικῆς Ἑρμητικῆς Θρησκείας.

Βιβλιογραφία

- 1) 'Ιπποκράτης Δάκογλου, 'Ο Μυστικός Κώδικας του Πυθαγόρα και ή αποκρυπτογράφησης της διδουκαλίας του, τόμοι Α, Β, Γ και Δ, Έκδοσις «Νέα Θέσις».
 - 2) 'Ομοίως εις τόμον Α, σελίδες 35-26 και 184-189.
 - 3) 'Ομοίως εις τόμον Β, σελίδες 130-149.
 - 4) 'Ενας πολύ αποκαλυπτικός σχολιασμός της φράσεως «'Εν αρχή ήν ό λόγος...» αναφέρεται από τον Darshan Sinch στο βιβλίο του «The challenge of inner Space» («Η πρόκληση του έσωτερικού διαστήματος»), σελίδες 12-13, όπου τὰ έξης: «'Η έκδήλωση του Θεού έγινε με δυο βασικές εκφράσεις. Με την έκφραση του Θείου Φωτός και με την έκφραση του Θείου Λόγου ή άλλως της Ουράνιας 'Αρμονίας της Μουσικής των Σφαιρών, που και τὰ δύο μαζί αποτελούν τὰ θεία δώρα γνωστά σαν Θεϊος Λόγος».
 - 5) 'Ο Μυστικός Κώδικας του Πυθαγόρα κ.λπ., τόμ. Β, σελ. 150-152.
 - 6) 'Η πολιχή γωνία $\omega = 119^\circ$ υπολογίστηκε με τὰ έξης δεδομένα στοιχεία:
 - Χρόνος περιφορής του πλανήτη «Ποσειδών» $X_\pi = 164,6$ περίπου χρόνια.
 - Χρόνος περιφορής περί τον ήλιο του άγνώστου X_{10} πλανήτη με δεδομένη μέση απόστασι των 64 ά.μ. από τον ήλιο $X_{10}=511,06$ περίπου χρόνια.
 - Πιθανός χρόνος που παρήλθε από τότε που πρωτοεμφανίσθηκαν οι άνωμαλίες στην τροχιά του πλανήτη «Ποσειδών» ± 80 χρόνια.
- 'Επί τη βάσει των άνω έξάγονται οι σημερινές θέσεις και ή μεταξύ των γωνιακή απόστασις ω των πλανητών «Ποσειδών» και άγνώστου Δεκάτου πλανήτη δυνάμει του τύπου:

$$\frac{360^\circ \times t}{X}$$

ήτοι

- Γωνιακή απόστασις του πλανήτη «Ποσειδών» από την πρό 80 έτών θέσι του:

$$\omega_\pi = \frac{360^\circ \cdot t}{X_\pi} = \frac{360^\circ \times 80}{164,6} \approx 175^\circ.$$

- Γωνιακή απόστασις του άγνώστου Δεκάτου πλανήτη από την πρό 80 έτών θέσι του:

$$\omega_{10} = \frac{360^\circ \cdot t}{X_{10}} = \frac{360^\circ \times 80}{511,06} \approx 56^\circ.$$

* Άρα ή μεταξύ των πλανητών «Ποσειδών» και άγνώστου Δεκάτου καλουμένου πλανήτη σημερινή γωνιακή απόστασις θα είναι: $\omega = \omega_\pi - \omega_{10} = 175^\circ - 56^\circ = 119^\circ$ αντίθετως της φορής κινήσεως του «Ποσειδών» ήτοι -119° .

$$[\text{Γενικός τύπος εφαρμογής } \omega] = 360 \times t \left(\frac{1}{X_\pi} - \frac{1}{X_{10}} \right) \text{ ή } \omega = \omega_\pi - \omega_{10} = 360 \times t \left(\frac{X_{10} - X_\pi}{X_\pi \cdot X_{10}} \right).$$

- 7) Βλέπε 'Ι. Πασσά «Τὰ 'Ορφικά», σελίς 205, X1 «Πανός Θυμίαμα»: «Πάνα καλῶ κρατερόν νόμιον κόσμοιο τό σύμπαν ούρανόν, ήδὲ θάλασσαν ήδὲ χθόνα, παμβυσίλειον και πύρ άθάνατον· τάδε γάρ μέλη έστι τὰ Πανός...».
- 8) Πολλοί πατέρες της 'Ορθοδόξου Χριστιανικής 'Εκκλησίας χρησιμοποίησαν στα έργα τους συμβολισμούς και γνώσεις των Πυθαγορείων, ως είναι οι: Κλήμης ό 'Αλεξανδρεύς, 'Ωριγένης, όσιος Νικήτας Σιτηθάτος (1005-1090 μ.Χ.) δια του βιβλίου του Φιλοκαλία των 'Ιερών Νηπτικών, τόμος Δ, σελίς 141, έκδοσις «Τό περιβόλι της Παναγίας» κ.λπ.

Δέν ύπάρχει παρόν και μέλλον για την ανθρωπότητα, αν δέν ξέρη τό παρελθόν της. 'Ο «Δαυλός» αγωνίζεται να τό ανασύρη κάτω από τον όγκο του ψεύδους και της λησμονιάς και να τό αναστηλώση. 'Αξίζει και είναι συμφέρον του καθενός, 'Ελλη-νος ή μή, να συμπαρασταθῇ στον σκληρόν αυτόν άγώνα.

«Ένα, δύο, τρία, σύνορα με την Σερβία»

(Λαϊκό άσμα)

Έμπρός λοιπόν, πρώτα τὰ Σκόπια, μετὰ μπαίνουμε και στην Άλβανία, ἴσως στη συνέχεια με ἀλεξίπτωτα πέφτουμε στην Κάτω Ἰταλία με ταυτόχρονη ναυτική κάλυψη και ἀπόδραση στον Τάραντα και στην Γέλα (εἴμαστε ἄραγε για γέλια ἢ για κλάματα;). Και θὰ ἀκούμε τον ἑλληνικό ἐθνικό ὕμνο νὰ δονεῖ τὰ ἑλληνικά HI-FI, θὰ βλέπουμε τὶς γαλανόλευκες νὰ κυματίζουν στὰ τοιμεντένια μεγαθήρια και τον ἑλληνικό λαό νὰ θγαίνει στους δρόμους πλημμυρισμένος ἀπὸ ἐθνική ἐπαρση, κραδαίνοντας τσαρούχια, σουβενίρ ἀπ' αὐτὰ πὺν πουλάμε στους τουρίστες στο Μοναστηράκι. Ἀθάνατη «ἐλληνική» λεβεντιά, πάλι τὰ κατάφερες! Σενάριο ἐπιστημονικῆς φαντασίας ἢ ὁρατὴ πραγματικότητα; Ἐδὼ πὺν φτάσαμε, τὰ ὅρια μετὰξὺ μύθου και γεγονότος εἶναι πλέον πολὺ κοντὰ.

Και κατηγοροῦμε κατὰ κόρον τὴν Τουρκία, θοῖθουν τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως ἀπὸ λιβέλλους κατὰ τὼν Τούρκων και τῆς πολιτικῆς τους, γιὰ τὸ ἰσλαμικὸ τόξο, γιὰ τὴν τουρκικὴ ἀπειλή, γιὰ τὸν Ἀτίλα και ἄλλα τέτοια πολλὰ, πὺν συνθέτουν τὴν ὅλη εἰκόνα τῆς θλιθερῆς ὄνυστῶς ὑποκρισίας και ἐθελουφλίας μας. Ὑποκρισίας, γιατί ἐμεῖς, ὁ «εἰρηνόφιλος» λαὸς τῶν Ἑλλήνων, ὅπως πάντοτε οἱ ἴδιοι ὑποστηρίζουμε, τείνουμε νὰ ἐξομοιωθοῦμε με τοὺς «βαρβάρους» Ἀσιάτες, τείνουμε νὰ νιοθετήσουμε δικὰ τους μοντέλλα σκέψεως και πρακτικῆς. Και ἐθελουφλίας, γιατί, ἐνὼ γνωρίζουμε τὴν πραγματικότητα, δικαιολογοῦμε τὴν στάση μας με ἀπλοῖκα ἐπιχειρήματα τοῦ τύπου «μὰ ἐμεῖς ἔχουμε δίκιο», «δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε ἄλλιως» ἢ «ἄλλο ἐμεῖς, ἄλλο αὐτοί».

Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ τελικὰ μετὰξὺ μας; Ὅτι ἐμεῖς, θὰ πὺν πολλοί, πᾶμε σὲ ἀμυγῶς ἑλληνικῆς περιοχῆς, ἐνῶ οἱ Τούρκοι ὄχι. Ἀλλὰ κι αὐτοὶ με τὴν ἴδια λογικὴ θὰ μιλήσουν γιὰ τὶς τουρκικῆς μειονότητες τῆς Βαλκανικῆς (ἐμεῖς σπεύσαμε νὰ τοὺς βαφτίσουμε μουσουλμάνους, λὲς και κάτι θὰ ἄλλαξε, ὅταν οἱ ἴδιοι δηλώνουν περὶτρανα ὅτι εἶναι και αἰσθάνονται Τούρκοι: κωφεύουμε ἀπλῶς, κοροϊδεύουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, λὲς και ὅταν μιλάμε γιὰ τὴν δικὴ μας μειονότητα στὴν Τουρκία, τὴν ὀνομάζουμε χριστιανικὴ και ὄχι ἑλληνικὴ...). Θὰ πὺν λοιπόν, ὅτι κι αὐτοὶ προστατεύουν τοὺς ὁμοεθνεῖς τους, και μὲν τὴν ἴδια λογικὴ θὰ ἔχουν ἀπόλυτο δίκιο. Μέσα λοιπόν οἱ Τούρκοι στὴ Βουλγαρία, μέσα στὴ Δυτικὴ Θράκη, μέσα στὴν Ἀλβανία, μέσα κι ἐμεῖς στὴν Κωνσταντινούπολη, μέσα στὰ Σκόπια πὺν τολμοῦν νὰ ὀνομάζονται Μακεδόνες (αὐτὸ μὲν θυμίζει τὶς μαμάδες, πὺν, ὅταν τὸ παιδί τους πάει νὰ κάνει κάτι κακό, τοῦ φωνάζουν, γιὰ νὰ τὸ ἀποθαρρύνουν, τζιζ!..), μέσα λοιπόν και στὴν Ἀλβανία – κι ὅποιον πάρει ὁ Χάρος.

Κι ἐδὼ ὁ θυμόσοφος ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἀπαντοῦσε με τὴν παροιμία: «Δυνὸ γαῖδαροι μαλῶνανε σὲ ξένο ἀχυρῶνα». Γιατί δὲν ἔχουμε μάθει τελικὰ νὰ βλέπουμε τὴν πραγματικότητα. Και ποιὰ εἶναι αὐτή; Ζοῦμε στὴν ἴδια περιοχὴ και συμβιώνουμε ἐδὼ και ἀρκετῆς δεκαετίες εἰρηνικὰ σχεδὸν με ὅλους τοὺς γύρω μας λαούς. Μοχθήσαμε, γιὰ νὰ φτάσουμε ἐδὼ και θρηνησαν ὅλα ἀνεξαίρετως τὰ κράτη αὐτῆς τῆς χερσονήσου χιλιάδες νεκροὺς στὰ πεδία τῶν μαχῶν. Σήμερα ἡ κάθε χώρα ἔχει τὰ σύνορά της, τὶς παραδόσεις και τοὺς θεσμοὺς της. Λόγω τῶν ἀνακατατάξεων πὺν συνῆλθαν τὰ προηγούμενα χρόνια τόσο σὲ ἑδαφικὴ ὅσο και σὲ πληθυσμιακὴ μορφὴ ἦταν ἀναπόφευκτο ἓνα ποσοστὸ ἀνθρώπων νὰ ἔχει ἀποκοπῇ ἐκτὸς τῶν συνόρων τοῦ κράτους των, πὺν δημιουργήθηκε μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐχθροπραξιῶν και ὅπου οἱ ὑπόλοιποι ὁμοεθνεῖς τους διαδιοῦν. Ἔτσι ἔχουμε Ἑλλήνες στὴν Ἀλβανία, Ἀλβανούς στὴ Γιουγκοσλαβία, Τούρκους στὴ Βουλγαρία κ.ο.κ. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ κράτη εἶχαν ἓνα καθεστῶς τέτοιο τὰ προ-

σφατα χρόνια απαγορευτικό, θά μπορούσαμε νὰ ποῦμε, γιὰ τὶς μειονότητες ποὺ θρίσκονταν μέσα στὰ ἐδάφη τους καὶ δὲν συμμορφώνονταν μὲ τὶς ἐπιταγὲς τῆς ἐξουσίας. Καὶ παρὰ τὶς δύσκολες ἐκείνες συνθήκες οὔτε ἡ Ἑλλάδα ἔκανε μαζί τους πόλεμο ἀλλὰ οὔτε καὶ ἡ Τουρκία, ποὺ εἶχαν καὶ οἱ δύο καταπιεζόμενες μειονότητες. Καὶ σήμερα ξαφνικά, ὅταν πλέον κατέρρευσε τὸ καθεστῶς ἐκεῖνο καὶ ἐνῶ ὅλοι οἱ ὀρίζοντες εἶναι ἀνοικτοὶ γιὰ περαιτέρω ἐπαφὲς καὶ σύσφιγξη τῶν σχέσεών μας μαζί τους μὲ τρόπο τέτοιον ὥστε νὰ βοηθηθῶμε οὐσιαστικά καὶ ὄχι μόνο λεκτικά τὶς μειονότητές μας, ἐμεῖς τί κάνουμε; Τυφλωμένοι ἀπὸ ἀλαζονεία, ποὺ ἀφειδῶς μᾶς σερβίρεται, δεμένοι πίσω ἀπ' τὸ ἄρμα τῶν Ἀσιατῶν Τούρκων, ἀπειλοῦμε κι ἐμεῖς μὲ πολέμους, κατακτήσεις, σφαγές.

Αὐτὸς εἶναι ὁ σωστὸς δρόμος, πιστεύετε; Αὐτὴ εἶναι ἡ λύση γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ὁμογένεια; Πλανᾶσθε οἰκτρά, ἂν νομίζετε κάτι τέτοιο. Ρίξτε ἀπλὰ μιὰ ματιὰ στὸν χάρτη τῆς Βαλκανικῆς, καὶ θὰ καταλάβετε τὸ γιατί. Ποιοὶ εἶναι οἱ σύμμαχοι τῆς Ἑλλάδας σήμερα σ' αὐτὸν τὸν χῶρο; Μήπως ἡ Ἀλβανία, ἡ Βουλγαρία, τὰ Σκόπια ἢ μήπως αὐτὴ ἡ Τουρκία; Ὅλα ἀνεξαίρετως τὰ κράτη μὲ τὰ ὁποῖα συνορεύουμε, εἶναι ἐχθρικῶς διακείμενα στὸ Ρωμαϊκὸ Κρατίδιο. Καὶ εἶναι μιὰ τραγικὴ διαπίστωση αὕτη, ἀποδεικνύοντας ποὺ μᾶς ὁδήγησαν τὰ σφάλματα καὶ οἱ πολιτικοὶ παραλογισμοὶ τοῦ παρελθόντος, ποὺ δείχνουν νὰ μὴν μᾶς δίδαξαν τίποτε μέσα ἀπ' τὴν ἀντανάκλασή τους στὴ σημερινὴ πραγματικότητα, στίς γενιές τῶν σημερινῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐξουσιαστῶν.

Ἑλληνικὴ πολιτικὴ καὶ τουρκικὴ πολιτικὴ. Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ; Οἱ Τούρκοι ἔχουν πρῶτα ὁμοψυχία καὶ ὕστερα, ὅταν ἀπειλοῦν, τὸ ἐννοοῦν πραγματικά. Ἐμεῖς οὔτε ὁμοψυχία ἔχουμε, καθότι οἱ τηλεφωνικὲς ὑποκλοπὲς καὶ τὰ «πάμπερς» εἶναι πιὸ σημαντικά ἀπ' τὴν ἐθνικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ μας, οὔτε ποτὲ ἀπειλήσαμε πραγματικά, παρὰ σκηνοθετοῦμε, ὑποδύομαστε τὸ ρόλο τοῦ Ἀττίλα. Προσπαθοῦμε νὰ τους μοιάσουμε, χωρὶς ποτὲ νὰ τὸ κατορθώσουμε. Γιατί ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι δυνατόν. Ἀλλὰ τὰ ὅπλα τῆς Τουρκίας καὶ ἄλλα τὰ δικὰ μας. Κι' αὐτὸ ἀκόμα δὲν τὸ ἔχουμε συνειδητοποιήσει. Ἐχουμε παρασυρθεῖ σ' ἓνα παιχνίδι, ποὺ δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ κερδίσουμε.

Ἐξ ἀντικειμένου εἶναι ποτὲ δυνατόν ἡ Ἑλλάδα νὰ ἀντεπεξέλθει στρατιωτικὰ σὲ ἐπεκτατικὲς ἐπιχειρήσεις; Καὶ ἔστω ὅτι τὰ κατάφερε μὲ τοὺς ἀδύναμους Σκοπιανούς, μετὰ τί γίνεται; Ποιοὶ κρύβονται ἀπὸ πίσω τους καὶ περιμένουν αὐτὴν μας τὴν κίνηση πῶς καὶ πῶς, γιὰ νὰ καταδροχθῶσιν καὶ τὶς ἐναπομένουσες ἐλληνικὲς ἐστίες τῆς Βαλκανικῆς; Δὲν καταλάβατε ἀκόμα, ὅτι τὰ Σκόπια εἶναι τὸ δόλωμα; Τὸ παρελθὸν δὲν σᾶς διδάσκει; Τὰ δύο καὶ πλέον ἑκατομμύρια πρόσφυγες τῆς Ἰωνίας δὲ σᾶς λένε τίποτα;

Ἀλλὰ εἶναι τὰ ὅπλα μας λοιπὸν καὶ ὄχι τὰ τάνκς καὶ τὸ «ἄερα». Τὸ πνεῦμα, οἱ φιλικὲς σχέσεις, ἡ οἰκονομικὴ διείσδυση – καὶ ἀφήστε γιὰ τοὺς βάρβαρους τὰ κανόνια. Ἡ ἐμφάνιση τοῦ κράτους τῶν Σκοπίων μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀποκτήσουμε ἓνα κράτος δορυφόρο τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος, ἓνα κράτος ποὺ οἱ κάτοικοι του θεωροῦν τιμὴ τους νὰ ὀνομάζονται Μακεδόνες, καὶ ἐμεῖς τοὺς γυρίσαμε τὴν πλάτη, ὅπως ἔκαναν πρὶν ἀπὸ 2.400 χρόνια περίπου καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐθνικιστὲς τοῦ καιροῦ τους Ἕλληνες ἀπέναντι στὸν Φίλιππο καὶ τοὺς Ἕλληνες πολίτες τοῦ κράτους του. Τοῦ γύρισαν κι αὐτοὶ τὶς πλάτες καὶ συνέχισαν νὰ τὸ κάνουν καὶ μετὰ τὸν θάνατό του ἕως τὴν ὀριστικὴν κατάκτηση τῆς Ἑλλάδος ἀπ' τοὺς Ρωμαίους, ὅταν Ἕλληνες τοῦ Νότου πολέμησαν στὸ πλευρὸ τῶν Ρωμαίων ἐνάντια στὰ ἀδέλφια τους, τοὺς Ἕλληνες Μακεδόνες τοῦ Βορρᾶ. Ἡ ντροπὴ ποὺ σέρνεται μέσα στοὺς αἰῶνες ἐξακολουθεῖ νὰ μὴ σημαίνει τίποτα γιὰ σᾶς;

Ἀνοίξτε λοιπὸν τὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης, δώστε οἰκονομικὰ κίνητρα καὶ στηρίξτε τὸ κρατίδιο αὐτό. Καὶ θὰ δεῖτε αὐτόματα, πῶς οἱ λύκοι μεταμορφώνονται σὲ ἀρνάκια. Πῶς οἱ Σκοπιανοὶ-Μακεδόνες θὰ γίνουν πιὸ Ἕλληνες κι' ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδι-

ους. "Η μήπως φοβάστε για τὸ ἐλληνίζειν τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας μας; 'Ολόκληρος ἡ Βόρειος Ἑλλάδα πάλλεται ἀπὸ Ἑλληνισμό καὶ περηφάνεια γιὰ τὴν ἐλληνικὴ τῆς καταγωγὴ. Οἱ ἀκριτικές περιοχὲς ξέρον καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον πῶς νὰ προασπίσουν τὴν ἐλληνικότητα. Τί περιμένετε λοιπόν; Γιατὶ καὶ πληθυσμιακὰ οἱ Μακεδόνες Ἑλληνες εἶναι ἀσυνκρίτως περισσότεροι τῶν Σκοπιανῶν καὶ μὲ θαυμάτη ἐθνικὴ συνείδηση, κάτι πὺν οἱ γείτονές μας τώρα τελευταῖα ἔχουν ἀρχίσει νὰ διαμορφώνουν, οὕτως ὥστε ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ εἶναι πολὺ πιὸ ἀσθενεῖς. Ποιοὶ λοιπόν θὰ μπορούσαν νὰ ἀφομοιωθοῦν εὐκολότερα καὶ εἰς ὄφελος τοῦ τελικὰ θὰ ἦταν αὐτὸ τὸ γεγονός;

Καὶ μὲ τὴν Τουρκία τὰ ἴδια. "Οταν σήμερα οἱ Τοῦρκοι διδάσκουν ἀρχαῖα καὶ νέα Ἑλληνικά στὰ πανεπιστήμιά τους (ιδὲ «Ἐθνικά» στὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Δαυλου») καὶ ζητᾶνε νὰ γίνουν μέτοχοι τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, ὅταν ζητᾶνε νὰ ἐπιστρέψουν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες στὴν Ἑλλάδα ὡς ἐκπλήρωση τοῦ χρέους τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς αὐτὸν τὸν πολιτισμό, τότε μήπως κάποιον ἄλλου κατοικούν οἱ δάρβαροι; Γιατὶ ναὶ μὲν διεπράχθησαν θηριωδίες στὴν Κυπριακὴ εἰσβολή, ἀλλὰ γιὰ αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὑπεύθυνος σύμπας ὁ τουρκικὸς λαός. Θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναζητηθοῦν οἱ εὐθύνες στους ὑψηλὰ ἱσταμένους τόσο στὴν Ἑλλάδα ὅσο καὶ στὴν Τουρκία, πὺν ὠθοῦν τὰ κοπάδια τους στὴν ἀλληλοεξόντωση. Πῶς ἀλλιῶς θὰ προστατεύσουν τὴν ἐξουσία τους καὶ θὰ δικαιολογήσουν τὴν θέση τους ἄλλωστε;

Ἀλίμονο στὸ λαὸ ἐκεῖνο πὺν θέτει «ἐθνάρχες-σωτήρες» ὡς πνευματικούς του ὁδηγούς. Ἐθνάρχες, πὺν δὲν διατάζουν μπροστὰ σὲ τίποτα, προκειμένου νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ἄρχουν, νὰ διεκδικοῦν τὰ πρωτεῖα τοῦ «μεσσία» τοῦ ἔθνους. Καὶ ἀλίμονο στὸ κράτος ἐκεῖνο πὺν στηρίζεται σὲ ἓναν πολιτικὸ ἄρχοντα – ζωντανὸ ἀπολίθωμα, ὅπως συνηθίζεται κατὰ κόρον σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπο καὶ ὄχι σὲ ὑγιεῖς πολῖτες. Γιατὶ ἐδῶ καὶ πάλι συνηθίζεται, οἱ ολίτες νὰ θεωροῦνται «ἄξιοι», ὅταν σὲ στιγμὲς «πανεθνικῆς συγκινησεως» συνωστίζονται σὲ μαζικὲς ἐκδηλώσεις μίσους ἢ φανατισμοῦ, προκειμένου νὰ διαφυλάξουν, λέει, τὴν ἐλληνικότητα τῆς Μακεδονίας.

Καὶ ποιοὶ εἴστε ἐσεῖς πὺν διεκδικεῖτε τὴν ἐλληνικότητα; Γιατὶ οἱ θαμῶνες τῶν «σκυλάδικων» καὶ τῶν χαρτοπαικτικῶν λεσχῶν, οἱ προαγωγοὶ καὶ οἱ ἐταῖρες ξαφνικὰ αἰσθάνθηκαν ἐθνικὰ ὑπερήφανοι, λένε, καὶ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἐλληνικότητα. Καὶ οἱ «ὑγιεῖς» αὐτοὶ πολῖτες τὴν ἐπομένη θὰ ἐπιστρέψουν καὶ πάλι στὶς «ἀσχολίες» τους καὶ θὰ ἔχουν προσθέσει τὸ ἀλατοπίπερο στὴ μίξερη καὶ ἄθλια ζωὴ τους: «ἐλληνικότητα». Ντροπὴ καὶ ὄνειδος ταυτόχρονα, γιατί ἐξευτελίζουν κάτι τὸ τόσο ἱερό. Αὐτοὶ εἶναι οἱ πολῖτες τῆς Ἑλλάδας ἢ ἐκεῖνοι πὺν θὰ ἐρευνήσουν, θὰ ἀμφισβητήσουν, θὰ δοῦν πὺν ἀποσκοπεῖ αὐτὴ ἡ προπαγάνδα καὶ θὰ «θαψουν» γιὰ πάντα τὸ «τσεκούρι τοῦ πολέμου» μαζὶ μὲ τοὺς πολεμοκάπηλους ἡγέτες μας;

Ἀφυπνισθεῖτε, πρὶν νὰ εἶναι πλέον πολὺ ἀργά. Ἡ ἐλληνικὴ σκέψη εἶναι οἰκονομικὴ καὶ δὲν χρειάζεται κανένα κράτος, γιὰ νὰ τὴν πατρωνάρε. Κανέναν προστάτη, πὺν ἀντὶ προστασίας καταστρέφει, ἰσοπεδώνει, λεηλατεῖ. Γιατὶ ἡ ἐλληνικὴ ἰδέα ὑπάρχει, καὶ τὰ ἐλληνοειδῆ ἀσελγοῦν καθημερινὰ ἐπάνω τῆς γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ὕλικῶν τους συμφερόντων. Γιὰ νὰ μεγαλώσουν αὐτὸ πὺν κι ἄλλες φορὲς ἔχουμε ἐπισημάνει: Τὸ «χωράφι τοῦ παπποῦ» τους.

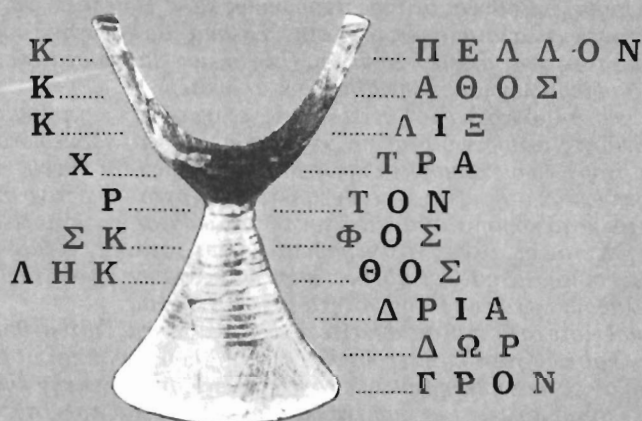
Ἀγνοήστε τὴν «μόδα» τῶν καιρῶν μας, γιατί ἡ ἐλληνικὴ ἰδέα δὲν εἶναι σακκάκι, γιὰ νὰ φορεθεῖ σήμερα καὶ αὔριο νὰ γίνε «ντεμοντέ» ἀπ' τοὺς ἴδιους πὺν τότε τὴν εἶχαν παρουσιάσει καὶ ἐκθειάσει. Γιατὶ καὶ αὐτὸ θὰ γίνε, ὅταν μιὰ ἄλλη μόδα παρουσιαστεῖ καὶ ἐξυπηρετεῖ τὰ σχέδιά τους. Παλαιότερα «Μεγάλῃ Ἑλλάδι 1922», ὕστερα «Κύπρος 1974» καὶ σήμερα «Μακεδονία 1993». Αὔριο ποίος ξέρε; Ρωτήστε τοὺς νεκροὺς ἀπὸ τίς προηγούμενες «κολλεξιὸν τοῦ αἵματος», γιὰ νὰ σᾶς ποῦν. Ἴσως αὐτοὶ ξέρουν καλύτερα.

Νέμεσις

Η.Λ. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Ἀπὸ τὸν ἔλλοπα-θηρευτὴ
μέχρι τὴν Ἑποχὴ τοῦ Διὸς

Ἡ ἀποκωδικοποίησι
τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου

Φιλολογικὴ ἐπιμέλεια: ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΔΑΨΝΟΣ 1991

Τὸ σημαντικώτερο καὶ ριζοσπαστικώτερο ἔργο, ποὺ
δημοσιεύθηκε ποτὲ στὴν Ἑλλάδα.

ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ

‘Η Μυκηναϊκή ἀρχαιότερη Ἀρία γλῶσσα

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ: Η ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ Β

Τὸ μνημειῶδες ἔργο τῆς ἀποκρυπτογράφησης τῆς Γραμμικῆς Γραφῆς Β ἀπὸ τὸν Μ. Ventris τὸ 1952 («*Evidence for Greek dialect in the Mycenaean archives*»: «Μαρτυρίες περὶ Ἑλληνικῆς διαλέκτου στὰ Μυκηναϊκὰ ἀρχεῖα», JHS 73, 1953, 84-103) ἀπεκάλυψε τὴν ἀρχαιότερη γνωστὴ μέχρι στιγμῆς μορφή Ἑλληνικῆς Γλώσσας, τὴν Μυκηναϊκὴ Ἑλληνική.

Χρονολογικὰ τὰ γραπτὰ μνημεῖα τῆς Γραμμικῆς Β, ποὺ διασώθηκαν σὲ 4000 πῆλινες πινακίδες τῆς Κνωσοῦ, τῆς Πύλου, τῶν Μυκηνῶν κ.λπ. καὶ ἀποκαλύπτουν τὴν Μυκηναϊκὴ μορφή τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, ἀνάγονται τουλάχιστον περὶ τὸν 15ο αἰ. π.Χ. (1450-1400 π.Χ.). Ἀποτελοῦν δὲ τὰ ἀρχαιότερα γραπτὰ μνημεῖα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτισμοῦ (βλ. Ι. Προμπονά, *Σύντομος Εἰσαγωγή εἰς τὴν Μυκηναϊκὴν Φιλολογίαν*, Ἀθῆναι, 1984, σελ. 5) καὶ ἀποκαλύπτουν – ὅπως θὰ δειχθεῖ παρακάτω – τὴν ἀρχαιότερη γλῶσσα τῆς Ἀρίας Φυλῆς.

Ἡ γλωσσολογικὴ ἀνάλυση τῶν φωνολογικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Μυκηναϊκῆς Ἑλληνικῆς, ποὺ θὰ ἐπιχειρηθεῖ παρακάτω, ἀνάγει τουλάχιστον πέρα τῆς 2ης χιλιετίας π.Χ. τὶς ἀπαρχές τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς. Τὰ πανάρχαια (πρὸ τοῦ 2000 π.Χ.) γλωσσικὰ φαινόμενα ποὺ διασώζονται στὴν Μυκηναϊκὴ Ἑλληνικὴ, ἡ πληρότητα καὶ ἡ συχνότητά τους, δὲν ἀπαντῶνται καθ’ ὅμοιον τρόπο σὲ καμμιά ἄλλη ἀρχαία γλῶσσα καὶ εἶναι ἡ δοῶσα μαρτυρία γιὰ τὴν πανάρχαια ἡλικία τῆς Ἑλληνικῆς, ποὺ τὴν καθιστᾷ σὲ πρῶτο πρωτόγονη ἴσως μορφή τὴν μητέρα-γλῶσσα τῆς Ἀρίας Φυλῆς (βλ. λῆμμα «Ἑλλάς» καὶ τόμον «Ἀληθινὴ Προϊστορία» τῆς ἐγκυκλοπαίδειας «ΗΛΙΟΣ»).

Μ. Βέντρις: Σαράντα χρόνια μετὰ

Πέρασαν ἀκριβῶς σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1953, ὅταν ὁ Ἀγγλος ἀρχιτέκτων Μιχαὴλ Βέντρις ἀνακοίνωσε ἐπίσημα τὰ ἀποτελέσματα τῆς εὐφυοῦς ἐργασίας του, τὴν ἀποκρυπτογράφηση δηλαδή τῆς Γραμμικῆς Γραφῆς Β, δίνοντας ἔτσι ἓνα βαθὺ ἄλμα πρὸς τὰ πίσω στὴν ἑλληνικὴ ἱστορία. Τὴν ἱστορία μας, ποὺ τὰ γνωστὰ «κέντρα» ἀνήγαγαν μόλις στὸ 776 π.Χ., δηλαδή περίπου στὰ χρόνια τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος.

Τρία είναι τὰ κυριότερα γλωσσικά-φωνολογικά φαινόμενα πού συναντώνται στην Μυκηναϊκή Ἑλληνική, ὅπως αὐτὴ ἀποκαλύφθηκε ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση τῆς Γραμμικῆς Β, καὶ πού τὴν ἀνάγουν σὲ πανάρχαιους χρόνους, ὅπως προαναφέραμε, τουλάχιστον πρὸ τοῦ 2.000 π.Χ.

α) Ἡ διατήρηση τῶν χειλοῦπερωικῶν φθόγγων k^w , g^w , g^wh .

β) Ἡ διατήρηση –πέραν τῶν πέντε γνωστῶν πτώσεων τῶν ὀνομάτων (Ὀνομαστική, Γενική, Δοτική κ.λπ.)– τῆς Ἀφαιρετικῆς (πού διασώζεται καὶ στὴ Λατινική), τῆς Τοπικῆς καὶ τῆς Ὀργανικῆς (πού διασώζονται καὶ στὴν Σανσκριτική).

γ) Ἡ διατήρηση τῶν ἡμιφώνων F, j καὶ τοῦ δασέος h.

Ἡ διατήρηση στὴ Μυκηναϊκὴ αὐτῶν τῶν ἀρχαϊκῶν φωνολογικῶν στοιχείων, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν Λατινικὴ καὶ Σανσκριτικὴ, πού διέσωσαν μόνο μέρος τους, δεικνύει τὴν προγενέστερη καὶ πανάρχαια ἡλικία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας στὴ Μυκηναϊκὴ τῆς μορφῆς.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι συνήθως στὴν ἱστοριοσυγκριτικὴ γλωσσολογία ἡ Λατινικὴ καὶ Σανσκριτικὴ συγκρίνονται μὲ τὴν ἀλφαθητικὴ Ἑλληνικὴ (Ἰωνικὴ ἢ Δωρικὴ), πού εἶναι σχετικὰ νεότερη (10ος αἰ. π.Χ. περίπου) καὶ σχετικὰ δὲν διασώζει πολλὰ ἀρχαῖα στοιχεῖα. Μὲ τὴν Μυκηναϊκὴ Ἑλληνικὴ (15ος αἰ. π.Χ.) ὅμως –ἀπ' ὅσο γνωρίζω, μέχρι σήμερα – δὲν ἔχουν συγκριθεῖ γλωσσολογικά οἱ ἄλλες ἀρχαῖες Ἀριεῖς γλῶσσες (Λατινικά, Χεττιτικά, Σανσκριτικά), πράγμα πού θὰ ἀπεκάλυπτε τίς πανάρχαιες καταβολές τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, πού κατὰ πᾶσαν πιθανότητα φτάνουν τὰ προϊστορικά ὅρια τῆς τρίτης χιλιετίας π.Χ. [Γιὰ παράδειγμα ἡ διατήρηση τῶν χειλοῦπερωικῶν φθόγγων κατὰ τοὺς ἱστοριοσυγκριτικούς γλωσσολόγους εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς πρωτόγλωσσας ἡ μητέρας-γλώσσας τῆς «Ἀρίας Φυλῆς», τῆς γνωστῆς «Ἰνδοευρωπαϊκῆς» (3000 π.Χ.): βλ. Γ. Μπαμπινιώτη, *Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς*, Ἀθήνα 1986, σελ. 47].

Ὁ Βέντρις προστέθηκε στὸν κύκλο τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴ Γραμμικὴ Β τὸ 1940 σὲ ἡλικία μόλις 18 χρόνων μὲ τὸ ἄρθρο του «*Εἰσαγωγή στὴ Μινωικὴ Γλῶσσα*», τὸ ὁποῖο δημοσίευσε τὸ περιοδικὸ «*American Journal of Archaeology*». Μετὰ τὸν πόλεμο, ἀφοῦ τελείωσε τίς σπουδές του, ξαναρρίχθηκε μὲ μεγαλύτερο ζῆλο στὴν προσπάθεια τῆς ἐρμηνείας τῆς πανάρχαιας γραφῆς τῶν πινακίδων τῆς Μινωικῆς Κρήτης. Τὴν ὅλη του προσπάθεια κατέγραψε στὶς «*Σημειώσεις Ἐργασίας*», μέσα ἀπὸ τίς ὁποῖες φαίνεται καὶ ἡ ὅλη πορεία τῆς ἐρμηνείας, στὴν ὁποία γιὰ πρώτη φορὰ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1952 ἔνοιωσε ὅτι ἦταν πολὺ κοντά. Ἔτσι μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ὁμιλίας του στὸ ραδιοφῶνο τοῦ BBC σχετικὰ μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ τόμου *Scripta Minoa II* ἀπεφάσισε νὰ μιλήσει καὶ γιὰ τὴν ἀνακάλυψή του. Ἀφοῦ περιέγραψε σὲ γενικὲς γραμμὲς τὴ μέθοδο τῆς ἐργασίας του, ἔκανε τὴν ἀκόλουθη ἐκπληκτικὴ ἀνακοίνωση: «*Τὶς τελευταῖες ἑβδομάδες κατέληξα στὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ πινακίδες τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Πύλου πρέπει, παρ' ὅλα αὐτά, νὰ εἶναι γραμμένες ἑλληνικά. Ἡ γλῶσσα εἶναι δύσκολη καὶ ἀρχαῖκη – 500 χρόνια παλαιότερη τῆς ὁμηρικῆς – ἀλλὰ πάντως ἑλληνικὴ*».

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ – ΦΩΝΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΜΥΚΗΝΑΪΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

1) Ἡ διατήρηση τῶν χειλοῦπερωικῶν φθόγων

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ πρωτο-γλῶσσα ἢ μητέρα-γλῶσσα τῆς Ἀρίας Φυλῆς – ποὺ κατ' ἄλλους θεωρεῖται ἡ Ἑλληνική, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν «Ἰαπετική» τῆς ὀνομασία (βλέπε λήμμα «Ἑλλάς» καὶ τόμον «*Ἡ Ἀληθινὴ Προϊστορία*» τῆς ἐγκυκλοπαίδειας «*ΗΛΙΟΣ*»), κατ' ἄλλους ὅμως ὀνομάστηκε μὲ τὸν ὑποθετικὸ καὶ αὐθαίρετο ὄρο «ἰνδοευρωπαϊκή» – αὐτὴ λοιπὸν ἡ πανάρχαια γλῶσσα διατηροῦσε πέρα τῶν ἄλλων καὶ τοὺς «χειλοῦπερωικούς» λεγόμενους φθόγους, ποὺ οἱ σύγχρονοι γλωσσολόγοι δηλοῦν μὲ τὰ σημεῖα k^w , g^w , g^wh .

Ἀπὸ τίς ἄλλες ἀρχαῖες γλῶσσες τῆς Ἀρίας Φυλῆς στὴ μὲν Λατινικὴ ἔχουν διατηρηθεῖ μόνο πρὶν ἀπὸ τὰ *a*, *e*, *i*, *o*, στὴ δὲ Σανσκριτική, Χετιτική κ.λπ. ἄλλοτε ἐμφανίζονται ὡς ὑπερωικοί πρὶν ἀπὸ τὰ *a* καὶ *o*, ἄλλοτε ὡς οὐρανικοί πρὸ τῶν *e* καὶ *i*. Στὴν ἀλφάβητική Ἑλληνική καὶ ἀναλόγως τῇ διάλεκτῳ ἐτράπησαν ἄλλοτε εἰς χειλικούς, ἄλλοτε εἰς ὀδοντικούς καὶ ἄλλοτε εἰς οὐρανικούς φθόγους. Π.χ. ἐκ ρίζης $*k^w$ –: *πότερος*, *κότερος* (ἰων.), *Kas* (σανσκριτ.), *quo* (λατινικά)· ἐκ ρίζης $*k^w i$ –: *τίς* (ἑλλην.), *cid* (σανσκριτ.), *quis* (λατιν.), *kwis* (χετιτικά) (Γ. Μπαμπινιώτης, *Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσας*, Ἀθήνα 1986, σελ. 60).

Μόνο στὴν Μυκηναϊκὴ Ἑλληνικὴ (15ος αἰ. π.Χ. καὶ πρὶν) διασώζονται καθ' ὅλοκληρίαν οἱ χειλοῦπερωικοί φθόγοι, ποὺ ἀντιπροσωπεύονται στὰ κείμενα τῆς Γραμμικῆς Β ὡς ἀκολούθως:

Συλλαβογράμματα	Μεταγραφή	Φωνητικὴ ἀξία
𐀀	qa	πα/τα/κα
𐀁	qe	πε/τε/κε
𐀂	qi	πι/τι/κι
𐀃	qo	πο/το/κο

Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Βέντρικς πέρασε ἀπαρατήρητη καὶ σχεδὸν κανεὶς δὲν ἀσχολήθηκε μαζί της! Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἐρμηνείας ἤλθε περίπου ἐνάμισιν χρόνον μετὰ, μὲ τὴ δημοσίευση τοῦ ἄρθρου «*Ἐνδείξεις Ἑλληνικῆς διαλέκτου στὰ Μυκηναϊκὰ ἀρχεῖα*», ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Κλασσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου («*Journal of Hellenic Studies*») τὸν Νοέμβριον τοῦ 1953, ἀκριβῶς πρὶν 40 χρόνια. Οἱ «*Ἐνδείξεις*» τελείωναν μὲ τὴν ἐπισήμανση ὅτι ἡ μινωϊκὴ γλῶσσα εἶναι πολὺ στενὴ συγγενὴς τῆς ἀρκαδικῆς καὶ κυπριακῆς διαλέκτου, ἀλλὰ καὶ τῆς αἰολικῆς καὶ ὅτι οἱ πινακίδες θὰ ἦταν σημαντικὸ βοήθημα στὴ μελέτη τοῦ Ὀμήρου.

Σύντομα ἄρχισαν κριτικὲς γιὰ τίς «*Ἐνδείξεις*» σὲ διάφορα ἐπιστημονικά περιοδικὰ σ' ὅλοκληρον τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ ποιικίλης ὕλης. Ὅμως μὲ τὴ δημοσίευσή της ἡ ἐρμηνεία τοῦ Βέντρικς ἐγίνε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τοὺς περισσότερους εἰδικούς ἐπιστήμονες, ὅχι βέβαια χωρὶς κάποια κριτική. Ἀλλὰ ποιὸς θὰ περίμενε, ὅτι ἡ πιὸ δυσμενὴς κριτικὴ θὰ προερχόταν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν Κρήτη; Κι ὅμως! Ὁ τότε ἔφο-

Ἴδου μερικά παραδείγματα:

qa-si-re-u: βασιλεύς, a-to-ro-qo: ἄνθρωπος, jo-qi: ὄχι.

Ἡ διατήρηση ἑνὸς τόσο ἀρχαϊκοῦ στοιχείου ὅπως οἱ χειλοῦπερωτικοὶ φθόγγοι καθ' ὅλοκληρίαν μόνο στὴ Μυκηναϊκὴ καταδεικνύει τὴν κατὰ πολὺ ἀρχαιότερη ἡλικία της ἐν συγκρίσει μὲ τὶς ἄλλες ἀρχαῖες γλῶσσες τῆς Ἀρίας Φυλῆς (Ι. Προμπονάς, *Σύντομος Εἰσαγωγή εἰς τὴν Μυκηναϊκὴν Φιλολογίαν*, Ἀθῆναι 1984, σελ. 44).

2) Διατήρηση τῆς Ἀφαιρετικῆς, Τοπικῆς καὶ Ὁργανικῆς πτώσεως

α) Στὴν Μυκηναϊκὴ Ἑλληνικὴ μαρτυροῦνται καὶ οἱ δύο τύποι Τοπικῆς πτώσεως: οἴκοι καὶ οἴκει. (Στὴν ἀλφαθητικὴ Ἑλληνικὴ ἀπομεινάρια εἶναι μερικοὶ ἐπιρρηματικοὶ τύποι: ποῖ, οἴκοι, ἐκεῖ, τουτεῖ κ.λπ.). Παραδείγματα ἀπὸ τὴν Γραμμικὴ Β: ru-ro: Πύλοι (ἐν Πύλῳ)· di-da-ka-re: διδασκαλεῖ (ἐν διδασκαλείῳ).

β) Ἡ κατάληξη -θεν (ποῦ ὑπάρχει ὡς ὑπόλειμμα καὶ στὴν ἀλφαθητικὴ ἑλληνικὴ π.χ. οἴκοθεν) εἶναι κατάληξη ἀφαιρετικῆς πτώσεως καὶ ἀπαντᾶται στὴν Μυκηναϊκὴ Ἑλληνικὴ ὡς -de: π.χ. da-da-re-jo-de: Δαιδαλεῖον δὲ (εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Δαιδάλου)· wo-i-ko-de: Φοίκονδε (οἴκοθεν).

γ) Στὸν Ὅμηρον 192 φορές σὲ 43 λέξεις μαρτυρεῖται ἡ κατάληξη -φι ὡς ὑπόλειμμα Ὁργανικῆς πτώσεως, π.χ. δακρυόφι = μὲ δάκρυα, ναῦφιν ἀμυνόμενοι = ἀμυνόμενοι μὲ πλοῖα.

Στὴ Μυκηναϊκὴ ἡ Ὁργανικὴ πτῶση ἀπαντᾷ συχνότατα μὲ κατάληξη -pi. π.χ. a-pi-ja-pi: ἀνίαφι (μὲ ἡνία)· e-gu-ta-ra-pi: ἐρυθράφι (μὲ κόκκινο χρῶμα)· ro-pi: ποπφι < ποδι (μὲ τὰ πόδια).

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ θέλαμε πάλι νὰ ὑπενθυμίσουμε, πὼς μόνο ἡ Μυκηναϊκὴ Ἑλληνικὴ περιέχει καὶ τὶς ὀκτὼ πτώσεις τῶν ὀνομάτων (Ὀνομαστικὴ, Γενικὴ, Δοτικὴ, Αἰτιατικὴ, Κλητικὴ, Ἀφαιρετικὴ, Τοπικὴ, Ὁργανικὴ), ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν Λατινικὴν, ποὺ περιέχει μόνο τὶς ἑξί (τὶς πέντε γνωστὲς σὺν τὴν Ἀφαιρετικῇ) καὶ τὴν Σανσκριτικὴν, ὅπου

→ ρος Ἀρχαιοτήτων Κρήτης Ν. Πλάτων σχολίασε τὴν ἐρμηνεία μὲ δυσπιστία, προσπαθώντας νὰ βρεῖ ὅλα τὰ πιθανὰ ἀδύνατα σημεῖα της. Σὲ γενικὲς γραμμὲς κατέληγε, ὅτι ἡ ἐρμηνεία δὲν ἦταν σωστὴ... Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι μέχρι τὸ 1970 ὁ ἐν λόγω ἐπιστήμων δὲν εἶχε ἀκόμη «πεισθεῖ», κατὰ πόσον ἡ ἐρμηνεία ἔγινε σωστὰ καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν κατὰ τὴ γνώμη του ἐπιβαλλόταν, τὰ πορίσματα της νὰ χρησιμοποιοῦνται μὲ πολλὴ προσοχή, μὲ αὐστηρὴ κριτικὴ καὶ ὅτι θάπρεπε νὰ «θεωροῦνται σὰν ἐπιστημονικὲς ὑποθέσεις γιὰ ἐπαλήθευση» («Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν» Ἱστορία, τ. Α).

Ὁ Μιχαὴλ Βέντρις στὶς 6 Σεπτεμβρίου 1956 σκοτώνεται στὸ Λονδίνο σὲ αὐτοκινητιστικὸ «δυστύχημα», ἀκριβῶς τὴν ὥρα τοῦ θριάμβου του. Ἦταν τυχαῖο; Τυχαία εἶναι καὶ ἡ σιωπὴ γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομά του στὴ σύγχρονη Ἑλλάδα; Ὅπως καὶ νὰ ἔχουν τὰ πράγματα, γιὰ τοὺς λίγους, τοὺς «ἐπαίοντες», τοὺς εὐγνωμονοῦντες πέρασε στὴν Ἑλληνικὴ Αἰωνιότητα ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ...

Ἄννα Δημητρίου

ἀπαντώνται ὑπολείμματα τῶν τριῶν ἐπὶ πλέον πτώσεων (Ἀφαιρετική, Τοπική, Ὁργανική) σὲ ἐπιρρηματικούς τύπους.

3) Διατήρηση τῶν ἡμιφώνων F, j καὶ τοῦ δασέος h

α) στὰ Μυκηναϊκὰ τὸ δίγαμμα (F) ἀπαντᾷ ἄθικτο σὲ ὁποιαδήποτε θέση: wa-tu: Fά-στν = ἄστν· we-ka-ta: Fεργάτας = ἐργάτης· wa-ka-ta: Fάναξ = ἄναξ.

β) Τὸ ἡμίφωνο -j- ἀναπτύχθηκε στὴ Μυκηναϊκὴ ὡς συνοδίτης φθόγγος μεταξὺ τοῦ -i- καὶ ἄλλου φωνήεντος: i-j-e-re-u: iερεὺς = ἱερεὺς· i-j-o-te: iόντες = ἰόντες.

[Τὸ -j- διασώζεται γραπτὰ καὶ στὴν ἀλφαθητική ἑλληνικὴ μὲ τὸ ἴδιο σύμβολο: αὐτὸ τοῦ ἰῶτα (ι). Γι' αὐτὸ σὲ μερικές ἐπιγραφές τῆς Παμφυλιακῆς διαλέκτου π.χ. ΠΕΝΑΙ = ἵεναί ὀρισμένοι ἐπιγραφολόγοι τὰ δύο -i- τὰ θεώρησαν «ὀρθογραφικὸ λάθος» τοῦ χαράκτη, γιατί δὲν ἀντιλήφθηκαν πὼς καὶ γιὰ τὸ γιόντ -j- καὶ γιὰ τὸ ἰῶτα -i- ὑπῆρχε τὸ ἴδιο σύμβολο (I)].

γ) Ὁ δασὺς φθόγγος -h- συναντᾶται στὴν Μυκηναϊκὴ σ' ὁποιαδήποτε θέση. Γιὰ τὸν ἐν λόγῳ φθόγγο (ποὺ σὲ πολλές ἐπιγραφές τῆς ἀλφαθητικῆς Ἑλληνικῆς σημειοῦται κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ διὰ τοῦ Θ, Η καὶ Խ) στὴ Γραμμικὴ Β ἔχει παραδοθεῖ μὲ τὰ ἑξῆς συλλαβογράμματα:

ΣΥΛΛΑΒΟΓΡΑΜΜΑ

𐀓𐀔
𐀓𐀔
𐀓𐀔

ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ

A²

A³

ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΑΞΙΑ

ha

hə

Π.χ. α²-te-ro: hάτερος = ἕτερος· we-a₂-no: Fεhανός = ἔνδυμα· α³-ke-u: Aίγεις· α₃-σα: αἶσα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τὰ τρία αὐτὰ γλωσσολογικὰ χαρακτηριστικά τῆς Μυκηναϊκῆς Ἑλληνικῆς ποὺ ἀναφέραμε, δηλαδή ἡ διατήρηση τῶν χειλοῦπερωικῶν φθόγγων, τῶν ἡμιφώνων F, j καὶ τοῦ δασέος φθόγγου h, καθὼς καὶ ἡ διατήρηση τῶν πτώσεων Ἀφαιρετικῆς, Τοπικῆς, Ὁργανικῆς, δὲν εἶναι τὰ μόνα γλωσσικά-φωνολογικά φαινόμενα ποὺ ἀνάγουν τὴν Μυκηναϊκὴ Ἑλληνικὴ σὲ πανάρχαιους χρόνους. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἀπουσία συναιρέσεων καὶ συλλαβικῶν αὐξήσεων ἢ ὀρισμένες καταλήξεις πτώσεων (ὅπως τῆς Δοτικῆς πληθυντικοῦ π.χ. do-e-ro-ti: δοέλοι (h)i = εἰς τοὺς δούλους), ἡ ἀνυπαρξία τοῦ βραχυντικοῦ νόμου τοῦ Osthoil (π.χ. qa-si-re-wo: βασιλῆFος = βασιλέως) – ἂν καὶ τὸ τελευταῖο δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ποῦμε μὲ βεβαιότητα, λόγω τοῦ μὴ χωρισμοῦ μακρῶν καὶ βραχέων στὴ Γραμμικὴ Β, πάντως τὸ ἐπιβεβαιώνει ὁ Ὅμηρος, πρβλ. βασιλῶν, βασιλῆς κ.λπ.

Ὅλα αὐτὰ ἐπιβεβαιώνουν τὶς καταβολές τῆς Μυκηναϊκῆς Ἑλληνικῆς σὲ χρόνους πέρα τοῦ 2000 π.Χ., γιατί τότε ἴσχυαν οἱ ἀνωτέρω ἀναφερθέντες φυσιολογικοὶ νόμοι καὶ τὰ γλωσσολογικὰ χαρακτηριστικά (χειλοῦπερωικοὶ φθόγγοι, ὀκτώ πτώσεις κ.λπ.), ποὺ ἀνάγουν στοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ἀναδεικνύουν τὴν Μυκηναϊκὴ Ἑλληνικὴ ἐλλείψει ἄλλων γραπτῶν μνημείων ὡς τὴν ἀρχαιότερη γλῶσσα τῆς Ἀρίας Φυλῆς.

Βιβλιογραφία

Γ. Μπαμπινιώτη: «Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας» καὶ «Ἱστορικὴ Γραμματικὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσας» καὶ κυρίως τοῦ ἱ. Προμπονά: «Σύντομος Εἰσαγωγή εἰς τὴν Μυκηναϊκὴν Φιλολογίαν» καὶ «Ἀνθολογία Μυκηναϊκῶν Κεμένων».

ΜΑΡΙΝΟΣ ΚΑΛΟΤΥΧΟΣ-ΡΩΜΑΙΟΣ

Αὐτοβιογραφικὸ

Τὰ λόγια μου οἱ ἀνέμοι τῆς ψυχῆς μου,
οἱ σκέψεις μου κινήσεις τῶν θεῶν,
τὰ μάτια μου τεκμήρια τῆς γῆς μου,
οἱ πράξεις μου ἢ προῖκα τῶν καιρῶν.

Ἡ χώρα μου ὁ οἶκος τῆς ἀνδρείας,
ἡ μάνα μου κονφή τῶν ἀμπελιῶν,
οἱ φίλοι μου φαντάσματα τῆς Τροίας,
ἡ αὖρα μου σπονδὴ τῶν ἀστεριῶν.

Εἴμ' ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδῶν
τῶν Ἑλλήνων, τῶν ἐλληνικῶν ναῶν.

Τὸ σῶμα μου ἡ ἄμμος τῶν αἰώνων,
ἡ μοῖρα μου ἡ δόξα τῶν νεκρῶν,
τὰ σφάλματά μου νέκταρ τῶν δαιμόνων,
τὸ πνεῦμα μου ρωγμὲς τῶν οὐρανῶν.

Ἡ ἀνάσα μου κοχύλι τῶν Κυκλάδων,
τὸ ὄνομά μου πόρπη τῶν ἀνδρῶν,
τὰ ὄπλα μου κοσμήματα βοριάδων,
τὰ ἔργα μου κλεψύδρες τῶν λαῶν.

Εἴμ' ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδῶν
τῶν Ἑλλήνων, τῶν ἐλληνικῶν ἡθῶν.

Τὸ αἷμα μου τὸ κράτος τῆς φυλῆς μου,
οἱ πόθοι μου φιλιὰ τῶν κεραυνῶν,
τὰ χέρια μου ἀστρολόγοι τῆς ζωῆς μου,
ἡ μνήμη μου τὸ βάρος τῶν δουνῶν.

Ὁ τάφος μου τὸ σύμβολο τῆς νιότης,
τὸ ἄλογό μου ὁ ἴσκιος τῶν σεμνῶν,
τὰ ὄνειρά μου οἱ γιοὶ τῆς ἀλκυνότης,
τ' ἀχνάρια μου χοὲς ἀλχημιστῶν.

Εἴμ' ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδῶν
τῶν Ἑλλήνων, τῶν ἀπανταχοῦ ἐθνῶν.

Προπαγάνδα

‘Η ανθρωπότητα έχει παύσει προ πολλού ν’ αποτελῇ ἐνιαῖο σύνολο. ‘Ο λόγος, ἡ συνεκτικὴ αὐτὴ δύναμη ποὺ συντηρεῖ καὶ προάγει τὸν κόσμον, ἔχει ὑποκατασταθεῖ ἀπ’ τοὺς ἐξ-ουσιαστές μὲ κούφια λόγια, ποὺ ἀποπροσανατολίζουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς διασποῦν σὲ κονιορτοποιημένες μονάδες, μονάδες ποὺ ἡ ἐξ-ουσία τις συναθροίζει καὶ τις συγκολλᾷ σὲ τεχνητὰ ὑποσύνολα, σὲ ἀθροιστικὰ μεγέθη, ἀπαρτιζόμενα ἀπὸ ἄχρωμα καὶ ἰσόβαθα ἄτομα χωρὶς ἐσωτερικὸ δεσμὸ καὶ αἴσθημα εὐθύνης. Τὰ μεγέθη αὐτὰ εἴτε κράτη λέγονται εἴτε πολιτικο-κομματικοὶ μηχανισμοὶ εἴτε συνδικαλιστικὲς κοινοπραξίες μόνο ὁ ὠφελιμισμὸς καὶ τὰ ὑλικά συμφέροντα τὰ ἐνώνουν, γι’ αὐτὸ καὶ διάκειται ἐχθρικῶς τὰ μὲν ἐναντίον τῶν δέ, ἔτοιμα ν’ ἀλληλοσπαραχθοῦν, ὁσάκις τὸ κρίνει σκόπιμο ἡ ἐξ-ουσία.

Πρωταρχικὸ μέλημα τῆς ἐξ-ουσίας, ποῦ, ὡς γνωστόν, βασιλεύει διαιρῶντας καὶ διαιρεῖ βασιλεύοντας, εἶναι ἡ διαρκὴς ὑπόθαλψη καὶ ἔξαψη τῶν παθῶν, τῶν κατωτερικῶν ἐνστίκτων καὶ αἰσθημάτων τῶν ἀνθρώπων, κάτι τὸ ὁποῖο ἐπιτυγχάνει διὰ νέας ἐξουσιαστικῆς «ἐπιστήμης», τῆς προπαγάνδας ἥτοι τῆς διὰ συνθημάτων, φημῶν, ψευδῶν πληροφοριῶν ἐξαπάτησης.

‘Εμεῖς οἱ «πολιτισμένοι» καὶ «σύγχρονοι» ἄνθρωποι δὲν ἔχουμε συνειδητοποιήσει, δὲν ὑποψιαζόμαστε καὶ τὸ μέγεθος τῆς πνευματικῆς ἀνελευθερίας μας, τῆς χειραγωγίας-δουλαγωγίας ποὺ ἀσκοῦν ἐπάνω μας οἱ ἐξ-ουσιαστές διὰ τῆς παιδείας, τῶν θρησκευτῶν, τῶν πολιτικο-κοινωνικῶν ὁργανώσεων καὶ προπαντὸς τῶν Μ.Μ.Ε., ποὺ μᾶς βομβαρδίζουν ἀδιάκοπα μὲ τις δογματικὲς «ἀλήθειες», ἀποπροσανατολίζοντάς μας ἔτσι ἀπ’ τὴ φυσικὴ μας πορεία «σὰν χαμένα ζᾶ», κατὰ ποῦ λέγει ὁ ποιητής, «μανδρώνοντάς» μας στὸ πλατωνικὸ σπῆλαιο, στὸν ψευδο-δημοκρατικὸ τοῦς κόσμον.

‘Η λέξη προπαγάνδα εἶναι λατινογενὲς καὶ ἀνάγεται στὰ νεώτερα χρόνια. ‘Η ἔννοια καὶ ἡ μορφή αὐτὴ παραπληροφόρησης καὶ ἐξαπάτησης τῶν ἀνθρώπων ἀπουσίαζε στὴν ἀρχαία ‘Ελλάδα. ‘Ασφαλῶς δὲν ἀγνοοῦσε τις «Σειρῆνες» ὁ ‘Ομηρος οὔτε καὶ τὴ δύναμη τῆς «δήμου φάτιος» καὶ δὲν ἔλεπαν οἱ «ἐπὶ τῶν ἀνδριάντων γράφοντες» οὔτε καὶ οἱ πολιτικοί, ποὺ διὰ τῆς ρητορικῆς ἐπεδίωκαν τὸ «πείθειν», ἔστω καὶ παντοιοτρόπως. ‘Απὸ τὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ μέχρι τὸ σημερινὸ κατάντημα ὑπάρχει τεράστιο χάσμα.

Σήμερα – σ’ ἀντίθεση μὲ τὰ παλιά, ὅταν θεοὶ καὶ ἄνθρωποι, ποιητὲς καὶ καλλιτέχνες, πολιτικοὶ καὶ δάσκαλοι χρησιμοποιοῦσαν τὴν τέχνη τοῦ «πείθειν», προκειμένου νὰ μορφώσουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ «βελτίους αὐτοὺς ἀπεργάσασθαι ἐν ταῖς πόλεσιν» – ὁλόκληρος ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς ἔχει ἀρχίσει ἓνα τρελλὸ παιχνίδι, ἓναν ξέφρενο ἀγῶνα προπαγάνδας, ποὺ δὲν ἀποσκοπεῖ παρὰ στὸ νὰ καταφέρουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ σκέπτονται καὶ νὰ ἐνεργοῦν ἐξ-ουσιαστικά, δηλαδὴ διάστροφα, δόλια καὶ παρὰ φύσιν· ποὺ δὲν ἀποβλέπει παρὰ στὴν ἀπο-φυσιοποίηση τῶν ἀνθρώπων, στὴ διαστροφή δηλαδὴ τοῦ συνειδησιακοῦ τοῦς μηχανισμοῦ καὶ στὴν ἀποβλάκωσή τοῦς ἔτσι, ὥστε ν’ ἀποδέχωνται ὡς μόνον ὀρθὰ καὶ ἀληθῆ τὰ λογοκρατικὰ ψεῦδη, τὰ πολιτικο-κοινωνικά, θρησκευτικὰ καὶ ἐπιστημονικά δόγματα τῶν ἐξ-ουσιαστῶν.

«Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπαν, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν», παρατηρεῖ ὁ ‘Αριστοτέλης· πρᾶγμα ποὺ σημαίνει ὅτι ἡ μίμησις, ὁ ἐθισμὸς ἀποτελεῖ μιὰ ἐξαιρετικὴ γνωστικὴ δύναμη. Εἶναι

ὅμως και ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνη, ὅταν ὡς μέσον περιέλθει στή δικαιοδοσία δολίων και ἐκμεταλλευτικῶν ἀνθρώπων, ὅπως σήμερα, πού οἱ ἐξ-ουσιαστές τὸ ἐκμεταλλεύονται κατὰ κόρον, μεταβάλλοντας τοὺς ἀνθρώπους ἔτσι σὲ πιθηκοειδή. Οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι δὲν σκέπτονται, δὲν διαλογίζονται, δὲν συζητοῦνε· δὲν ἔχουν δικό τους προσανατολισμό οὔτε κἂν γοῦστο. Μιμοῦνται τρόπους, λόγους, συμπεριφορές· μιμοῦνται τρόπον ντυσίματος, κουρέματος, ἐμφανίσεως· τρέφονται κατὰ μίμησιν ἄλλων, κι ἔτσι διασκεδάζουν, κι ἔτσι ἐρωτεύονται· καί, τὸ χειρότερο, οὐδόλως ἀγανακτοῦν γι' αὐτό. Οἱ ἀδιάκοπες διαφημίσεις, οἱ πολύχρωμες πλαστικές σημαιοῦλες, τὰ «πλακάτ», τὰ «πανώ», τ' αὐτοκόλλητα, οἱ τοιχογραφίες και προπαντὸς ὁ κινηματογράφος κι ἡ τηλεόραση ἔχουν ἀποβλακώσει τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι κατενθύνονται ἀσυναίσθητα ἐκεῖ πού ἡ ἐξ-ουσία τοὺς ὀδηγεῖ, κάτι πού σὰν ἀποτέλεσμα ἔχει τὴν ἐξίσωση και ἐξομίωση ἀνθρώπων και λαῶν, πού 'χουν μεταβληθεῖ σὲ ἀδιαβάθμιστες μᾶζες.

Τὸ ἀνησυχητικό στὴν ὑπόθεση αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἡ προπαγάνδα πού ἀσκοῦν ἡ ἐξ-ουσία και τὰ ὄργανά της οὔτε ἀσφαλῶς και οἱ τρόποι πού τὴν ἀσκοῦν. Εἶναι, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι, πού καμμιά σχέση και κανένα συμφέρον δὲν ἔχουν, μεταβάλλονται και οἱ ἴδιοι σ' αὐτόκλητους προπαγανδιστές, σὲ ἀφισοκολλητές και τοιχογράφους, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι ὁ συνειδησιακὸς τους μηχανισμός, ὁ ἐγκέφαλός τους ἔχει διαταραχθεῖ. Εἶναι θλιβερό τὸ φαινόμενο νὰ περιφέρονται παιδιὰ και νέοι στοὺς δρόμους και νὰ γράφουν στοὺς τοίχους τῶν πολυκατοικιῶν ἡλίθια συνθήματα, ὑποπτα «σλόγκαν», ἀπρεπες χυδαιότητες, πού τίποτα δὲν ἐξυπηρετοῦν, πού τίποτα δὲν ἀπεικονίζουν παρὰ τὴ ρυπαρότητα τῆς ψυχῆς τῶν προπαγανδιστῶν, καθότι «εἰκόνα τοῦ καθενὸς εἶναι οἱ πράξεις του». Λυπηρότατο ὥστόσο εἶναι και τὸ θέαμα πού ἀντικρῶζει κανεὶς π.χ. στὶς πλατεῖες και στοὺς σταθμούς τῶν τραίνων, ὅπου οἱ ἀφίσσες στοιδιάζονται ἐπὶ τῶν ἀφισσῶν, οἱ τοιχογραφίες ἐπὶ τῶν τοιχογραφιῶν, τὰ συνθήματα ἐπὶ τῶν ἀντισυνθημάτων δίδοντας ἔτσι τὴν εἰκόνα τῆς μυθικῆς Βαβέλ.

Τὰ φαινόμενα αὐτὰ και πλεῖστα ἄλλα προβληματίσαν σοβαρὰ τὸν βιολόγο Κόνραντ Λόρεντς, ὁ ὁποῖος διαπίστωσε πολὺ καθαρὰ τὸν κίνδυνο πού διατρέχει ἡ ἀνθρωπότητα, «νὰ παρασυρθεῖ ἀπὸ ἓναν κώδικα ψεύτικων ἀξιών, πού σὲ κανέναν δὲν θά 'ναι ἐπωφελής, πέρα αὐτῶν πού τὸν χρησιμοποιοῦν», πέρα τῶν ἐξ-ουσιαστῶν μας. Πρόκειται γιὰ τίς ἴδιες ἀνησυχίες, πού πρὸ πολλῶν δεκαετιῶν διετύπωνε ὁ Φρ. Νίτσε, ὅταν ἔγραφε πὼς «οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ –τῆς ἐξ-ουσίας– ἐνδιαφέρονται ζωτικὰ ν' ἀρρωστήσουν τὴν ἀνθρωπότητα και ν' ἀνατρέψουν μὲ ἐπικίνδυνη και συκοφαντικὴ σημασία τὴν ἔννοια τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ και τοῦ ψεύτικου».

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ὁ ἄνθρωπος κινδυνεύει ν' ἀπανθρωπισθῇ· σήμερα πού ἡ ἰδιαιτερότητα, ἡ ἰδιομορφία, ἡ ἑτερότητα συκοφαντοῦνται ὡς ψυχικὰ νοσήματα και ὑμνολογεῖται ἡ προσαρμοστικότητα· σήμερα πού ἐμποδίζονται οἱ ἄνθρωποι ν' αὐτοπραγματωθοῦν, ν' αὐτοτελειωθοῦν, νὰ ἐξατομικευθοῦν, νὰ ἐξωτερικευθοῦν· σήμερα λοιπὸν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ὁ Πίνδαρος και οἱ ἄλλοι "Ἕλληνες σοφοὶ εἶναι ἡ πρέπει νὰ γίνουν ἐξαιρετικά ἐπίκαιροι· και ὁ Πίνδαρος ἐλεγε διαρκῶς στοὺς «τοιούτους» ἐνοχλητικούς: «'Εγὼ βούλομαι ἐμαντῶ ζῆν, οὐκ ἄλλω»!

Πάν Αἴολος

ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

Α. ΚΑΛΒΟΣ – Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ: Δύο σταθμοί στην πορεία της Νεοελληνικής Ίδεολογίας

Προλεγόμενα. Τὸν περασμένο χρόνο ἐορτάστηκαν τὰ 200 χρόνια ἀπὸ τὴν γέννηση τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου, ἐνῶ ἐφέτος συνεπληρώθησαν 50 ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ. Παρὰ τὴν πληθώρα τῶν ἐκδηλώσεων γιὰ νὰ τιμηθοῦν οἱ δύο αὐτοὶ ἐθνικοὶ ποιητές, δυστυχῶς δὲν ὑπέπεσε στὴν δική μου τουλάχιστον ἀντίληψη κάτι, ποὺ νὰ ἐξηγοῦσε καὶ νὰ ἐσηματοδοτοῦσε τὴν ἰδεολογία, ποὺ διατρέχει καὶ ἐμπνέει τὴν ποίησίν τους. Τὸ κενὸ αὐτὸ θὰ προσπαθῇ σουμε νὰ καλύψουμε σὲ δύο ἄρθρα, γιὰτὶ πιστεύουμε, ὅτι ἡ προσεκτικὴ ἐξέτασις τῶν ἰδεολογιῶν τῶν δύο αὐτῶν μεγάλων ποιητῶν μᾶς δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε τὴν πνευματικὴ πορεία τῆς νέας Ἑλλάδος.

Δεδομένου ὅτι ὁ βίος τοῦ ἐνὸς ποιητῆ διαδέχεται τὸν βίος τοῦ ἄλλου (θάνατος Κάλβου τὸ 1869 – γέννησις Παλαμᾶ τὸ 1858), ἡ χρονικὴ ἀλληλουχία τῆς πορείας αὐτῆς εἶναι ἀπόλυτη. Προετιμήθηκε σὲ αὐτὴν τὴν καταγραφὴν ἡ λύσις τῶν δύο ἁρθρῶν, γιὰτὶ ἔτσι θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπεκταθοῦμε ξεχωριστὰ καὶ πιὸ ἀναλυτικὰ στὰ πρὶν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ '21 χρόνια καὶ στὴν ζωὴ τοῦ ἐλεύθερου νεοελληνικοῦ κράτους ποὺ ἡκολούθησε. Καὶ ἀκόμα, γιὰτὶ στὴν πρώτη περίοδο ἡ διαταραχὴ τῶν ἰδεολογιῶν τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ ἐξεδηλώθη μακρὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα· ἐνῶ στὴ δευτέρῃ αὐτὴ ἔλαβε χώραν ἐντὸς τῶν ἐλληνικῶν ὁρίων. Μὲ βάσι λοιπὸν αὐτὸν τὸν διαχωρισμὸ χρόνου καὶ τόπου θὰ προσπαθῇ σουμε σὲ αὐτὰ τὰ δύο ἄρθρα ν' ἀνασύρουμε καὶ νὰ ἀνασυνθέσουμε τὴν πνευματικὴ πορεία τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὴ λήθη, ὅπου τὴν κατεδίκασε ἡ ἐπίσημη ἐξουσιαστικὴ ἰδεολογία ἢ τὴν ἔχει θάρβαρα διαστρεβλώσει.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ. Τυπικὸ δείγμα τῆς καταδίκης τοῦ πνεύματος σὲ λήθη εἶναι ἡ τύχη τῆς ποιήσεως τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου. Καὶ εἶναι μία ἐξαιρετικὴ σύμπτωση, ὅτι τὸν Κάλβο ἀνέσυρεν ἀπὸ τὴ λήθη ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς μὲ μία του διάλεξι στὸν «Παρνασσό» τὸ 1888. Εἶπε χαρακτηριστικά: «*Ἀπεβίωσεν (ὁ Κάλβος) ἐν Λονδίῳ τῷ 1869. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐπένθησεν τὸ θάνατόν του. Αὐτὴ ἡ ποίησις, ἥτις ἄλλοτε διὰ τῆς σθεναρᾶς φωνῆς τοῦ Βαλαωρίτου ἐθρήνησε τὸν θάνατον τοῦ Σολωμοῦ, ἐτήρησε σιγὴν διὰ τὸ ἀγνότερον τῶν τέκνων της*». Ἐμεῖς νὰ προσθέσουμε, ὅτι τὸσον θαρὺς ἦταν ὁ πέπλος τῆς λήθης, ὥστε 20 χρόνια μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ποιητῆ ἡ πνευματικὴ Ἑλλάδα ἡγνόει, ὅτι ὁ Κάλβος ἀπέθανε στὴν κωμόπολιν τοῦ Λάουθ καὶ ὄχι στὸ Λονδίνο. Ἀλλωστε καὶ ὁ τάφος του ἀνεκαλύφθηκε τὸ 1937, 68 χρόνια μετὰ τὸν θάνατόν του. Στὴν ἴδια διάλεξι ὁ Παλαμᾶς ὅμως μᾶς δίνει καὶ τὴν αἰτία, ποὺ ἡ λήθη ἐσκέπασεν τὴν ποίησιν τοῦ Κάλβου: «*Ἡ ποίησις τοῦ Κάλβου ἐξυμνεῖ τὴν ἐπανάστασιν, ἐκπροσωποῦσα τὴν ἐλληνικὴν παράδοσιν. Ἰδεῶδες αὐτῆς εἶναι αἱ Ἀθῆναι, ὄχι τὸ Βυζάντιον. Τὸν ἀντίον ἐν τῷ Σολωμῷ ἐκφαίνεται ζωηροτέρα ἢ ἐπίδρασις τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως*». Εὐκόλα λοιπὸν γίνεται κατανοητὸ τὸ γιὰτὶ ὁ Σολωμὸς (πέρα ἀπὸ τὴν ὅποια ἀξία τῆς ποιήσεώς του) ἀμέσως ἐτιμήθηκε καὶ ἀναγορεύθηκε ἐθνικὸς ποιητής, ἐνῶ ὁ Κάλβος ὠδηγήθηκε στὴ λήθη: Ὁ Κάλβος ὑπῆρξε θῦμα τῆς μακραιωνίης πάλης μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος.

Ὁ ποιητὴς τῶν Ὁδῶν ἐγεννήθηκε καὶ ἔλαβε τὴν ἐκπαίδευσίν του μεσοῦντος τοῦ ἐλληνικοῦ Διαφωτισμοῦ, ποὺ ἐσηματοδότησε τὴν ἀντεπίθεσιν τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος κατὰ τοῦ χριστιανικοῦ, δίνοντας ἔτσι μίαν ἄλλη διάστασι στὴν πάλη, ποὺ οὐδέποτε εἶχε παύσει. Ὁ Κ.Θ. Δημαρᾶς σημειώνει στὸ βιβλίον του γιὰ τὸ νεοελληνικὸ Διαφωτισμό: «*Ὁ μεταγενέστερος ἑλληνισμὸς δὲν ἀπέβαλε ποτὲ τὴν συνείδηση τῶν δεσμῶν του μὲ τὸν ἀρχαῖο.*

Βεβαίως στη συνείδηση αυτήν επενεργούν μειώνοντας τη σημασία της και ανασταλτικές δυνάμεις και συντελεστές φθοράς. Κύρια ανασταλτική δύναμη πρέπει να θεωρηθεί ή διάδοση και ή επικράτηση της χριστιανικής διδασκαλίας...». Βέβαια ή χριστιανική διδασκαλία δεν υπήρξε απλά ανασταλτικός παράγοντας, αλλά σκληρός διώκτης του ελληνικού πνεύματος. Το ελληνικό πνεύμα αντιστάθηκε βέβαια με όσες δυνάμεις του έμεναν. Και τέλος αντιστάθηκε με το τελευταίο όπλο, που του έμενε: το τραγούδι. Για το Δημοτικό Τραγούδι εκείνης της εποχής και τη θεματογραφία του ο Κ.Θ. Δημαράς γράφει στην «Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας»: «*Η θρησκευτική του διάθεση σπάνια εκδηλώνεται με άμεσα θρησκευτικά θέματα· συνηθέστερα έμμεσα, με μία διακριτική και συγκρατημένη μυστικοπάθεια, που είναι, σε τελευταία ανάλυση, συνάρτηση της ψυχικής επαφής του ανθρώπου με τον φυσικό κόσμο: άορατες δυνάμεις κυβερνούν τη φύση και τον άνθρωπο και εκδηλώνουν μέσα από τη φύση το ενδιαφέρον τους για τον άνθρωπο*».

Αλλά και ή έτυμολόγησης της ίδιας της λέξεως τραγούδι παραπέμπει άμεσα στον αρχαίο κόσμο. Δεν προέρχεται απλά από την λέξιν τραγωδία, αλλά είναι μία διαφορετική προφορά της ίδιας λέξεως. Μέχρι και τις ήμέρες μας έχει διασωθεί ή προφορά του ω σαν ου, ιδιαίτερα στην τσακωνική διάλεκτο. Σχηματικά μπορούμε να την όρίσουμε: τραγωδία → τραγουδία → τραγούδι. Και δεν πρέπει να μάς διαφεύγει στην ιστορική έτυμολόγησιν της λέξεως, ότι μία μορφή αντίστασσεως των Έλλήνων ήταν το να τραγουδούν τα στάσιμα των τραγωδιών στις ιδιωτικές τους συγκεντρώσεις. Και βεβαίως το κοσμικό Δημοτικό Τραγούδι ήταν το αντίβαρο στους θρησκευτικούς ύμνους, που αποτελούσαν την επίσημη και παραδεκτή περί μουσικής θέσι της χριστιανικής έξουσίας.

Αντιστάθηκε λοιπόν το ελληνικό πνεύμα. Και όταν μετά την Άλωση η ύρε την εύκαιρία να ξεδιπλώσει τα φτερά του στη Δύση, έδημιούργησε την Αναγέννηση, όπως όλοι παραδέχονται. Και αυτή ή Αναγέννηση μετεμορφώθηκε στον ευρωπαϊκό Διαφωτισμό· δηλαδή στη γνωριμία με τον αρχαίο πολιτισμό και την καλλιέργεια των έπιστημών, ώστε ο άνθρωπος να κατορθώσει να ξεφύγει όριστικά από τον σκοτεινό μεσαιώνα της θρησκευτικής δεισιδαιμονίας. Έφράσις «*Και όμως κινείται*» του Γαλιλαίου είναι ή πρώτη νεώτερη νίκη του φωτός έναντιον του σκότους. Από εκεί και πέρα ο δρόμος ήταν ανοικτός. Έπίστροφή αυτή στην αρχαιότητα δεν ήταν δυνατό να αφήση ασυγκίνητο τον ελληνισμό, ιδιαίτερα αυτόν που έξουσε και προώδευε στην Δύση. Έερη μανία καταλαμβάνει τότε τους Έλληνες. Χιλιάδες αρχαία συγγράμματα μεταφράζονται και εκδίδονται. Το ίδιο συμβαίνει και με τα βιβλία της έπιστήμης. Το σάλπισμα του Κοραή «*Δράξασθε παιδείας*» δονεί την ψυχή των Έλλήνων. Δεν έφταναν μόνον οι εκδόσεις. Ένα αρχαιοπρεπές θέατρο (είτε με πρωτότυπα έργα είτε με μεταφράσεις) εμφανίζεται στις μεγάλες κοινότητες των ξενιτεμένων Έλλήνων, ενώ οι Έλληνες στον έλλαδικό χώρο αρχίζουν να δίδουν στα παιδιά τους όνόματα αρχαιοελληνικά. Ο Κ.Θ. Δημαράς γράφει: «*Η τροπή προς την αρχαιότητα, πολύ αισθητή στην φθίνοντα ΙΗ' αιώνα, εκφράζει, είτε συνειδητή είτε ασυνειδητή, μία τάση για ανεξαρτητοποίηση απέναντι της θρησκευτικής ζωής*» («Νεοελληνικός Διαφωτισμός», εκδόσεις Έρμης).

Όμως το Πατριαρχείο δεν έμεινε με δεμένα τα χέρια. Με μία έγκυκλιό του ο «φωτοσβέστης», όπως απέκλήθηκε, Γρηγόριος ό Ε', που έδημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Καλλιόπη» της Βιέννης, καταδικάζει τις σπουδές των έπιστημών και διατάσσει τον ύπό αυτόν κληρον και λαϊκούς να αποτρέπουν την αποστολή των νέων για σπουδές στην Δύση. Άκόμα καταδικάζει την συνήθεια να βαπτίζουν οι Έλληνες τα παιδιά τους με όνόματα αρχαιοελληνικά και δίνει έντολή να τελούν βαπτίσεις μόνον, εάν το όνομα που θα δοθή απαντάται στις εκκλησιαστικές γραφές. Και όπως συνάγεται από μίαν έπιστολή του Κοραή, απάντησιν του στον Παναγιώτη Κοδρικα, που έδημοσιεύτηκε στην έφημερίδα «Λόγιος Έρμης» της Βιέννης, οι Τουρκοί δεν άπηγόρευαν ποτέ την δημιουργία σχολείων. Αυτό

μᾶλλον ἔργο Ἑλλήνων ἦταν. Ἄς δοῦμε τί χαρακτηριστικά γράφει γιὰ τὸν ἐπίσκοπο Ἀθηνῶν Γρηγόριο ὁ Διονύσιος Σουρμελής στὸ βιβλίο του «Συνοπτικὴ κατὰστασις τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν»: «Παρατηρήσεως ἄξιον ἦτο, ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι βλέποντες τὰ τοιαῦτα φιλελεύθερα κινήματα τῶν πολιτῶν ἀδιαφοροῦν ἢ τουλάχιστον δὲν ἔδειξαν ὅτι δυσηρεστοῦντο, ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Γρηγόριος ὁ ἐκ Μυτιλήνης ἔβαλε τὰ δυνατὰ του νὰ ἐξονώσῃ τὴν Ἑταιρείαν (σ.σ. ἐννοεῖ τὴν Φιλόμουσον) ὡς πρᾶγμα κακοποιὸν καὶ ἔχον ἀποτελέσματα ἀπεικταῖα. Ἐλάλει δὲ ὡς Τοῦρκος». Καὶ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸν Γρηγόριο, γιατί ἡ Φιλόμουσος Ἑταιρεία εἶχε προχωρήσει στὴν ἰδρυση σχολείου γιὰ διάδοσι τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ ἓνα ἀκόμα δείγμα τοῦ σκοταδισμοῦ, πού ἐπικρατοῦσε τότε στὸν πατριαρχικὸ κύκλο, εἶναι καὶ ὁ καταγέλαστος λίβελος τοῦ διευθυντοῦ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας Σέργιου Μακραιῶν μετὰ τίτλο «Τρόπαιον ἐκ τῆς ἑλλαδικῆς πανοπλίας κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Κοπερνίκου». Ἐξεδόθηκε τὸ 1797, ὅταν ὁ κόσμος εἰσέρχεται στὸν αἰῶνα τῆς βιομηχανίας.

Ἀλλὰ γιὰ τὴν λυσσαλέα αὐτὴ ἀντίδρασις τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ὁ Κ.Θ. Δημαρᾶς στὸ βιβλίο του «Ὁ Κοραῖς καὶ ἡ ἐποχὴ του» σημειώνει: «Ἡ ἀμυντικὴ αὐτὴ στάσις, πού εὐκολα παίρνει τὴν μορφήν ἐπίθεσης, ὁδηγεῖ στὰ ἄκρα τοὺς ὁπαδοὺς τῆς συντήρησης: Τότε καὶ μόνον τότε, σ' ἐκεῖνα τὰ λίγα χρόνια ὅσα προηγοῦνται ἀπὸ τὸν Ἀγῶνα, ἔχουμε πολλοὺς καὶ σημαντικοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας πού παίρνουν στάση καθαρὰ ἀντιδραστικὴ ἐμπρὸς τὴν κοσμικὴ σοφία: τότε καὶ μόνον τότε ἀρχίζουμε νὰ ἔχουμε μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μία διάθεσις πνευματικῆς κηδεμονίας, πού δὲν εἶναι μέσα στίς παραδόσεις της: ἔλεγχος τῶν δημοσιευμάτων ἢ πίνακας τῶν καταδικασμένων ἔργων». Σὰν νὰ μὴ μᾶς τὰ λέει καλὰ ὁ Δημαρᾶς: γιατί τὸ Πατριαρχεῖο ἀσκούσε ἀνέκαθεν ἀσφυκτικὴ πνευματικὴ κηδεμονία καὶ ἡ ἱστορία του γέμει ἀφορισμῶν καὶ πινάκων ἀπαγορευμένων δημοσιευμάτων. Ἀπλὰ τότε, καὶ μόνον τότε, ἀμφισβητεῖται μετὰ ἀπὸ αἰῶνες ἀνοιχτὰ καὶ ἔντονα ἡ πνευματικὴ πρωτοκαθεδρία τῆς Ἐκκλησίας: γιὰ τοῦτο καὶ ἡ λυσσαλέα τῆς ἀντίδρασις.

Μὲ προεξάρχοντα τὸν Κοραῖ ὁ ἑλληνισμὸς ἐκφράζεται καὶ πάλι ἐλεύθερα. Ἀναζητεῖ τὸ χαμένο του παρελθὸν καὶ θέλει νὰ καθορίσῃ τὸ νέον ἑλληνικὸν ἦθος. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Κοραῖ πού προαναφέρθηκε: «Ἄνδρες Ἕλληνες, μᾶς ἐνέγκουσεν ἡ στέρησις τῆς Ἑλληνικῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδείας: ἐχάσαμεν τὴν κρείσιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου: διότι ἐχάσαμεν τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας, χωρὶς τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ μὴ δυναμένη νὰ στέκῃ ἀργή, ἀσχολεῖται ἀναγκαίως εἰς τὰ μικρά, καὶ φρονεῖ μικρὰ καὶ τέλος καταγίνεται εἰς τὰς ἀδικίας, καὶ αὐτὰς μικράς, ἀλλ' ὀλεθριωτέρας πολὺ παρὰ τὰς μεγάλας: διότι εἶναι συχναί, ἀλλεπάλληλοι, καθημεριναί, καὶ τοιαῦται ὁποίας οἱ νόμοι οὔτε νὰ γνωρίσωσιν, οὔτε νὰ κολάσωσι δύνανται». Αὐτὸ τὸ ἦθος ἀναζητᾷ καὶ ὁ Κάλδος, ὅταν γράφῃ: «Σοβαρόν, ὑψηλὸν/δόσε τόνον, ὦ Λύρα/λάβε ἀστραπήν, καὶ ἦθος/λάβε νοός, ὑμνοῦμεν/ἐνδοξον ἔργον».

Βασικὸ ὄργανο γιὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ὑπῆρξε ἡ γλῶσσα, πού ἐξήτησαν νὰ τὴν ἀποκαθάρουν. Ἰδιαιτέρως γιὰ τὴν γλῶσσα τοῦ Κάλδου ἔχουν γραφῆ πολλὰ. Δὲν ἔχει ὅμως τονισθεῖ ἀρκετὰ, νομίζω, ὅτι ἡ γλῶσσα του ἀποτελεῖ συνειδητὴ ἰδεολογικὴ ἐπιλογὴ του. Εἶναι πλέον γνωστὸ, ὅτι στὰ χειρόγραφα τῶν Ὡδῶν του, τῶν δέκα πρώτων πού ἐξεδόθησαν τὸ 1824 στὴ Γενεύη, χρησιμοποιεῖ λέξεις τῆς δημοτικῆς πού τὶς ἀντικαθιστᾷ με λέξεις τῆς καθαρῆς λέξεως στὸ τυπωμένο κείμενο. Τὴν αἰτία αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς τὴν ἀναλύει ὁ Κάλδος στὴν ἐφημερίδα «Le Globe» τῶν Παρισίων σὲ ἓνα κριτικὸ τοῦ ἀρθροῦ γιὰ τὸ ἔμμετρο μυθιστόρημα τοῦ Ἰταλοῦ Φίλιππο Πανάντι «Ὁ ποιητὴς τοῦ θεάτρου» τὸν ἐπόμενο χρόνο. Γράφει: «Ὅταν μιλάει κανεὶς γιὰ ἓναν Ἰταλὸ ποιητὴ, πρέπει νὰ σπεύσει νὰ πεῖ ἂν αὐτὸς εἶναι ἀπὸ τὸ Μιλᾶνο ἢ τὴ Νεάπολη, τὴ Φλωρεντία ἢ τὴ Ρώμη. Χωρισμένη σὲ ὀκτὼ πριγκιπάτα, πού περιέχουν ὀκτὼ πρωτεύουσες, με κατοίκους πού διαφέρουν

μεταξύ τους έντελώς ως προς τὸν χαρακτήρα, τὸν τρόπο αἰσθησης τῶν πραγμάτων, τὰ ἦθη καὶ τὶς διαλέκτους...» (Ἀπὸ τὸ ἀφιέρωμα στὸν Κάλβο τοῦ περιοδικοῦ «Ἀντί» σὲ μετάφρασιν Ἀννας Κατσιγιάννη). Καὶ ἂν ὁ Κάλβος θεωρῇ ἀναγκαῖα τὴν δημιουργία ἐθνικῆς γλώσσας γιὰ τὴν Ἰταλία τῶν ὀκτὼ διαλέκτων, εἶναι εὐκολο νὰ φανταστοῦμε τὸ πόσο πολὺ περισσότερο ἐπίστευε στὴ δημιουργία ἐθνικῆς γλώσσας γιὰ τὴν Ἑλλάδα τῶν πλειόνων διαλέκτων.

Ἀλλὰ ὁ πρῶτος χρονικὰ ἐθνικὸς ποιητὴς ἐλοιδωρήθηκε καὶ γιὰ τὴν χρῆσιν ἀσυναίρετων τύπων. Ὅμως οἱ φωστῆρες τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας εἴτε ἀγνοοῦν εἴτε ἠθελημένα ἀποκρύπτουν, ὅτι ὁ Κάλβος δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ χρησιμοποιήσῃ τύπους ποὺ ἀπαντῶνται στὴν ἀρχαιοελληνικὴ γραμματεία· ὄχι γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς μετρικῆς τῶν στίχων, ἀλλὰ γιὰ νὰ δώσει ἰδιαίτερη νοηματικὴ βαρύτητα. Ὁ Μ.Γ. Μερακλῆς γιὰ τὸν τύπο *θροντάουσι* στὴν ἐρμηνευτικὴ ἔκδοσιν τῶν Ὡδῶν γράφει: «*Τὸ ῥῆμα χρησιμοποιοῦσαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν ἐνέργεια τοῦ κεραυνοῦ τοῦ Διὸς*». Αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ δέχεται ἡ σύγχρονη σημειολογία περὶ σημαίνοντος καὶ σημαινόμενου. Καὶ οὕτε εἶναι περισσότερο σολοικισμὸς τὰ *θροντάουσι* καὶ *πετάουν* τοῦ Κάλβου ἀπὸ τὸ σύγχρονο *ἀστερόεσσα* γιὰ τὴν σημαία τῶν ΗΠΑ. Καὶ δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς ἀρχαΐζουσας στὴν ποίησιν ἦταν συγχὴ ἀκόμα καὶ ἀπὸ μαθητὲς τῶν ἐλληνικῶν σχολείων, ποὺ εἶχαν ἐνστερνισθεῖ τὸ μήνυμα τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἄλλου πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἡ αἰτία τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν κοραϊστῶν.

Ἀπὸ μία ἐπιστολὴ τοῦ Παναγιώτη Κοδρικᾶ, σφοδροῦ πολέμου τοῦ Κοραῆ, ποὺ ἀπεκάλυψε ὁ Κ.Θ. Δημαρᾶς στὸ βιβλίο του «Ὁ Κοραῆς καὶ ἡ ἐποχὴ του», εὐκολα συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ διαφορὲς τοὺς δὲν εὐρίσκονται στὴν γλῶσσα. Μία ἀπλὴ ἀνάγνωσις τῶν δύο ἐπιστολῶν, τοῦ Κοραῆ καὶ τοῦ Κοδρικᾶ, ποὺ δημοσιεύονται στὸ ἴδιο βιβλίο, μᾶς βεβαιώνει, ὅτι οἱ γλωσσικὲς τοὺς διαφορὲς εἶναι ἐλάχιστες. Ἡ ἀμφισβήτησις ἀπὸ τὸν Κοραῆ τῆς ἱεραρχίας καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ τότε φαναριώτικου κατεστημένου εἶναι ἡ αἰτία. Πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς του ὁ Κοδρικᾶς τὸ ἀποκαλύπτει ἀπροκάλυπτα. Ἀφοῦ ἀναφέρει ὀνομαστικὰ τοὺς κατέχοντες δημόσια ἀξιώματα (φυσικὰ τοῦ τουρκικοῦ κράτους) καὶ τοὺς ἀναγνωρισμένους ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο δασκάλους, καταλήγει γιὰ τὸ ποιοὶ εἶναι εὐγενεῖς, ποὺ τοὺς ἀμφισβήτησε ὁ Κοραῆς: «*Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πανέκλαμπρον σειρὰν τῆς εὐγενείας τοῦ γένους μας πρόσθετες καὶ ὅλους τοὺς μέχρι τοῦδε εἰς τὸ Ἱερατικὸν ἢ Πολιτικὸν σύστημα εὐκλεῶς διαπρέψαντας Πατριάρχας, Ἀρχιερεῖς, Ἡγεμόνας καὶ Ἀρχοντας, Διδασκάλους καὶ Γραμματεῖς, καὶ θέλεις αἰσθανθῇ ποιοὶ εἶναι οἱ Εὐγενεῖς τοῦ Γένους ὅπου ὁ Κοδρικᾶς καὶ οἱ ὅμοιοι του ἐννοοῦν*».

Μὲ ἀφορμὴ τὸ γλωσσικὸ ἐσηματίσθηκαν τότε τρεῖς διαφορετικὲς ἰδεολογίες, ποὺ ἐπάλαιψαν γιὰ τὴν ἐπικράτησίν τους στὸ διαφαινόμενον ἐλεύθερο ἐλληνικὸ κράτος. Ἡ πρώτη εἶναι αὐτὴ μὲ ὑποστηρικτὴ τὸν Κοδρικᾶ, ποὺ θέλει νὰ συνεχισθῇ ἡ ἴδια κοινωνικὴ δομὴ· καὶ μάλιστα ἡ ἰδεολογία αὐτὴ ὄχι μόνον ἀφώρισε τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ μὲ ἐκκλησιαστικὴ ἐγκύκλιο καλοῦσε τοὺς Ἕλληνες νὰ μὴ ἐπαναστατοῦν ἐναντίον τῶν Τούρκων, γιατί εἶναι ἡ μάλιστα ποὺ ἔστειλε ὁ Θεός, γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν τους. Ἡ δευτέρα ἦταν αὐτὴ ποὺ πίστευε, ὅτι οἱ Ἕλληνες πρέπει ἄμεσα νὰ ἀρχίσουν τὸν ἐνοπλὸ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Αὐτὴ ἡ ἰδεολογία δέχεται τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσας τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ γιὰ ποῖα γλῶσσα τοῦ λαοῦ μιλάνε; Γιὰ τὰ πάμπολλα γλωσσικὰ ἰδιώματα ποὺ κυριαρχοῦν στὸν ἐλλαδικὸ χώρo ἢ γιὰ τὴ γλῶσσα τοῦ Μακρυγιάννη; Πάντως οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἰδεολογίας αὐτῆς περίπου ἴδια γλῶσσα μὲ τὸν Κοραῆ καὶ τὸν Κοδρικᾶ γράφουν. Καὶ αὐτὸ τὸ διαπιστώνουμε στὰ γραπτὰ τῶν μελῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ποὺ ἦταν οἱ κύριοι ἐκπρόσωποι αὐτῆς τῆς ἰδεολογίας. Τὸ κύριο βάρος στὴ διαμόρφωσιν τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσας ἔφεραν ὁ κύκλος τοῦ Κοραῆ, ποὺ ἐκυριαρχήσε στὴ συνειδησὴ τῶν Ἑλλήνων· καὶ μάλιστα ἡ δρᾶσις του ἦταν ἡ μοναδικὴ ἔκφρασις τοῦ Διαφωτισμοῦ. Τόση ἦταν ἡ ἐπιρροή

τῶν κορραϊστῶν, ὥστε οἱ φιλικοὶ νὰ καταφύγουν στὴν ἀπάτη, γιὰ νὰ βροῦν ἐρείσματα δράσεως. Κατὰ πρῶτον ἐδημιούργησαν τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν ὡς ἀπομίμησιν τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας καὶ μάλιστα διέδιδαν ψευδῶς, ὅτι ἀρχηγὸς τῶν φιλικῶν ἦταν ὁ Καποδίστριας· ἐνῶ ἦταν γνωστὸ, ὅτι ὁ Καποδίστριας ἦταν ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς τῆς Φιλομούσου Ἑταιρείας καὶ μάλιστα πολὺ δραστήριο μέλος, ἀκόμα καὶ ὅταν ἦταν Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τοῦ Τσάρου. Ὅμως ἡ κυριώτερη διαφορὰ τῶν κορραϊστῶν ἦταν ὁ χρόνος τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ φιλικοὶ ἐπίστευαν στὴν ἄμεση ἔναρξιν· ἐνῶ οἱ κορραϊστὲς ἠθελαν πρῶτα νὰ δημιουργήσουν ἐλεύθερους Ἕλληνες καὶ μετὰ νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν ἐπανάστασιν. Καὶ τόση ἦταν ἡ διασύνη τῶν φιλικῶν γιὰ τὴν ἐπανάστασιν, καθὼς ἐδλεπαν τὶς ἰδέες τοῦ Κοραῆ νὰ ριζώνουν ὅλο καὶ πιὸ πλατιά, ὥστε ἐκήρυξαν πρόωρα τὸν ἀγῶνα καὶ παρ' ὀλίγον νὰ θάψουν ὀριστικὰ τὴν ἐλευθερία γιὰ τοὺς Ἕλληνες.

Αὐτὲς λοιπὸν ἦταν οἱ τρεῖς ἰδεολογίες, ποὺ ὑπῆρχαν πρὶν ἀπὸ τὸ '21. Οἱ δύο (φιλικοὶ-φαναριῶτες) καθαρὰ πολιτικές, ποὺ ἐπεδίωκαν τὴν ἐξουσία καὶ ἡ τρίτη (διαφωτιστές) κύρια ἰδεολογία πνευματικῆς ἀνατάσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ὁ Κάλβος, φεύγοντας ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο περίπου 11 ἐτῶν, ἔμεινε μακριὰ ἀπὸ τὶς διαμάχες. Ζῶντας κοντὰ στὸν φωτισμένο ἑλληνοῖταλὸ ποιητὴ, τὸν Οὐγὸ Φῶσκολο, ἄνοιξε τὸ μυαλό του καὶ τὴν καρδιά του στὰ πνευματικὰ ρεύματα, ποὺ ἐσάρωναν τὴν Εὐρώπη. Πολὺ σωστὰ ἔχει γραφεῖ, ὅτι ὁ Κάλβος δὲν ἐγίνε ποιητὴς ἀπὸ κάποια ἐσωτερικὴ παρόρμησιν, ἀλλὰ ἐστρατεύθηκε στὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ. Πιστεύω, ὅτι ὁ Κάλβος καὶ ὁ Ρήγας εἶναι οἱ μόνοι ποὺ ἡσχολήθησαν μὲ τὴν τέχνη τοῦ λόγου, ἐπειδὴ οἱ καιροὶ τὸ ἐξήτουν. Ἀλλὰ ὁ Κάλβος ἐτράβηξε τὸ δρόμο μόνος του· ἴσως καὶ χωρὶς τὴν θέλησίν του. Ἀρκεῖ νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι τὸ 1815 ἐξέδωσε τὴν τραγωδία του *Δαναΐδες*. Λοιπὸν αὐτὴ τὴν τραγωδία τὴν ἠγνόησε τὸ ἑλληνικὸ Θέατρο, ποὺ ἀνεφάνη στὴν Ὀδησσὸ καὶ τὸ Βουκουρέστι. Οὔτε ἦταν χειρότερη οὔτε ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα ἦταν ἐμπόδιο· τόσα καὶ τόσα θεατρικὰ ἔργα μετεφράσθησαν καὶ παρεστάθησαν ἐκεῖ. Καὶ ἐδῶ νὰ σημειώσουμε, ὅτι ὁ Κάλβος, σὰν καρμπονάρος, ἔπρεπε νὰ τύχη μᾶς ἰδιαίτερης μεταχειρίσεως, ἐφ' ὅσον οἱ φιλικοὶ ἠθέλησαν νὰ συνδέσουν τὸ κίνημα τῶν καρμπονάρων μὲ τὴν ἑταιρεία τους. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι μία ἀκόμη ἀπάτη τῶν φιλικῶν μετὰ τὴν ἰδιοποίησιν τοῦ Καποδίστρια, παρὰ τὴν κατηγορηματικὴν ἄρνησιν τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς νὰ συγχρωτισθῇ μαζί τους.

Καὶ εἶναι ἐδῶ εὐκαιρία καὶ ἔχουμε χρέος νὰ φανερώσουμε τὴν ἀλήθεια γιὰ τοὺς καρμπονάρους· ἓνα κίνημα ποὺ μερικοὶ προσεπάθησαν νὰ τὸ χαρακτηρίσουν «σοσιαλιστικὸ πρὶν τὸ σοσιαλισμό». Ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ κριτικοῦ ἄρθρου τοῦ Κάλβου, ποὺ παρέθεσα πιὸ πρὶν, εὐκόλα συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ κίνημα τῶν καρμπονάρων εἶχε κύριο μέλημα τὴ δημιουργία ἐθνικῆς ἰταλικῆς συνείδησης· ἐνδιαφερόταν πρῶτα γιὰ τὴ δημιουργία ἐθνικῆς γλώσσας. Ὅσο γιὰ τὶς πολιτικές τους θέσεις, εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ ἀπόσπασμα ἐρωτοαποκρίσεων τοῦ 32ου βαθμοῦ, ὅπως τὸ παραθέτει ὁ Νάσος Βαγενᾶς στὸ περιοδικὸ «Ἀντί», στὸ τεῦχος ἀφιέρωμα γιὰ τὸν Κάλβο: «*Ερώτηση: Σὲ ποιὸν αἰῶνα θὰ προτιμούσατε νὰ εἴχατε ζήσει, ἂν δὲν ζούσατε στὸν παρόντα; Ἀπάντηση: Στὸν αἰῶνα τῶν ἑλληνικῶν δημοκρατιῶν τὴν ἐποχὴ τῆς γέννησής τους*». Λοιπὸν ἓνα καθαρὸ κίνημα τοῦ Διαφωτισμοῦ τί σχέση εἶχε μὲ τοὺς ἔμπορους φιλικούς, ποὺ ἐπέζητοῦσαν τὴν ἐξουσία; Ἀντίθετα αὐτὴ ἡ πάλι διαρπαγὴ τῆς ἐξουσίας ὠδήγησε στὸν ἐμφύλιο κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπαναστάσεως· μὲ κίνδυνο νὰ ἀποτελούσαμε ἀκόμα καὶ σήμερα τουρκικὴν ἐπαρχία, ἂν τὸ ἐλεύθερο ἑλληνικὸ κράτος δὲν ἐξυψηρετοῦσε τὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων δυνάμεων.

Εὐκόλα συνεπῶς γίνεται κατανοητὴ ἡ ἀπογοήτευσιν τοῦ Κάλβου, ὅταν ἔφτασε στὸ Ναύπλιο τὸ 1826. Ἐμεινε μόνον 20 ἡμέρες περίπου καὶ ἔφυγε γιὰ τὴν Κέρκυρα. Καὶ τολμῶ νὰ πῶ, ὅτι, ἂν δὲν ἔδειχνε ἐνδιαφέρον ὁ Γκυίλφορντ (ἰδρυτὴς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας) νὰ τὸν διορίσῃ δάσκαλο, ὁ Κάλβος θὰ ἔμενε ἀνεργος. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν ἔμεινε ἱκανοποιημένος,

ώστε σέ ηλικία 60 ἐτῶν, τὸ 1852, ἀπεφάσισε τὴν τελευταία του ἀποδημία, γιὰ νὰ ἐξαφανισθῇ στὴν ἀγγλικὴ κωμόπολὶ τοῦ Λάουθ. Ἐγράφτηκε κατὰ κόρον, ὅτι ἡ ἀπομόνωσις τοῦ Κάλβου ὠφείλετο στὸν κακὸ καὶ ἐριστικὸ χαρακτήρα του· καὶ ἀκόμα ὅτι ἡ γλώσσα ἐστάθηκε αἰτία τῆς ἀποξενώσεώς του ἀπὸ τὸν λαὸ καὶ τῆς μὴ ἀναγνωρίσεώς του σὰν ἐθνικοῦ ποιητῆ. Ἀλλὰ ὁ Κάλβος δὲν ἐγίνε ποιητῆς, γιὰ νὰ χαϊδεύῃ αὐτιά καὶ νὰ ἐπιζητῇ δόξα ἐφήμερη. Ὅπως προανέφερα, ὁ Κάλβος ἐγνώριζε τὴν δημοτικὴ· εὐκόλα, ἂν ἤθελε, ἀποκοτούσε τὴν δημοτικότητα. Ἀλλὰ ὁ Κάλβος ἐγίνε ποιητῆς, γιὰ νὰ κηρύξῃ τὶς ἰδέες του. Γιὰ τοῦτο καί, ὅταν εἶδε τὸ μάταιον τοῦ ἀγῶνα του, ἐσταμάτησε νὰ γράφῃ· ὅπως, ὅταν διεπίστωσε, ὅτι τὸ θέατρο ποὺ ἔγραφε δὲν εἶχε ἀνταποκρισιν, ἄφησε τὸν *Ἰππία* του ἡμιτελῆ. Οὐτε ἓνας στίχος μετὰ τὸ 1826!

Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ γίνῃ ἐριστικός, ὅταν εἶδε τὸ ὄραμά του νὰ προδίδεται, ἓνα ὄραμα, στὸ ὁποῖο εἶχε δοθεῖ μὲ ὅλην τὴν καρδιά καὶ τὸ νοῦ του; Μήπως καὶ σήμερα δὲν τὸν πετροβολοῦν μὲ τὸν χαρακτηρισμὸ «ἐλληνοκεντρικός»; Λές καὶ πρόκειται γιὰ κάποιον ἐκκεντρικὸ ἢ ἀνισόρροπο! Ὅμως ὁ σπóρος τῶν διαφωτιστῶν εἶχε φυτρώσει. Στὰ χρόνια ποὺ ἡκολούθησαν ἔδωσε σκληρὴ μάχη ὁ ἐλληνισμὸς στὸ ἐλεύθερο ἐλληνικὸ κράτος. Καὶ τὴν πορεία του θὰ τὴν ἐξετάσουμε στὸ ἐπόμενο ἀρθρο ἀναλυτικά, γιὰτι ἔτσι θὰ κατανοήσουμε καλύτερα τὴ σημερινή μας κατάντια.

[Σὲ προσεχῆς τεύχος: Νεοελληνικὴ Ἰδεολογία καὶ Κ. Παλαμᾶς]

ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Ἀνακοινώνεται, ὅτι γιὰ λόγους ἀνυπέρβλητης ἀνάγκης οἱ τιμές διαθέσεως τοῦ «Δαυλοῦ» διαμορφώνεται ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο ὡς ἑξῆς:

- Τιμὴ πωλήσεως ἀντιτύπου (ἀπὸ 800 δρχ. σέ) **900** δρχ.
- Ἐτήσια κανονικὴ συνδρομὴ (ἀπὸ 8.000 δρχ. σέ) **9.000** δρχ.
- Ἐτήσια φοιτητικὴ συνδρομὴ (ἀπὸ 5.000 δρχ. σέ) **6.000** δρχ.
- Συνδρομὴ Ὁργανισμῶν, Τραπεζῶν κ.λπ. (ἀπὸ 10.000 δρχ. σέ) **12.000** δρχ.
- Ἡ τιμὴ συνδρομῆς ἐξωτερικοῦ παραμένει σταθερὴ (**50** δολλ. Η.Π.Α.).

Ἡ ἀναπροσαρμογὴ αὕτῃ ἐγίνε ἀπολύτως ἀναγκαία λόγω τῆς συνεχῶς δυσμενοῦς ἐξελίξεως τῆς ἰσοτιμίας δραχμῆς-ξένων νομισμάτων, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπηρεάζεται ἄμεσα καὶ συνεχῶς τὸ μηνιαῖο κόστος ἐκδόσεως στὸ χαρτί, τὸ ἐξώφυλλο, τὰ ὑλικά φωτοσυνθέσεως κ.λπ., ποὺ εἶναι ὅλα εἰσαγόμενα. Γιὰ ἓνα Περιοδικὸ ὅπως ὁ «Δ», ποὺ εἶναι τὸ μόνο ἔντυπο ποὺ δὲν δημοσιεύει ποτέ διαφημίσεις γιὰ λόγους ἀρχῆς, ποὺ εἶναι δαπανηρὸ λόγω δύσκολης γλώσσας, πολυτονικοῦ, πυκνότητος ὕλης, ποὺ δὲν παραπληροφορεῖ ποτέ κ.λπ. καὶ συγκεντρώνει τὴν ἐχθρότητα πλείστων, ἢ εἰσπραξὴ ἀπὸ τίς πωλήσεις, ποὺ εἶναι τὸ μόνο ἔσοδό του, ἀποτελεῖ ζήτημα ἀπλῆς ἐπιδιώσεως.

• Ὑπενθυμίζεται, ὅτι στὸν «Δ», δὲν ἀμείβεται κανεὶς (πλὴν ἐνὸς ὑπαλλήλου γραφείου μὲ μειωμένο ὥραριο ἐργασίας). Ἀπὸ οἰκονομικὴ ἀποψη τὸ «ἰδανικόν» τοῦ «Δ» εἶναι νὰ εἰσπράττῃ ὅσα πληρώνει (σὲ χαρτεμπόρους, τυπογραφεῖο, ταχυδρομεῖο κ.λπ.), χωρὶς νὰ ὑπολογίζονται ἡ ἐργασία κανενός, τὸ (ιδιόκτητο) διαμέρισμα ὅπου στεγάζονται τὰ γραφεῖα του καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐξοδα στὰ ὁποῖα καθημερινὰ ὑποβάλλεται κανεὶς, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ βγαίνει τακτικά, ἐμπρόθεσμα καὶ μὲ ἀξιοπρεπῆ ἐμφάνιση τὸ Περιοδικόν.

Τὸ μυστικὸ ποὺ ὁ «Δ» ζῇ ἐπὶ 12 χρόνια εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι κανεὶς δὲν ζῇ ἀπὸ τὸν «Δ», καὶ ὅσοι ἀσχολοῦνται μ' αὐτὸν ἀσκοῦν διάφορα ἐπαγγέλματα ἢ ἔχουν κάποια εἰσοδήματα.

Συγκρίσεις

Κάθε τόσο το νεοελληνικό κράτος δίδει εξετάσεις στην Τουρκία καλής συμπεριφοράς έναντι των εδώ διαβιούντων Τούρκων, που κατά παράβαση της λογικής και της αληθείας θεωρεί "Έλληνες. Με γλοιώδη ύποτελεια ικανοποιεί τις απαιτήσεις των Τούρκων. Τους κάνει σχολεία, τούς δίνει δάνεια, τούς βγάζει βουλευτές, τούς εξασφαλίζει πολιτικά, οικονομικά και θρησκευτικά δικαιώματα, τούς διορίζει στο κράτος, τούς προστατεύει την γλώσσα κ.τ.λ. 'Αντίθετα η Τουρκία εξοντώνει τούς "Έλληνες με την ένοχη άνοχη του νεοελληνικού κράτους, που το πολύ-πολύ διαμαρτύρεται με ανακοίνωσι του υπουργείου 'Εξωτερικών και προκαλεί την τουρκικήν θυμηδία.

Το 1900 είχαμε στην Κωνσταντινούπολιν 350.000 όμοεθνείς μας. Το 1922 αυτοί έμειώθησαν εις 200.000. Με την ύπογραφη της συνθήκης της Λωζάννης το 1923 ελαττώθηκαν στίς 110.000. Το 1955 ή όμογένεια απαριθμούσε 80.000. Το 1964 περιορίσθηκε στίς 8.000 και σήμερα είναι – δέν είναι 2.000. Δέν αναφερόμαστε στον 'Ελληνισμό άλλων περιοχών, όπως της 'Ιμβρου και της Τενέδου, που κατά παράβαση του άρθρου 14 της συνθήκης της Λωζάννης όχι μόνον στεροούνται της διοικητικής αυτοτελείας που έδικαιούντο, αλλά κυριολεκτικώς ό 'Ελληνισμός εκεί εξοντώθηκε.

"Όταν έμεις κτίσαμε σχολεία στους Τούρκους της Θράκης, αυτοί με ειδικό νόμο (222/61) έμπόδιζαν την 'ίδρυσιν 'Ελληνικών σχολείων. "Όταν έμεις προστατεύουμε και εξασφαλίζουμε τα δικαιώματα των χοτζάδων, οί Τούρκοι με κρατικές αποφάσεις (410-16/64, 3885/64) απαγορεύουν την είσοδο σέ όρθοδόξους ιερείς στα 'Ελληνικά σχολεία, την πρωινή προσευχή και την ανάγνωσιν 'Ελληνικών έγκυκλοπαιδειών, διβλίων κ.τ.λ. "Όταν έμεις επιτρέπουμε την έλευθέρη έκφραση της εθνικής συνειδήσεως των Τούρκων, αυτοί υποχρεώνουν τούς έναπομείναντας "Έλληνας μαθητάς κάθε πρωί νά λέγουν: «Πόσο είμαι έντυχής, έπειδή είμαι Τούρκος» («Καθημερινή» 15-11-92). "Όταν τό κράτος μας ανάισχυντα άνακηρύσσει τό όθωμανικό λουτρό Σερρών ιστορικό διατηρητέο μνημείο, τό τουρκικό κράτος γκρεμίζει τό άνάκτορο του 'Αντιόχου και 800 τριώροφα, τετραώροφα 'Ελληνικά δυζαντινά κτίρια και ίσοπεδώνει δύο τετραγωνικά χιλιόμετρα μεταβυζαντινά 'Ελληνικά κτίρια στην περιοχή του Φαναριού. "Όταν τυχαία καίγεται ένα τζαμί, άμέσως τό κράτος μας σπεύδει με δικά μας χρήματα νά τό άποκαταστήσει, ένώ οί Τούρκοι καταστρέφουν τό νεκροταφείο μας στο Νεοχώριον και βεβηλώνουν τούς 'Ελληνικούς τάφους. Καί φυσικά αυτό έδώ τό πειθήνιο κρατίδιο σιωπά για τίς 7846 έκκλησίες, που οί Τούρκοι έλεηλάτησαν και έκαψαν.

Γιατί τό κράτος άνέχεται όλα αυτά; Διότι είναι κράτος δίχως έλληνική ψυχή.

'Υπερβολές

'Η «Ουάσινγκτον Πόστ» και οί «Ουάσινγκτον Τάιμς» καταγγέλλουν, ότι τά πρόσωπα της κυβέρνησης Κλίντον και ό έπικεφαλής του Σταίητ Ντηπάρτμεντ έπελέγησαν άπ' τον πρόεδρο του μεγαλύτερου και ισχυρότερου πολιτικώς έδραϊκού 'λόμπυ» Νταιήβιντ Σταϊνερ («Τό Βήμα», 29-12-92). Λέτε νάναι αλήθεια; 'Η έτήσια έκθεση του Σταίητ Ντηπάρτμεντ θά τό δείξει; 'Αν σ' αυτήν αναφέρεται ότι για την έλληνοτουρκική διένεξη εύθύνονται οί "Έλληνες, οί όποιοι άρνούνται νά διαπραγματευθούν τη Θεσσαλία ή κάτι τέτοιο, τότε θά πεισθώ.

'Ο Δράκος ξαναχτύπησε

Τό Κ.Α.Σ. (Κεντρικό 'Αρχαιολογικό Συμβούλιο) με άπόφαση που έλαβε την 7η 'Ιανουαρίου 1992 έγκρίνει τό θάψιμο του ναού του Μαλόεντος 'Απόλλωνος, ενός μνημείου της πρωτογεωμετρικής περιόδου, του μόνου που άποδεικνύει την πολυχλιετή ιστορία της Μυτι-

λήνης. Ἐξυπακούεται, ὅτι ἀρχές καὶ ὑπηρεσίες, σωματεῖα καὶ σύλλογοι, ἐπιτροπές καὶ ἀντιπροσωπίες ἀντέδρασαν μὲ κάθε τρόπο κι ἔκαναν ὅ,τι ἦταν ἀνθρωπίνως δυνατὸ, προκειμένου ν' ἀποτρέψουν αὐτὸ τὸ ἔγκλημα. Τὸ Κ.Α.Σ. ὅμως τῇ δουλειᾷ του («Αἰολικά Νέα», 18-7-93).

Ἀκούω νὰ λένε γιὰ κάτι σχέδια ἀλλαγῆς τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ πολιτικοῦ χάρτου. Λέτε νὰ τοὺς χαλοῦσε τὰ σχέδια ὁ Μαλόις Ἀπόλλων, γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἔθαψαν μὲ τόση σπουδή; Τὸ Κ.Α.Σ. γνωρίζει.

«Ἡ ζωὴ εἶναι μαγκιὰ»

Κι ἐνῶ ὁ λαϊκὸς αἰδὸς θρηνεῖ γιὰ τοὺς μάγκες, ποὺ κατὰ τὴν ἐκτίμησή του δὲν ὑπάρχουν πιά, καθότι «τοὺς πάτησε τὸ τραῖνο», οἱ νέοι τῆς Νεοελλάδος διακηρύττουν πῶς «ἡ ζωὴ εἶναι μαγκιὰ». Γεννᾶται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα: Ὑπάρχουν ἢ μᾶς «τελείωσαν» οἱ μάγκες;

«Μάγκες», σύμφωνα μὲ τὰ λεξικά, εἶναι ὁ παλληκαρᾶς, ὁ ἀνυπότακτος, ὁ ζωηρὸς καὶ ἐξυπνος, ποὺ ἐπιτυγχάνει νὰ ζῇ πλούσια καὶ ἀνετα χωρὶς ὥστόσο νὰ δουλέψῃ. Ὅπως καταλαβαίνετε, τὸ εἶδος αὐτὸ οὐδόλως ἐξέλιπεν ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Σύμφωνα μὲ τὸ Ροῦθ οἱ μεγαλύτεροι μάγκες εἶναι οἱ τριακόσιοι ἔθνοπατέρες μας, οἱ ὅποιοι –πάντοτε κατὰ τὸν συγγραφέα αὐτὸν– ἐπιτυγχάνουν «νὰ τρώγῃσι χωρὶς νὰ σκάπτωσι», γι' αὐτὸ κι ὁ σημερινὸς ἀνώτατος ἄρχοντάς μας τοὺς ἀποκαλεῖ βολεντές. Καὶ εἶναι πασίγνωστο, ὅτι οἱ βολεντές δὲν βολεῦνται ἀπλῶς, ἀλλὰ βολεύουν καὶ πλῆθος κόσμου, ποὺ μὲ τὴν ιδιότητα τῶν γραφιάδων, τῶν κομματαρχῶν, τῶν συνδικαλιστῶν ἀπολαμβάνουν τὰ ἴδια προνόμια: οἱ τελευταῖοι ἐν τῷ μεταξὺ βολεύουν ἄλλους καὶ πάει λέγοντας. Ἔτσι κατὰ τοὺς στατιστικολόγους ἔχουμε ἓνα 85% τῶν Ἑλλήνων ποὺ ζοῦνε παρασιτικά, κάτι ποὺ δικαίῳ ἀπόλυτα τοὺς νέους μας, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν ὅτι «ἡ ζωὴ εἶναι μαγκιὰ» καὶ ἀπασχολοῦνται μὲ τὸ μόνο θέμα: «Νὰ τὴν βροῦν».

Οἱ Κρήτες Φιλισταῖοι

Οἱ Ἑβραῖοι ἀρχαιολόγοι Μοσὲ καὶ Τρουπ Ντόναθ, ποὺ ἔκαναν ἀνασκαφὲς στὸν ἀρχαῖο Ἀσκαλῶνα, «ἀνεκάλυψαν» ὅτι οἱ Φιλισταῖοι ἦσαν Κρήτες, ποὺ εἶχαν ἀναπτύξει ἓνα ἐξαιρετὸ πολιτισμὸ. Ἀγγεῖα μὲ ζωγραφιές, λιθόκτιστα προσκνητάρια, χάλκινες περικνημίδες κι... ἓνα τέλειο οἰνοπιεστήριο, ποὺ βρέθηκαν, ἀποτελοῦν ἀδιάψευστες μαρτυρίες περὶ τῆς Ἑλληνικότητος τῶν Φιλισταίων. Ὁ ἐπὶ κεφαλῇ τῶν ἀνασκαφῶν δρ. Στάγκερ σὲ ἄρθρο του στὸ περιοδικὸ «Biblical Archaeological Review» συμπεραίνει, ὅτι οἱ θαλασσινοὶ λαοὶ, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Φιλισταίων, ἦσαν Μυκηναῖοι Ἑλληνες («Καμπάνα», 25-10-92).

Ὅμως τί χρειάζονται οἱ ἀνασκαφές, οἱ περικνημίδες, τὰ οἰνοπιεστήρια κ.λπ., προκειμένου ν' ἀποδειχθῇ ἡ Ἑλληνικότητα τῶν Φιλισταίων. Τὸ μῖσος καὶ μόνον τοῦ Ἰαχβὲ καὶ οἱ ἐναντίον τοὺς ἀπόπειρες γενοκτονίας ἀποτελοῦν τὸ καλύτερο πειστήριο. Κι ἡ «Παλαιὰ Διαθήκη» σχεδὸν σ' ὅλες τίς σελίδες της ἄλλο δὲν κάνει ἀπ' τὸ νὰ σφάζῃ καὶ νὰ πυρπολῇ τοὺς θαλασσινοὺς λαοὺς κι ἰδιαίτερα τοὺς Φιλισταίους.

Ἐκ τῆς Ἀγίας Σιών

Μεγάλες ποσότητες πρώτων ὑλῶν γιὰ τὴν παρασκευὴν ἡρώινης διοχετεύονται ἀπὸ ἐργοστάσιο τοῦ Ἰσραὴλ στὰ Σκόπια, ὅπου παρασκευάζεται τὸ προῖον καὶ διανέμεται στὴν Εὐρώπη («Τὰ Νέα» 10-11-92). Καταλαβαίνετε, γιὰτὶ δὲν πιάνονται ποτὲ οἱ διομήχανοι καὶ οἱ μεγαλύτεροι ναρκωτικῶν: τοὺς προστατεύει ὁ Θεός!

Αἴσα

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ ΝΕΡΩΝ, ὁ συκοφαντημένος

Σύμφωνα μὲ τις πηγὲς τὰ δεκατέσσερα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Νέρωνος ἀποτελοῦν μιὰ «*χρυσὴ ἐποχὴ*», μιὰ «*ἀκτινοβόλο περίοδο, ποὺ ἄφησε ἓνα μοντέλο χρηστῆς διακυβέρνησης*». Ο φιλειρηνικὸς καὶ ἐμπνευσμένος αὐτὸς καῖσαρ ἐπέτυχε νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ νόμο, τὴν τάξιν καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸ μέσα σ' ἓναν κόσμον ἀνήθικο, ἄδικο, ἀκόλαστο, πρόστυχο. Μὲ μιὰ σειρά διαταγμάτων διέκοψε τὶς πολεμικὲς δραστηριότητες τῆς Ρώμης, ἀπηγόρευσε τὶς μονομαχίες, ἔκλεισε τὸν ἵπποδρομον, θέσπισε τὴ «*δωρεὰν παροχὴ σίτου καὶ θεαμάτων*» στοὺς φτωχοὺς, κατήργησε τὸ θεσμὸ τῆς δουλείας, περιορίσε στὸ ἐλάχιστον τὸν θάνατον τὶς θανατικὲς καταδίκες. Ἐξέλειπεν τὸ φαινόμενο, νὰ πετιοῦνται ἐκτὸς τῶν τειχῶν σάν σκουπίδια οἱ γέροντες καὶ ἀνῆμποροι δοῦλοι ἀπ' τοὺς ἀφέντες τοὺς περιορίστηκε ἡ πείνα καὶ ἡ ἀνέχεια· ἐλήφθη μέριμνα γιὰ τὰ ὀρφανὰ παιδιά. Μὲ τὶς φροντίδες καὶ τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ τοῦ ἴδιου τοῦ αὐτοκράτορος κατασκευάσθηκαν ἐξαιρετὰ δημόσια καταστήματα, ὑδραγωγεῖα, γυμναστήρια, σχολές, θέατρα καὶ πλατεῖες, ποὺ ἐκοσμήθησαν μὲ ἔργα τέχνης ἑλληνικῆς τεχνοτροπίας. Θεσπίσθηκαν ἀγῶνες στίβου, μουσικῆς, θεάτρου, λογοτεχνίας εἰς ἀντικατάστασιν τῶν μονομαχιῶν καὶ τοῦ ἵπποδρόμου. Μ' ὅλ' αὐτὰ ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ ἐπέτυχε ν' ἀποσπᾷ τὴν εἰλικρινῆ ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν τοῦ λαοῦ, ποὺ τὸν θεοποίησε, καὶ νὰ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς παντοδύναμης συγκλήτου, ἡ ὁποία, ὑπολογίζοντας καὶ στὴν δημοτικότητά του, τοῦ ἔδωσε τὸν τίτλον «*Πατὴρ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Ἔθνους*».

* * *

Ὁ Νέρων σὲ ἡλικία μόλις δεκαπέντε ἐτῶν καὶ μὲ ἀπόφαση τῆς συγκλήτου εἶχε διορισθῇ δικαστὴς σοβαρῶν ὑποθέσεων, ὅπου διεκρίθη ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἀμεροληψία του ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐπιείκεια καὶ τὴν συγκαταβατικότητά του. Οἱ θανατικὲς ποινὲς ποὺ ἐξέδωσε ἢ ποὺ ὡς καῖσαρ ὑπέγραψε μετριοῦνται στὰ δάκτυλα τῆς μιᾶς χειρὸς· ὑπέγραφε θανατικὴ καταδίκη, ὅταν ἦταν ἀδύνατον νὰ μεταπείσῃ τοὺς συγκλητικούς· καὶ τότε ὁμως ἐπινοοῦσε λόγους ἀναβολῆς τῆς ἐκτέλεσης τῶν θανατικῶν ποινῶν ἔτσι, ὥστε οἱ κατάδικοι ν' ἀποθνήσκουν στὶς φυλακὲς ἐξαιτίας τοῦ γήρατος. Λέγεται ὅτι, ἀδυνατώντας κάποτε ν' ἀποτρέψῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην ἐνὸς στρατιωτικοῦ, ἐπειδὴ ἀπαιτοῦσαν τὴν ὑπογραφήν τῆς ἀπόφασης ἀπ' τὸν καῖσαρ ἡ Ἀγριππῖνα καὶ ἡ σύγκλητος, μονολογώντας περίλυπος εἶπε: «*Ἄχ, γιατί νὰ μοῦ μάθουν γράμματα*».

Ὅσο δημοφιλὴς ἦταν ὁ Νέρων, ἄλλο τόσο ἀγαποῦσε καὶ αὐτὸς τοὺς λαοὺς του· ἰδιαίτερα ὁμως τοὺς Ἕλληνες καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλὰς καὶ οἱ κλασσικοὶ Ἕλληνες καλλιτέχνες καὶ συγγραφεῖς ἀποτελοῦσαν τὰ ἰδανικά του καίσαρος, εὐκαιρία δὲ δὲν ἔχανε, γιὰ νὰ δείχνῃ τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν εὐνοιά του πρὸς τοὺς Ἕλληνες. Τὸ 1888 βρέθηκε στὴν Καρδίτσαν μιὰ πλάκα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦταν χαραγμένη ἡ ὁμιλία τοῦ Νέρωνος πρὸς τοὺς Κορινθίους· τὴν παραθέτουμε σὲ μετάφρασιν σχεδὸν αὐτοῦσια, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ἀποκαλυπτική: «*Ὁλοι ἐσεῖς ποὺ κατοικεῖτε στὴν Ἀχαΐα καὶ σ' αὐτὴ τὴ γῇ ποὺ ὀνομάζεται Πελοπόννησος, ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς θὰ εἴσθε ἀπολύτως ἐλεύθεροι. Οἱ Ρωμαῖοι χιλιάρχοι θὰ εἶναι ἐγγυητὲς τῆς ἐλευθερίας σας· μιᾶς ἐλευθερίας, ποὺ σπάνια μέχρι τώρα γνωρίζατε, ἐσεῖς ποὺ μέχρι τώρα ἄλλοτε ὑπῆρξατε ὑπόδουλοι ξένων καὶ ἄλλοτε οἱ μὲν στοὺς δέ, μεταξὺ σας. Μακάρι νὰ 'χα τὸν χρόνον, ὥστε ν' ἀποδείξω μὲ ἔργα τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν θαυμασμό μου πρὸς τὴν Ἑλλάδα, κάνοντας ὅ,τι καλύτερον μπορῶ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους της. Κάνω ἐπίκλησιν στὸν χρόνον, νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ πραγματοποιήσω ὅλα τὰ εὐνοϊκά γιὰ τοὺς*

“Ελληνες ὄνειρά μου. Ἡ πόλη σας ἀπελευθερώθηκε ἀπ’ τοὺς προηγούμενους μου ἡγεμόνες. Ἐγώ, ὁ Νέρων, διατάσσω ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς, ὁλόκληρη ἡ Πελοπόννησος, πόλεις καὶ χωριά, νὰ εἶναι ἀπολύτως ἐλεύθερη» (Ρ. Ἀμπελαῖν, «Παῦλος», Ἐκδόσεις Σμυρνιώτη, σελ. 363). Παρὰ ταῦτα δὲν ἀπήτησε νὰ τοῦ ἀνεγείρουν ἀγαλμα μετὰ τὴν ἐπιγραφή «φιλέλλην», κι ὅταν ἡ σύγκλητος ἀφ’ ἐαυτῆς τὸ ἀπεφάσισε, αὐτὸς ἀπέρριψε τὴν πρότασή της.

Ὁ Νέρων ὑπῆρξε ἀναμφίβολα φιλοσοφικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ φύση, πού περιέργως παρουσιάζει πλεῖστα κοινὰ χαρακτηριστικά μετὰ τὸν ἄλλο συκοφαντημένο αὐτοκράτορα, τὸν Ἰουλιανὸ τὸν «Παραβάτη». Μελετοῦσε μανιωδῶς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες συγγραφείς καὶ γνώριζε ν’ ἀπαγγέλλη ἀπὸ μνήμης ῥαψωδίες ὁλόκληρες τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδύσσειας. Στὸν ἐλεύθερο χρόνο του ἔγραφε κι αὐτὸς θεατρικὰ ἔργα καὶ ποιήματα, τὰ ὁποῖα, ὅπως φαίνεται, δὲν ἦταν ἀνάξια τοῦ παντός. Ἡ σύγκλητος πάντως τοῦ ἀπένειμε βραβεῖο λογοτεχνίας εἰς ἡλικίαν μόλις δεκαεπτὰ ἐτῶν, ἓνα βραβεῖο πού ἀπεποιήθη, λέγοντας: «Δὲν τὸ ἀξίζω· ἴσως κάποτε ὠριμάσω λογοτεχνικά καὶ τὸ κατακτήσω».

Τὸ πάθος του γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες τὸ ἀπέδειχνε ὁ νεαρὸς καῖσαρ ποικιλοτρόπως. Ἐπισκεφθεῖς τὴν Ἑλλάδα γιὰ δευτέρη φορὰ τὸ 68 μ.Χ. σκέφθηκε νὰ συγκεντρώσῃ ὅλους τοὺς μορφωμένους Ἑλληνες κι ἀφοῦ τοὺς ἐξηγήσῃ τὰ σχέδιά του, νὰ τοὺς παραλάβῃ ὡς δημόσιους ὑπαλλήλους στὴ Ρώμη, προκειμένου νὰ ἐπανδρώσῃ μ’ αὐτοὺς ὅλο τὸν κρατικὸ μηχανισμό. Τὸ ὄραμα αὐτοῦ τοῦ Νέρωνα, τὸ ὁποῖο προσπαθεῖ νὰ ὑλοποιήσῃ, δὲν εἶναι ἀπλῶς πρωτοποριακὸ καὶ μεγαλεπήβολο· εἶναι παντελῶς ἀντίθετο πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του, καὶ τὸ κυριώτερο συγκροτεῖται μετὰ τὰ τότε σχέδια τῶν κρατούντων τῆς Μεσογείου. Οἱ φορεῖς τοῦ Ρωμαϊκοῦ ἱμπερίου εἶχαν ἀνεχθεῖ ἐπὶ μακρὸν τὸν ἀνιδιοτελεῖ καὶ ἀνθρωπιστὴ αὐτοκράτορα. Ὅμως οἱ ἐλίτιδες τοὺς ὅτι ἡ διεφθαρμένη μητέρα του ἢ ὁ Σενέκας θὰ τὸν μετέβαλλαν σὲ ὄργανό τους εἶχαν ἐξαντληθεῖ ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια, ὅταν πραγματοποιήσαν τὴν πρώτη ἀπόπειρα ἀνατροπῆς του πυρπολώνοντας τὴ Ρώμη. Τότε καὶ γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμη λαὸς καὶ στρατὸς τὸν στηρίζαν. Τὰ τέσσερα ἔτη ὅμως συκοφαντιῶν, δολιοφθορῶν, δωροδοκιῶν καὶ συστηματικῆς πολεμικῆς πού ἀκολούθησαν, ὠδήγησαν ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ στρατοῦ στὸ νὰ μεταπηδήσῃ στὸ στρατόπεδο τῆς λογοκρατίας. Ἡ ἀντίστροφη μέτρηση γιὰ τὸν καῖσαρα ἄρχισε ἀπ’ τὸ 65 μ.Χ.

Σενέκας: «Νέρων, ἔφθασες σ’ ἓνα σημεῖο τελειότητος, πού κανεὶς ἡγεμὼν πρὶν ἀπὸ ἐσένα δὲν κατάφερε νὰ φθάσῃ... Κυβερνᾷς, χωρὶς νὰ ᾿χῃς κάνει οὔτε μιὰ δολοφονία». Κι ὁ Νέρων στὸ Σενέκα: «...Ὅμως, γιατί με κατηγοροῦν γιὰ τὴ θανάτωση τοῦ Βρετανικοῦ; Ἄν τὸν εἶχα ὑποψιασθεῖ, θὰ φοβόμουν νὰ τὸν δικάσω καὶ νὰ τὸν καταδικάσω στὸ φῶς τῆς ἡμέρας;» (Σουετώνιος, Νέρων 10). «Ὁ Βρετανικὸς ἦταν τυπικὰ μόνο ἀδελφὸς τοῦ Νέρωνος, πλὴν ὅμως “νομιμώτερος” διάδοχος τοῦ θρόνου· καὶ ὁ μὲν Νέρων ἦταν γιὸς τῆς Ἀγριππίνης καὶ τοῦ Γαίου Δομιτίου Ἀηνοβάρδου, τὸν ὁποῖο ὁ Κλαύδιος νιοθέτησε λαβὼν ὡς δεύτερη σύζυγο τὴν μητέρα του, ὁ δὲ Βρετανικὸς γιὸς τῆς ἀκόλαστης Μεσσαλίνας καὶ ...προφανῶς τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου. Ὁ Κλαύδιος προτίμησε, κατὰ τὸν Σουετώνιο, τὴν νιοθεσίαν τοῦ Νέρωνος ἀπὸ τὴν νόθα πατρότητα τοῦ Βρετανικοῦ...» (Ἀμπελαῖν, ὁ.π. 347).

Οἱ δολοφονίες τόσο τοῦ Βρετανικοῦ ὅσο καὶ τοῦ Κλαυδίου ἀποτελοῦν ἔργο τῆς Ἀγριππίνης, ἡ ὁποία πέρασε πολλὰ στάδια, ἕως ὅτου κατακτήσῃ τὸν αὐτοκρατορικὸ θῶκο, τοποθετώντας ὡς «ἀνδρείκελό» τῆς τὸ Νέρωνα, ὅπως πίστευε. Ὅμως ὁ καῖσαρ τῆς ἀπηγό-

ρευσε ν' αναμειγνύεται στις κρατικές υποθέσεις, κι όταν αυτή συνέχισε, την απομάκρυνε απ' το παλάτι, τιμώντας την παράλληλα με τὸν τίτλο «*optimaе matris*» (= ἡ καλύτερη μητέρα). «*Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε τὴν συνήθεια νὰ ἐκπλήττει μετὰ τὴ σοφὴ κρίση του τοὺς συμβούλους του. Ἡ δικαιοσύνη του ἐντυπωσίαζε τὸν λαὸ καὶ σκανδάλιζε τὴν διεφθαρμένη σύγκλητο. Ἡ θανάτωση τῆς Ἀγριππίνης, τῆς μητέρας του, ἴσως ἀποτελεῖ μία ἐκ τῶν ἐλαχίστων καταδικαστικῶν ἀποφάσεών του, ἐγίνε ὅμως καθ' ὑπόδειξιν—μῆνυσιν τῶν Σενέκα καὶ Βούρου, μετ' ἀπόλυτη ἐγκριση τῆς συγκλήτου καὶ πρὸς μεγάλη ἀνακούφιση λαοῦ καὶ συγκλήτου*» (P. Ἀμπελαῖν, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 349–350).

* * *

Ὁ Σενέκας, γνωστός στωικὸς φιλόσοφος, κατέστη ἀθάνατος ὡς παιδαγωγὸς μᾶλλον τοῦ Νέρωνος παρά ὡς φιλόσοφος. Δίδαξε στὸν καίσαρα τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀρετὴ, τὴν λιτότητα καὶ τὴ φιλανθρωπία, ἀρχές πού ὁ αὐτοκράτωρ τήρησε μέχρι κεραίας. Ὁ Σενέκας ὅμως ἐφήρμοξε τὴν τακτικὴ τοῦ «δάσκαλε, πού δίδασκες...». Ἦταν ῥαδιούργος καὶ ὑπουργός, δουλοπρεπὴς καὶ ἀνέντιμος, συνωμοτικὸς καὶ ἐκμεταλλευτικὸς, πλεονέκτης καὶ χρηματόδουλος. «Πίστευε» σ' ἓναν παντοδύναμο καὶ ἀπόλυτο θεό, δίδασκε δὲ ὅτι ὑπεράνω πάντων εἶναι ἡ Εἰσαρμένη. Στούς ἀνθρώπους συνιστοῦσε τὴν πλήρη ὑποταγὴ καὶ ἐγκαρτέρηση, τοὺς διέκρινε δὲ εἰς φρονίμους (= περιφρονητὲς τοῦ πλούτου) καὶ ἀνόητους (= κυνηγοὺς πλούτου καὶ δύναμης). Ἐξυπακούεται, ὅτι ἐτάσσετο ὑπὲρ τῆς ἰσότητος καὶ κατεδίκαζε τὴ δουλεία. Παραβαίνοντας ὅμως καὶ αὐτοὺς τοὺς νόμους τοῦ Νέρωνα, αὐτὸς διατηροῦσε γιὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δούλου.

Οἱ χριστιανοὶ Τερτυλλιανὸς καὶ ὁ Ἱερώνυμος θεωροῦν τὸ Σενέκα «δικό τους», ἐνῶ ὁ Pears διαπιστώνει ὅτι «μεταξὺ Σενέκα καὶ Χριστιανισμοῦ ὑπάρχει μιὰ περίεργη σχέση, κάθε ἄλλο παρὰ θεωρητικὴ». Ὅταν γιὰ παράδειγμα συνελήφθη ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν Ἀχαΐα, τὸν ἔσωσε ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σενέκα Γαλλίων, ὅπου ὑπηρετοῦσε ὡς ὑπάτος, χάριν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ Παῦλος ἐν τῷ μεταξὺ δὲν χάνει εὐκαιρία νὰ τονώνῃ τὸ ἡθικὸ τῶν πιστῶν του, μεταφέροντάς τους τοὺς ἀσπασμοὺς «*τῶν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Καίσαρος ἀδελφῶν*» (Πρὸς Φιλιππησίους Δ', 22). Πέραν αὐτῶν ὁ Ἱερώνυμος καὶ ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος ἰσχυρίζονται, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σενέκας ἀντήλλαξαν ἀπὸ ἑξ ἐπιστολές, χωρὶς ὥστόσο νὰ μᾶς λέγουν καὶ τὸ περιεχόμενό τους.

Υπάρχουν ὅμως καὶ μερικές ἄλλες ἐνδείξεις, πού δεδαιώνουν τὶς σχέσεις Σενέκα καὶ Παύλου. Ὅταν, γιὰ παράδειγμα, ὁδηγεῖται ὁ Παῦλος ὑπόδικος στὴ Ρώμη, προκειμένου νὰ δικασθῇ ἀπ' τὸν καίσαρα, παραδίδεται στὸ διοικητὴ τῆς πραιτωριανῆς φρουρᾶς Ἀφράνιο Βούρο, πού ἦταν στενὸς φίλος τοῦ Σενέκα. Στὴ Ρώμη ὁ ἀπόστολος παρέμεινε ἐπὶ δύο ἔτη σὲ μισθωμένο σπίτι —καίτοι ὑπόδικος—, ὅπου ἐλευθέρως ἐδέχετο τοὺς φίλους του, μετὰ τοὺς ὁποίους συνωμοτοῦσε, κατόπιν δὲ ἀφέθηκε ἐλεύθερος καὶ ἔφυγε στὴν Τροία (Πρὸς Ρωμαίους ΙΕ', 24).

Ἡ συνωμοσία τοῦ Πείσωνος ἐντοπίζεται χρονικὰ στὸ 65 μ.Χ., σ' αὐτὴν δὲ ἦσαν μνημένοι τόσο ὁ Σενέκας ὅσο καὶ ὁ Παῦλος. Ὁ Σενέκας, ἂν καὶ δήλωνε στωικὸς φιλόσοφος, ἦταν ὑπερβολικὰ φιλόδοξος. Σύμφωνα λοιπὸν μετὰ τὸ σχέδιο ὁ μὲν Πείσων θὰ δολοφονοῦσε τὸν Νέρωνα, ὁ δὲ Σ. Φλάβιος τὸν Πείσωνα, ὥστε ν' ἀνεβάσουν στὸ θρόνο τὸ Σενέκα. Οἱ συνωμότες προσπάθησαν νὰ προσεταιρισθοῦν τὸ διοικητὴ τῆς Γαλατίας Βίντεξ καὶ τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Ρώμης στὴν Ἰδριία Γάλβα. Ἡ συνωμοσία ὅμως ἀπεκαλύφθη καὶ οἱ ἀνακρίσεις ἀπέδωσαν εὐθύνες στὸν Πείσωνα καὶ τὸν Σενέκα. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 65 ὁ Πείσων, ὁ Σενέκας καὶ ἄρκετοὶ συγκλητικοὶ συνωμότες ἀνοίξαν τὶς φλέβες τους στὴ φυλακὴ, προκειμένου νὰ προλάβουν τὴν ἐκτέλεση τῆς θανατικῆς τους καταδίκης, πού πέρα τοῦ θανάτου προέβλεπε καὶ τὴ στέρηση τῆς ιδιότητος τοῦ Ρωμαίου πολίτη καὶ τὴ δήμευση τῶν

περιουσιῶν τους.

* * *

Ἡ πυρκαϊὰ πού κατέστρεψε τὰ ἱερά, τοὺς ναοὺς, τὶς ἀψίδες καὶ περισσότερες ἀπὸ 150 οἰκίαι τῆς Ρώμης ξέσπασε τὸ Μάρτιο — κι ὄχι τὸν Ἰούλιο, ὅπως πιστεύεται — τοῦ 64 μ.Χ. «Οἱ φλόγες φάνηκαν ἀρχικὰ στὸν ἵππόδρομο κι ἀπὸ ἐκεῖ ἐπεκτάθηκαν παντοῦ. Τὸ κακὸ ξέσπασε ξαφνικά, κι οἱ κάτοικοι πανικοβλήθηκαν. Ἄν καὶ κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ παλαίψῃ μὲ τὴ φωτιά, ἐν τούτοις ὑπῆρχαν πολλοὶ πού ἀπαγόρευαν κάτι τέτοιο, ἐνῶ ἄλλοι ἔρριπταν φανερὰ δαυλοὺς σ' ἐκεῖνα τὰ σπίτια πού δὲν καίγονταν, λέγοντας ὅτι πρόσωπα ὑψηλὰ ἰσάμενα τοὺς εἶχαν διατάξει. Τὴν ἡμέρα ἐκείνη ὁ Νέρων θρῑσκοτάν στὸ Ἄντιουμ. Γύρισε ἀμέσως μόλις πληροφορήθηκε γιὰ τὴ φωτιά. Ὅταν ἡ φωτιά κόπασε καὶ προκειμένου ν' ἀνακουφίσῃ τὸν κόσμο πού περιφερόταν ἄστεγος καὶ ἄσιτος, διέταξε νὰ χτιστοῦν πρόχειρες κατοικίαι, νὰ φέρουν τρόφιμα ἀπ' τὴν Ὅστια καὶ τὶς ἄλλες πόλεις καὶ νὰ τὰ διαθέσουν σχεδὸν δωρεὰν στὸ λαό. Μετὰ ἀπὸ ἓνα μικρὸ διάστημα ὁ Νέρων ἔδωσε ἐντολὴ ἀνοικοδόμησις τῆς πόλεως. Ἐδωσε μεγάλη σημασία στὴ διαμόρφωση τῶν χώρων, στὴ διάνοιξη πλατειῶν, στὸ ὑδρευτικὸ σύστημα, στὴ δημιουργία ἁλσῶν, στοὺς δρόμους, στὴ ρυμιτομία, στὴν καθαριότητα, στὴν ἀποξήρανση ἐλῶν κ.ἄ. Ἀπέδωσε τὰ οἰκόπεδα στοὺς ἰδιοκτῆτες τους κι ἐπὶ πλέον τοὺς χορήγησε ἄτοκα δάνεια γιὰ τὴν ἀνακατασκευὴ τῶν οἰκιῶν τους. Τὰ μέτρα αὐτὰ ἔγιναν ἐνθουσιωδῶς δεκτὰ ἀπὸ τὸ λαό, ἐπειδὴ καὶ καλὰ ἦσαν καὶ ὠραῖα». Αὐτὰ γράφει ὁ σύγχρονος Τάκιτος, πού ἐπιρρίπτει τὶς εὐθύνες τῆς πυρπόλησις τῆς Ρώμης στοὺς χριστιανούς, τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει ὡς «ἀνθρώπους πού μισοῦν τὸ ἀνθρώπινο γένος», «πού εἶναι ἄξιοι τῆς χειρότερης τιμωρίας» καὶ πού «τὸ δημόσιο συμφέρον ἀπαιτεῖ τὴν ἐξαφάνισή τους»!

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἀποδείξεις περὶ τῆς ἐνοχῆς τῶν χριστιανῶν, πολὺ περισσότερο ὅμως καὶ τοῦ Νέρωνος. «...Τὸ ὄραμα τοῦ Νέρωνα, νὰ παίξῃ κιθάρα ἀντικρῦζοντας τὰ ἐρείπια τῆς πόλης του, πού ὁ ἴδιος εἶχε διατάξει τὴν καταστροφὴ τῆς, ὄραμα πού δημιούργησαν τριάντα γενιὲς δραματοργῶν καὶ ποιητῶν, δὲν μ' ἐπείσε ποτὲ γιὰ τὴν ἀλήθοφάνειά του. Μοῦ προκαλοῦσε πάντοτε τὴ διάθεση γιὰ μιὰ θαυτέρη μελέτη πάνω σὸ θέμα...», γράφει ὁ βιογράφος τοῦ J.C. Pichon («Ὁ Ἅγιος Νέρων»). Πέραν ὅμως αὐτοῦ, πού ἀποτελεῖ μιὰ κρίσι ἀπλῶς τοῦ Pichon, ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ ἄλλοι λόγοι πού βεβαιώνουν τὴν ἀθωότητα τοῦ ἀνδρός: Ὁ Νέρων κατὰ τὴν ἐκκρήξη τῆς πυρκαγιᾶς ἦταν στὸ Ἄντιουμ, κι ὄχι στὴ Ρώμη ἢ στὴν Ἑλλάδα, ὅπως τὸν ἐμφανίζουν χριστιανοὶ συγγραφεῖς, πού παραχαράσσοντας τὸν Τάκιτο μεταθέτουν τὸ γεγονός στὸν Ἰούλιο ἀντὶ τοῦ Μαρτίου. (Γιὰ τοὺς λόγους αὐτῆς τῆς παραχάραξης βλέπετε Ρ. Ἀμπελαίν, «Παῦλος», σελ. 307–366). Κανένας λογικὸς αὐτοκράτωρ δὲν θά 'καιγε τὴν πρωτεύουσά του, καὶ ὁ Νέρων ἦταν περισσότερο συνετὸς καὶ σώφρων κάθε ἄλλου αὐτοκράτορος· ὁ τρόπος ἄλλωστε πού ἀντιμετώπισε τὴν κατάστασι μαρτυρεῖ τὸ ἐντελῶς ἀντίθετον ἀπ' αὐτὸ πού τὸν κατηγοροῦν. Ὁ Τερτυλλιανός, ὁ Ἱερώνυμος, ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος κ.ἄ. χριστιανοὶ συγγραφεῖς ὄχι μόνο δὲν καταλογίζουν εὐθύνες στὸ Νέρωνα, ἀλλ' ἀποσιωποῦν παντελῶς τὸ γεγονός, πρᾶγμα πού πολλοὶ ἐρμηνεύουν ὡς «ἐνοχον σιωπὴν». Ὁ Ἰουδαῖος Φλάβιος Ἰώσηπος τέλος, πού θά 'πρεπε νὰ μὴ συμπαθεῖ τὸν Νέρωνα, γράφει τὰ ἑξῆς: «Εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ πού ἔγραψαν τὴν ἱστορίαν τοῦ Νέρωνος. Ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς κάλυψαν τὴν ἀλήθειαν γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσουν, ἐπειδὴ καλοπερνοῦσαν κοντὰ του, κι ἄλλοι ἐξαιτίας τοῦ μίσους καὶ τῆς μισαλλοδοξίας τους ἐναντίον του κάλυψαν τὸ πρόσωπό του μὲ ξεδιάντροπα καὶ κακόδοξα ψεύδη» (Ἰουδαϊκὲς Ἀρχαιότητες XX, η', 3).

Γιατὶ ὅμως κατηγοροῦν τοὺς χριστιανούς ὡς ἐμπρηστές; Πολλοὶ στηριζόμενοι στὴν ἀποψη ὅτι ἡ «Ἀποκάλυψις» τοῦ Ἰωάννου ἀποτελεῖ παλαιότερον ἔργο — ὄχι τοῦ Ἰωάννου —

ἐρμηνεύουν τὸ ἐδάφιο ΙΘ', 1-3 ὡς σχετιζόμενο ἅμεσα μὲ τὸν ἐμπρησμό τῆς Ρώμης: «...ὅτι ἔκρινεν (ὁ Θεός) τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, ἣτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς... καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Ὑπάρχουν ὁμως καὶ φράσεις σὰν αὐτὲς τοῦ Τερτυλλιανοῦ, ποὺ εἶναι ἐπίμαχες: «Εἴμαστε (ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ) παντοῦ, ...εἴμαστε πολλοί... Μιὰ μικρὴ ὁμάδα ἀπὸ μᾶς μὲ λίγους δαυλοὺς μέσα σὲ μιὰ νύχτα φτάνει» («Ἀπολογητικὸν» ΚΖ', 3) ἢ «Κι ὅταν θὰ σᾶς ἀντικρύσουμε μέσα στὶς αἰώνιες φλόγες, πῶς θὰ γελοῦμε... Τί μεγάλη πού θὰ ᾿ναι ἡ χαρὰ μας...». Ὁ Ε. Ρενὰν διαδεβαίνει ὅτι «οἱ χριστιανοὶ δὲν ἀναψαν τὴν πυρκαγιά στὴ Ρώμη, ὥστόσο χάρηκαν σίγουρα γιὰ τὸ γεγονός, ἐπειδὴ δὲν ἔκρυναν τὴν ἐπιθυμία τους νὰ δοῦν τὴν καταστροφὴ τῆς κοινωνίας» («Ὁ Ἀντίχριστος», σελ. 91 κ.ἐ.). Σ' ἄλλο σημεῖο πάλι προφανῶς ἀθέλητα ἐνοχοποιεῖ τοὺς χριστιανούς, λέγοντας ὅτι «δὲν εἶναι σωστὸ ὅτι πραγματικοὶ χριστιανοὶ κατήγγειλαν τοὺς ἀδελφούς τους: ἴσως ὁμως νὰ κατασχέθηκαν ἔγγραφα· μερικοὶ νεοφώτιστοι, ποὺ μόλις εἶχαν κατηχηθεῖ, θὰ ὑπέκνυσαν στὰ βασανιστήρια» (δ.π. σελ. 95). Ὅπως πάντως κι ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, «γιὰ πολλὰ χρόνια ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἐμπρηστῆ θ' ἀποτελεῖ συνώνυμο τοῦ χριστιανοῦ στοὺς εἰδωλολατρικοὺς κύκλους», πληροφορεῖ ὁ Τερτυλλιανός («Ἀπολογητικόν», 50).

* * *

Ὁ Παῦλος τὰ ἐπίμαχα ἔτη 62-67 βρίσκεται σύμφωνα μ' ὅλες τὶς ἱστορικὲς πηγὲς κοντὰ στὴ Ρώμη. Εἶδαμε τὶς διασυνδέσεις του μὲ τοὺς συνωμοτικοὺς κύκλους τοῦ Σενέκα, ὁ ὁποῖος τοῦ παρέχει προστασία σ' ὅλα αὐτὰ τὰ χαλεπὰ ἔτη, πρᾶγμα ποὺ καὶ ὁ ἴδιος τὸ ἀναφέρει («Πράξεις» ΙΗ'). Τὸ 63 ὁ Παῦλος μεταβαίνει στὴν Ἰσπανία, ὅπου, καθὼς φαίνεται, ἐμύησε τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς Ρώμης στὴν Ἰδερρία Γάλβα στὴν συνωμοσία τοῦ Σενέκα. Τὸ 64 καὶ 65 ἔμεινε στὴ Ρώμη τυπικὰ φυλακισμένος, οὐσιαστικὰ ὁμως ἐντελῶς ἐλεύθερος εἰς ἐνοικιασμένην οἰκίαν, ὅπου «ἀπεδέχτο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτὸν κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ...» (Πράξεις Ἀποστόλων ΚΗ', 30). Τὸν ἐπόμενο χρόνο ἐξαφανίσθηκε, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον χρόνο οἱ ἀστυνομικὲς ἀρχὲς τὸν συνέλαβαν στὴν Τροία καὶ τὸν ὠδήγησαν στὴ Ρώμη, ὅπου καὶ κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀποκεφαλισμοῦ θάνατον. Τὸν χρόνο τῆς φωτιάς ὁ Παῦλος βρίσκεται ἐξάπαντος στὴ Ρώμη. Πολλοὶ θεωροῦν τὸν Σενέκα ὡς ὑπεύθυνον τῆς πυρκαγιᾶς, ἄλλοι πάλι τὸν Παῦλο· μιὰ τρίτη κατηγορία ἐρευνητῶν πιστεύουν, ὅτι στοὺς παλατιανοὺς δούλους, ποὺ κατ' ἐντολὴν ὑψηλὰ ἱσταμένων προσώπων πετοῦσαν τοὺς ἀναμμένους δαυλοὺς, προσέφεραν ὁ μὲν Σενέκας διοικητικὴν-πολιτικὴν κάλυψη, ὁ δὲ Παῦλος ἰδεολογικὴν.

Ὁ Σενέκας, καθὼς εἶδαμε, καὶ ὁ Πείσων καταδικάσθηκαν ὡς στασιαστὲς τὸ 65. Ὁ Νέρων ὁμως ἔπεσε μετὰ τὴν στάση τῶν Βίντεξ καὶ Γάλβα, ποὺ καὶ οἱ δύο ἦσαν στὴν συνωμοσία τοῦ Σενέκα. Ὁ Παῦλος ὥστόσο συνδέετο φιλικὰ καὶ μὲ τὸν Γάλβα, τὸν ὁποῖο πιθανὸν νὰ ἐμύησε αὐτὸς στὴ συνωμοσία. Ὅπως κι ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, εἶναι βέβαιο, ὅτι γιὰ τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἑθνῶν ἔκκρεμοῦσαν τέσσερις φάκελοι, ὁ δὲ Σενέκας ἦταν νεκρός. Ὁ Παῦλος κατηγορήθηκε τότε γιὰ τὴν τύφλωση τοῦ Ἑλύμα στὴν Κύπρο, γιὰ ἐξέγερση στὴν Ἱερουσαλὴμ, γιὰ τὸν ἐμπρησμό τῆς Ρώμης καὶ γιὰ συμμετοχὴ του στὴν συνωμοσία τοῦ Σενέκα-Πείσωνα-Βίντεξ-Γάλβα (Ἀμπελαῖν, «Παῦλος», σελ. 357). Στὶς *Πρὸς Τιμόθεον* Ἐπιστολὲς τοῦ ὁ Παῦλος φαίνεται καταβεβλημένος καὶ πικραμένος. Οἱ φίλοι του φαίνεται νὰ τὸν ἔχουν ἀπαρνηθεῖ (Ὑμέναιος, Ἀλέξανδρος, Δημᾶς, Κρήσκης, Τίτος κ.ἄ.), ὁ ἴδιος δὲ προτρέπει τὸν Τιμόθεο νὰ μὴν ἐντρέπεται γι' αὐτόν. Ὅμως γιὰ ποιὸν ἢ γιὰ ποιούς λόγους;

* * *

Ὁ αὐτοκράτωρ Νέρων μετὰ τέσσερα ἔτη σκληρῆς κι ἀδιάκοπης πολεμικῆς ἔπεσε. Ἡ ἀδυ-

ναμία του καίσαρος ν' αντιμετωπίση βίαια κι αποτελεσματικά τούς συνωμότες, ὁ ἀνθρωπισμός, ἡ ἐπιείκεια, ἡ μακροθυμία του ἐπέσπευσαν τὸ τέλος του, τὸ ὁποῖο πιθανὸν νὰ εὐχόταν ἀδιασμένος ἀπ' τὸν κόσμον πιά. Τὸν μισοῦσαν οἱ πλουτοκράτες, γιατί τοὺς στέρησε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκμεταλλεύωνται καὶ νὰ κακομεταχειρίζονται τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς δούλους. Τὸν μισοῦσαν ὅμως κι οἱ δούλοι, ὄχι μόνο γιατί τοὺς στέρησε τὰ βάρβαρα καὶ αἱματηρὰ θεάματα, ἀλλὰ τὸ κυριώτερο γιατί «*τοὺς στέρησε τὴν εὐχαρίστηση νὰ δέρονται καὶ νὰ κακοποιοῦνται ἀπ' τὰ ἀφεντικά τους*». Ἀδιασμένους ἀπ' ὅλα αὐτὰ αὐτοαπομονώθηκε ἀπ' τὸ περιβάλλον του.

Οἱ ἀντίπαλοί του ἐν τῷ μεταξύ καὶ τὰ ὄργανα τῆς λογοκρατίας ὕβριζαν ἀνοιχτὰ τὸν καίσαρα, συνέθεταν κι ἔγραφαν στοὺς τοίχους ὕβριστικά ἐπιγράμματα, ἐπινοοῦσαν φανταστικά σενάρια, τὰ ὁποῖα διασκεύαζαν σὲ πρόχειρα θεατρικὰ ἔργα. Ὁ Νέρων ὥστόσο «*δὲν διέταξε ποτὲ ἀνακρίσεις, γιὰ νὰ θρεθοῦν οἱ ἔνοχοι... κι ὅταν ἡ σύγκλητος συνελάμβανε κάποιον ἀπ' αὐτούς, ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ μὴν τιμωρηθῇ αὐστηρά...*» (Σουετώνιος, *Νέρων*, 39). Κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει, ὅτι μετὰ τὸν ἐμπρησμὸ τῆς Ρώμης ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε τὴ σύλληψη καὶ τὴν τιμωρία τῶν δραστῶν. Σύμφωνα μὲ τὸν Τερτυλλιανὸ «*θανατώθηκε ἓνας μικρὸς ἀριθμὸς χριστιανῶν μὲ ξίφος*». Ἀπὸ τὴν πληροφορία ὅμως αὕτη τοῦ Τερτυλλιανοῦ μέχρι τῶν εἰκόνων ποὺ ἐμφανίζουν ὁ Ρενὰν καὶ πολλοὶ χριστιανοί, εἰκόνων φρίκης καὶ τρόμου ποὺ τροφοδότησαν τὰ θεάτρα ἐπὶ 2000 περίπου ἔτη, μὲ σκοπὸ ν' ἀποσπάσουν τὰ κατὰ τοῦ Νέρωνος αἰσθήματα τοῦ κόσμου, ὑπάρχει ἓνα τεράστιο χάσμα.

Πρέπει ὅμως νὰ εἰπωθῇ καὶ τοῦτο: Ἄν καὶ τὸ ὄνομα Χριστὸς – χριστιανοὶ ἦτο πολὺ διαδεδομένο καὶ τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ἑβραίων, ποὺ ὕβριζαν τὰ ἱερά καὶ τοὺς θεοὺς τῶν Ρωμαίων, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Τάκιτος, ἦτο δεδομένο, γνωστοῦ ὄντος ὅτι δάσει τοῦ «*praetor peregrinus*» εἶχαν γίνεи διωγμοὶ Ἑβραίων καὶ ἀστρολόγων καὶ τὸ 32 καὶ τὸ 52 μ.Χ., ἐν τούτοις εἶναι ἐντελῶς ἀδικο καὶ λανθασμένο νὰ αἰτιολογοῦν τοὺς «διωγμοὺς» τοῦ Νέρωνα ὡς θρησκευτικὸς ἢ ιδεολογικὸς. Οἱ διωχθέντες τότε δὲν ἦσαν παρὰ κοινοὶ ἐγκληματίες, ἐμπρηστές, καὶ σὰν τέτοιοι τιμωρήθηκαν. Ὁ Νέρων ἄλλωστε κατὰ γενικὴν παραδοχὴ ἦταν ἄκρως φιλελεύθερος καὶ ἀνεξίθρησκος καὶ οὐδέποτε τὸν ἀπασχόλησε τὸ φαινόμενο «χριστιανισμός». Εἶναι ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ὁ Τερτυλλιανός, ὁ Ὠριγένης, ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος, ὁ Ἰωσήπος, ὁ Ricciotti καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ συγγραφεῖς δὲν γράφουν μὲ ἐχθρότητα γιὰ τὸν αὐτοκράτορα. Τὴν ἴδια περίπου τακτικὴ τηροῦν καὶ γιὰ τὸν Παῦλο, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα δὲν βάζουν στὰ συγγράμματά τους μέχρι καὶ τὸν 4ο αἰῶνα, ὅταν τὸ δόγμα ἐπεβλήθη ὀριστικά· τότε οἱ παυλικὲς θεωρίες ἀνεβίωσαν καὶ τὰ γραπτὰ τοῦ Τάκιτου καὶ Σουετωνίου λογοκρίθηκαν.

Ὁ Νέρων καὶ τὸ ὄνειρο ἑνὸς κόσμου ἐλεύθερου, δίκαιου, μορφωμένου, εὐδαιμονικοῦ βρῆκε ἀντίθετη τὴν ἀξεστη κοινωνία τῆς Ρώμης. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ λαὸς καὶ οἱ λεγεῶνες γιὰ ἓνα μεγάλο διάστημα τὸν στηρίξαν μὲ ζῆλο κι αὐταπάρνηση. Οἱ λαοὶ ὅμως, λέει ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος, «*φιλοῦσι τὸ ἐξαπατᾶσθαι τούτου ἕνεκα ἀνάγκη τοῖς ἄλλοις ἐπικέεται τὸ πλανᾶν αὐτούς...*». Ὁ Νέρων ὅμως δὲν τοὺς κολάκευε, δὲν τοὺς ἐξαπατοῦσε, γι' αὐτὸ καὶ τὸν βαρέθηκαν. Στὸ κίνημα τοῦ Βίντεξ, ποὺ προαναφέραμε, ὁ στρατὸς δὲν ἔδειξε τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον μὲ τὸ παρελθόν· συντάχθηκε μὲ τοὺς στασιαστὲς. Ὁ Νέρων καθαιρέθηκε καὶ δεδαίως καταδικάστηκε εἰς θάνατον. Ἦταν στὴ φυλακὴ, ὅταν ὁ χριστιανὸς Ἐπαφρόδιτος, ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Παύλου (βλέπετε *Ἐπιστολὴν πρὸς Φιλιππησίους* Δ', 18), ὥρμησε καὶ τὸν μαχαίρωσε στὸ λαιμό. Ἕνας ἐκατόνταρχος ὥστόσο ἔτρεξε νὰ βοηθήσῃ τὸν ψυχорραγοῦντα αὐτοκράτορα, τὸν ὁποῖο οὔτε καὶ τότε ἐγκατέλειψε ἡ συγκαταβατικότητά: «*Ἀργά, εἶπε, πολὺ ἄργα!*»!

Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας

Φύγανε. Φύγανε. Στὸν ἀγύριστο οἱ Ἀργεῖοι. Ἄφαντοι οἱ φαντασμένοι. «Μαῦρο σύννεφο τοὺς πῆρε». Μαῦρος κορνιαχτός τοὺς σήκωσε.

Ἐκεῖνοι ποὺ ἐσθῆσαν, τὰ μάτια ποὺ βασίλευσαν, δὲ θ' ἀντικρύσουν τὸν ἥλιο δοξαστικό πάνω ἀπὸ τὴν Καδμεία. Στάλα-στάλα στραγγίζει τὸ αἷμα στὸ σῶμα τῆς Γῆς, καταλαγιάζουν καὶ οἱ φωτιές στὰ πολεμόσειστα τείχη, μὰ ὁ θρηῖνος τῶν παρθένων τῆς Θήβας δὲ λέει νὰ πάρει τέλος. Θὰ τραβήξει μακρὰ, θ' ἀνηφορίσει τὶς χιλιετίες. Ποιὸς εἶναι ὁ τρελλός, ποὺ μιλάει γιὰ σκοτάδια μέσα στὴ λάμψη τοῦ Χρυσοῦ Αἰῶνα; Εἶναι ὁ ποιητὴς ποὺ ξέρεי, εἶναι ὁ ποιητὴς ποὺ βλέπει, ποὺ θρηνεῖ πάνω στὰ νεκρὰ χαμομήλια, στὴν ἀφορμισμένη πληγὴ τοῦ κόσμου. «Ἰὼ πόνοσ, Ἰὼ κακὰ. Δώμασι καὶ χθονί. Ἰὼ δαμονῶτες ἄτα». Καμμιά προοπτικὴ, κανένα φῶς μέσα στὴν ἄγρια νύχτα τῆς ἀνθρωπότητος, ἀνταύγεια στὸν ὀρίζοντα ποὺ νὰ προμηνάει τὸ ξημέρωμα. Τὸ δρᾶμα τοῦ Αἰσχύλου ἀναλίσκεται μέσα στὸ ζόφο κι ὅταν πέφτει ἡ αὐλαία, ὁ ζόφος παραμένει. Καὶ εἶναι τὸ τελευταῖο τῆς τριλογίας «Λαίος» - «Οἰδίπους» - «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας». Τὰ δύο πρῶτα χᾶθηκαν.

Ἀπελπιστικά ἐπικάιρο διδάχτηκε τὸ 468-7 π.Χ. καὶ ξεσήκωσε τοὺς Ἀθηναίους, γιατί ὁ Ἑτεοκλῆς ζωντάνεψε μνημὲς τῶν ἡρωικῶν χρόνων κι ἀκόμα τοὺς πρόσφατους Μαραθωνομάχους καὶ Σαλαμινομάχους. Ἦδύννοο περαστικό μελετήμακι, λυτρωτικά πατριωτικά ῥίγη ἐφησυχαστικά, εὐκολοὶ ἐνθουσιασμοὶ χωρὶς ἀντίκρουσμα. Ἡ εὐκολία δὲν ἔλυσε ποτὲ κανένα πρόβλημα, τὸ ἐπολλαπλασίασε, τὸ διαιώνισε. Βιαστικοί, μεσογειτικοὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν κατάλαβαν, γιατί δὲ μπόρεσαν ἢ δὲν θέλησαν νὰ καταλάβουν. Δὲν ἄκουσαν τὸ συναγεμῶ, δὲν ἔλαβαν τὸ μήνυμα ποὺ τοὺς ἐστελνε ὁ ποιητὴς ἀνάρπαστος ἀπὸ τρόμο. Διαφορετικὰ θὰ εἶχαν προλάβει πολλὰ κι αὐτὸν ἀκόμα τὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο.

Στὸ δρᾶμα «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» ὁ Ἑτεοκλῆς εἶναι πράγματι ἡρωικός, γιατί διαδίδει ἄκαμπτος καὶ μεγαλοπρεπῆς πρὸς τὸ οἰκτρὸ τέλος του, ποὺ τὸ γνωρίζει. Περιφρονεῖ καὶ σαρκάζει τὶς περὶτρομες γυναῖκες, ποὺ «ἔδεισαν τὸν ἀρματοκύτπον ὀδοβὸν ὀδοβόν», τὸ δόγκο τὸ δόγκο, καὶ δάξει πᾶν ἄπ' ὅλα τὴ σωτηρία τῆς Θήβας, τῆς πατρίδας του. Εἶναι ὁ ὑπεύθυνος καὶ ἀποφασισμένος ἡγέτης, ὁ στέρεος καὶ ἀπόροιστος πολεμιστὴς, ἕνας ἀσύγκριτος Ἀχιλλεὺς πάνω στὰ τείχη. Αὐτὸ δείχνει ἡ μάσκα. Πίσω ὅμως ἀπὸ τὴ μάσκα, μέσα στὰ σκοτάδια καὶ τὰ μισοσκοτάδα δυνάμεις τρομερές ἀνομοχλεύονται καὶ συγκερνῶνται. Εἶναι ἡ θέλησι τοῦ θεοῦ γιὰ τὸν ἀφανισμό τοῦ οἴκου τῶν Λαδδακιδῶν καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς Θήβας — συνέπεια τῆς παρακοῆς τοῦ Λαίου —, εἶναι ἡ κατάρα τοῦ Οἰδίποδα γιὰ τὰ παιδιά του, καὶ εἶναι τὸ σκοτεινὸ, τὸ ἀνεξιχνίαστο ὀρμέμφυτο, τὸ φοινικὸ ἀδερφικὸ μῖσος, γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ πόθου τῆς ἐξουσίας. Γιατί καὶ ὁ Πολυνείκης εἶχε τὸ δίκιο του, ἄσχετα ἂν τὸ ξεπέρασε ξεσηκώνοντας τοὺς Ἀργεῖους ἐνάντια στὴ Θήβα. Ἐμβλημα καὶ ὁδηγὸς του πάνω στὴν ἀσπίδα ἡ Δίκη. Ἀνεξέλεγκτη ἡ εἰμαρμένη θὰ σπρώξει τ' ἀδέλφια στὸ χαμὸ, στὴν ἀνόσιμ καὶ ἀνιερὴ ἀδελφοκτονία. Ὁ χορὸς τῶν παρθένων μὲ τὸ ἀλάθητο ἐνστικτο τῆς «πιὸ καλῆς καὶ πιὸ γλυκειᾶς ὥρας» τοῦ θηλυκοῦ — Αἰσχύλος εἶναι αὐτός — ἔχει συλλάβει τὸ ἀδιέξοδο, βλέπει τὴν συμφορὰ ποὺ ἐρχεται καὶ προσπαθεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὸν Ἑτεοκλῆ. «Δαγκωτὴ σὲ σπρώχνει ἐπιθυμία, ὠμοδόρα. — Καρδιοξέχειλ σὲ τραβάει λύσσα θεόσταλτη πολέμου: πνίξ' ἄπ' τὴ ρίζα τὸ κακὸ, καλέ μου». Νίκησε τὸν ἑαυτὸν σου, βγάλε τὸν πόθο τοῦ κακοῦ ἀπὸ μέσα σου, προτοῦ σὲ κατακυριεύσει. Ποὺ σημαίνει, πὼς μπορούσε νὰ τὸ κάνει. Στὰ χορικά διατυπώνεται ἡ τυραννικὴ γνώσι, εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἐναγώνια φωνὴ τοῦ ποιητῆ, ποὺ πιστεῖ πὼς κάποιον σταματάει ἡ μοῖρα καὶ ἀρχίζει ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου. Στὸ κορισμῶτατο καὶ ἄγρια ἀπαιτητικὸ ἐκεῖνο σημεῖο, τὸ θολὸ καὶ ἀκαθόριστο, τὸ ζητούμενο, ποὺ μιὰ πάναγνη καὶ κορυφαία γενναιοφύτητα μπορεῖ νὰ σπάσει τὰ δεσμά του. Ἡ ὁδὴν καὶ ἡ ἀπελπισία, ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος πολέμου τοῦ χοροῦ, τοῦ ὅποιου πολέμου, ὑπῆρξε ὁ γενεσιουργὸς κραδασμὸς τοῦ μουσικοῦ δράματος, τοῦ λυρικότατου ποιητικοῦ λόγου, ποὺ ἔπεσε στὸ κενὸ σὺν τὰ μαντεύματα τῆς Κασσάνδρας. Καὶ ἡ τραγωδία τοῦ πλανήτη Γῆ συνεχίζεται. Ἀτελείωτο δείχνει τὸ δρᾶμα «Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας», χωρὶς λύσι. Ἕνας μορφισμὸς πόνου καὶ ἀγωνίας στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου, ἕνα φριχτὸ παρατεταμένο «ααααα!..» ἐκείνου ποὺ πέφτει στὸ γκρεμὸ. «Τάλαν γένος. Τάλαν παθόν». Βαρειόμοιρη γενιά. Βαριά σου τὰ δεινὰ. Ἀτελείωτα. Κομμένοι λυγμικοὶ ἀνασασμοὶ στὸ θλιβερὸ ξόδι τῆς Ἱστορίας.

Αὐτὰ τὰ χορικά τοῦ Αἰσχύλου. Ἡφαιστειακὴ ἐκρηξὶ μιᾶς μεγάλης ψυχῆς ἐκσφενδονίζουσα τὸ πνευματικὸ πῦρ, τὶς θρησκευτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ιδέες του «εἰς ὥτα μὴ ἀκούοντων». Εἶναι τὸ μοιρολόι κι ὁ κοπετός τῆς Γῆς γιὰ τὰ βασανισμένα, τ' ἀνέμναλα, τὰ κακορίζικα παιδιά τῆς. Τὸ

ἔζησα κάποτε στήν 'Επίδαυρο μέ ὅσες κεραῖες τυχόν διαθέτω σέ μιὰ παράστασι πού κράτησε πάνω ἀπό τεσσερῶν ὥρες, τήν «'Ορέστεια». Ἐκεῖνες οἱ μαυρομαντηλωμένες γυναῖκες, πού στροφούριζαν τό κορμί τους πάνω στό χῶμα, δεμένες μέ τό χῶμα, δέ μοῦ ἦταν ἀγνωστες. Ἦταν ἐκεῖ ἡ χαροκαμένη κυρούλα τῆς μάνας μου μέ τήν καρτερία καί τό πεζούλι στό δειλινό, ἡ ἀγέλαστη θειά-Γιώργαινα μέ τό δυνόσμο, ἡ ἀδάκρυτη κυρά-Δαφνούλα μέ τό βασιλικό. Ἦταν οἱ ἥρωικές γυναῖκες τῆς Μουργκάνας λιγνές, ἀδύνατες, μαῦρα κοράκια πάνω στους ἀνεμόδαρτους βράχους, νά κρατᾶνε τίς ἐστίες ἀναμμένες, νά βράζουν τό σιτάρι γιά τό Ψυχασάδβατο πίσω ἀπό τὰ σφαλιστά παρόθυρα τοῦ Τσαμαντᾶ. Καί ἦταν ἡ κατακαυμένη μάνα τοῦ Κίτσου μέ τό ξεστό-πικρό ψωμί, νά παλενεῖ μέ τὰ στοιχεῖα καί τὰ τελώνια τοῦ κόσμου γιά τό σγονορόμαλλο ἀγόρι τῆς. Αὐτές πού κράτησαν τήν 'Ελληνίδα γῆ στά σπλάγχνα τους, στά χέρια τους, μέ νύχια καί μέ δόντια, πένθιμες φλόγες, μελανά στίγματα στό μεσογειακό φῶς, πότε Ἐρινύες καί πότε Εὐμενίδες καί πάντα πόνοι καί Χοηφόροι ἔσαι.

Σύμβολο μιάς παραλοιομένης ἀνθρωπότητας, πού ματαιοπονεῖ μέσα στά βιαιότερα ἔνστικτα καί τὰ εὐγενέστερα πάθη ὁ Ἐτεοκλῆς δέ σκέφτεται, δέ διστάζει οὔτε γιά μιὰ στιγμή. Κάποιες παιδικές μνήμες, κάποιο συναίσθημα θά μαλακώσουν φευγαλέα τήν καρδιά του, ὅταν ὁ ἄγγελος θ' ἀναφερθεῖ στόν Πολυνείκη. Ἀλλά παρορμητικός, ἀνεπίδοτος, ἀνεξερευνήτος, «φρενώλης» καί αὐτός σάν τὰ γονικά του θά τραβήξει χωρίς χαλινό «πρῶμα στό γραφτό του, τοῦ Κωνυτοῦ τό κῆμα», πού θά παρασύρει καί θ' ἀφανίσει «ὅλο τό σόι τοῦ Λαῖου βδελυχτό ἅπ' τό Φοῖβο». Ἀμετακίνητος στήν πίστι του, φαινομενικά ἀφεγιάδιαστος θ' ἀγωνιστεῖ μέχρι τό τέλος γιά τή «μάνα Γῆ». Ἡ μάνα Γῆ τάχα εἶναι, πού 'χει ποτίσει μέ ὑφίονι τὰ παιδιά τοῦ Οἰδίποδα, γιά ἡ Κίρκη Ἐξουσία μέ τή δαιμονική δύναμι νά μεταπλάθει τόν πολιτισμό σέ βαρβαρότητα, τή φιλοτητα σέ ἀδερφοκτόνο μῖσος, καί ἔχει τώρα μεταμορφώσει τὰ δύο ἀδέρφια σέ ἄγρια αἰμοδιψή ζωντόδολα, πού δέν ξέρουν τί κάνουν; Τό εἶδαμε αὐτό τό μῖσος, ἀπολαύσαμε τή βαρβαρότητα στήν πιό εὐτελῆ τους ἐκδοσί στίς τελευταῖες ἐκλογές, νά ὀργιάζουν κάτω ἀπό τόν πλαστικό μανδύα μιάς ψευδεπίγραφης Δημοκρατίας.

Ἀλλά ποῖος ρώτησε ποτέ αὐτή τή μάνα, τήν ὅποια μάνα, πρὶν μῆξει τό μαχαίρι, πού μπορεί νά 'ναι καί ἕνας λόγος δίδουλος, μιὰ ματιά λοξή, μιὰ σκέψι σκοτεινή, ξεβρασμένη στόν ἀφρό ἀπό δάθη βορβορώδη; «Ἕνα μαχαίρι, ἕνα μικρό-μικρό μαχαίρι, π' οὔτε τό χέρι δέν τό πιάνει, μπορεῖ καί φτάνει μέχρι τή σκοτεινή ρίζα τῆς κραυγῆς». Τραγικό ρίγος ἀπό τήν Κατίνα Παξινού μέ μιὰ φράσι. Καί μέ τήν ἄλλη: «Μάτι τοῦ Δία, δλέπεις ἢ δέ δλέπεις;» σκουζίε ἀλαλιασμένη ἀγριοκυττώντας τόν Οὐρανὸ ἢ πανάθλια μάνα. Ἀλλά καί ὁ Αἰσχύλος, πού γνωρίζει τή μερίδα τῆς εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου, σπάει κάποτε. Μετά τήν τριλογία γράφει τό σατυρικό δράμα «Σφίγξ», πού δυστυχῶς χάθηκε. Εἰκάζουμε τήν ὑπόθεσι ἀπό ἀναπαράστασι ἀρχαίου ἀγγελίου. Μπροστά στή Σφίγγα στέκεται ἕνας θεατρικός Σεληνός, πού κρατᾶει μέσα στήν κλειστή του παλάμη ἕνα ποντί. Ὅπως φαίνεται, τῆς ἀπευθύνει τό ἐρώτημα πού εἶχε κάνει πρὸς τόν Δελφῶν ἕνας βέδης: «Ζωντανὸ ἢ νεκρὸ εἶν' αὐτό πού κρατάω;» Ἀνάλογα μέ τήν ἀπάντησι δέδωαι εἶναι ἔτοιμος ν' ἀφήσει ἐλεύθερο τό ποντί ἢ νά τό πνίξει μέ τὰ δάχτυλά του. Ἀντιστροφή τῶν ὥρων, σηκωμένη γροθιά στόν Οὐρανόν. Καυχασμός ἀπελπισίας, κραυγὴ διαμαρτυρίας τοῦ «τάλανος γένους» πρὸς τοὺς θεοὺς, πού κινοῦν τὰ νῆμα τῆς δράσης μωραίνοντας «ὄν δούλονται ἀπολέσαι». Ἡ τραγική ἀπόπειρα τοῦ Οἰδίποδα νά ἐξονδετερώσει τή μοῖρα ὑπερφαναγγίζοντας τήν παρακοή τοῦ Λαίου καί τίς δικές του ἀμαρτίες μέ μιὰ θανμαστή πρᾶξι ἐλευθερίας στό ἔπακρο ὁδύνηρη, δέν ἔκαμψε τή θέλησι τοῦ θεοῦ. Ἀλλά καί ἡ ζυγαριὰ δέν ἔγειρε πρὸς τό μέρος τοῦ ἀνθρώπου, γιατί στό μεγάλο πειρασμό ὁ Οἰδίπους ξανακύλισε ἔφτασε μέχρι τήν κατάρα, μέχρι τό μῖσος γιά τὰ ἴδια του τὰ παιδιά. Κι ἐκεῖ στήν ἑβδόμη πύλη, «ἀκλαντῇ μέ μάτια στεγνά ἡ Ἐρινὺς, ἡ μαύρη ἐχθρική κατάρα τοῦ πατέρα», σπρώχνει τ' ἀδέρφια σ' ἀνόσιο αἱματοκύλισμα, καί «ἀπό χέρι ἀδερφικό πᾶνε καί οἱ δύο».

Ἡ ἑποποιία τοῦ ἀνθρώπου Καδμεία νίκη. «Ἐπτά ἐπὶ Θῆβας» καί νῦν καί ἀεὶ. Ἀειπάρθενη ἀληθεία, στήν ἀντίκρου στήν Ἐρινύα ἢ Ἀντιγόνη. Θάβει τοὺς νεκροὺς τῆς μέσα στῆς «ἀγρίας χιονιάς τό φοινικό ἀνεμόχιονο» τῶν αἰώνων. Σεπτὴ μυροφόρα ψάχνει γιά τάφους. «Ἰὼ, ἰὼ, πού σφεθήσομεν χθονί;» Οὐράνιο τόξο στίς καταιγίδες ἀνάμεσα Οὐρανὸ καί Γῆ δέν κρίνει, δέν καταδικάζει· συμφιλεῖ, τιμᾷ τοὺς πεσμένους, μοιράζεται μαζί τους τό μαρτύριο, ἀλλὰ τιμᾷ καί τοὺς θεοὺς. Δέ διεκδικεῖ τίποτα, δέ θά καταδεχτεῖ νά πάρει τίποτα. «Μιὰ ματωμένη σκόνῃ» τὰ ἔχοντά τῆς. Ὁ ἄνεμος πού περνᾷ, κουβαλεῖ μαζί του τήν ἀπονοσία τῶν χαμένων, τήν ἀπορία τῶν παιδιῶν, τὴ σιωπὴ τῶν θεῶν, τό θρήνο τῆς Ἀντιγόνης.

Οὐρανία Πρίγκουρη

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΟΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ

1. Ἑνσταση τοῦ κ. Γιάννη Μπαλῆ

Κύριε διευθυντά,

Πρόθεσή μου δέν εἶναι ἡ «ἀντιδικία» μέ τὸ συνεργάτη τοῦ «Δαυλοῦ» κ. Καλλίμαχο Διογένους, ἀλλά νομίζω ὅτι ὅλη του ἡ προσπάθεια γύρω ἀπὸ τίς ἀποκρυπτογραφήσεις εἶναι σέ λάθος δρόμο. Τὸ πάθος, ἴδιον τῶν ἐραστῶν τῆς τέχνης καὶ τῆς ἀλήθειας, πολλές φορές μᾶς ὁδηγεῖ σέ διαστικά συμπεράσματα. Δέν θὰ κρίνω λοιπὸν τὸ ἔργο τοῦ κ. Καλλίμαχου Διογένους, καθότι κι ἐγὼ τυγχάνω «νέος» στὸ χῶρο τῶν ἀποκρυπτογραφήσεων. Ἐντούτοις, ἂν δέν ἀπαντηθοῦν τὰ βασικά ἐρωτήματα, ἡ ὅλη προσπάθεια θὰ ὁδηγήσει σέ ἀδιέξοδο. Ἄν ἀποκρυπτογραφήσουμε σωστά δυὸ-τρεῖς λέξεις, τὰ ὑπόλοιπα θὰ ἔλθουν ἐν καιρῷ.

Ἀποτελεῖ μεγάλο εὐτύχημα ἡ ὑπαρξὴ τῆς κυπριακῆς «ἐπιγραφῆς τοῦ Ἑλλόοικου» («Δαυλός», τεῦχος 124), μοναδικὸ μνημεῖο, ποὺ γεφυρώνει τὸ χάσμα τῶν δύο διαφορετικῶν Ἑλληνικῶν γραφῶν, συλλαβικῆς καὶ ἀλφαθητικῆς. Ἀπὸ ἑδῶ καὶ πέρα ἡ ἀποκρυπτογραφήση τῆς συλλαβικῆς μοιάζει μέ λύση «κρυπτογραφικοῦ σταυρόλεξου» ἢ «τυφλοσούρη», ὅπως ἐπίσης ἔχει λεχθεῖ ἀπὸ τίς στήλες τοῦ «Δαυλοῦ». Ἄς μποῦμε λοιπὸν στὴν οὐσία καὶ ἀργότερα βλέπουμε τίς λεπτομέρειες.

1ον. Εἶναι παραδεκτό, ὅτι ἡ συλλαβικὴ γραφὴ στὴν τρίτη σειρὰ τῆς «ἐπιγραφῆς τοῦ Ἑλλόοικου» («τὰ μικρὰ γράμματα» ποὺ λέμε) ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ μέ ἀλφαθητικῶς χαρακτῆρες μηνύματος.

2ον. Εἶναι ἐπίσης παραδεκτό, ὅτι ἡ συλλαβικὴ γραφὴ διαβάζεται ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τ' ἀριστερά. Σχετικὰ μέ τὴν Κυπρο-Μινωικὴ ὁ κ. Chadwick «μέ κρῦα καρδιά» ἀναγκάζεται νὰ συμφωνήσῃ: «Διαβάζεται ἀπὸ τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά...», δηλώνει («Γραμμικὴ Β καὶ Συγγενικὲς Γραφές», ἐκδόσεις Παπαδήμα, σελὶς 69). Ἐπομένως κι ἐδῶ δέν ὑπάρχει καμμία ἑνσταση.

3ον. Τί γίνεται ὅμως μέ τὰ «μικρὰ σημαδάκια» μεταξὺ τῶν συμβόλων;

Ὁ κ. Chadwick τὰ θεωρεῖ διαχωριστικὰ τῶν λέξεων. Ὁ κ. Καλλίμαχος Διογένους εἰδικὰ γιὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐπιγραφὴν δέν ἔχει καμμία ἀντίρρηση. Ὅμως στίς ἐπόμενες ἀποκρυπτογραφήσεις του τὰ ἐρμηνεύει σάν τὸ σημεῖο «εν». Σὲ ἐπιστολὴ «ἑνσταση» τοῦ ἀναγνώστη

Ἡ δισχηματικὴ «ἐπιγραφὴ τοῦ Ἑλλόοικου». Οἱ δύο πρῶτες σειρὲς εἶναι γραμμένες στὴν ἀλφαθητικὴ ἑλληνικὴ γραφὴ καὶ οἱ 3η καὶ 4η στὴν συλλαβικὴ Γραμμικὴ (παράλλαγὴ

«κυπρομινωικὴ»).

σας Ι. Γεωργανᾶ στο τεύχος 131 (ὁ ὁποῖος προφανῶς δὲν πρόσεξε τὴν διαφοροποίηση τοῦ κ. Chadwick, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Κυπρο-Μινωική, ἐκτὸς κι ἂν ὑπάρχει διαφοροποίηση ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴ στὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση) ὁ κ. Καλλιμάχος Διογένης ἐπιμένει στὴν μέθοδό του. Ἀπὸ τότε κύλισε ἀρκετὸ μελάνι στὶς σελίδες τοῦ «Δαυλοῦ» μὲ ἀρκετὲς ἀποκρυπτογραφήσεις στὶς Γραμμικὲς Γραφές, πού, φαντάζομαι, ὅλους μᾶς συγκινοῦν, ἀλλὰ δυστυχῶς πρέπει νὰ ἐπανεξετάσουμε. Στὸ τεύχος 142 ὁ κ. Καλλιμάχος Διογένης προβαίνει σὲ διορθώσεις, βασισμένους αὐτὴ τὴ φορὰ στὶς «σωστὲς ἀκτινογραφίες», πού τοῦ ἀπέστειλε ἀνώνυμος ἀναγνώστης. Ὅμως καὶ πάλι τ' ἀποτέλεσμα, παρ' ὅλους τοὺς κόπους καὶ τὶς προσπάθειές του, εἶναι ἐπιεικῶς ἀπαράδεκτο. Μὰ ἂν δὲν μπορέσουμε νὰ διαβάσουμε σωστά τὰ φανερά, θὰ διαβάσουμε τὰ κρυφά; Ἄς δοῦμε λοιπὸν πάλι τὴν «ἐπιγραφή τοῦ Ἑλλόοικου».

Τὸ μὲ ἀλφαριθμητικὸς χαρακτήρες ἄνω τμήμα ἔχει ὡς ἑξῆς: ΔΗΜΗΤΡΙ ΚΑΙ ΚΟΡΗ ΕΥΧΗΝ ΕΛΛΟΟΙΚΟΣ ΠΟΤΕΙΣΙΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕ. Σύνολο ἑπτὰ λέξεις (ὁ χωρισμὸς τῶν λέξεων δικός μου). Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τὰ μικρὰ στίγματα μεταξὺ τῶν χαρακτήρων τῆς συλλαβικῆς ἔχουμε πάλι αὐτούσιες λέξεις ἑπτὰ (τὸ τονίζω: «ἑπτὰ ἀτόφους», γιατί ἔχει σημασία τὸ πνεῦμα τοῦ μεταφραστῆ). Σύμφωνα μὲ τὰ γνωστά μας συλλαβάρια ἔχουμε: {ΤΑ-ΜΙ-ΤΙ-Ι;} {ΚΑ-ΣΕ} {ΚΟ-ΡΙ-Ι} {Ε-ΛΟ-ΩΟ-Ι-ΚΟ-ΣΕ} {ΠΟ-ΤΕ-ΛΙ-Ο-ΣΕ} {Α-ΝΕ-ΤΕ-Ι;} {Ι-Ι-ΚΑ-Ι}. Μία παραπέρα «ἐπιτρεπτή» διαδικασία, κυρίως στὸ ἀρχικὸ ΤΑ, πού γίνεται ΔΑ καὶ τὸ ΚΕ, πού γίνεται ΧΕ, ἔχουμε ἓνα πλήρως κατανοητὸ κείμενο: {ΔΑΜΗΤΙ-Ι;} {ΚΑΣΕ} {ΚΟΡΗ} {ΕΛΟ-ΩΟΙ-ΚΟΣ} {ΠΟΤΕΙΣΙΟΣ} {ΑΝΕΤΕΘ'} {Ι-Ι-ΧΑΙ}. Δηλαδή: ΔΑΜΗΤΡΙ {ΚΑΣ} ΚΟΡΗ ΕΛΟΟΙΚΟΣ ΠΟΤΕΙΣΙΟΣ ΑΝΕΘΕΣΕ ΕΥΧΑΙ (προσευχόμενος). Παραξενευόμαστε βέβαια μὲ τὴ σειρά, τὴ σύνταξη τῶν λέξεων ἢ τὸν ἀριθμὸ τῶν συλλαβῶν, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι σὺνηθες στὴ γλώσσα μας, εἰδικὰ ὅταν μεταφράζουμε διαλέκτους, ὅπως ἐπίσης ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα στὴν δημοτικὴ, γιὰ παράδειγμα τὸ «αὐτούσιες ἑπτὰ» γίνεται «ἑπτὰ ἀτόφους». Ἐκεῖνο πού ἐπίσης παραξενεύει, εἶναι ἡ λέξη ΚΑΣΕ ἢ ΚΑΣ. Τὴν βρίσκουμε ὅμως σὰν συνθετικὸ λέξεων, *κασίγητος*, *κασσιος*, *κασσίτερος* [= με-σίτερος, με-σίδηρος] κ.λπ. Ἡ λέξη λοιπὸν σημαίνει «δόμου», «μαζί», «μὲ» ἢ σκέτα «καί». Παρατηρώντας τοὺς πίνακες τοῦ κ. Καλλιμάχου Διογένης στὸ τεύχος 142 σχετικὰ μὲ τὴν ἐπιγραφή τοῦ Ἰδαλίου, βλέπουμε τὴ λέξη νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ μεμονωμένη καὶ σὰν συνθετικὸ, ὅπου μᾶς δίνει σὲ ἀρκετὲς μεριές τὴ λέξη ΚΑΣΕΓΕΝΕΤΟΣ. Ἀνατρέχοντας στὸ βιβλίο τοῦ κ. Chadwick ἀπλὰ διαπίστωσα, ὅτι ἐρχόμενον δεῦτερος στὴν ἐπανανακάλυψη τοῦ τροχοῦ! Ἀλλὰ καὶ πάλι ὁ κ. Chadwick ἔχει ἀναγνωρίσει ὅλα τὰ φανερά σημεῖα, ἀλλὰ ἀδυνατεῖ τὴν πλήρη ἀποκρυπτογράφηση. Στὸ κάτω κάτω δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι κανεὶς «αὔθεντία» γιὰ μιὰ ἐπιγραφή πού μιλάει ἀπὸ μόνη της.

Οἱ ὀρίζοντες λοιπὸν εἶναι ἀνοικτοί. Τὸ μόνο πού ἔχουμε νὰ κάνουμε πάνω στοὺς σχετικὸς πίνακες τοῦ κ. Καλλιμάχου Διογένης, εἶναι νὰ μαυρίσουμε τὰ μικρὰ στίγματα, τὰ ἐρμηνευόμενα σὰν «εν», ὅπως ἀκριβῶς κάνουμε στὰ σταυρόλεξα, στὴ συνέχεια νὰ βγάλουμε μιὰ «ἀνάποδη φωτοτυπία», γιὰ νὰ μὴ πελαγώνουμε καὶ ἡ ἀποκρυπτογράφηση εἶναι θέμα χρόνου. Καὶ προπαντὸς ὄχι διασύνες. Αὐτὸ τὸ κείμενο ἀπὸ γλωσσικῆς πλευρᾶς καὶ μόνο κρύβει ἀτόφου χρυσάφι! (Σημείωση: μεταξὺ ψ καὶ ω σειρᾶς στοὺς πίνακες λείπει μιὰ ἀτόφου σειρά).

Μετά τιμῆς

Γιάννης Παλιῆς

Συγγραφεὺς-ἐραστὴς τοῦ ἀρχαίου λόγου

2. Ἀπάντηση τοῦ κ. Καλλιμάχου Διογένους

Ἡ ἔνσταση τοῦ κ. Γ. Μπαλῆ μοῦ προσφέρει τὴν εὐκαιρία νὰ διαλύσω ἴσως κάποιες πλάνες — ὅχι δικές μου.

Οἱ ἀποκρυπτογραφήσεις μου ἀφοροῦν τὶς ἐκτός ἐλλαδικοῦ χώρου ἀρχαῖες γραφές. Ἀπὸ τὴν Γραμμικὴ πέρασα «καθ' ὁδὸν» πρὸς αὐτές, διότι ἡ ἀνάγνωση ἀρχαίων ξένων γραφῶν (ὄχι ἄλλων) καθίσταται δυνατὴ κατὰ τὴν ἀποψή μου χάρις σὲ ὁμοιότητες χαρακτῆρων τοὺς μὲ χαρακτῆρες τῆς Γραμμικῆς (Α, Β καὶ Κυπρομινωικῆς στὶς 3 μορφές τῆς). Τὶς ὁμοιότητες ἀντελήφθησαν καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ ἐσφαλὰν ὡς ἀγνοοῦντες τὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα ἢ διαβάζοντας γραφές ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ μὲ ἐξωελληνικὰ δεδομένα. Συστράτευση σφαλμάτων ἔκανε ὁ Jan Best (ἐνθερμος φοινικιστής). Ἄρχισε ὀρθά, συγκρίνοντας Κυπρομινωικὴ πρὸς Γραμμικὴ Β, τὴν τελευταία πρὸς τὴν Α καὶ τὴν Κυπρομινωικὴ πρὸς Α καὶ Β. Διαπιστώνοντας ὁμοιότητες, κατήρτισε «πίνακες ὁμοιοτήτων» (ἀπόλυτες, σχετικές καὶ κατ' ἐκτίμησιν), ὅπου πλείονα τοῦ ἐνὸς συμβόλων ἀντιστοιχοῦν σὲ συγκεκριμένη συλλαβή. Ἀπὸ κάποιο στάδιο καὶ ὕστερα ὁ Best προέδρῃ σὲ διαστρέβλωση (ἀνάγνωση ἀπὸ τ' ἀριστερά, ἀναζήτηση φοινικικῶν διήθεν ριζῶν στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα, ὅπως τὸ KULU = «ὄλα» ἐνῶ KULU = «ἐκ τοῦ ὅλου» κ.λπ.). Κατέληξε σὲ φοινικικὴ θεωρία, τὴν ὁποία παρουσίασε τὸ 1973 (στὸ "Ἀμστερνταμ). Πίνακες ὁμοιοτήτων ἔχει καταρτίσει καὶ ὁ ὑπογράφων («κλεῖδες»). Τοὺς ἐφήρμοσε πειραματικὰ σὲ ἀνάγνωση ἐπιγραφῶν ἐλληνικῆς γραφῆς, οἱ ὁποῖες δὲν διαδόστηκαν καθόλου ἢ διαδόστηκαν ἐν μέρει καὶ ἐπιλεκτικὰ μέχρι τῶρα ἀπὸ ξένους.

Πρῶτος ὁ Ventris ἀντελήφθη, ὅτι οἱ χαρακτῆρες τῆς Γραμμικῆς ὁμοιάζαν μὲ τοὺς Ἑτρουσκικούς, τοὺς Runar καὶ ἄλλους. Ἄρχισε τὴν ἔρευνα, ἀλλὰ δὲν πρόλαβε νὰ κάνει κάποια ἀνακοίνωση (ἀπέβισε ἀπὸ αὐτοκινητιστικὸ δυστύχημα). Ἀσφαλῶς εἶχε σχηματίσει ἀποψὴ καὶ πρῶτα συμπεράσματα. Γεγονὸς εἶναι ὅτι ὁ Ventris ἐστράφη στὴ σχέση Γραμμικῆς μὲ ἄλλες γραφές μετὰ ἀπὸ ἀρκετὴ μελέτη τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Πύλου. Παραδόξως στὸν στερεοελλαδικὸν ὅρον συγκεντρώθηκε ἐνδιαφέρον καὶ ἄλλων, ὥσάν νὰ «μυρίστηκαν» καὶ αὐτοὶ κάποια γέφυρα, ἀπ' ὅπου ἡ Γραμμικὴ εἶχε περάσει στὴν Εὐρώπη (Ἑτρουρία).

Ὁ ὑπογράφων ἐγκαινίασε τὸ βῆμα ποὺ δὲν πρόλαβε νὰ κάνει ὁ Ventris ἢ δὲν τόλμησαν ἄλλοι (ἀνίχνευση τῆς Γραμμικῆς μὲ παραλλαγές τῆς στὴν Εὐρώπη καὶ ἄλλου). Μετὰ ἀπὸ εἰσαγωγὴ (τεῦχη 124–126 τοῦ «Δαυλοῦ») σκοπὸν ἔχουσα νὰ καταδείξει, ὅτι α) ἡ Γραμμικὴ (ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω) τυγχάνει ἀναγνώσιμη καὶ ὄχι ἀκαταλαβίστικη, β) οἱ Chadwick καὶ συντροφία ἐπὶ 39 ἔτη μᾶς κράτησαν στὸ σκότος ἀποθαρρύνοντας πρωτοβουλίες, γ) οὐδεὶς προσπάθησε νὰ σπάσει τὸ φράγμα τῶν μὴ ἀναγνωσθεισῶν εἰσέτι (Γραμμικῆς Α καὶ μορφῶν Β καὶ Κυπρομινωικῆς), δ) οὐδεὶς ἀπετόλμησε ὑπέρβαση (ἰχνηλάτηση σχέσης Γραμμικῆς μὲ ἄλλες γραφές), προχώρησα «διανοίγοντας» ἓνα νέο μονοπάτι ἐρεῦνης, μὲ ἰχνηλάτηση στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Μεσόγειο.

Ὁ προβάλλων ἔνστασις κ. Γ.Μ. δὲν διευκρινίζει, ποῦ νομίζει ὅτι «ἡ προσπάθεια εἶναι σὲ λάθος δρόμο». Ἄν ἀναφέρεται ἀποκλειστικὰ στὴν Κυπρομινωικὴ καὶ εἰδικώτερα στὴν ἐπιγραφή τοῦ Ἰδαλίου, δὲν θὰ ἔβλαπτε νὰ ἐξειδικεύσει τὶς ἐπιφυλάξεις του, ὥστε νὰ μὴ πλανᾶται παρανόηση (τὰ περὶ «λάθος δρόμου» παρε-

μηνεύονται). Ὑποθέτουμε ὅτι ἡ ἔνστασις ἐντοπίζεται σ' αὐτὴν (ἐπιγραφὴ Ἰδαλίου), ὅς κάνουνε μιὰ μικρὴ ἀνακεφαλαίωση. Οἱ Ventris, Chadwick, Thumb καὶ ἄλλοι ἔλαβαν οὐσιαστικὰ ὡς ὁδηγὸ («τυφλοσοῦρη») τὴν δισχηματικὴν (ὄχι διγλωσση) ἐπιγραφὴν, ἢ ὁποία παρετέθη στὸ τεῦχος 124. Ἄν τὴν ἀναλύσουμε ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τρίτους, θὰ δοῦμε ὅτι ἡ κατὰ γράμμα ἀντιστοιχία εἶναι ἀνύπαρκτη, εἴτε ὑπολογίσουμε εἴτε ὄχι τὴν «τελεία» ποὺ μεσολαβεῖ ἐνίοτε μεταξὺ τῶν χαρακτηριστῶν (ὄχι «λέξεων»). Μόνο μὲ αὐθαίρετες μεταθέσεις καταλήγουμε σὲ ἀπόδοση προσεγγίζουσα τὸ νόημα τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς λεκτικῆς ἐκφράσεως (ἦτοι ἀντιστοιχία 7 πρὸς 7). Συμπέρασμα πρῶτο: Δὲν μετράει ἡ κατὰ γράμμα προσέγγιση.

Ἀπομονώνοντας τοὺς χαρακτήρες ὁριζοντίως 1 καὶ καθέτως 4, 5, 6, 7 στὸν Πίνακα 1 ἔχουμε τὸ σύνολο «ke-en-ka-se» ἢ «ke-ka-se» (λησμονώντας τὴν τελεία). Στὴν τελευταία περίπτωση μὲ πολλὴ ἀφαίρεση καταλήγουμε στὸ «k'ekase», ἔρμηνευόμενο ὡς «καὶ εὐχάσε», ἄλλως ὑποθέτοντας κακογραφία τοῦ γραφέα (ἀναγραφὴ 1 ἀντὶ γιὰ 2) στὰ «ke-en-wu-se-en-ko-r-i» ἢ «ke-wu-se-ko-r-i» («καὶ ἐν βου θεὸν κορη» ἢ «καὶ βουσε κορη» ἀντιστοίχως), πρᾶγμα ποὺ προσφέρει τὸ νόημα «στὴ Δῆμητρα καὶ στὴν Ἀθηνᾶ», γνωρίζοντας ὅτι Βοῦς = Δίας καὶ Δῆμητρα καὶ Ἀθηνᾶ ταυτίζονται συχνά ὡς διδάξασες τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν λέξιν «εὐχήν»: ἐφόσον τὸ γεγονός τοῦ ἀναθήματος (= ἐπίκλησις) ἴσοῦται πρὸς τὸ «εὐχή», μπορεῖ νὰ ἐκτιμηθεῖ ὅτι ἀπετέλεσε προσωπικὴ παρείσφρηση τοῦ μεταφράσαντος τὴν παλαιότερη γραφὴ στὴν νεώτερη (γιατί νὰ τὸ ἀποκλείσουμε;). Ἐξάλλου ἡ σειρὰ τῆς λέξεως («εὐχή») πρέπει νὰ ἔρχεται μετὰ τὸ «κόρη» καὶ ὄχι μετὰ τὸ «Δῆμητρι», ἐφόσον ἐπιμείνουμε σὲ κατὰ γράμμα (mot-a-mot) ἀπόδοση. Συμπέρασμα δεῦτερο: Χωρὶς «ἀφαίρεση» καὶ νοηματικὴ ἀναζήτησις δὲν ἐπιτυγχάνεται ἰχνηλάτησις (ἢ προσκόλλησις σὲ κατὰ γράμμα ἀνάγνωσις ὁδηγεῖ σὲ ἀδιέξοδο).

Ἄς κυττάξουμε τώρα προσεκτικὰ τὴν ὀρειχάλκινη πινακίδα τοῦ Ἰδαλίου. Σ' αὐτὴν δὲν παρατηροῦμε «τελεῖς» ἀλλὰ «τόνους». Ἄλλο ἢ «τελεία», ἄλλο ὁ «τόνος». Θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποθέσουμε, ὅτι οἱ «τόνοι» ἀποτελοῦν διαχωριστικὰ μεταξὺ λέξεων. Γιατί ὅμως στὴν δισχηματικὴ ἐπιγραφὴ οἱ «τελεῖς» συναντῶνται καὶ μεταξὺ χαρακτηριστῶν καὶ ὄχι μόνο λέξεων; Ἐπομένως δὲν εἶναι «διαχωριστικά». Τότε τί; Ἄς ὑποθέσουμε πρὸς στιγμὴν, ὅτι εἶναι «ἀναπνευστικὲς ἀνάσες» κατὰ προφορικὴν ἐκφώνησιν. Ἄν ἐκλάβουμε τίς «τελεῖς» καὶ τοὺς «τόνους» ὡς «ἀναπνευστικὲς ἀνάσες», γιατί στὴ δισχηματικὴ ἐπιγραφὴ νὰ συναντοῦμε «ἀναπνευστικὲς ἀνάσες» μεταξὺ χαρακτηριστῶν τῆς αὐτῆς λέξεως; Συμπέρασμα τρίτο: Οἱ «τόνοι» τῆς ὀρειχάλκινης ἐπιγραφῆς τοῦ Ἰδαλίου δὲν ἔχουν σχέση μὲ τίς «τελεῖς» τῆς δισχηματικῆς ἐπιγραφῆς. Ἄν ἐκλάβουμε τοὺς «τόνους» ὡς διαστήματα, παραμένει τὸ μέγα μυστήριον τῶν «τελειῶν» στὴν δισχηματικὴν. Ἄν ἀγνοήσουμε τίς «τελεῖς» τῆς δισχηματικῆς καὶ τοὺς «τόνους» τῆς ὀρειχάλκινης ἐπιγραφῆς τοῦ Ἰδαλίου, ἀπὸ ἄποψη ἀποκρυπτογραφήσεως αὐθαίρετοῦμε χονδροειδῶς.

Πολλὲς ἐπιγραφὲς Γραμμικῆς (Α καὶ Β) καὶ Κυπρομινωικῆς δὲν φέρουν καθόλου «τελεῖς» ἢ «τόνους». Τί γίνεται; Ἐκεῖ δὲν χρειάζονται τὰ «διαχωριστικά» ἢ οἱ «ἀναπνευστικὲς ἀνάσες»; Ἄλλοῦ πάλι συναντῶνται 2 ἢ 3 τελεῖς. Νὰ ὑπο-

δηλοῦν διπλὸ ἢ τριπλὸ «διαχωριστικὸ» ἢ διπλῇ ἢ τριπλῇ «ἀναπνευστική ἀνάσα»; Μᾶλλον κατὰ ἄλλο ὑποδηλοῦν. Συμπέρασμα τρίτο: Μιὰ τελεία, δύο τελείες, τρεῖς τελείες, ἓνας τόνος = προφανῶς ταχυγραφίες, π.χ. ἐπὶ: α) ἡχητικῆς ἐπανάληψης συμφώνου ἢ φωνήεντος, ὅπως «νν», «ττ», «εε» καὶ β) ἐπὶ ἀπόδοσης τῶν «δισ» «τρεις» καὶ «εν» ὡς ἤχων. Ὅμοιες ταχυγραφίες εἶναι —καθ' ἡμᾶς— καὶ ἡ μία παῦλα, δύο παῦλες καὶ τρεῖς παῦλες, ἀποδίδουσες τοὺς ἤχους «δεκα», «ικοσι» καὶ «τριακοντα» ἀντιστοίχως. Ἡ ταχυγραφία (στενογραφία) κατονομαζόμενη ὡς «σημειογραφία» ἦταν γνωστὴ ἀπὸ παλιὰ στὴν Ἑλλάδα (Πλούταρχος).

Στὴν ἀποκρυπτογράφηση ἰσχύουν α) οἱ «πιθανότητες» (μέθοδος Γερμανοῦ Ζίτιχ, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐφήρμοσε τὶς «πιθανότητες» γιὰ τὸ σπάσιμο στρατιωτικῶν κωδίκων τοῦ ἀντιπάλου), ἀλλὰ καὶ β) οἱ ὑποκειμενικὲς ἐκτιμήσεις (π.χ. Champollion, Ventris). Ἀποκρυπτογραφώντας προσφάτως τὶς δύο ὅψεις τῆς ὀρειχάλκινης πινακίδος τοῦ Ἰδαλίου («Δαυλός», τ. 142), ἀπέδωσα αὐτὸ πού —κατὰ τὴν δική μου ἐκτίμηση— προκύπτει (λαμβάνοντας ὑπόψιν τοὺς «τόνους» ὡς «εν»). Ἄλλοι θὰ ἀπέδιδαν διαφορετικὸ κείμενο ἴσως (μὲ ἢ χωρὶς «εν»). Τὸ νὰ προδῶ σὲ παράθεση κειμένου μὲ παράλειψη τῶν «τόνων» «ἐκ περιεργείας ἀναγνωστῶν τοῦ Δαυλοῦ» σημαίνει γιὰ μένα καθήλωση σὲ σκώμματα, καὶ ἀπώλεια στὸ μεταξὺ τῆς δυνατότητας διασχίσεως τῆς πεδιάδος, ἄλλως παραμέλησης τῆς ἔρευνας τῶν ξένων γραφῶν. Ἡ σκυτάλη τῆς Γραμμικῆς ἐδόθη ἀπὸ τοῦ τεύχους 126 στοὺς ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπικεντρωθοῦν στὰ ἐπὶ μέρους καὶ δὴ στὰ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύσαντα. Προσωπικὰ δὲν μὲ ἐνδιαφέρει, ἂν ὁμιλοῦσαν τὴν ἀρκαδικὴ ἢ τὴν ἰωνικὴ διάλεκτο στὴν Κύπρο, ἐφόσον καὶ οἱ δύο τυγχάνουν ἑλληνικές. Θὰ ἐνδιέφερε ἴσως ἓνα φιλόλογο. Ἀτυχῶς δὲν εἶμαι φιλόλογος.

Ἀσφαλῶς καὶ θὰ προκύψει διαφορετικὴ ἀνάγνωση, ἂν παραλειφθοῦν τὰ «εν» τῆς δικῆς μου ἀναγνώσεως τῆς πινακίδος τοῦ Ἰδαλίου. Ὁ κ. Γ.Μ. φαίνεται νὰ διαθέτει εὐφυΐα, τεχνικὰ μέσα καὶ θέληση, ὥστε νὰ τὴν διαβάσει ὡς «Δία, στὴν πόλιν τοῦ Ἰδαλίου...» κ.λπ. κ.λπ. Θέτω ὅμως τὰ ἀκόλουθα ἐρωτήματα:

1. Γιατί νὰ χαράζουν μὲ ἐπίπονο τρόπο σὲ ὀρειχάλκινη πινακίδα (ὕλικὸ ἄθραυστο, ἀναλλοίωτο καὶ εὐκολομεταφερόμενο) ἓνα κείμενο; Χάθηκαν ὁ πηλός, ἡ πέτρα, τὸ μάρμαρο;

2. Γιατί δὲν ἀναγνώσθηκε ἐπὶ τόσες δεκαετίες, ἐφόσον καὶ ὁ «νέος στὴν κρυπτογράφηση» κ. Γ.Μ. φαίνεται ἱκανὸς νὰ τὸ πράξει;

3. Μήπως ὑπάρχει «παράλληλο» κείμενο; Μήπως ἐκτὸς ἀπὸ τὸ «φαινομενικὸ» (παραλείποντας τὰ «εν») ὑφίσταται καὶ ἐρμητικὸ κείμενο (περιλαμβάνοντας τὰ «εν»); Χαίρω, πού καὶ ὁ κ. Γ.Μ. δὲν τὸ ἀποκλείει, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα τῶν τελευταίων σειρῶν τῆς 1ης σελίδος τῆς ἐνστάσεώς του. Ἡ συγκάλυψη κειμένου εἶναι κλασσικὴ μορφή κρυπτογράφησης, χρησιμοποιούμενη καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας (π.χ. Ὁ ΓΡΑΦΟ ὉΥΛΑΚΟΣ = «(εν)γραφο (εν)θυλακοσ(εν)» = «ἐγγραφο ὑπέκλεψε»). Παρέλκει περαιτέρω μνεῖα.

Ὅταν ὁ ἀκαδημαϊκὸς Julian ἐξέφρασε στὸν ἀκαδημαϊκὸ Dussaud ἀπορία γιὰ τὴν πολεμικὴ τοῦ τελευταίου στοὺς Γκλοζελικούς, ὁ Dussaud κυνικῶτατα (ὑπῆρξε φοινικιστὴς καὶ ὄχι φιλέλλην, ὅπως ἐσφαλμένα ἔχει γραφεῖ) εἶπε: «Combattre contre c'est facile. Combattant pour c'est difficile»! Ὁ ὑπογράφων δὲν εἶναι τῆς «εὐκολῆς λύσης» οὔτε δλέπει γιὰτὶ πρέπει νὰ εἴμαστε συγκαταβατικοὶ (μιὰ ζωὴ

συγκατάβαση ὁδήγησε τὸν ἑλληνισμό ἐκεῖ ποὺ τὸν ὁδήγησε). Ἐξάλλου δὲν παγιδεύεται σὲ «ποδόσφαιρο», πρὸς μεγάλην λύπην τινῶν, οἱ ὅποιοι ἐστερήθησαν τῆς εὐχέρειας κινήσεων (ὁ νοῶν νοεῖτω). Ἡ πρωτοβουλία στὴν ἔρευνα ἔχει περάσει στὰ χέρια ἑλλήνων, καὶ αὐτὸ ἃς γίνει κατανοητό.

Δὲν ὑπάρχει «ἐφτά» στὸ ἑλληνικὸ λεξιλόγιο. Τὸ ἑπτὰ γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἦταν ἱερὸς ἀριθμὸς (σεπτός, ἐξ οὗ καὶ τὸ λατινικὸ "*sepius*", τὸ γαλλικὸ "*sepi*" κ.λπ.), ἀποτελῶν ἀναφορὰ στὸν Ἀπόλλωνα (θεὸ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἡλίου). Ἄς ἀφήσουμε κατὰ μέρος τὰ περὶ δημοτικῆς ὡς «διαλέκτου», γιὰ τὴν θὰ τριζοῦν καὶ τὰ κόκκαλα τῆς βαρύνουσας Στάφ ("Savoir vivre, c'est respecter d'abord nous mêmes"). Μὲ ξένισε τὸ ὅτι ἡ «ἐνσταση» τοῦ κ. Γ.Μ., ἐνῶ ἔχει τὸ «διὰ ταῦτα», δὲν περιλαμβάνει —ὡς εἰθισται— τὸ «ἐπειδὴ». «Παραδρομὴ» ἴσως.

Προτοῦ κλείσω τὴν παροῦσα, κρίνω σκόπιμο νὰ τονίσω (πρὸς «Chadwickλάτρες») τὰ ἀκόλουθα:

α) Ὁ κ. Chadwick ἦταν γλωσσολόγος ἀλλὰ ὄχι ἀποκρυπτογράφος (ὑπάρχει τεράστια διαφορὰ):

β) ὁ Ventris, ἂν καὶ ἀρχιτέκτων, ἀπεδείχθη «ταλέντο» ἀποκρυπτογράφου·

γ) τὰ περὶ κανόνων κλίσεως, συντακτικοῦ κ.λπ. τῆς Γραμμικῆς Β εἶναι «ὑπόθεση» τῆς Alice Kober (οὔτε κὰν τοῦ κ. Chadwick):

δ) ὁ κ. Chadwick ἔκανε ὅ,τι κάνει ὁ ὅποιοσδήποτε μέτριος ὑφηγητὴς (κλέβει τὴ δουλειὰ καθηγητῶν, βοηθῶν καὶ ἀριστούχων φοιτητῶν συλλήδην):

ε) κατὰ Günther Klaffenbach ὁ κ. Chadwick οὐδέποτε ἐκφράστηκε σαφῶς, ἀναλύοντας τί καὶ πῶς ἀποκρυπτογραφήθηκε (μήπως ἐπειδὴ «τὰ βρῆκε ἔτοιμα» ἀπὸ ἄλλους;) καὶ ἐπὶ πλέον ἔχει δηλώσει, ὅτι «εἶναι ἄνευ σημασίας τὸ πῶς ἀπέκτησαν τὴν ἀξία τους ὡς συμβόλων οἱ φθόγγοι στὴν Γραμμικὴ Β» (καὶ νῆπιο ἀντιλαμβάνεται «ποῦ τὸ πάει» ὁ κ. Chadwick, ἥτοι ὅτι οἱ Ἕλληνες ὁμιλοῦσαν συγκεχυμένη γλῶσσα φθόγγων, καὶ τοὺς ἐκπολίτισαν οἱ Φοῖνικες, δίνοντάς τους ἀλφάβητο). Ὁ Klaffenbach καταλήγει: «Θὰ μπορούσαμε νὰ θεωρήσουμε τὴν προσπάθεια ἀποκρυπτογραφήσεως τοῦ Ventris ὡς μὴ ὀρθή... (ἀλλὰ) ἔχω τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς Γραμμικῆς Β εἶναι πρῶιμη ἑλληνική. Φαίνεται, ὅτι οἱ Ἕλληνες ...εἶχαν δημιουργήσει μιὰ ἰδιαίτερη γραφή». Ὁ Klaffenbach (οἱ Γερμανοὶ εἶναι φύσει ἄκρως ἐπιφυλακτικοὶ καὶ συντηρητικοὶ) ὁμιλεῖ «ἐξω ἀπὸ τὰ δόντια». Ἀποδυναμώνει τὸν κ. Chadwick καὶ δείχνει περίσκεψη γιὰ τὶς ἔρευνες Ventris, πάντως πιστεύει καὶ αὐτὸς ὅτι ὁ Ventris εἶναι πολὺ κοντὰ στὴν πραγματικότητα.

Συμπέρασμα: Ἄς μὴ προβάλλεται καλύτερα ὁ κ. Chadwick γιὰ «ὑπόδειγμα»!

Καλλίμαχος Διογένους

Υ.Γ. Φρονῶ, ὅτι «ἐκλείσει» ἡ μακρηγορία γιὰ τὴν Γραμμικὴ. Ἀπὸ πλευρᾶς μου τουλάχιστον δὲν πρόκειται νὰ ἐπανέλθω, ἀφοσιούμενος στὴν κύρια ἔρευνά μου, ὡς ἐξετέθη.

Στὸν ἐκλεκτό σας φίλο τὸ πιὸ εὖστοχο δῶρο γιὰ τὶς γιορτές: Μιὰ συνδρομὴ τοῦ «Δαυλοῦ» γιὰ τὸ 1994.

ANNA ΔΡΙΒΑ

‘Υπατία

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ

Βρισκόμαστε στην ‘Αλεξάνδρεια του 4ου μ.Χ. αιώνας, σὲ μιὰ πόλη μὲ ἔνδοξο ὄνομα καὶ μοναδική θέση. «*Κεῖται γὰρ ἐν συνδέσμῳ τινὶ τῆς ὅλης γῆς καὶ τῶν πλεῖστα ἀπωκισμένων ἔθνων*», θὰ γράψει ὁ Δίων Χρυσόστομος, τῆς ὁποίας τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα διέκρινε ἡ διορατικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Μ. ‘Αλεξάνδρου, καὶ ἔδωσε ἐντολὴ στὸν Δεινοκράτη νὰ ἐπιστατήσῃ τοῦ κτισίματός της. Κατὰ τὸν ἱστορικὸν Μενεκλῆ Βαρκαῖον «*‘Αλεξανδρεῖς εἰσὶν οἱ παιδεύσαντες πάντας τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους*». Μία πόλις ἀνταγωνιζόμενη ἐπαξίως τὸ κλεινὸν ἄστυ, τὴν Ρώμη καὶ τὴν Κωνσταντινούπολη. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνες εἶναι περισσότερο προσδεδεμένες στὴν ἔννοια τῆς πόλεως-κράτους, ἡ ‘Αλεξάνδρεια δὲν ἔχει τίποτα νὰ ζηλέψῃ ἀπὸ τὶς κοσμοπόλεις τοῦ καιροῦ μας, ὅπως ἡ Νέα ‘Υόρκη ἢ τὸ Παρίσι. ‘Εδῶ κατὰ τὸν Βιτρούβιο ἤχμασαν ἐπὶ αἰῶνες ἄνδρες ἐλλόγιμοι, πεπαιδευμένοι, γραμματικοί, φιλόσοφοι, γεωμέτρες, μουσικοί, ζωγράφοι, ἰατροί, φιλόλογοι καὶ γενικῶς τεχνῖτες καὶ διάπυροι ἐραστές τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Παρατηροῦμε δηλαδὴ ἓνα οἰκονομικὸ-ἐμπορικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο, ὅπου διακινοῦνται ἐλεύθερα πάσης φύσεως ἐρεθισμοὶ καὶ ιδέες, μιὰ τεράστια χοάνη, ἀπὸ ὅπου πηγάζουν νέα φιλοσοφικὰ συστήματα καὶ δημιουργοῦνται οὐκ ὀλίγες σχολές, ὅπως ἡ Γνωστικὴ, ἡ ‘Ιουδαϊκὴ, ἡ Θεολογικὴ καὶ ἡ Νεοπλατωνικὴ. Τῆς Νεοπλατωνικῆς κατὰ τὸν Καλλιάδην *«τελευταία ἀκτὶς καὶ ὕπατον κλέος»* ὑπῆρξε ἡ ἡρώϊδα καὶ μάρτυς φιλόσοφος ‘Υπατία. ‘Η Νεοπλατωνικὴ Σχολὴ λοιπὸν ἔλκει τὸ γένος ἀπὸ τὴν πλατωνικὴν διδασκαλίαν, ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Πυθαγόρα, παρουσιάζει ἔντονη τὴν ἐπιρροὴ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὑπῆρξε ἡ τελειότερα προσωποποιήσις τοῦ ἐκλεκτισμοῦ. Σὲ μιὰ ‘Αλεξάνδρεια λοιπὸν «κοσμοπολίτικη» μὲ ἔντονο ἀναγεννησιακὸ χαρακτήρα ἐμφανίζεται ἡ ‘Υπατία, τῆς ὁποίας ὁ τραγικὸς θάνατος χωρὶς ὑπερβολὴ ἀνέκοψε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἴσως καθυστέρησε καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐμφάνισή της κατὰ 1.000 τουλάχιστον ἔτη.

Μερικὲς σύντομες βιογραφικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν φιλόσοφο, ποὺ ἀντλοῦμε ἀπὸ τὸν λεξικογράφον Σουΐδα, τὸν ἱστορικὸ Σωκράτη, τὸν Νικηφόρον Κάλλιστον, τὸν Δαμάσκιον, τὸν ‘Ιωάννη Παλαμᾶ, τὸν πατριάρχην Φώτιον, τὸν Συνέσιον καὶ ἀπὸ μίαν θαυμασία ἐργασία τοῦ Καλλιάρχου τοῦ 1871: ‘Εγεννήθη τὸ 370 μ.Χ. στὴν ‘Αλεξάνδρεια. Πατέρας της ὁ μαθηματικὸς Θέων, ὁ ὁποῖος ἐγένετο γνωστὸς στὸν τότε ἐπιστημονικὸν κόσμον κυρίως ἀπὸ παρατηρήσεις τοῦ ἐπὶ ἐκλείψεων ἡλίου καὶ σελήνης τοῦ 365 μ.Χ. Κατὰ τὸν Φιλοστόργιον ἐμφανίζεται ὡς ἀντάξιαν μαθήτριά τοῦ πατρός της: «*πολλῶν δὲ κρείττω γενέσθαι τοῦ διδασκάλου, καὶ μάλιστα γε περὶ τὴν ἀστροθεάμονα τέχνην*». Συνεκέντρωνε πλήθη ἀκροατῶν καὶ μαθητῶν, τοὺς ὁποίους προσεῖλκυε ἡ ἐνάργεια τῆς διδασκαλίας (*«σφόδρα καλὴ τε ἦν καὶ εὐειδής»*), ἡ διαύγεια τῆς ἐκφράσεως καὶ ἡ σπάνια ὁμορφία τῆς ὑπέροχης αὐτῆς γυναικας, ποὺ ἐνσάρκωνε ὅ,τι ὁμορφώτερον εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ ὁ ‘Ελληνισμός. ‘Η πολυμερὴς ἐνασχόλησός της μὲ διάφορες ἐπιστῆμες μᾶς καταπλήσσει καὶ ἀποτελεῖ μοναδικὸν παράδειγμα γυναικὸς

εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος (μονοδιάστατες ἐνασχολήσεις ἔχουμε καὶ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, τὴν Θεανῶ σύζυγο τοῦ Πυθαγόρα, καὶ ἀργότερα τὴν Ἄντα — μαθηματικό, ἀδελφὴ τοῦ λόρδου Βύρωνος καὶ τὴν Μαντὰμ Κιουρί). Ὅμως στὴν περίπτωση τῆς Ὑπατίας ἔχουμε ἓνα φαινόμενο μοναδικὸ πανεπιστήμιονος γυναικός: δὲν εἶναι σοφωτάτη μόνον, ἐπειδὴ συγκεντρώνει ἀρετὲς ἀνύπαρκτες στοὺς ἄλλους, ἀλλὰ γιατί ἔχει ὅλων ὅλες τὶς ἀρετὲς σὲ μιὰ ἔνταση μὰ καὶ σὲ μιὰ ἐνότητα ἀνυπέρβλητη. Στὶς μέρες μας διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες, ὅπως ὁ Mitchel Waldrop (1992), ὑπὸ τὸν νεολογισμό *“complexity”* ἐννοοῦν πολυεπιστημονικὴ σύνθεση, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπορρέει ἡ πιθανότητα ὅτι τὸ Σύμπαν αὐτοδιοργανώνεται. Βλέπουμε δηλ. τὴν ἐπικαιρότητα τῆς πολυεπιστημονικῆς σκέψεως τῆς Ὑπατίας.

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ ἡ Ἀλεξανδρινὴ Σχολὴ ἔχει πέσει σὲ παρακμή, καὶ τὸ ἀνήσυχον πνεῦμα τῆς Ὑπατίας τὴν ὀδηγεῖ, ποῦ ἄλλοῦ, στὴν Ἀκαδημία, τὸ Λύκειον καὶ τὴν Ποικίλην Στοὰν τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς μετακινήσεως αὐτῆς δὲν εἶναι γνωστὴ, ὑπολογίζεται ὁμως τὸ 395 μ.Χ. Ὡς κορυφαῖος φιλόσοφος στὴν Ἀθήνα τότε ἀναγνωρίζεται ὁ Πλούταρχος ὁ Νεστορίου, τὴν ἀνοικτὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁποίου παρηκολούθησε ἡ Ὑπατία συμμετέχουσα καὶ στὸν περιορισμένον κύκλο τῶν μεμνημένων. Ἐπιστρέφει στὴν Ἀλεξάνδρεια περὶ τὸ 400 μ.Χ. μὲ εὐρύτερες γνώσεις σὲ ὅλα τὰ πεδία τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ μὲ τὴν ἔμφυτον εὐγλωττίαν τῆς νὰ ἐγγίζει τὴν τελειότητα. «Σελήνη ἐν Ἀθήναις, ἡ-λιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ». Ὁ οἶκος τῆς ἔγινε διδασκαλεῖον. Ὁ Παλλάδας ὑμνεῖ τὴν ὑπερβατικὴν παρουσίαν τῆς:

«τῆς παρθένου τὸν οἶκον ἀστρῶν βλέπων·

εἰς οὐρανὸν γάρ ἐστι σοῦ τὰ πράγματα».

Ἀκολούθησε κατὰ γράμμα τὴν πλατωνικὴν ρήτραν: «Μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίστα» καὶ ἡ θαυμαστὴ ἐπίδοσις τῆς στίς μαθηματικὲς ἐπιστῆμες καὶ στὴν γεωμετρίαν ἐξηγεῖ τὴν ἀποκλειστικὴν προσωποποιήσαν «Γεωμετρικὴν», ὅπως ἀναφέρεται στὴν *Μυριόβιβλο* τοῦ Φωτίου. Ἐπὶ πλέον κατεῖχε τὴν ἀστρονομίαν, ὅπως ἐξάγεται ἀπὸ δύο χωρία τοῦ Ἡσυχίου καὶ τοῦ Φιλοστοργίου. Διεκρίνετο γιὰ τὶς γνώσεις τῆς στῆ φυσικῆς, ὅπως συνάγεται ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ Συνεσίου, ὅπου περιγράφεται καὶ ἰχνογραφεῖται ἡ κατασκευὴ καὶ χρῆσις ἑνὸς ἐργαλείου ὀνομαζομένου *βαρυλλίου*, δίκην θερμομέτρου, πρὸς θεραπευτικὴν χρῆσιν.

Συνέγραψε «Ὑπόμνημα εἰς Διόφαντον», «Ἀστρονομικὸν Κανόνα» καὶ «Ὑπόμνημα εἰς τὰ Κωνικὰ τοῦ Ἀπολλωνίου». Δυστυχῶς τὰ συγγράμματα ἐγένοντο παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὁμως μετὰ βεβαιότητος μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε, ὅτι συνετέλεσαν στὴν διάδοσιν τῆς φήμης τῆς συγγραφῆς των. Λόγω τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν τῆς γνώσεως ἐχαρακτηρίσθη ὡς «βιβλιοθήκη ἐμψυχος» καὶ «περιπατοῦν Μουσεῖον».

Περὶ τῆς διδακτικῆς τῆς μεθόδου ἔχομεν ὀλίγες μόνον πληροφορίες, διεκρίνετο ὁμως γιὰ ἓναν πεφωτισμένον ἐκλεκτισμόν. Ὁ Καλλιάρχης ἀναφέρει: «Ἐστήριζε τὴν πεφωτισμένην αὐτῆς καὶ πολυμαθὴ διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τῶν μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, ἐφαρμόζουσα αὐτῇ διὰ τοῦ συστήματος τούτου μέθοδον αὐστηράν καὶ ὑπερακριβῆ» (Cesar Cantu, *Hist. Unin.*, tom. VI, pag. 514). Κατὰ τὸν Ritter ἀνέλυσε καὶ συνέθεσε στοιχεῖα, ιδέες, δοξασίες, ἀρχὲς ἀπὸ τοῦ Σωκράτους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Πυθαγόρα ἕως τοῦ Πλωτίνου καὶ μάλιστα τὰ παρουσίαζε ἐναργέστερα καὶ μὲ θελκτικώτατο τρόπο. Στὴν μεταφυσικὴν ἐπεξέτεινε τὶς ιδέες τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος περὶ θεοῦ, περὶ δημιουργίας καὶ μεθέξεως διὰ τῆς παραδοχῆς τῶν ὑποστάσεων τοῦ Πλωτίνου. Στὴν ψυχολογίαν ἀνέλυσε τὴν φύσιν, τὸν βᾶθμὸν καὶ τὰ προσόντα τῆς ἐκστάσεως ὡς μέσου προσεγγίσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν δημιουργό. Στὴν μέθοδον ἐκήρυξε τὸ ὑπερβάλλον τῆς διαλεκτικῆς. Στὴν ἡθικὴν ἀνέλυσε τὰ περὶ σεβασμοῦ καὶ τὰ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ κατήκοντος μέχρι θανάτου,

τις δὲ ἀρετὲς διήρесе σὲ δύο εἶδη: σὲ πολιτικές, ὅπως ἡ γενναϊότης, ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ φρόνηση καὶ σὲ ἀρετὲς καθαίρουσες τὴν ψυχὴν, ὅπως ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ μάθησις. Αὐτὰ ἐδίδασκε ὡς ἱκανὰ νὰ συντηρήσουν τὴν ὁδὸν ποὺ ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν θεό. Πῶς ἦτο δυνατόν λοιπὸν νὰ μὴν μείνουν ἐκθαμβοὶ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἀπὸ τέτοιου εἶδους διδασκαλία. Γιὰ τὸ ἀπερίοριστον σέβας, μὲ τὸ ὁποῖον ἀκροαταί, ὁπαδοὶ καὶ μαθηταὶ τὴν περιέβαλλον, κάνει λόγον ὁ λεξικογράφος Σουΐδας¹ καὶ ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης². Μὲ πόσον θαυμασμὸν καὶ ἀγάπην μιλά γι' αὐτὴν ὁ Συνέσιος, τῆς ὁποίας ὑπῆρξε μαθητής, ἀποκαλῶν αὐτὴν οὐχὶ Ὑπατίαν, οὐχὶ φιλόσοφον Ὑπατίαν, ἀλλὰ «Φιλόσοφον». Γράφει εἰς ἐπιστολὴν του: «Δέσποινα μακαρία, τῆς θειοτάτης σου ψυχῆς ἦν ἐγὼ μόνῃ ἐμαυτῷ ἐμμένειν ἡλπίσα κρείττω». Καί: «Τῇ φιλοσοφῇ μητέρα, καὶ ἀδελφὴ, καὶ διδάσκαλε, καὶ διὰ πάντων τούτων εὐεργετική, καὶ ἅπαν ὅ,τι τίμιον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα...».

Τὰ περιστατικά ποὺ σώζονται ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Ὑπατίας μοιάζουν κομμάτια ἀπὸ πράξη ἀρχαίας τραγωδίας, ἀλλὰ κομμάτια ποὺ ἐκφράζουν ὁλοκληρωτικὰ τὴν μοίρα καὶ τὴν ἀποστολὴ τῆς. Καὶ αὕτη προβάλλει σὲ μιὰ πρᾶξη ὑπὸ τὴν ἀριστοτελικὴν ἔννοια τοῦ ὅρου, ὅχι τόσο στὴν συνολικὴ δράση τῆς ἡρώιδος, ὅποτε θὰ εἶχαμε μιὰ ἐνότητα ἀθροισματικὴ καὶ ὄχι ὀργανικὴ, ὅπου νόμοι καὶ τάξεις καὶ ἐπιλογὲς ὑποτάσσονται εἰς ἓνα νόημα καὶ εἰς ἓνα τέλος. Τὰ φιλοσοφικά της πιστεύω λειτούργησαν — ὅπως θὰ λέγαμε χρησιμοποιώντας ὁρολογία ἀπὸ τὴν χαοτικὴ δυναμικὴ — ὡς παράξενοι «ἐλκυσταί», μετέτρεψαν τὴν σκέψη της γιὰ τὴν ζωὴ σὲ ἐσωτερικὴ προσταγή, σὲ αἵρεση βίου, καὶ περικλείουν τὶς συνέπειες καὶ τὶς εὐθύνες μιᾶς μοίρας: «Γινέσθω δὴ πρῶτον θεοειδὴς πᾶς καὶ καλός, εἰ μέλει θεάσασθαι θεόν τε καὶ καλόν» (Πλωτίνος).

Ἡ Ὑπατία ἤλθε στὸν κόσμον γυμνὴ σὰν τὴν ἀλήθεια καὶ ἀνήκει στὸν χώρῳ τῶν δαιμονίων ἐκείνων φαινομένων, ποὺ στέλλονται ἀνωθεν, γιὰ νὰ ἀνοίξουν καινούργιους ὁρίζοντες καὶ δρόμους στὴν ἀνθρώπινη πορεία καὶ σκέψη. Ἐνδεικτικὸ τῆς μεγαλοφυοῦς καὶ ἀρμονικῶς ἀναπτυχθείσης ἐκείνης προσωπικότητος, ἀλλὰ καὶ τῶν γνώσεών της περὶ ψυχολογίας καὶ τῶν θεραπευτικῶν ιδιοτήτων τῆς μουσικῆς εἶναι τὸ ἐξῆς περιστατικόν: Ἐνας νεαρὸς ἀκροατὴς τῶν μαθημάτων της τὴν ἤρασθη σφόδρα, καὶ ἡ Ὑπατία χρησιμοποιοῦσα τὴν μουσικὴ τὸν ἐθεράπευσε ἀπὸ τὸ πάθος του. Ἡ δύναμις τοῦ ἔρωτος — καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τὸν ἐλάτρευαν ὡς θεόν — καὶ ἡ βάσανος τοῦ πάθους — καὶ δὲν εἶναι ἐπίσης τυχαῖος ὁ διαχωρισμὸς τῆς λατρείας τῆς Πανδήμου καὶ Οὐρανίας Ἀφροδίτης — ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν συναισθηματικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο νὰ καταπραῦνθῶν, πολὺ δὲ περισσότερον νὰ μετουσιωθῶν. Ἡ Ὑπατία δὲν ἀδιαφόρησε, δὲν ἀπεμάκρυνε, δὲν περιεφρόνησε, ἀλλὰ ἐθεράπευσε διὰ τῆς μουσικῆς τὸν νεαρὸν μαθητὴν, σὲ σημεῖο ποὺ τὴν θέσιν τοῦ δικοῦ της εἰδώλου νὰ καταλάβῃ ὁ ἔρωας πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ιδέαν. Στὶς μέρες μας ὑπάρχει προτίμησις σὲ εἶδη μουσικῆς, ποὺ διεγείρουν καὶ ἐξάπτουν τὰ πάθη καὶ ἐπιφέρουν συναισθηματικὴ σύγχυση. Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰ ὅμως ἡ σύγχρονη ψυχολογία κάνει θεραπευτικὴ χρῆσιν τῆς μουσικῆς. Τὸ ἀνωτέρω γεγονός πείθει γιὰ τὸ πόσον ἡ φιλόσοφος προηγέτο τοῦ καιροῦ της, καὶ κατὰ πόσον πράγματι εἶχεν κάνει τρόπον ζωῆς τὴν ἀρετὴν³.

Ἐνα ἄλλο σημαντικὸ γνώρισμα τῆς ἐποχῆς εἶναι οἱ θρησκευτικὲς ἐξελίξεις στὸν εὐρύτερο Ἑλληνικο-Βυζαντινὸν χώρῳ. Μιὰ ἐποχὴ θυελλωδῶν συζητήσεων καὶ προβληματισμῶν μεταξὺ κοινωνικῶν, ἐθνικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ρευμάτων, νέων κοσμοειδώλων, μεταξὺ ἐλληνικῆς καὶ νέας θρησκείας ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ἰδίων τῶν χριστιανικῶν δογμάτων. Κατὰ τὸν Κωνσταντῖνον Παπαρρηγόπουλον συνέβαινε τὸ ἐξῆς παράξενο τότε στὴν Ἀλεξάνδρεια: ἡ ἐνότις ἐν Τριάδι ὠμολογεῖτο ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Φιλοσοφίαν καὶ ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν. Τὸ 391 μὲ

διάταγμα του Θεοδοσίου έκλεισε τὸ Σεραπεῖον, ὅπου μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ περιφήμου Μουσείου εἶχε συσταθῇ ἰδιαίτερα βιβλιοθήκη. Σημαίνουσα θέση, αὐτὴν τοῦ ἐπισκόπου, στὴν Ἀλεξανδρεία κατεῖχεν ὁ Κύριλλος (375-444 μ.Χ.), τοῦ ὁποῦ, σύμφωνα με τὶς πληροφορίες ποὺ παρέχουν στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης καὶ ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος, ὁ ὑπερβολικὸς ζῆλος, ἡ ὁρμητικότης καὶ ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τὸν ὠδήγησαν πολλὰκις σὲ ἐσφαλμένες ἐνέργειες.

Τὸ 415 στὸ θέατρο τῆς Ἀλεξανδρείας, δημιουργήθησαν ἐπεισόδια μεταξὺ Χριστιανῶν, Ἰουδαίων καὶ Ἑλλήνων. Ἀκολούθησε ὁ φόνος τῆς Ὑπατίας, διαπραχθεὶς τὸ 416 ἐν μηνὶ Μαρτίῳ (αἱ εἰδοὶ τοῦ Μαρτίου...). Οἱ περιγραφές τοῦ Σωκράτη καὶ τοῦ Νικηφόρου Καλλίστου εἶναι ἀληθινὰ φρικιαστικές: «ἐπανιοῦσαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ποθέν, καὶ ἐκ τοῦ δῖφρου ἐκβαλόντες, ἀποδύσαντές τε τὴν ἐσθῆτα, ὀστράκοις ἀνέϊλον καὶ μεληδὸν διασπάσαντες, πυρὶ κατηνάλωσαν» (Σωκράτης) [ἀφοῦ τῆς ἀφῆρεσαν τὰ ἐνδύματα, τὴν κατέκοψαν με ὀστρακα, τὴν κατὰ τὴν ἑσθῆτα καὶ ἔκαψαν τὰ μέλη της στὴν πυρά]. Κατὰ τὸν Ἡσύχιον, «τοῦτο πέπονθε, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν σοφίαν καὶ μάλιστα εἰς τὰ περὶ ἀστρονομίας». Ὁ Σουΐδας λέγει, ὅτι οἱ δολοφόνοι τῆς φιλοσόφου ἦσαν «πολλοὶ ἀθροὶ θηριώδεις ἄνδρες ὡς ἀληθῶς σκέτλιοι οὔτε θεῶν ὅσιν εἰδότες», χαρακτηρίζει τὸ ἐγκλήμα «ἄγος μέγιστον καὶ ὄνειδος» καὶ περιγράφει τὸν Κύριλλον «οὕτω δηχθῆναι τὴν ψυχὴν, ὥστε φόνον αὐτῇ ταχέως ἐπιβουλεύασθαι, πάντων φόνων ἄνοσιώτατον». Κατὰ τὸν Ἰωάννην Μαλάαν, ἐπειδὴ ὁ Κύριλλος εἶχε καλὰς σχέσεις με τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θεοδοσίον («Θεοδόσιος ἐφίλει Κύριλλον, τὸν ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας»), ἡ τιμωρία τῶν ἐνόχων καὶ οἱ οἰσodήποτε ἀνακρίσεις διὰ καταλλήλων χειρισμῶν ἐματαιώθησαν. Δὲν πρέπει νὰ διαφεύγει τῆς προσοχῆς μας τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ὑπατία ἦτο γυναίκα. Καὶ μάλιστα γυναίκα, ποὺ ὑπερέβαινε κάθε ἄνδρα τοῦ καιροῦ της σὲ δύναμη ψυχῆς καὶ σὲ γνώσεις («ἐν τοῖς λόγοις ἐντρεχῆς καὶ διαλεκτικῇ...»), σὲ ἥθος, σὲ δημοτικότητα («οἱ τε ἄρχοντες τῆς πόλεως ἐφοίτων πρῶτον») ἀλλὰ καὶ σεμνότητα («ἐκ τῆς παιδεύσεως σεμνὴ παρρησίᾳ»).

Ἄς σταθοῦμε στὴν ὑπερβάλλουσα σωφροσύνην της, στὸ αἶσθημα βαθέως σεβασμοῦ, συμπαθείας καὶ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ, ποὺ ἐνέπνεε ἡ φιλόσοφος στὴν σημαντικὴ ἐπιρροή της («ἐμφρονα καὶ πολιτικὴν» τὴν χαρακτηρίζει ὁ Σουΐδας), ποὺ, ὅπως ἦτο ἐπόμενον, ἐγέννησαν ἔντονα συναισθήματα φθόνου. «Μαθόντα δὲ τὸν Κύριλλον ὅτι τῆς φιλοσόφου εἶναι τὴν οἰκίαν... οὕτω δηχθῆναι τὴν ψυχὴν... Καὶ δὴ ταύτην τότε φθόνος ὥπλισατο» (Σωκρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σελ. 296). Ὁ φθόνος ὡς συναισθημα, ἂν δὲν γνωσθῇ ἐγκαίρως καὶ δὲν μετριασθῇ, μπορεῖ νὰ πάρῃ ἔντονες καὶ καταστροφικὰς διαστάσεις. Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἔχουμε παράδειγμα ἐλέγχου τοῦ συναισθήματος σὲ κοινωνικὸ ἐπίπεδο διὰ τοῦ ἐξοστρακισμοῦ καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως. Δὲν ἀγνοοῦσαν δηλ. τὸ συναισθημα, ἀλλὰ ὅταν οἱ ἰσορροπίες διακυβεύονταν καὶ κινδύνευαν νὰ ἐνεργοποιηθοῦν ἀρνητικὰ συναισθήματα, ἡ ἀπομάκρυνσις ἦτο ἄμεσος λύσις ἀνάγκης, ἀφοῦ ἡ καλλιέργεια τοῦ ψυχισμοῦ τῶν ὁμάδων ἀπαιτεῖ σαφῶς περισσότερον χρόνον. Τέτοια παραδείγματα εἶναι τοῦ Ἀριστείδου τοῦ Δίκαιου καὶ τοῦ Ἐφεσίου Ἐρμοδώρου, ποὺ ἀναφέρει ὁ Ἡράκλειτος: «ποῦ τὸν Ἐρμόδωρον, τὸν πιὸ χρήσιμό τους ἄνδρα ἐξόρισαν, λέγοντες, ἀπὸ μᾶς κανεὶς πιὸ χρήσιμος ἂς μὴν εἶναι, εἰδεμὴ ἄλλου καὶ με ἄλλους». Κατὰ τὸν Σωκράτη ὁ φόμος τῆς Ὑπατίας «οὐ μικρὸν μῶμον προσῆγε τῷ Κυρίλλῳ καὶ τῇ κατ' αὐτόν Ἐκκλησίᾳ» [μεγάλῃ κατακραυγῇ ξεσήκωσε ἐναντίον τοῦ Κυρίλλου καὶ τῆς Ἐκκλησίας]. Ὁ δὲ Νικηφόρος Κάλλιστος ὁμολογεῖ: «ἀλλότρια γὰρ παντελῶς τῶν φρονούντων τὰ Χριστοῦ, φόνοι καὶ μάχαι καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια».

Ἡ «θειοτάτη ψυχὴ» τῆς Ὑπατίας, ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ ὁ Συνέσιος στὴν 7ῃ Ἐπιστολῇ του, δὲν ἐστράφη ποτὲ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, πολλοὶ δὲ μαθηταὶ της ἦσαν Χριστιανοί, ὅπως ὁ Ἱεροκλῆς καὶ ὁ Συνέσιος, τοῦ ὁποῦ ἡ συνεισφορά με τὴν ἔκθεσιν «περὶ τῆς Βασιλείου Τάξεως» στὴν ἐδραίωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὴν στρα-

τιωτική δομή του Βυζαντίου και στην έπιρροή που υπέστη το Χριστιανικό κοσμοείδωλο από τον Νεοπλατωνισμό υπήρξε μεγάλη. Ατυχώς βλέπομε τον θρησκευτικό φανατισμό να προβαίνει σε ακρότητες δύο φορές στην 'Αλεξάνδρεια, και τις δύο φορές να κτυπά το πνεύμα: την πρώτη με την δολοφονία της 'Υπατίας και την δεύτερη με τον 'Ομάρ και την διά πυρκαγιάς ολοσχερή καταστροφή της 'Αλεξανδρινής βιβλιοθήκης. Στην Δύση αργότερα συναντούμε ήρωικά και ελεύθερα πνεύματα, όπως του ούμανιστού 'Εράσμου και του Γαλιλαίου, να κινδυνεύουν και να αντιστέκονται στον οίασδήποτε μορφής θρησκευτικό φανατισμό. 'Αγιογραφίες της μορφής της Μεγίστης Λαύρας παρουσιάζουν μεταξύ των αγίων μορφές 'Ελλήνων φιλοσόφων, μεταξύ των οποίων και της 'Υπατίας — κρίμα που η τάσις αυτή δεν γενικεύτηκε. Ένας σύγχρονος μελετητής, ο Παν. Χριστόπουλος, από αγιογραφίες ταυτίζει την μορφή της 'Υπατίας με αυτήν της 'Αγ. Αικατερίνης.

Ο περισσότερος κόσμος νομίζει, ότι ο 'Ελληνισμός και ο Χριστιανισμός είναι έννοιες ασυμβίβαστες, θεωρώντας τις 'Ελληνικές πνευματικές ακτίνες εξελικτικής δράσεως, της όμορφιάς, της αρμονίας και της αλήθειας ως διάφορες — και είναι διάφορες — από αυτήν της αγάπης, αγνοώντας το γεγονός ότι αποκλείουν αλληλάς. Η διαφορά δεν σταματά μόνον στο «Τί», στον τελικό σκοπό, στο περιεχόμενο δηλαδή, υπάρχει και στο «Πώς» της ζωής, στον έναιο και ουσιαστικό ψυχικό ρυθμό του ζην. Ένω στην 'Ελληνική φιλοσοφία ο άνθρωπος ανεβαίνει στον θεόν διά του έρωτος, γίνεται δηλαδή έραστής του θείου, στην Χριστιανική βλέπουμε τον θεόν να κατεβαίνει στον άνθρωπο διά της θείας αγάπης και ο άνθρωπος από έραστής γίνεται αγαπώμενος. Όμως και οι δύο όδοι, όταν βιωθούν σωστά, οδηγούν στο θείο και δεν είναι κατ' ανάγκην καλύτερη ή μία της άλλης, ή προτίμησις είναι θέμα ιδιοσυγκρασίας και έλευθερίας της βουλήσεως. Από αξιολογικής σκοπιάς θα άπαντήσω με τον στίχο του 'Ηρακλείτου «όδος άνω κάτω μήν».

Έν κατακλείδι ή 'Υπατία φωτίζει όχι μόνον με όσα έδίδαξε και έδημιούργησε αλλά και με αυτό που υπήρξε. Κινήθηκε σε τρία επίπεδα: Το ένα είναι το νοητικό, όπου άνοιξε νέους δρόμους με την 'Ελληνική διεπιστημονική θεώρηση των πραγμάτων, που έχουν γίνει λεωφόροι στην εποχή μας. Τα άλλα δύο επίπεδα, ή ήθικη ανάπτυξη και ή συναισθηματική ισορροπία, εκφραζόμενα περισσότερο ως άρετες της μοναδικής της προσωπικότητας, αποτελούν προκλήσεις για την εποχή μας, ώστε να αναπτυχθούν σε άτομικές και κοινωνικές αξίες και να οδηγήσουν σε αληθινή ευδαιμονία και σε μία αρμονικώς συνταιριασμένη, συναισθηματική, ήθικη και πνευματική εξέλιξη του ανθρώπου.

Επιτρέψτε μου, κυρίες και κύριοι, να τελειώσω παραφράζοντας έναν στίχο του Παλαμά, που από ψυχολογικής άπόψεως εκφράζει τις άτέλειες αλλά και την πρόσ τα άνω φορά της ατομικής ψυχής και αντιστοίχως της 'Ελληνικής συλλογικής ψυχής:

«Κι αν πέσαμε — και πέσαμε —
σε πέσιμο πρωτάκουστο
και σε γκρεμό κατακυλήσαμε,
που πιο βαθύ καμμιά φυλή στον κόσμο άλλη
δεν είδε ως τώρα,
είναι, γιατί, αν δουλέψουμε σκληρά,
όμοια βαθύ ένα άνέβασμα μάς μέλλεται
πρός ύψη ούρανοφώρα».

Σημειώσεις

1. «ούκ ήν τις αίσχύνη έν μέσω άνδρων παρείναι αυτήν» (Σωκρ., 'Εκκλ. 'Ιστορ., έκδ. 'Οξφ., σελ. 296).

2. «Πάσι γάρ δι' αιδούς ήν τη της σωφροσύνης υπερβολή» (Νικηφ. Καλλ. 'Εκκλ. 'Ιστορ., έκδ. Λοῦ-τεκ τόμ. 11, σελ. 469).

3. «Γενναία την φύσιν, παρθένος σώφρων, επ' άκρον δε άνέβη της πρακτικής άρετης» (Σουίδας).

ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ ΔΑΥΛΟΥ

[Το διήγημα που ακολουθεί, αποτελεί μέρος της ανέκδοτης συλλογής διηγημάτων «*Ἡ ἀέ-
ναη σύγκρουση*». Ἀλλὰ διηγήματα τῆς συλ-
λογῆς αὐτῆς ἔχουν δημοσιευθεῖ στὸν
«*Δαυλὸ*» (στὰ τεύχη 54, 79, 88, 107, 119, 130
καὶ 136). Ὑπάρχει μία σύνδεση μεταξὺ τῶν
διηγημάτων αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται
καὶ ἡ αὐτοτέλειά τους. Κάθε τυχὸν ὁμοίω-
τα μὲ ἱστορικά πρόσωπα ἢ λαοὺς εἶναι συ-
μπωματική].

Ἡ ὑποδοχὴ ἀπὸ τὸ μεγάλο μάντη, ποὺ
τὸν ἀπεκάλεσε «*υἱὸν θεοῦ*» καλωσορίζο-
ντάς τον στὸ μαντεῖο τῆς ἐρήμου, ἄφησε τὸν
νεαρὸ βασιλιὰ ἀδιάφορο. Δὲν εἶχε κάνει
τὴν κοπιαστικὴ πορεία μέσα στὴν καυτὴ
ἄμμο, χάνοντας τὸν πολὺτιμο χρόνον του,
γιὰ νὰ ἀκούσει τίς κολακεῖες τῶν ἱερέων
καὶ τῶν μάντεων. Κι ἂν δόθηκε εὐρεία δη-
μοσιότητα στὰ περὶ τῆς θείας ὑποστάσεώς
του, ἦταν γιὰ λόγους σκοπιμότητος.

Κύριος λόγος τῆς ἐπισκέψεώς του στὸ μα-
ντεῖο ἦταν νὰ διασταυρώσει ὠρισμένες
πληροφορίες γιὰ τὰ «*πρὸ τ' ἔοντα*» ἀπὸ τίς
μυστικὲς γνώσεις τῶν μάντεων καὶ νὰ ἐξα-
κριδῶσει ἂν οἱ ὑπόψεις τοῦ δασκάλου του
γὰ τὴν προέλευση λαοῦ μὲ ἰδιάζοντα χα-
ρακτῆρα συνένπιπταν καὶ μὲ δικές τους ὑπο-
ψίες ἢ πληροφορίες, ποὺ μπορεῖ νὰ
ὑπῆρχαν στὸ μαντεῖο. Ὁ λαὸς αὐτός, ἐγω-
κεντρικὸς, μὲ ἐχθρότητα γιὰ κάθε ξένο καὶ
δόγμα του ἕναν ἄκρατο ὠφελιμισμὸ ποὺ
καθώριζε κάθε πράξη του, πίστευε πὼς
ἀποτελοῦσε τοὺς ἐκλεκτοὺς, ποὺ προορι-
σμός τους ἦταν νὰ κατακυριεύσουν τοῦ
πλανῆτη.

Ὁ βασιλιάς δὲν διίστατο νὰ φανερώσει
τὸ σκοπὸ τῆς ἐπισκέψεώς του. Ἀφῆσε νὰ
περάσουν οἱ πρῶτες ἡμέρες τῆς παραμονῆς
του στὸ μαντεῖο δεχόμενος τίς φιλοφρονή-
σεις τῶν μάντεων. Αὐτοὶ τὸν ξεναγοῦσαν
στοὺς διαφόρους χώρους προσπαθώντας
νὰ τὸν ἐντυπωσιάσουν, ταυτοχρόνως μελε-
τοῦσαν τίς γνώσεις καὶ τὸ χαρακτῆρα του.

Σύντομα οἱ μάντις ἀντελήφθησαν, ὅτι ὁ
εἰκοσιτετράχρονος ἡγεμόνας δὲν ἦταν τοῦ
χειριοῦ τους. Αὐτὸ ἐγίνε, ὅταν στὴ θεὰ τοῦ

ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ Ἡ ἐκστρατεία

μεγάλου μεταλλίνου ἀγάλματος τοῦ θεοῦ,
ποὺ στεκόταν μετέωρο στὴ μέση τοῦ ναοῦ
— χωρὶς νὰ στηρίζεται σὲ βάση — ἀκου-
σαν τὸ νεαρὸ βασιλιὰ νὰ δίνει ἐντολὴ στοὺς
ἀκολουθοῦς του «*νὰ φέρουν τὸ ἄγαλμα τοῦ
θεοῦ στὴ φυσικὴ του θέση, διότι καὶ οἱ θε-
οὶ βρίσκονται μέσα στὴ φύση καὶ ὄχι ἔξω
ἀπὸ αὐτὴν καὶ τοὺς νόμους τῆς*», ὁδηγώ-
ντας τους νὰ ξηλώσουν τμήματα τῆς
ὀροφῆς καὶ τοῦ διαπέδου, ἄνω καὶ κάτω τοῦ
ἀγάλματος, ὥστε νὰ ἀποκαλυφθοῦν οἱ μα-
γνήτες.

Ἀργότερα σὲ ἰδιαίτερη συνομιλία του μὲ
τὸ μέγα μάντη ὁ βασιλιάς ἀπεκάλυψε τὸ
σκοπὸ τῆς ἐπισκέψεώς του στὸ μαντεῖο. Τοῦ
ἐξήγησε, πὼς ἐπρεπε νὰ γνωρίζει ὅσο πε-
ρισσότερα μποροῦσε τόσο γιὰ τὰ πρὸ τοῦ
γνωστοῦ χρόνου συμβάντα ὅσο καὶ γιὰ τὸν
λαὸ ποὺ τὸ φέροισιμὸ του εἶχε ἐγείρει τίς ὑπο-
ψίες τοῦ μεγάλου σοφοῦ. Ἐπρεπε νὰ ξέρει,
πρὶν συνεχίσει τὴν ἐκστρατεία του στὴν
καρδιά τῆς ἀντιπάλου αὐτοκρατορίας καὶ
πέραν αὐτῆς. Αὐτὸ τὸ «*πέραν*» ἦταν ἄλλω-
στε καὶ τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιχειρήσεως, ποὺ
γινόταν στὰ ἀχνάρια δύο προηγουμένων
ἐξορμήσεων χαμένων στὰ δάθη τοῦ χρόνου.
Οἱ ἐξορμήσεις αὐτές ἦσαν προσπάθειες
μετὰ τὴν καταστροφὴ καὶ τὴν καταβύθιση
τῆς μητροπολιτικῆς περιοχῆς, γιὰ τὴν ἀνεύ-
ρεση τυχόν διασωθεισῶν ἐστίων τοῦ οἴκου-
μενικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὑπῆρχε καὶ τρίτη ἄποψη, κατὰ τὴν
ὁποία ἡ μία ἐξόρμησις ἐγίνε πρὶν καὶ ἡ ἄλλη
μετὰ τὴν καταστροφὴ. Ἡ ἄποψη αὕτη βα-
σιζέται στὴ μυθοποίησι τῶν ἡγετῶν τῶν
ἐξορμήσεων καὶ στὴν παρατήρησι ὅτι ὁ
ἡγέτης τῆς πρῶτης μυθοποιήθηκε ὡς θεὸς
τῆς ψυχαγωγίας, τῆς διασκεδάσεως, τοῦ κε-
φιοῦ καὶ τῆς χαρᾶς, ποὺ ἦσαν στοιχεῖα τῆς
προκαταστροφικῆς ζωῆς, ἐνῶ ὁ ἡγέτης τῆς
δεύτερης μυθοποιήθηκε ὡς ἡμίθεος ἥρω-
ϊκῶν πράξεων κατὰ τεράτων καὶ κατα-
στροφῶν, πράγμα ποὺ σημαίνει ἐποχὴ
σκληρῶν ἀγώνων γιὰ ἐπιδίωξι.

Τίς μέρες πού ἀκολούθησαν ὁ βασιλιᾶς εἶχε πολύωρες μυστικές συνομιλίες μετὰ τὸ μεγάλο μάντη. Μίλησαν γιὰ κάθε θέμα πού εἶχε σχέση, ἢ πού θὰ μπορούσε νὰ ἔχει σχέση, μετὰ «πρὸ τ' ἐόντα». Ἀντάλλαξαν πληροφορίες καὶ ἐρμηνεῖες μύθων. Ἀνέφεραν θρύλους ἀκαθόριστους προσπαθώντας νὰ τοὺς ἐρμηνεύσουν, γιὰ χώρες μακρινές σ' ἀνατολὴ καὶ δύση. Εἶπαν γιὰ ἡπειρο πέρα ἀπ' τὸν ὠκεανὸ καὶ χώρες παγωμένες ὑπερδόσεις. Ἀντάλλαξαν ἐπίσης ἀπόψεις γιὰ τὸ λαὸ πού ὁ χαρακτήρας του εἶχε ἐγείρει ὑποψίες καὶ στὸ μαντεῖο, ἢ ἔλλειψη ὅμως συγκεκριμένων στοιχείων δὲν τοὺς ἐπέτρεψε νὰ καταλήξουν σὲ συμπεράσματα καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐντείνουν τίς ἐρευνές τους, ἀνταλλάσσοντας πληροφορίες.

Πρὶν ἀναχωρήσει ἀπὸ τὸ μαντεῖο ὁ βασιλιᾶς ἔστειλε ὀλιγομελὴ ἀποστολὴ, ἀπὸ ἐμπιστο τῆς ἀκολουθίας του καὶ ἰθαγενεῖς ὁδηγούς, στὰ νότια τῆς ἐρήμου. Σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς ἦ ἔξακρίβωση πληροφοριῶν γιὰ τὴν ὑπαρξὴ νομάδων πού διέφεραν στὸ χρῶμα καὶ στὴν ὄψη ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς τῆς περιοχῆς καὶ μιλοῦσαν γλῶσσα πού εἶχε πολλὰ ὁμοιότητες μετὰ τὴ δική του. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ δὲν γύρισε ποτὲ πίσω.

Οἱ προφυλακὲς τοῦ στρατεύματος εἶχαν ἀρχίσει νὰ προχωροῦν, ὅταν ἔφθασε στὸ στρατόπεδο ὁ βασιλιᾶς. Στὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς δὲν εἶχε παραλείψει νὰ ἐπισκεφθεῖ τὴν περιοχὴ πού χιζόταν ἡ νέα πόλη, σύμφωνα μετὰ τίς ἐντολές πού εἶχε δώσει.

* * *

Ἡ ἐκστρατεία ἀνησυχεῖ σοβαρὰ τὸ μυστικὸ συμβούλιο τῶν μιγάδων. Τὴν ἀνησυχία ἐντείνουν διάφορες πληροφορίες σχετικὲς μετὰ τὸ νεαρὸ βασιλιᾶ καὶ τοὺς σκοποὺς του. Τὸ στράτευμά του ἀκολουθεῖ πληθὺς σοφῶν καὶ καλλιτεχνῶν, μελετητὲς τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς, μουσικοὶ, ποιητὲς, γεωγράφοι καὶ ἄλλοι. Ὑπάρχουν ψίθυροι γιὰ ἀναζήτησιν χαμένων γνώσεων στὴ στέγη τοῦ κόσμου. Συχνὰ γίνονται συζητήσεις περὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν, τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἰδιαιτερότητάς τους, τῆς οἰκουμενικῆς εἰρήνης. Χαρακτηριστικὸ εἶναι καὶ τὸ πιστεύω τοῦ νεαροῦ στρατηλάτη: «συγ-

γενεῖς οἱ ἀγαθοί, ἀλλόφυλοι οἱ πονηροί».

Ἀλλὰ καὶ ἡ στάση τοῦ νεαροῦ βασιλιᾶ ἐναντι τοῦ λαοῦ τῶν μιγάδων δημιουργεῖ ἀπορίες. Ἦταν ἀνεξήγητη καὶ προσδλητική ἡ συμπεριφορὰ του, ὅταν πληροφορήθηκε πὼς τὸ ἱερατεῖο τοὺς ἐτοίμαζε ὑποδοχὴ στὴν μεγάλη καὶ ἱερὴ πόλη τῶν μιγάδων, γιὰ νὰ τοῦ δηλώσει ὑποταγὴ καὶ φιλία. Αὐτὸς ἔδωσε ἐντολὴ νὰ παρακαμφθεῖ ἡ πόλη κατὰ τὴν πρὸς νότον πορεία τοῦ στρατεύματός του.

Μιγάδες πράκτορες, ἐγκατεστημένοι στὴ χερσόνησο, εἶχαν ἀναγγεῖλει ἐγκαιρῶς τίς προετοιμασίες τῆς ἐπιχειρήσεως. Εἶχαν προσπαθήσει καὶ νὰ ματαιώσουν τὴν ἐκστρατεία, χωρὶς ἀποτέλεσμα. Τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνες εἶχαν ἐπιχειρηθεῖ καὶ ἄλλες ἐκστρατείες ἀπὸ τὴ χερσόνησο πρὸς ἀνατολὰς, πού διεκόπτοντο ἀπὸ ἐμφυλίου πολέμους καὶ προστριβὲς μεταξὺ τῶν κρατῶν-πόλεων τῆς χερσονήσου. Οἱ μιγάδες πράκτορες μετὰ τὰ συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα ὄργανά τους καὶ μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ χρυσαφιοῦ τῆς ἀπειλουμένης ἀπὸ τίς ἐκστρατείες αὐτὲς αὐτοκρατορίας ἔπαιζαν πάντοτε βασικὸ ρόλο στὴν διακοπὴ ἢ ματαίωση τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν.

Τὸ συμβούλιο παρακολουθοῦσε πάντοτε τὸ λαὸ τῆς χερσονήσου καὶ τίς ἀποικίες του. Ἦξερε, πὼς ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε ἀναπτύξει ὑψηλὸ πολιτισμὸ μετὰ οἰκουμενικὴ διάσταση, πού εἶχε καταστραφεῖ χιλιετίες πρὶν ἔλθουν στὸν πλανήτη οἱ εἰσβολεῖς πρόγονοι τῶν μιγάδων. Ἰχνη τοῦ παλαιοῦ πολιτισμοῦ ὑπῆρχαν κρυμμένα στοὺς ἀνεξήγητους μύθους καὶ στὴ γλῶσσα του. Κι ἦταν αὐτονόητο, ὅτι ἡ ἀναβίωση τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ θὰ ἐμπόδιζε τοὺς μιγάδες νὰ κατακυριεύσουν τὸν πλανήτη σύμφωνα μετὰ τὰ σχέδια τῶν προγόνων τους.

* * *

Ἡ προέλασις ἦταν ραγδαία. Τὴν ἦττα καὶ τὴ φυγὴ τοῦ ἀντιπάλου βασιλιᾶ ἀκολούθησε ἡ κατάληψις καὶ πυρπόλησις τῆς πρωτεύουσας τῆς ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας του. Αἰτία ὑπῆρξε ἡ ἀγανάκτησις τοῦ στρατεύματος τῶν νικητῶν στὸ φρικτὸ θέαμα πού ἀντίκρουσαν πλησιάζοντας στὴν πρωτεύου-

σα. Εἶχαν μαζευτεῖ νὰ ὑποδεχθοῦν τοὺς νικητὲς ἕνα πλῆθος γέροντες ὁμοεθνεῖς τους καὶ ἦταν ὅλοι μὲ κομμένα τὰ αὐτιά καὶ τὶς μύτες τους. Ἐπρόκειτο γιὰ παλαιούς αἰχμαλώτους ἀπὸ συγκρούσεις τῶν κρατῶν πόλεων τους μὲ τὴν αὐτοκρατορία. Τοὺς εἶχαν ἀκρωτηριάσει, καὶ δούλευαν σκλάβοι-τεχνίτες στὶς οἰκοδομὲς τῆς πρωτεύουσας. Μετὰ ἀπὸ τὸ θέμα αὐτὸ ἦταν ἀδύνατο νὰ συγκρατηθεῖ τὸ στράτευμα, ποὺ πυρπόλησε τὴν πόλη.

Μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ ἡττημένου βασιλιᾶ ἀπὸ προδότῃ ἀξιωματοῦχο τῆς ἀκολουθίας του, τὴν ταφὴ μὲ τιμὲς τοῦ δολοφονημένου καὶ τὴν καταδίωξη καὶ τιμωρία τοῦ δολοφόνου, ἡ ἐκστρατεία παίρνει ἄλλη μορφή.

Εἶναι πιά φανερό, ὅτι ἡ συντελεσθεῖσα κατάκτηση ἀποτελεῖ μέρος μόνο τοῦ ὅλου σχεδίου. Ἀκολουθεῖ ὁ μυστικός προορισμός, ἡ ἐπικίνδυνη πορεία στὴ μακρινὴ περιοχὴ, πέρα ἀπ' τὴν ἐκτεταμένη ὀρεινὴ χώρα, ποὺ ἀπλώνεται ἀνατολικά. Καὶ ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ ἀπαιτεῖ ἐξασφάλιση τῶν νῶτων, πολυπληθέστερο στράτο.

Τώρα ἀρχίζει ἡ προσπάθεια γιὰ τὴ σύνδεση τῶν λαῶν καὶ τῶν πολιτισμῶν τους. Μὲ σεβασμὸ πάντοτε στὶς ἰδιαιτερότητες, τὶς θρησκείες, τοὺς θεομοὺς καὶ τὰ ἔθιμά τους. Αὐτὸ ἦταν ἄλλωστε καὶ τὸ ὄραμα τοῦ στρατηλάτη βασιλιᾶ.

Ἡ διοίκηση μεγάλων περιοχῶν ἀνατίθεται σὲ παλαιούς ἀξιωματοῦχους τους, ποὺ δηλώνουν ὑποταγὴ στὸν κυρίαρχο τῆς αὐτοκρατορίας. Ἀρχίζει καὶ ἡ διαφοροποίηση στὴ σύνθεση τοῦ στρατεύματος μὲ τὴν κατάταξη σ' αὐτὸ μονάδων ἀπὸ τὶς κατακτηθεῖσες περιοχὲς μὲ ἐπικεφαλῆς τοπικοὺς ἄρχοντες, παρὰ τὶς ἀντιρρήσεις ἀρκετῶν ἀπὸ τοὺς ὁμοεθνεῖς στρατηγούς τοῦ βασιλιᾶ.

* * *

Ἡ ἐπικίνδυνη ἐκστρατεία στὴν ὀρεινὴ καὶ δύσβατη χώρα συνεχίζεται μὲ σκληρὲς μάχες. Ἄριστοι πολεμιστὲς οἱ λαοὶ τῆς περιοχῆς προβάλλουν σθεναρὴ ἀντίσταση. Τὰ περάσματα ὀρμητικῶν ποταμῶν καὶ οἱ καταλήψεις ἰσχυρῶν-ὀχυρῶν θέσεων ἀποτε-

λοῦν ἄθλους ποὺ ξεπερνοῦν κάθε προηγούμενο.

Στὴ θρυλικὴ πορεία τοῦ ὁ βασιλιᾶς εἰσέρχεται νικητὴς στὴν πόλη, ποὺ ὁ μῦθος ἀναφέρει πὼς χτίστηκε ἀπὸ τὸ θεὸ-στρατηλάτη τῆς πρώτης, μυθικῆς, ἐκστρατείας. Μάρτυρες τοῦ μύθου οἱ κισσοὶ ποὺ στολίζουν τὴν πόλη, φυτὸ τοῦ θεοῦ, ποὺ δὲν φύεται σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς περιοχῆς.

Μετὰ ἀπὸ ἄλλες μάχες καὶ ἄλλους ἄθλους ξεπερνᾷ τὸν ἡμίθεο-ἡγέτη τῆς δεύτερης μυθικῆς πορείας. Κυριεύει τὸν ὄχυρό δράχο, ποὺ ἐκεῖνος ἀναγκάστηκε νὰ παρακάμψει ἀφήνοντάς τον ἀπόρητο, στὴ δική του πορεία στὴν ἀνατολή.

Δὲν ἀργεῖ ὁμως νὰ ῥθεῖ ἡ στιγμή, ποὺ τὸ στράτευμα, ξεπερνώντας κάθε ὄριο ἀνθρωπίνης ἀντοχῆς, σταματᾷ τὴν ἡρωϊκὴ πορεία του. Ὁ στρατηλάτης ἀναγκάζεται νὰ πάρει τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ, ἀναθέτοντας τὴ διοίκηση τῶν κατακτημένων χωρῶν τῆς περιοχῆς σὲ στρατηγούς του ἢ σὲ ὑποταγμένους τοπικοὺς ἡγέτες. Σκοπὸς του τώρα, νὰ ἐπιστρέψει στὴ μεγάλη παλαιὰ πόλη, ποὺ προορίζει γιὰ πρωτεύουσα τῆς ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας του, νὰ ξεκουράσει ἐκεῖ τὸ στράτο καὶ ἀφοῦ ρυθμίσει θέματα διοικήσεως τοῦ κράτους, νὰ ξεκινήσει μὲ νέες δυνάμεις νέα ἐκστρατεία.

Στὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς, ἀνάμεσα ἀπὸ λαοὺς πολεμικοὺς, νέες μάχες, νέοι ἡρωϊσμοί. Ὁ βασιλιᾶς, πάντοτε πρῶτος στὶς μάχες, τραυματίζεται σοβαρὰ καὶ παλεύει γιὰ μέρες μὲ τὸ θάνατο.

Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν ἀφιλόξενη ἔρημο, μὲ τὴν ἀφόρητη ζέστη καὶ τὴ δίψα, ἄλλη μιὰ ἐποποιία.

* * *

Μὲ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἐκστρατείας τὸ συμβούλιο τῶν μεγάλων βλέπει νὰ ἀνατρέπονται τὰ σχέδια τῶν εἰσβολέων προγόνων τους.

Δὲν περνᾷ ἀπαράτηρη καὶ ἡ ἀντιπάθεια τοῦ βασιλιᾶ πρὸς τὸ λαὸ τῶν μεγάλων, ποὺ ἐκδηλώνεται μὲ διάφορες πράξεις καὶ ἀποφάσεις του. Τοὺς ἔχει ἐξαιρέσει ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ νέου πολυεθνικοῦ στρατεύματος καὶ ἀπὸ διοικητικὲς θέσεις τῆς

αυτοκρατορίας. Έχει επίσης αποφύγει να συμπεριλάβει το λαό τους στην προσπάθεια συνδέσεως των διαφόρων λαών, με κοινές πολιτιστικές εκδηλώσεις, μικτούς γάμους κ.λπ.

Οί εξαιρέσεις αυτές, που από μία άποψη εξυπηρετούν τους σκοπούς του συμβουλίου, στην προσπάθειά του να κρατά σε απόσταση τους μιγάδες από τους άλλους λαούς, διατηρώντας την ιδιαιτερότητά τους, δεν παύουν να δείχνουν την έλλειψη εμπιστοσύνης του βασιλιά προς αυτούς: πράγμα που σημαίνει, ότι κάτι γνωρίζει ή υποπεύεται.

Η νέα κατάσταση επιβάλλει τη λήψη μέτρων. Μέτρων άμεσου έφαρμογής κατά του σημερινού ήγέτη και της έκστρατειάς του, αλλά και μέτρων μακροπρόθεσμων, που άφορούν τις άπώτερες συνέπειες της έκστρατειάς αυτής, την διάδοχο κατάσταση μετά το σημερινό ήγέτη και γενικότερα τις επιπτώσεις από την εξέπλωση του τρόπου ζωής και σκέψης του λαού της χερσονήσου.

Πολύμερες και πολύωρες συσκέψεις του συμβουλίου καθορίζουν τις δάσεις των μέτρων αυτών. Οί λεπτομέρειες και ή έφαρμογή ανατίθενται σέ έπιτροπές αποτελούμενες από εκλεκτούς μιγάδες, κυρίως της τάξεως του ιερατείου.

Η χρησιμοποίηση των έπιτροπών αυτών δεν άλλαξε τίποτα στην άυστηρή τήρηση του μυστικού προελεύσεως των μιγάδων, που παραμένει γνωστό μόνο στα ισόδια μέλη του όλιγομελούς μυστικού συμβουλίου. Για όλους τους άλλους ύπάρχει ή θρησκευτική εξέγηση της δημιουργίας τους, την όποία κανείς δεν άμφισβήτησε ποτέ, και ή έντολή του «πλάστη-θεού» τους να κατακυριεύσουν τόν πλανήτη.

Μεγάλο μέρος των μακροπροθέσμων μέτρων ανατίθεντα στους μιγάδες της διασποράς.

Έχει ήδη άρχισι, σέ έκτέλεση παλαιών σχεδίων, τó ξήλωμα των κρατών-πόλεων στίς δυτικές άποικίες των λαών της χερσονήσου. Τó έργο έκτελούν δάρδαρα τοπικά φύλα καθοδηγούμενα άφανώς από μιγά-

δες. Και πάντοτε μέ τη σύμπραξη άσυνειδήτων πρακτόρων, που δρούν έκ των ένδον.

* * *

Ο στρατός αναδιοργανώνεται μετά την άφιξη του στην πανάρχαια πόλη. Παλαίμαχοι άποστρατεύονται και έπιστρέφουν στη μακρινή πατρίδα. Ο βασιλιάς τους, πάντοτε γενναιόδωρος, έχει φροντίσει, οί άμοιβές που παίρνουν φεύγοντας από τó στράτευμα να έξασφαλίζουν την μετέπειτα ζωή τους. Νέοι στρατιώτες έρχονται από τη χερσόνησο και κατατάσσονται στο στράτευμα, για να άντικαταστήσουν τους άποστρατευόμενους και συμπληρώνουν τις θέσεις των άπολεσθέντων. Πληθαίνουν και οί μονάδες από στρατεύματα των κατακτηθεισών περιοχών.

Πρέσβεις από διάφορα κράτη της άνατολής, αλλά και της μακρινής δύσεως, σπεύδουν να ύποβάλουν προσκυνήματα στο βασιλιά-στρατηλάτη.

Η νέα έκστρατεία έτοιμάζεται και γρήγορα θά ξεκινήσει.

* * *

Νύχτα, μετά από συμπόσιο, εκδηλώνεται στο βασιλιά ύψηλός πυρετός. Οί προσπάθειες των γιατρών για διάγνωση και θεραπεία της αίτίας άποβαίνουν άκαρπες. Ο μεγάλος στρατηλάτης παλεύει έντεκα ήμέρες μέ τó θάνατο, αλλά αυτή τη μάχη τη χάνει. Κανείς δεν είναι δέδαιος για την αίτία του θανάτου, κάτι ψιθυρίστηκε για άγνωστο δηλητήριο.

Οί λαοί της αυτοκρατορίας θρηνούν τόν κατακτητή-έκπολιτιστή, τó όνομά του θά μείνει στους θρύλους, τις παραδόσεις, τους μύθους των λαών που κατέκτησε, και όχι μόνο αυτών.

Τό ιερατείο των μιγάδων, σύμφωνα πάντοτε μέ τις έντολές του μυστικού συμβουλίου, φροντίζει για την έγκατάσταση μεταναστών στη νέα πόλη που χτίστηκε μέ έντολή και οδηγίες του στρατηλάτη και που φέρει τó όνομά του.

Όταν στην πόλη αυτή φτάνει ή πομπή μέ τη σαρκοφάγο του μεγάλου ήγέτη, έχουν ήδη έγκατασταθεί στην περιοχή οί πρώτοι μιγάδες μετανάστες.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

”Οργιο φοινικισμού με έλληνικά χρήματα και με συμμετοχή 4 άνωτάτων φορέων

Ποιός ξέρει πόσα χρόνια, πόσες γενιές θα περάσουν, μέχρι να λυτρωθεί ό Έλληνισμός από «*τούς Λαιστρυγόνας και τούς Κύκλωπας*» —Ίνδοευρωπαίους και Φοίνικες—, πού οι διάφορες άνθελληνικές «έπιστημονικές» θεωρίες τόν έχουν κάνει να «*τούς κουδανεί μέσ στην ψυχή του*»...

”Ακουσα για τό τετράτομο έργο «*Τό Ναυτικό στην ιστορία τών Έλλήνων*», έκδόσεως τού Γενικού Έπιτελείου Ναυτικού. Φρόντισα να τό προμηθευτώ. Λόγοι συναισθηματικοί, μιá ζωή σέ ποντοπόρα πλοία και στρατιωτική θητεία ως έφεδρος αξιωματικός στο Ναυτικό μας, μου τό έπέβαλαν. Μιá γενική ματιά στο έργο δίνει πολú καλήν έντύπωση. Έπιμελημένη ή έκδοση. Έργασία πού πρέπει να άπαιτήσε πολú κόπο, χρόνο και μεράκι. Πλήθος οι φωτογραφίες, εικόνες και χάρτες. Μεθοδικές οι παραπομπές στο κείμενο, στο άνθολόγιο άρχαίων συγγραφέων, στην πλουσιωτάτη βιβλιογραφία πού περιλαμβάνει 1343 πηγές, έξ αύτών 525 Έλληνικές και 817 ξένες. Μετά τόν πρόλογο, στόν όποιο είναι έμφανής ή άγάπη τού συγγραφέα κ. Μάρκου-Μαρίου Σίμψα, άρχιπλοιάρχου (Ο) Π.Ν., για τό Ναυτικό μας και τη θάλασσα, ακολουθοúν συνόψεις στην Άγγλική, Γαλλική, Γερμανική, Ίσπανική και Ίταλική.

Τίς καλές έντυπώσεις μου διέλυσε ή άνάγνωση τού πρώτου μέρους «*Πανάρχαia και Άρχαia Πλοia*» τού α΄ τόμου. Στο μέρος αυτό τού βιβλίου ό συγγραφέας, παρασυρόμενος από πηγές της ξένης —κυρίως— βιβλιογραφίας, πέφτει στις παγίδες ένός άκρατου φοινικισμού αντιγράφοντας τίς «πληροφορίες» πού διάφοροι «έπιστήμονες-έρευνητές» έχουν κατασκευάσει, προσπαθώντας με τίς «θεωρίες» και τίς «άποψεις» τους να μειώσουν την προσφορά τού έθνους μας στόν παγκόσμιο πολιτισμό κατά τό άπώτερο παρελθόν, προβάλλοντας άνύπαρκτες προσφορές άλλων λαών. Άντιγράφω ένδεικτικά περικοπές, άναφέροντας τόν αριθμό σελίδας και σχολιάζοντας κατά περίπτωση.

Κεφάλαιο Πρώτο, «95 αιώνες ναυσιπλοίας».

Σελίδα 52: «Γιατί επιβάλλεται να σημειώσουμε, ότι κατά τίς χιλιετίες τρίτη και δεντέρα π.Χ., τίς όποιες στο μέρος αυτό έπισκοπούμε, άκόμη και κατά την τετάρτη χιλιετία αναπτύχθηκαν στην άνατολική λεκάνη της Μεσογείου ναυτικά, τα όποια επηρέασαν την άνάπτυξη τού ναυτικού στόν Έλλαδικό χώρο και δέχθηκαν άπ΄ αυτό επιδράσεις. Τό άρχαιότερο άπ΄ αυτά, ποταμίσιο κυρίως, ήταν τό αίγυπτιακό, αλλά τό ισχυρότερο και με μεγαλύτερη διάρκεια τό ναυτικό τών Φοινίκων. Τό άσσυριακό, τό έβραϊκό και τό ναυτικό τών Περσών ακολουθοúσαν».

Σχολίο μου: Κατά την 4η, 3η και 2η χιλιετία π.Χ.: α) Τό αίγυπτιακό ναυτικό άπετελείτο μόνο από ποταμόπλοια τού Νείλου, όπως συνάγεται και από τό κείμενο της ίδias και της έπομένης σελίδας τού βιβλίου, β) τό ναυτικό τών Φοινίκων εμφανίστηκε, ως γνωστόν, στο δεύτερο ήμισυ της 2ας χιλιετίας, γ) τό ναυτικό τών Άσσυρίων ταξίδευε μόνο στόν Τίγρη και τόν Εύφρατη, δ) οι Έβραίοι, κατά τα γραφόμενα τού συγγραφέα στη σελίδα 58 (προφανώς έξ άλλης πηγής), «μέχρι της βασιλείας τού Δαυίδ —1055 έως 1015 π.Χ.— άγνοούν τα ναυτικά πράγματα» και ε) τό ναυτικό τών Περσών στη Μεσόγειο δέν μπορούσε να προύπαρχει της Περσικής αυτοκρατορίας, πού τίς χιλιετίες αυτές ήταν άνύπαρκτη. Άντιθέτως: Οι πλός στο Αίγαίο έχουν άρχισει

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ
ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Αριθ. Φ. : 616 29/3/82
Αθήναι: 20 Ιανουαρίου 1982

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Έχοντες υπ' όψιν:

- α.- Τήν υπ' αριθ. 24 από 11-3-76 πράξιν του Υπουργικού Συμβουλίου.
- β.- Τό υπό 11-7-80 Πρακτικόν Έπιτροπής Βιβλιοκρισίας.
- γ.- Τό υπ' αριθ. 78/1-11-80 Πρακτικόν ΑΝΣ
- δ.- Τήν υπ' αριθ. Φ. 616.29/43/81/28-9-81 Διαταγήν ΓΕΝ.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΜΕΝ

2.- Έγκρίνομεν τήν έκδοσιν του συγγράμματος του Αρχιπλοίαρχου (Ο) Μ. Σίμψα, υπό τόν τίτλον «Τό Ναυτικόν στήν ιστορία των Ελλήνων», εις τέσσαρας (4) τόμους, τής έκτυπώσεως και βιβλιοδεσίας αυτού άνατεθείσης εις ιδιωτικών φορέα.

3. - Η ως άνω έκδοσις έκτιμάται ότι θά συμβόλη και θά συμπληρώση τήν διαμόρφωσιν τής ιστορικής μνήμης του λαού μας, προβάλλουσα τά νευτικά έπιτεύγματα του έθνους, καθ' όλην τήν διάρκειαν τής ιστορικής αυτού διαδρομής. Τό έργον τούτο ώσαύτως άποτελεί πηγήν άντλήσεως άναμφισβητήτων έπιχειρημάτων δια τήν άπόδειξιν τής συνεχούς παρουσίας των Ελλήνων εις τās θαλάσσας, αί όποίαι περιβάλλουν τόν Έλλαδικόν χώρον.

4. - Η έκτύπωσις θά πραγματοποιηθῇ εις 4.000 άντίτυπα εις πρώτην έκδοσιν και έτερα 4 000 άντίτυπα εις δευτέραν τοιαύτην, μέχρι 31-12-1985, άναλόγως των άναγκών τής Υπηρεσίας.

5. - Ο συγγραφεύς έχει δηλώσει ότι παραιτείται έκ παντός δικαιώματός του επί τής πνευματικής του έργου δια τās δύο ως άνω έκδόσεις και όπωσδήποτε μέχρι 31-12-1985 δια τά 8.000 άντίτυπα του συγγράμματος.

6. - Σημειούται ότι ό συγγραφεύς έπέτελεσε καθαρώς προσωπικόν έργον, άνευ ούδεμιός ύποδείξεως ή έπεμβάσεως τής Υπηρεσίας, τώσον ως πρός τήν διάταξιν τής ύλης και τήν χρησιμοποίησιν των ιστορικών πηγών, όσον και ως πρός τήν περιγραφήν των ιστορικών γεγονότων και τήν διατύπωσιν κρίσεων περί προσώπων και πριγκιμάτων. Εις όσας περιπτώσεις τοιαύται κρίσεις διατυπούνται καθ' οίονδήποτε τρόπον, άποτελούν προσωπικές κρίσεις του συγγραφέως και έν ούδεμίā περιπτώσει έκφράζουν ή δεσμεύουν τήν υπεύθυνον κρίσιν του Γενικού Έπιτελείου Ναυτικού.

7. - Η παρούσα νά έντεθῇ ως 3η σελίδα του συγγράμματος και εις τόν Α' τόμον τούτου.

Αντιναύαρχος Όδ. Ν. ΚΑΠΕΤΟΣ Π.Ν.
Αρχηγός Γ Ε Ν

Φωτοτυπία τής υπό ήμερομηνίαν 20 Ιανουαρίου 1982 διαταγής του Αρχηγού ΓΕΝ, με τήν όποία αποφασίζεται ή χρηματοδότηση από τό Έλληνικό Κράτος τής έκδόσεως 8000 άντιτύπων του διβλίου φοινικιστικής προπαγάνδας για τό Ναυτικό μας.

ἀποδεδειγμένα ἀπὸ τὴ μεσολιθικὴ ἐποχὴ 8000–7000 π.Χ. (μεταφορὰ ὀψιανοῦ ἀπὸ τὴ Μῆλο στὴν ἀνατολικὴ Πελοπόννησο).

Σελίδα 55: «Τὸ ναυτικὸ τῶν Φοινίκων».

«Οἱ Φοινίκες λογαριάζονται ὡς οἱ πιὸ ἐπιδέξιοι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ναυτικούς. Κι εἶχαν ὅλες τὶς προϋποθέσεις, γιὰ νὰ ριχθοῦν στὸ θαλασσινὸ ἐμπόριο: κατάλληλα λιμάνια γιὰ καταφύγια τῶν πλοίων τους καὶ τὸ βουνὸ τοῦ Λιβάνου γιὰ τὴ ναυπηγικὴ ξυλεία τῆς κατασκευῆς τους. Πρῶτοι αὐτοί, σύμφωνα μὲ τὸ Στράβωνα, τόλμησαν νὰ διασχίσουν νύκτα τὴ θάλασσα μὲ ὁδηγὸ τ' ἀστέρια. Ἀναγνώρισαν πρῶτοι τὴ Μεγάλη Ἀρκτο. [...] Οὐσιαστικὰ λοιπὸν ἡ ναυτικὴ Ἀστρονομία γεννήθηκε στὴ Φοινίκη καὶ Φοινίκας στὴν καταγωγὴ ἦταν ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, πὺν τὴν εἰσήγαγε στὴν Ἑλλάδα, ὅπου αὐτὴ σημείωσε ἀργότερα μεγάλη πρόοδο. Οἱ ἀρχαῖοι Μασσαλιῶτες τῶν Φοινίκων τὶς μεθόδους νιοθέτησαν, κι αὐτὲς φαίνεται νὰ χρησιμοποιήσε ὁ Πυθέας στὰ μακρινὰ ταξίδια του».

Σελίδα 56: «Γιὰ ν' ἀποτρέψουν τοὺς ἄλλους λαοὺς ἀπὸ τὴ ναυσίπλοια, διέδιδαν (οἱ Φοινίκες) τοὺς πιὸ τρομεροὺς μύθους γιὰ φοβερὰ τέρατα, ἀνδροκτόνους λαοὺς καὶ μανιασμένες θάλασσες, ἀπὸ τῶν ὁποίων μᾶς μεταφέρει ὁ Ὅμηρος στὰ ἀθάνατα ἔπη του». (**Ἰδια σελίδα:**) «Εἶναι γνωστὸ πὼς πολλὰ ὀφείλει στοὺς Φοινίκες ὁ πολιτισμός: οἱ ἀριθμοί, τὸ ἀλφάβητο, τὰ νομίσματα, τὸ γυάλι — εἶναι δικές τους ἐπινοήσεις. Προήγαγαν τὴν ὑφαντουργικὴ, τὴ χρυσοχοίᾳ, τὴν ἀγγειοπλαστικὴ καὶ τὴ βαφικὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἡ χώρα τους ὀνομάστηκε Χνὰν ἢ Χαναναία στὴν Π. Διαθήκη καὶ Φοινίκη ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, δηλαδὴ ἡ χώρα τῆς πορφύρας».

Σελίδα 57: «Σὲ μερικὲς περιπτώσεις φάνηκαν πιὸ τολμηροὶ οἱ Φοινίκες κι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Ἐτοί εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στὴν Ἰσπανία, πρὶν οἱ Ἕλληνες φθάσουν στὴ Σικελία. Ὅταν οἱ Ἕλληνες διεκινδύνευαν νὰ δοῦν τὸν Ἀτλαντικὸ (600 π.Χ. περίπου), οἱ Φοινίκες εἶχαν ἤδη ἰδρύσει ἐμπορικὴ ἀποικία στὸ Μογκαντόρ, 600 μίλια νοτίως τοῦ Γιβραλτάρ».

Ἄς σχολιάσει ὁ ἀναγνώστης τὶς ...μεγαλύτερες προσφορὲς τῶν Φοινίκων. Περιορίζομαι μόνο νὰ ἀναφέρω, ὅτι στὴν Ταρτησσό, ἔξω ἀπὸ τὶς Ἡράκλειες Στῆλες, «εὐρέθησαν πολλὰ σημεῖα ἀποικισμοῦ Ἑλλήνων τοῦ Η' καὶ Ζ' π.Χ. αἰῶνος» (Ἐγκυκλ. Λεξικὸ Ἑλευθερουδάκη). Καὶ ὅτι οἱ Φωκαεῖς ὠργάνωναν τακτικὰ ταξίδια μεταξὺ Αἰγαίου καὶ Ταρτησσοῦ πρὶν ἀπὸ τὸ 600 π.Χ., μεταφέροντας ἀπὸ ἐκεῖ ἄργυρο, χαλκὸ κ.λπ.

Σελίδα 58: Τίτλος «Τὸ Ἑβραϊκὸ Ναυτικόν».

«Στοὺς πολὺ ἀρχαίους χρόνους δημιουργήθηκε τὸ ἑβραϊκὸ ναυτικόν. Ὁ Μωϋσῆς λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του μιλάει στοὺς Ἑβραίους γιὰ πλοῖα, ὅπως γιὰ κάτι πὺν τοὺς εἶναι οἰκεῖο. [...] Κανονικὰ πρέπει νὰ δεχθῶμε ὅτι μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Δαυὶδ (1055–1015) οἱ Ἑβραῖοι ἀγνοοῦν τὰ ναυτικὰ πράγματα καὶ τὸ θαλάσσιο ἐμπόριο».

Σελίδα 59: «Ὁ διάδοχος καὶ γιὸς τοῦ Δαυὶδ Σολομὼν (1015–975 π.Χ.) ὀχύρωσε τὴν Ἐξιὸν–Γκομπάρ καὶ ναυπήγησε καινούργια πλοῖα. Σοφὸς ἄνθρωπος ὅπως ἦταν, ἔδωκε ὁδηγίες στοὺς ναυτιλλομένους σχετικὰ μὲ τοὺς περιοδικοὺς ἀνέμους τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τὰ ρεύματα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγουν κατὰ τὶς προσεγγίσεις τους στὴν ξηρὰ. Τοὺς δίδαξε κατὰ τὴν παράδοση τὶς ιδιότητες τοῦ μαγνήτη καὶ τὰ μέσα διακυβερνήσεως μὲ τὴν πυξίδα (;), τοὺς εἶπε γιὰ τοὺς νερότοπους καὶ τὰ σίγουρα λιμάνια». [Τὸ ἐρωτηματικὸ μέσα στὴν παρένθεση εἶναι τοῦ κειμένου]. «Τὰ καράβια τοῦ Σολομῶντος μαζὶ μὲ τοὺς στόλους τοῦ Χειράμ ταξίδευαν στὸ Ὁφείρ (περιοχὴ ἴσως τῆς Ἰνδικῆς ἢ τῆς Κεϋλάνης)».

Σχολιό μου: Τὸ πὼς συμβιβάζεται μέχρι βασιλείας Δαυὶδ οἱ Ἑβραῖοι νὰ ἀγνοοῦν τὴ ναυτιλία καὶ ὁ γιὸς του νὰ ἐκδίδει ...ὁδηγίες στοὺς ναυτιλλομένους, εἶναι ἄξιον ἀπορίας. Μόνο γιὰ ...ραδιοεπικοινωνίες δὲν μᾶς πληροφοροῦν οἱ «πηγές», ἂν εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι!

Κεφάλαιο Δεύτερο, «Πλωτά μέσα».

Σελίδα 86: «Όρισμένοι συγγραφείς, όπως ο καθηγητής Μπάς, παραπονούνται για την παραγνώριση του ρόλου τον οποίο έπαιξαν στη ναυτιλία της ανατολικής Μεσογείου τα πλοία της Συρίας και της Φοινίκης και σημειώνει (ο καθηγητής Μπάς): "Οί Χαναναίοι, που άργότερα έγιναν γνωστοί ως Φοίνικες, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη ναυτιλία, ο οποίος μειώθηκε περίεργα από τους συγχρόνους σοφούς. Τα αιγυπτιακά έγγραφα από την Αίγυπτο και τη συροπαλαιστινιακή ακτή χρησιμοποιούνται ως τεκμήριο για τη μινωική και μυκηναϊκή ναυτιλία και αγνοούνται τα αναλώσιμα έμπορεύματα, όπως είναι οί πλάκες του μολύβδου"...».

Επίσης πληροφορούμεθα:

Σελίδα 86/87: (Τα πλοία τα ανατολικά) «θα πρέπει να ήταν μάλλον ογκώδη — για την εποχή τους βέβαια. Από έγγραφο του 1200 π.Χ. μαθαίνουμε, πως ένα πλοίο μετάφερε 450 τόννους — κάτι που, αν αληθεύει, δεν πρέπει να ήταν το συνηθισμένο. Κι άλλοι αναφέρεται ή μεταφορά 2000 κόρων σταριού στον κόλπο της Αλεξάνδρειας από ένα και μόνο πλοίο. Αν λογαριάσουμε ότι ένας κόρος της Ούγκαριτ ίσodυναμούσε με 300 λίτρες ή 500 περίπου λίβρες (1 λίτ. = 1,7 λίβ.), το φορτίο θα ήταν 500 περίπου τόννοι. Αριθμός υπερβολικός με τα τότε δεδομένα. Φαίνεται όμως, ότι ή άλλοτε ποτέ Χαναάν δεν διέθετε μόνο μεγάλα πλοία αλλά και πολυάριθμα. Αυτό συνάγεται από ένα γράμμα του 13ου π.Χ. αιώνας, στο οποίο ζητείται από το βασιλέα της Ούγκαριτ να έξοπλίζει 150 πλοία. Ολόκληρο δηλαδή στόλο. Τα πλοία των Χαναναίων πρέπει να ταξίδευαν και στο Έλληνικό αρχιπέλαγος, τα νησιά, τη Μικρασία και τις ήπειρωτικές της Ελλάδος ακτές».

Σχόλιο: Αξία προσοχής τα παράπονα «όρισμένων» συγγραφέων και του καθηγητή Μπάς για την ...«άδικία» που γίνεται στους Χαναανίους, «που άργότερα έγιναν γνωστοί ως Φοίνικες» ιδιαίτερα όταν τα έγγραφα (!) του ...1.200 π.Χ. μάς πληροφορούν για πλοία των... 500 τόννων (!!!). Λίγο ακόμα και οί «ιστορικές πηγές» θα μάς μολούσαν και για αεροπλανοφόρα των Χαναανίων.

Σελίδα 134: Τίτλος «Η όμορφη τριήρης».

«Πάντως χάρτες δεν πρέπει να είχαν οί Έλληνες την εποχή των τριήρων. Ούτε φαίνεται να έγνώριζαν τον έξαντα ή άλλο γωνιομετρικό όργανο, για να υπολογίζουν το μεταβαλλόμενο ύψος των ούρανίων σωμάτων και προπάντων του ήλιου. Στα πομπούρα ταξίδια τους, μακριά από τις ακτές θα χρησιμοποιούσαν χωρίς άλλο την πείρα των Φοινίκων, που είχε γίνει και δική τους γνώση, για τον ήλιο και τ' αστέρια. Και θ' ακολουθούσαν άκομη για τ' άγνωστοβόλια και τις ακτές την έμπειρία και τις συμβουλές των άλλων που ταξίδεψαν πριν απ' αυτούς και δημιούργησαν μια προφορική παράδοση».

Σχόλιο: Δεν κατάλαβα, αν οί Φοίνικες είχαν τον έξαντα ή «τό άλλο γωνιομετρικό όργανο» και ποιοί ήταν οί «άλλοι που ταξίδεψαν πριν απ' τους Έλληνες». Όπως δήποτε θα ήταν οί πρόγονοι των Φοινίκων... Χαναανίοι (οί ανακαλύψαντες και το ...ραντάρ;).

Όμολογώ, ότι δεν άντεξα να διαβάσω άλλα για την άνωτερότητα των Φοινίκων-Χαναανίων και τις επιδόσεις των Έβραίων θαλασσοπόρων. Και έκλεισα το διδλίο, χωρίς να το ξαναοίξω. Και να σκεπτεί κανείς, πως την έκδοση την έχει πληρώσει ο Έλληνας φορολογούμενος και πως για την άπόφαση της έκδόσεως χρειάστηκε να ληφθούν «ύπ' όψη»: α) Πράξεις του Υπουργικού Συμβουλίου, β) Πρακτικόν Έπιτροπής Βιβλιοκρισίας, γ) Πρακτικόν ΑΝΣ, δ) Διαταγή ΓΕΝ 29/9/81 και ε) Διαταγή ΓΕΝ 20/1/82, όπως αναφέρεται στη σελίδα 5 του α' τόμου.

Ε.Ε. Μαρματσούρης

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΒ' ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

(Τεύχη 133 έως 144, Ίανουάριος–Δεκέμβριος 1993)

Α.Δ.: Σύγχυση καὶ ψευδαισθήσεις (ἐπιστ.)	8086
ΑΘΗΝΑΙΟΣ, ΑΝΔΡΕΑΣ: Νέος μισελληνικὸς ὀλοκληρωτισμὸς	8288
ΑΘΜΟΝΕΥΣ, ΔΙΟΔΩΡΟΣ: Ἄς ἀνατρέξωμε στὴν κληρονομιά μας (ἐπιστ.)	8153
ΑΙΣΑ: Ἐθνικὴ ἀνάγκη.– Νὰ τιμηθῇ.–Τί χρειάζεται;–Ἑλληνοβουδικὴ τέ- χνη	7695
— Ἑῶλοι φοινικιστῶν.– Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ Ῥωμαῖκο. – Ὀλι- γωγρία καὶ τρεχάματα. – Γιὰ τὴν Μακεδονία. – Ὁ Σωκράτης.– Ἀπορία.	7779
— Ἑθνικὴ ὀνομασία	7830
— ὦ, Σαλαμίς! — Μισελληνισμὸς	7923
— Σκόπιμη ἀπουσία. — «Ἄξιον τοῖς πολιτικοῖς...». — «Δρὸς πε- σοῦσης...». — «Καὶ τοῦτο ποιεῖν, κἀκεῖνο μὴ ἀφιέναι».	7959
— Ἀπίστευτο. — Συγκρίσεις. — Κρατικὴ παχυδεομία. — δη' Ἀπρι- λίου 1941, Α. Κορυζῆς	8055
— Ἐπὶ τέλους. — Ἰεχωβάδες. — Εὐγε!	8103
— Θαυμάστε Κράτος. — Ξεχασμένοι συγγενεῖς. — Ἀπαντήστε τώρα.	8183
— Ὁ πρῶτος Εὐρωπαῖος. — Τοὺς ἐγκαταλείπουν. — Καὶ Ἑλλήνες καλοῦνται... — Πάντες οἱ Εὐρωπαῖοι πλὴν Ἑλλήνων. — «Νὰ κα- ταχωσθῇ»	8275
— Glosa. — «Ἐμὴ γάρ ἐστι πᾶσα ἡ γῆ». — Ἀνεξιθρησκεία. — Μὰ δὲν «ἦταν ἀπολίτιστοι»; — Μὰ δὲν ἦταν «σφάχτης τῶν λαῶν»; .	8333
— Συγκρίσεις. — Ὑπερβολές. — Ὁ Δράκος ξαναχτύπησε. — «Ἡ ζωὴ εἶναι μαγκιά». — Οἱ Κρητὲς Φιλισταῖοι. — Ἐκ τῆς Ἀγίας Σιών	8397
ΑΚΤΟΥΔΙΑΝΑΚΗΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ: Παρατηρήσεις γιὰ δύο δημοσι- εύματα (ἐπιστ.)	7694
ΑΛΚΕΤΑΣ: 400.000 Ἑλλήνες «Βλάχοι» στὰ Σκόπια.....	7781
— Ἰλλυριοί	7887
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΤΑΤΙΑΝΗ: Τὰ περὶ Διὸς ἢ τῶν «Διῶν»	7763
— Ἡγετικά πρόσωπα οἱ Ἑλλήνες θεοί	8021
ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ, ΝΙΚΟΣ: Γιὰ μιὰ θρησκευτικὴ ἀμφικτυονία (ἐπιστ.)	8156
ΑΡΓΥΡΙΟΥ, ΙΩΣΗΦ: Ἐν εὐφρόνῃ φάος (ποίημα)	8130
ΒΑΘΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ὁ Σπ. Μαρινάτος γιὰ τοὺς διαστρεβλωτὲς τῆς Ἱστορίας (ἐπιστ.)	7884
ΒΑΘΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Ἡ ἀντιστροφή τῶν μαγνητικῶν πόλων τῆς Γῆς (ἐπιστ.)	7694
ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ: Ἡ ἀνθρωπότης ἐπιστρέφει στοὺς Δελφούς	7870
ΒΟΥΓΓΙΟΥΚΑΣ, ΑΝΤ. Ε.: Ἡ ὑπερχρονικὴ ἀξία τῶν τριῶν τραγικῶν	

(ἐπιστ.)	7947
ΒΟΥΓΓΙΟΥΚΑΣ, Π.: 'Υπ' ὅψιν παντός ἐνδιαφερομένου (ἐπιστ.)	7821
ΓΑΖΗΣ, ΗΛΙΑΣ Π.: Τὰ τουρκικά ἐπώνυμα καὶ τοπωνύμια (ἐπιστ.)	8301
ΓΑΛΑΝΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: 'Ελληνισμός καὶ «Π. Διαθήκη» (ἐπιστ.) ...	8238
ΓΑΤΣΙΑΣ, ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ.: Γιατί ἔγινε ἡ σφαγὴ τῆς Θεσσαλονίκης; (ἀπάντηση εἰς Ε. Μπεξήν)	7824
ΓΕΡΑΡΔΟΥ, ΚΙΚΗ: Δίλημμα (ποίημα)	7998
ΓΕΩΡΓΑΝΑΣ, ΚΩΝ.: 'Η προέλευσις Κάδμου καὶ 'Αλφειῶτος	7981
ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΙΑΝΝΟΣ: 'Υπ' ὅψιν παντός ἐνδιαφερομένου (ἐπιστ.)	7821
— Κοπρῶν (ποίημα)	8075
— Γραῖα 'Ελληνίς (ποίημα)	8246
ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ.: Τὸ 'Αλφειῶτος ἐφεύρεσις ἑλλη- νική	8241
ΓΙΑΝΝΙΑΣ, ΘΑΝΟΣ: 'Υπ' ὅψιν παντός ἐνδιαφερομένου (ἐπιστ.)	8093
ΓΙΑΝΝΙΚΟΣ, ΣΤΡΑΤΗΣ: Πορεία 'Απόλλωνος (ποίημα)	8221
ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΣ, ΦΩΤΗΣ: Οἱ δύο ἄγνωστοι πλανήτες (ἐπιστ.)	7878
ΓΚΕΤΣΕΒ, ΣΤ.: Στὴν 'Ελλάδα ὀφείλομε τὸν πολιτισμὸν μας	8033
ΔΑΚΟΓΛΟΥ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ: 'Αριθμογράμματα, ἀριθμολεξία, ἀριθ- μοσοφία	7697
— Οἱ γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι πλανήτες (ἐπιστ.)	7753
— 'Η πυθαγόρεια ἀπόδειξη τῆς μαθηματικότητος τῆς 'Ελληνικῆς	8013
— 'Ο ὀμφαλὸς – κέντρον τῶν Δελφῶν	8267
— Πυθαγόρειες ἀλήθειες στὸν Χριστιανισμὸν	8373
ΔΑΝΙΚΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ: 'Η ἀνθρωπότης προσβλέπει στὴν ἑλληνικότητα (ἐπιστ.)	7694
— 'Η ἀνάπτυξη τῶν 'Ελληνικῶν Σπονδῶν στίς ΗΠΑ (ἐπιστ.)	7879
— 'Ελλην πρόδρομος τῆς πυραυλικῆς τεχνολογίας (ἐπιστ.)	8296
DELOS, RENATO: Νὰ πεθαίνουμε γιὰ τὴ γλῶσσα (ἐπιστ.)	8091
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΑΝΝΑ: Κατὰ 'Ελλήνων	7969
— 'Η ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῶν 'Ετρούσκων	8117
— Μ. Βέντρις: 40 χρόνια μετὰ	8383
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝ.: Στὴ Μιχαήλ 'Αγγέλου (ποίημα)	7998
— Οἱ Βλάχοι–Βράχοι (ποίημα)	8070
ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ, ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ: 'Αποκρυπτογράφηση Ρουνικῆς γραφῆς	7735
— Τὰ ἀπόκρυφα μηνύματα τῶν Δρυϊδῶν	7793
— 'Η Οὐάλλο–'Ιρλανδικὴ γραφὴ Ogam	7847
— Γραφὴ Ogam, 'Ογμία Πύλη, 'Ογμιος 'Ηρακλῆς	7925
— 'Αποκρυπτογραφήσεις 'Ελληνικῶν ἐπιγραφῶν στὴ Σκανδινα- βία	8045
— 'Αποκρυπτογράφηση ἐπιγραφῆς Θηβῶν (ἐπιστ.)	8157
— 'Η Οὐγγροφιννική–Σιδηριανὴ γραφὴ	8193
— Διορθωτικὰ στὴν πινακίδα 'Ιδαλίου	8277

— Γεωμετρική μήτρα τῶν γραμμάτων στοὺς Ναῖτες (ἐπιστ.)	8360
— Ἡ τεχνικὴ τῶν ἀποκρυπτογραφήσεων (ἀπάντηση)	8409
ΔΟΥΒΗΣ, ΧΑΡΗΣ: Σκέψεις γιὰ τὸν ἀρχάνθρωπο τῶν Πετραλῶνων (ἐπιστ.)	7756
ΔΡΙΒΑ, ANNA: Ὑπατία	8414
ΖΩΓΡΑΦΟΥ, ΖΩΗ: Ἀπόψεις γιὰ τὶς θρησκείες (ἐπιστ.)	7881
— Ἐπιβεβαίωση ἀποκρυπτογραφήσεων (ἐπιστ.)	8092
ΗΝΙΟΧΟΣ: Ἑλληνισμός – Ὁρθοδοξία: Πάλη καὶ ἔκβαση	8021
— Ρωμαῖκοὶ χρόνοι καὶ σύγχρονη ἐποχὴ	8111
— Ἑλληνικότητα καὶ ἐθνικισμός	8149
Θ.: Ποιὸς σλαδώνει τὴν Μακεδονία;	7733
ΘΕΟΔΟΣΗΣ, ΔΙΟΝΥΣΗΣ: Ὑπ' ὅψιν παντὸς ἐνδιαφερομένου (ἐπιστ.) ..	7946
ΘΩΜΑΪΔΟΥ, ΚΑΣΣΑΝΔΡΑ: Μιὰ μητέρα μιλά γιὰ τὴ μόρφωση τῶν παι- διῶν της (ἐπιστ.)	8089
ΙΩΑΝΝΟΥ, ΚΩΣΤΑΣ: Ἑλλάδα–Ἀθήνα (ποιήματα)	8208
— Σκέψεις γιὰ τὸν ὄρο «Προσωκρατικὴ» φιλοσοφία (ἐπιστ.)	8296
ΚΑΓΚΑΡΑΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ: Ὑπ' ὅψιν παντὸς ἐνδιαφερομένου (ἐπιστ.)	8009
ΚΑΖΑΝΑΣ, ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ: Γιὰ μιὰ οἰκουμενικὴ Ἑλλάδα	8303
ΚΑΚΑΒΑΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Οἱ ἀρχές τοῦ ἐβραϊκοῦ μισελληνισμοῦ (ἐπιστ.) ..	8158
— Περί «σχέσεων» Ἑλλήνων–Εβραίων (ἐπιστ.)	8299
ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ: Ἐτυμολογικὰ στὸν «ἰδαλγὸ» (ἐπιστ.) ...	8238
ΚΑΛΟΤΥΧΟΣ-ΡΩΜΑΙΟΣ, ΜΑΡΙΝΟΣ: Αὐτοβιογραφικὸ (ποίημα)	8388
ΚΑΛΥΒΑΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ Η.: Ἡ Θεοδώρα Φραντζή γιὰ τὴν Ἀλωση (ἐπι- στ.)	7842
ΚΑΛΩΣΥΝΑΚΗΣ, ΖΑΧ.: Ἀφροσημιτιστές ἀρχαιολόγοι στὴν Κρήτη (ἐπιστ.)	8363
ΚΑΡΒΕΛΑΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ: Μόνο πτυχιούχοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας διδάσκουν Ἱστορία (ἐπιστ.)	8359
ΚΑΡΔΑΣΗΣ, Π.Β.: Ἡ «ἐγκυρότητα» τῶν λαϊκῶν ἐγκυκλοπαιδειῶν (ἐπι- στ.)	7883
ΚΑΡΚΑΝΤΖΟΣ, ΞΕΝΟΦΩΝ: Περί –ισμῶν πάσης φύσεως (ἐπιστ.)	7755
ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ: Τὰ φωνήεντα καὶ ὁ χώρος	7703
— Τὰ ἀριθμητικὰ «πέντε», «δέκα», «εἴκοσι»	8211
— Ἡ δυναμικὴ τῆς γραφῆς στὴν Ἑλλάδα	8309
ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ, ANNA: Ἀφαία ἢ ἐμφανής (ποίημα)	8351
ΚΕΧΑΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΕΤΡΟΣ: Ἰδρυσή φορέως γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν ἀρχαίων (ἐπιστ.)	7947
ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ: Τ' ὄνειρο (ποίημα)	7998
— Ζήση μου... (ποίημα)	8351
ΚΟΛΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΛΕΞ.: Ἕνας 15χρονος γιὰ τὴν πλαστογράφηση τῆς Ἱστορίας (ἐπιστ.)	8302
ΚΟΝΤΕΑΣ, ΔΗΜ.: Πόλεις τῶν ΗΠΑ μὲ ἑλληνικὰ ὀνόματα (ἐπιστ.)	8154
ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ: Τὸ θέατρο στὸν διαφωτισμὸ τοῦ '21 ..	7859
— Κάλδος–Παλαμᾶς: Δύο σταθμοὶ στὴν νεοελληνικὴ ἰδεολογία ...	8391

ΚΟΥΜΠΟΥΡΑΣ, ΣΑΒΒΑΣ: 'Η ἐκπόρνευση τοῦ ἀθλητισμοῦ	8143
— 'Ετυμολογικά στὴ λέξη «Ὑόλυμπος» (ἐπιστ.)	8239
ΚΟΥΤΟΥΛΑΣ, ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ: «Νέα Ἐποχή»	7727
— Μονοθεϊσμός καὶ Δωδεκάθεον	7763
— Βατικανό: Πίσω ἀπὸ τὶς κλειστὲς πόρτες	7857
— Παλαιὰ Διαθήκη καὶ Ἑλληνισμός	7899
— Ἑλληνικὸ Πνεῦμα καὶ Συμπαντικὸς Νόμος	7999
— Ἡ παγκοσμιότης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας	8057
— Ἡ «Λέσχη Μπίλντερμπεργκ»	8171
— Τὸ φάντασμα τῆς «Ἰνδοευρωπαϊκῆς»	8309
— Ὁ Ὀδυσσεύς στὸν Ἀτλαντικὸ	8325
— «Τρίτο κύμα»: Ἡ Ἑλλάδα ἐπιστρέφει	8367
— Ἡ Μυκηναϊκὴ ἀρχαιότερη ἀρία γλῶσσα	8383
ΚΟΥΤΡΟΥΒΕΛΗΣ, ΚΩΝ. Β.: Ἑλίκη: στὰ ἔχνη μιᾶς νέας Πομπηίας	7775
— Ἡ σύγχυση περὶ Κάδμον καὶ γραμμάτων	7981
— Ἡ κοσμολογία τοῦ Ὁρφέως	8163
— Ὀμηρικὴ Ἀστερίς καὶ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη	8257
ΚΩΣΤΙΔΗΣ, ΔΙΟΝΥΣΗΣ: Ἀγωνία (διήγημα)	7803
— Περὶ τῶν διωγμῶν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς (ἐπιστ.)	7823
— Ἡ μοναξιά τοῦ σκύλου (διήγημα)	8220
ΛΑΜΑΡΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Ὑπ' ὄψιν παντός ἐνδιαφερομένον (ἐπιστ.)	7946
ΛΑΜΠΡΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι.: Ἀμεση ἀνάγκη νὰ τὸ μάθουμε	7684
— Ἀνασφάλεια στοὺς ἀσπάλακες τοῦ Ἡστ-Οὐέστ	7748
— Στὸ τελευταῖο σκαλὶ	7751
— Πλαστογραφημένο παρελθόν, ψεύτικο παρόν, νεκρὸ μέλλον	7812
— Γλαῦκος Ἑλληνισμός	7876
— Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	7940
— Θέλουμε νὰ εἴμεθα Ἕλληνες;	8004
— Ἡ παγκοσμιότητα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας	8057
— Ἡ ἱστορικὴ «τομὴ» πὺν τὰ λέει ὅλα	8084
— «Ἑλλάς» – «Ἕλληνας»: Ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος	8148
— Κάτι γίνεται στὴν Ἑλλάδα τοῦ 1993	8161
— Εἶναι ὁλοζώντανη	8228
— Ἡ γενεσιουργὸς μήτρα γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν	8240
— Τὸ παραμῦθι τοῦ Κοινοβουλευτισμοῦ	8249
— Ἑλλάς καὶ Ρωμαϊκὸ Κρατίδιο	8292
— Παγκόσμια πνευματικὴ «Ἐλβετία»	8356
«ΜΑΘΗΤΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ»: 8 ἐρωτήματα στὸν ὑπουργὸ Παιδείας	8233
ΜΑΞΙΜΟΥ, ΠΗΝΕΛΟΠΗ: Λέων Στ' ὁ Σοφός (διήγημα)	8137
ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ, ΛΕΥΤΕΡΗΣ: Ἀκήρυκτος πόλεμος (διήγημα)	7932
— Τὸ διβλίο τοῦ Ἀμερικανοῦ προξένου στὴ Σμύρνη (ἐπιστ.)	8008
— Ἕλλη μία σύμπτωση	8222
— Ἑλληνισμός καὶ Παλαιὰ Διαθήκη	8236

— 'Η ἐκστρατεία (διήγημα)	8419
— "Οργιο Φοινικισμοῦ μὲ ἑλληνικὰ χρήματα	8423
ΜΑΡΝΕΛΗ-ΚΑΤΣΑΝΟΥ, ΣΩΤΗΡΙΑ: Πίνδος (ποίημα)	8274
ΜΑΥΡΙΔΗΣ, ΜΕΝΕΛΑΟΣ: Τὸ κατσίκι (διήγημα)	8072
ΜΕΤΑΞΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Μνήμες τοῦ 'Ασπρομόντε (ποίημα)	7778
— Καλαβρία: Τὸ κύκνειο ἄσμα τῶν Ἑλλήνων	8131
ΜΕΤΕΩΡΟΣ: Ἡ ἀλήθεια ἐνώνει καὶ χαλυδώνει	7686
ΜΗΝΙΩΤΗΣ, ΜΙΧΑΗΛ: Ἑλληνικὴ ὑπογεννητικότητα καὶ μοναχισμός (ἐπιστ.)	7758
— Ἑλληνικὴ ὑπογεννητικότητα καὶ μοναχισμός (β) (ἐπιστ.)	8012
— Λάθη κληρικῶν στὰ μοναστήρια (ἐπιστ.)	8155
— Ἐθνικισμός, φυλὴ, Ἑλληνισμός, Ἑλληνικότητα (ἐπιστ.)	8360
ΜΝΗΜΩΝ: Σαρακατσάνοι, οἱ ἀρχαιότεροι Εὐρωπαῖοι	8121
ΜΟΣΧΟΛΙΟΣ, Ν.: Γυμνόπους (ποίημα)	8322
ΜΟΥΡΙΚΗΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ: Οἱ πληροφορίες περὶ ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ (ἐπι- στ.)	8231
ΜΠΑΛΗΣ, Ι.: Ἑνστάση γιὰ τὶς ἀποκρυπτογραφήσεις	8407
ΜΠΑΡΡΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἡ λέξη ἄρ-ἄρα-ἄρουρα	8105
ΜΠΕΞΗΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ: Ἑλληνισμός καὶ Χριστιανισμός (2)	7709
— Γιατί ἔγινε ἡ σφαγὴ τῆς Θεσσαλονίκης; (ἀνταπάντηση εἰς Α.Κ. Γάτσιαν)	7824
— Οἱ σχέσεις Ἑκκλησίας-Σουλτανικοῦ καθεστώτος	7831
— Ἑλληνικὴ κοσμολογία καὶ Π. Διαθήκη	7949
— Δευκαλίων καὶ Νῶε	8097
— Παῦλος, ὁ ἀπόστολος τοῦ Ἰεχωῶ	8335
— Συνέντευξη τῆς Λυδίας Κονιόρδου	8347
ΜΠΙΛΛΗΡΗ, ΝΙΚΗ: Γιατί χαρίζουμε τὰ Σκόπια στὴν Ἀγκυρα; (ἐπιστ.)	8089
ΜΠΙΣΤΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Γιὰ μιὰ «ζώνη» τῆς δραχμῆς	7805
ΜΠΟΓΔΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜ.: Ἑλληνισμός καὶ «Π. Διαθήκη» (ἐπιστ.)	8237
ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ε.: "Hellenic Democracy" ἢ "Greek Repu- blic"; (ἐπιστ.)	7757
— Ξεναγοὶ παγιδευμένοι ἀπὸ τὴν ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα (ἐπι- στ.)	7822
— «Βαλκανικὴ» ἢ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος (ἐπιστ.)	8012
ΜΩΡΑΛΙΔΗΣ, ΙΩΑΝ. Γ.: Ἡ ἑλληνικὴ τῶν Φυλάχων-Βλάχων	7781
— «Ἡλιος τοῦ Φιλίππου» καὶ Ὀλύμπος	8069
ΝΑΛΜΠΑΝΤΗΣ, ΚΩΝ.: Ἡ Β. Ἑλλάδα, τὰ Βαλκάνια καὶ ἡ ΕΟΚ (ἐπιστ.)	7880
ΝΕΜΕΣΙΣ: Γλῶσσα καὶ γλωσσικάπηλοι	7701
— Πρέπει νὰ «ἀγαπῶ» τὸν Τοῦρκο κατακτητὴ;	7772
— Μὴν τὴν κλαῖς, θάψε τὴν	7845
— Ἰσραελλινικά	7915

— Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου	7993
— Ἡ ἀπόφαση	8031
— Τὰ ὀψώνια τῆς «Ἑλληνολατρείας»	8095
— Ὑἱὲς ἢ Ῥωμοί;	8169
— Ὅλίγα τινα περὶ Οἰκουμενικοῦ Ἑλληνισμοῦ	8255
— Ποῦ ζοῦν οἱ Ὑἱὲς;	8307
— «Ἐνα, δύο, τρία/σύννορα μὲ τὴ Σερβία»	8379
ΝΤΙΡΟΠΛΑΚΗΣ, ΑΘΑΝ.: «Τουρκολίμανο» (ἐπιστ.)	8239
ΞΙΑΡΧΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἡ κατακρεούργηση τῆς Ὑπατίας (ἐπιστ.)	8010
— Ταξίδι (ποίημα)	8136
ΠΑΝΑΓΟΣ, Σ.: Οἱ παιδαγωγικὲς ἐπιδράσεις τῆς Π. Διαθήκης	7949
— «Καὶ ἐξολοθρεύσω Κρήτας...»	8097
ΠΑΝΑΓΟΣ, ΧΡ.: Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα τῶν... Γάλλων (ἐπιστ.)	8239
ΠΑΝΑΓΟΥ, ΚΩΣΤΑΣ: Ποιὸς θὰ ἀφαιρέσῃ τὸ δρόχο; (ἐπιστ.)	8085
ΠΑΝ-ΑΙΟΛΟΣ: Παιδεΐα: Θ' ἀλλάξει ἢ θὰ καταργηθεῖ	7761
— Γιὰ νὰ ἴμαστε φίλοι	7825
— «Ἀφέντες, θὰ χαθῇτε...»	7885
— Δούρειος Ἴππος	7967
— Ἡ παραφροσύνη καὶ ἡ Νέμεσις	8043
— Δοξάστε τους!	8109
— Καὶ ξανὰ πρὸς τὴν δόξαν;	8209
— Ρατσισμός - Σωδινισμός - Σιωνισμός	8247
— Ἑβραϊκὸς γάμος	8323
— Προπαγάνδα	8389
ΠΑΝ, ΣΑΡΑΝΤΟΣ: Μισελληνικὰ καὶ ἀπάνθρωπα	7899
— Σπάρτη	8215
— Νέρων, ὁ συνοφαντημένος	8399
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ: Ἰσραέλληνες (ποίημα)	7771
— Ἀλήθεια (ποίημα)	7884
— Πέντε γράμματα καὶ μία σιωπὴ (ποίημα)	8274
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Δ.Α.: Χριστιανισμός - Ἑλληνισμός	7709
ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Ἐνόχληση ἀπὸ δημοσιεύματα τοῦ «Δ» (ἐπιστολή)	7692
ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ - ΠΑΝΟΥ, ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ: Ταύτιση Ἑλληνισμοῦ - Χριστιανισμοῦ (ἐπιστ.)	7948
ΠΑΠΠΑΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Ἡ Ὑβρις τοῦ Λόγου	7935
— Ὑπ' ὅσιν παντὸς ἐνδιαφερομένου (ἐπιστ.)	7945
— Ὅλα ἐρχονται στὴν πρέπουσα ὥρα (ἐπιστ.)	8008
ΠΑΡΗΣΙΑΔΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Ἀσάφειες καὶ ἀγραμματοσύνη	7801
ΠΑΤΕΡΑΚΗΣ, ΟΔΥΣΣΕΥΣ: Ἐξάρτηση (ποίημα)	7914
— Ὑπατία (ποίημα)	8130
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Ἐν Ἑλλάδι	7690
— Δι' ἐπιστημονικοῦ ἀντιπροσώπου	7750
— Περὶ ἡθους τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς ἡγεσίας	7814

— Μακεδονικά	7896
— Περί τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων	7958
— Ἔργο τοῦ 11-10.000 π.Χ. τὰ «Ἀργοναυτικά»	7972
— Γλωσσολογικά	8094
— Χαναανοαφροκεντρισμός	8159
— Τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν	8254
— Οἱ ἀφροφοινικστὲς καὶ ὁ λιμναῖος	8306
— Ἑλληνικὲς πυραμίδες	8372
ΠΙΤΣΕΛΑΣ, Π.: Νὰ πεθαίνουμε γιὰ τὴ γλῶσσα (ἐπιστ.)	8091
ΠΛΕΥΡΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ: Γιὰ τὴν ἑλληνικότητα	7687
— Πιλᾶτος, Χριστὸς καὶ Ἑβραῖοι	7917
ΠΟΛΑΤΙΔΗΣ, ΧΡΙΣΤΟΣ: Ἑλληνίσκων προμαχοῦντες κύνες (ἐπιστ.)	8365
ΠΟΛΙΤΗΣ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ: Οἱ ἱστορικὲς ἔρευνες τοῦ «Δαυλοῦ» (ἐπιστ.)	7883
ΠΟΛΥΜΕΝΑΚΟΣ, ΛΑΖΑΡΟΣ: Ἀποψη κρατικιστικὴ καὶ μὴ γιὰ τὰ Σκόπια (ἐπιστ.)	7942
— Βαρβαρότης στὴν ἀρχαιολογία (ἐπιστ.)	8365
ΠΡΕΑΡΗΣ, Ν.Ε.: Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ Κλασσικὴ Μουσικὴ	8185
— Ἡ διάδωσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸν Φοινικισμό (ἐπιστ.)	8301
ΠΡΙΓΚΟΥΡΗ, ΟΥΡΑΝΙΑ: Ἡ Ὀμόνοια, ἡ δεύτερη καὶ ἡ τρίτη φύση μου	7707
— Ἑλληνικὲς πέτρες	7791
— Ὁ θρίαμβος	7855
— Τὸ «Δέντρο τοῦ Ἀστραπόγιαννου» (διήγημα)	7865
— Εὐοὶ εὐὰν	7897
— Νύχτα	7979
— Ζῆ Δέξιππος	8019
— Ἄλογα καὶ λογικά	8115
— Βαθυλωνία	8191
— Συνωμοσία σιωπῆς	8265
— Κράτα, γιαγιά!	8345
— Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας	8405
ΣΙΟΥΦΑΣ, Δ.Α.: «Τὸ μετρὸ ἢ ὁ διασμός τῆς Ἀττικῆς γῆς» (ἐπιστ.)	7822
ΣΚΑΝΑΤΟΒΙΤΣ, ΤΑΚΗΣ: Ἑλπίδες (ποίημα)	7864
ΣΚΟΥΤΑΡΙΔΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π.: Greece καὶ Greeks ἢ Ἑλλὰς καὶ Ἑλλη- νες; (ἐπιστ.)	7943
ΣΟΠΟΒΑ-ΑΛΙΜΑΝΤΗΡΗ, ΙΡΕΝΑ: Πῶς οἱ σκλάβοι Ἕλληνες μετα- μορφώθηκαν σὲ «Σλάβους»	8033
ΣΤΑΘΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜ. ΟΔ.: Τὸ ἑλληνικὸ μπουζούκι	8125
ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Γ.Μ.: Τὸ ἀγκίστρι	7815
— Δραστηριότητες «ἀποστόλων» τοῦ Φοινικισμοῦ (ἐπιστ.)	8090
— Δραστηριότητες ἀποστόλων τοῦ Φοινικισμοῦ (β) (ἐπιστ.)	8294
ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΛ.-ΒΑΣ.: Ὑπ' ὅσιν παντὸς ἐνδιαφερομένου (ἐπι- στ.)	8009

— 'Υγιής και ἐκπορνευμένος ἀθλητισμός (ἐπιστ.)	8300
ΤΑΓΑΡΗΣ, ΑΧΙΛΛΕΥΣ: 'Απέσβετο καὶ ἄλλον ὕδωρ	8076
ΤΡΥΦΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΩΤΗΡΗΣ: Ροή (ποίημα)	7997
ΤΣΑΓΚΑΡΙΔΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ: <i>Homo Sapiens</i> (ποίημα)	7731
ΤΣΑΜΑΛΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: 'Αποκωδικοποίηση τῆς λέξεως «ὠδὸν» (ἐπιστ.)	8155
ΤΣΙΝΑΣ, ΠΑΝΟΣ: Πότε ἔζησε ὁ Κέλσος;	7759
— 'Η πτώσις τῆς Πόλεως	7961
— Τὸ δεῖπνο (διήγημα)	7995
— 'Ο Πιλᾶτος, οἱ 'Εβραῖοι καὶ ἡ δίκη τοῦ Χριστοῦ (ἐπιστ.)	8006
— Κομμουνισμός: 'Η τέταρτη θρησκεία	8171
— Περὶ ταφῆς τοῦ 'Ιησοῦ (ἀπάντηση εἰς Σ. Μουρίκην)	8232
ΤΣΙΩΝΑΣ, ΕΥΘΥΜΙΟΣ: 'Η οἰκονομία τῆς ἀρχαίας 'Αθήνας	7827
ΤΣΟΛΟΜΥΤΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ: 'Η ἀτολμία τῶν 'Ελλήνων στὸ Σκοπιανὸ (ἐπιστ.)	8234
— 'Επίθεση μεσσιανιστῶν κατὰ τῶν Μαθηματικῶν (ἐπιστ.)	8358
ΦΙΛΙΠΠΑΣ, ΑΛΕΚΟΣ: Οἱ τύμβοι τῆς 'Ομηρικῆς 'Ιθάκης (ἐπιστ.)	7819
«ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ»: Τέσσερα ἐρωτήματα πρὸς τὸν 'Αρχιεπί- σκοπο (ἐπιστ.)	8362
ΦΟΥΡΝΑΡΗΣ, ΜΑΡΙΟΣ: 'Αναβίωση τοῦ ἄθλου τῶν ἡμεροδρόμων (ἐπι- στ.)	8362
ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Προτεραιότης τοῦ 'Ελληνικοῦ ἔνα- ντι τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ	7909
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΡΗΣ, Σ. Δρ: Πρόταση γιὰ τὴν 'Ελληνικὴ στὴ Ν. 'Ιταλία (ἐπιστ.)	7880
— 'Ομοιότητες 'Ελληνικῆς – Αἰθιοπικῆς γραφῆς (ἐπιστ.)	8297
ΧΟΡΤΑΤΟΣ, ΤΙΤΟΣ: 'Ελληνικὴ ὑπογεννητικότητα καὶ μοναχισμός (ἐπι- στ.)	7882
ΧΥΤΗΡΟΓΛΟΥ, ΚΑΛΛΙΑ: Καππαδοκία (ποίημα)	7844
ΨΑΡΑΔΑΚΗΣ, ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ: 'Υπ' ὅψιν παντὸς ἐνδιαφερομένου (ἐπι- στ.)	7821
ΨΑΡΑΔΑΚΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: 'Υπ' ὅψιν παντὸς ἐνδιαφερομένου (ἐπιστ.)	7821
ΨΥΧΟΓΥΙΟΣ, ΚΩΣΤΗΣ: Σημάδια πονηροῦ καιροῦ (ποιήματα)	8141
ΨΩΜΑΔΑΚΗΣ, ΚΩΝ. Ι. Δρ.: Κολόμβος, ἓνας 'Ελλήν ἐν γενεῇ (ἐπιστ.)	7877
Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ (βιβλιοκρισίες):	
— Φίλιππος 'Αργυριάδης, 'Εκδόσεις «Πελαγός»	7805
— George Horton, Νίκος Βεργίδης	7870
— Γιάννης Γουδέλης, Κ.Ι. Διακογιάννης	7935
— 'Αννα Δημητρίου, Σταῦρος Γουδέλης	7999
— 'Εκδόσεις ἀρχαιοελληνικῶν κειμένων, Β. Χαρωνίτης	8076
— 'Αριστοτέλης Νικολαΐδης, «ΚΕΜΕ», Δ. Καραμπερόπουλος	8143
— David Riggway, Δημ. Γρηγ. Τσάκωνας, Β. Κατσαβός	8222
— Νικ. 'Εμμ. Πρεάρης	8288
— Σταῦρος Μελισσινός	8352
— Μάριος – Μᾶρκος Σίμψας	8427